

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

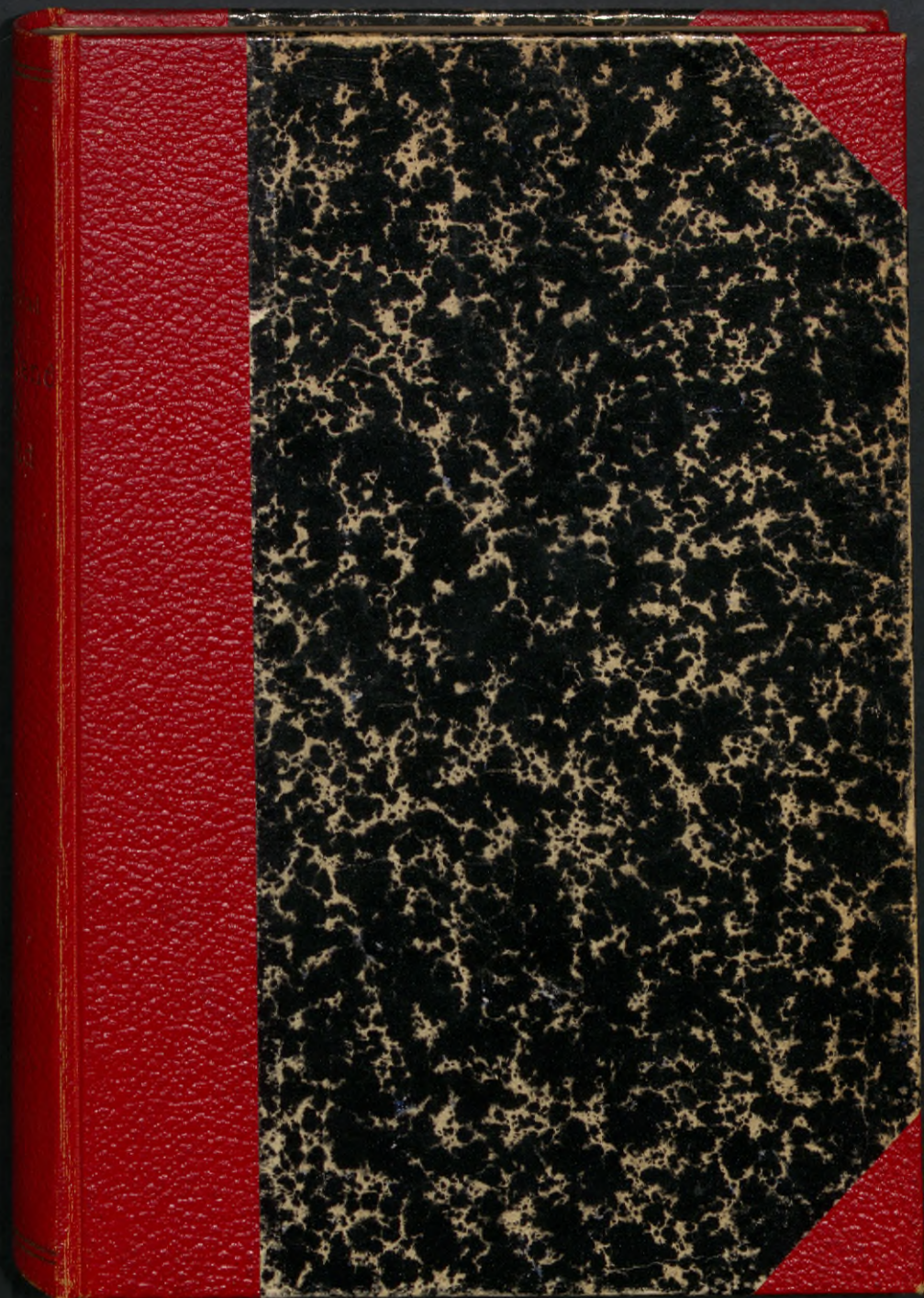
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

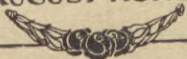

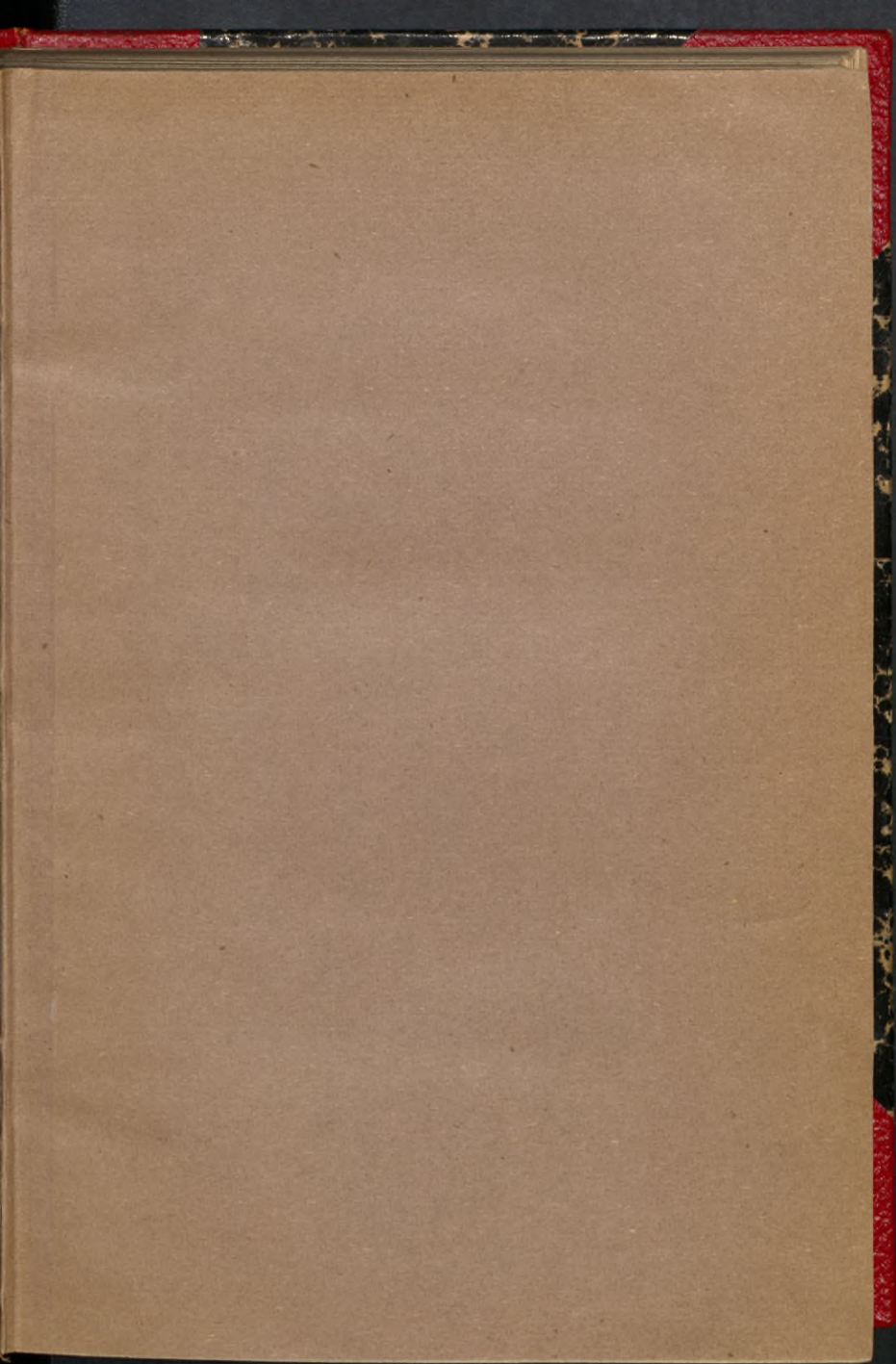
Litt.
Sv.

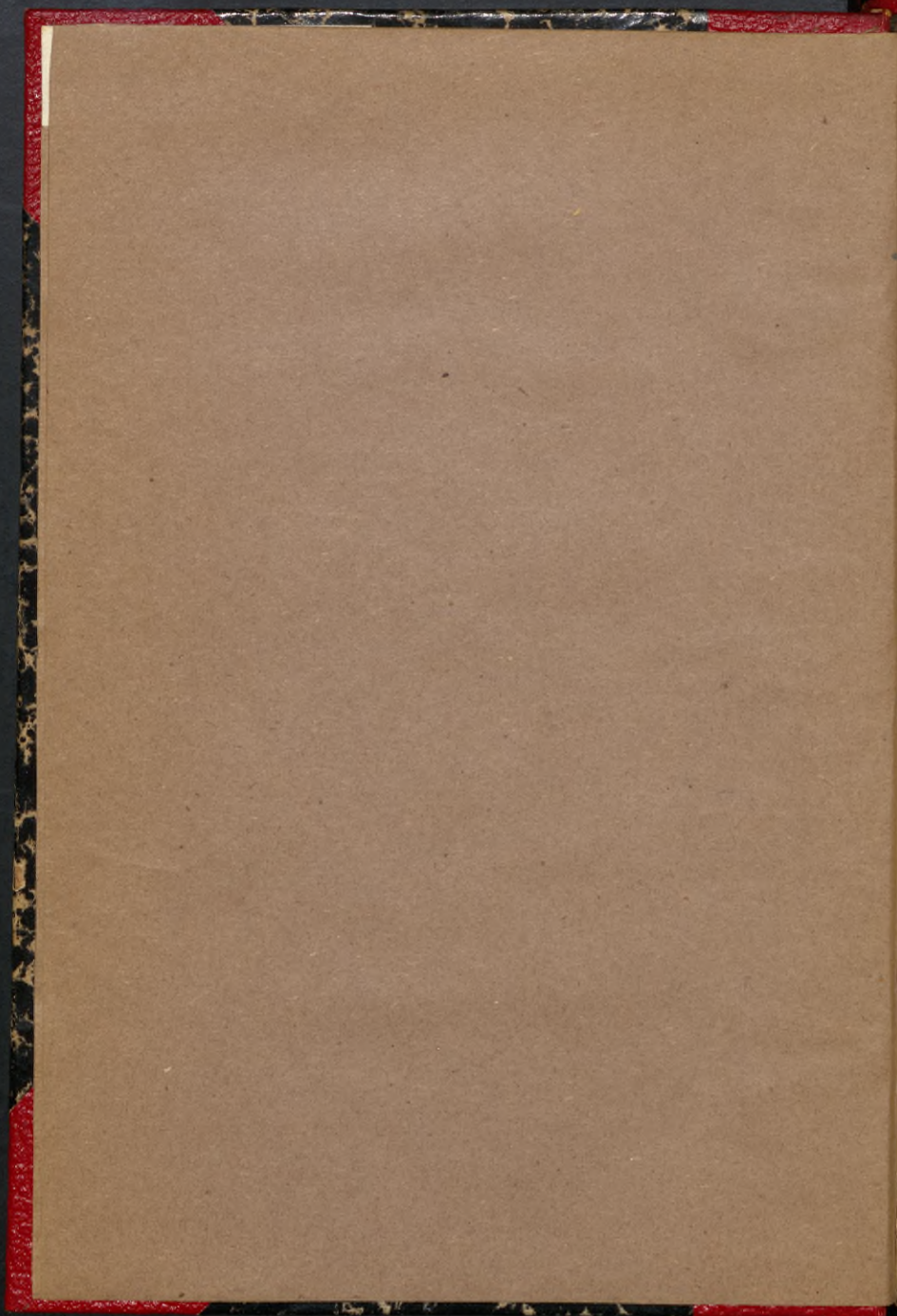
TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Från

Land och Strand

Fyra Berättelser

af

JOHANNES SUNDBLAD.

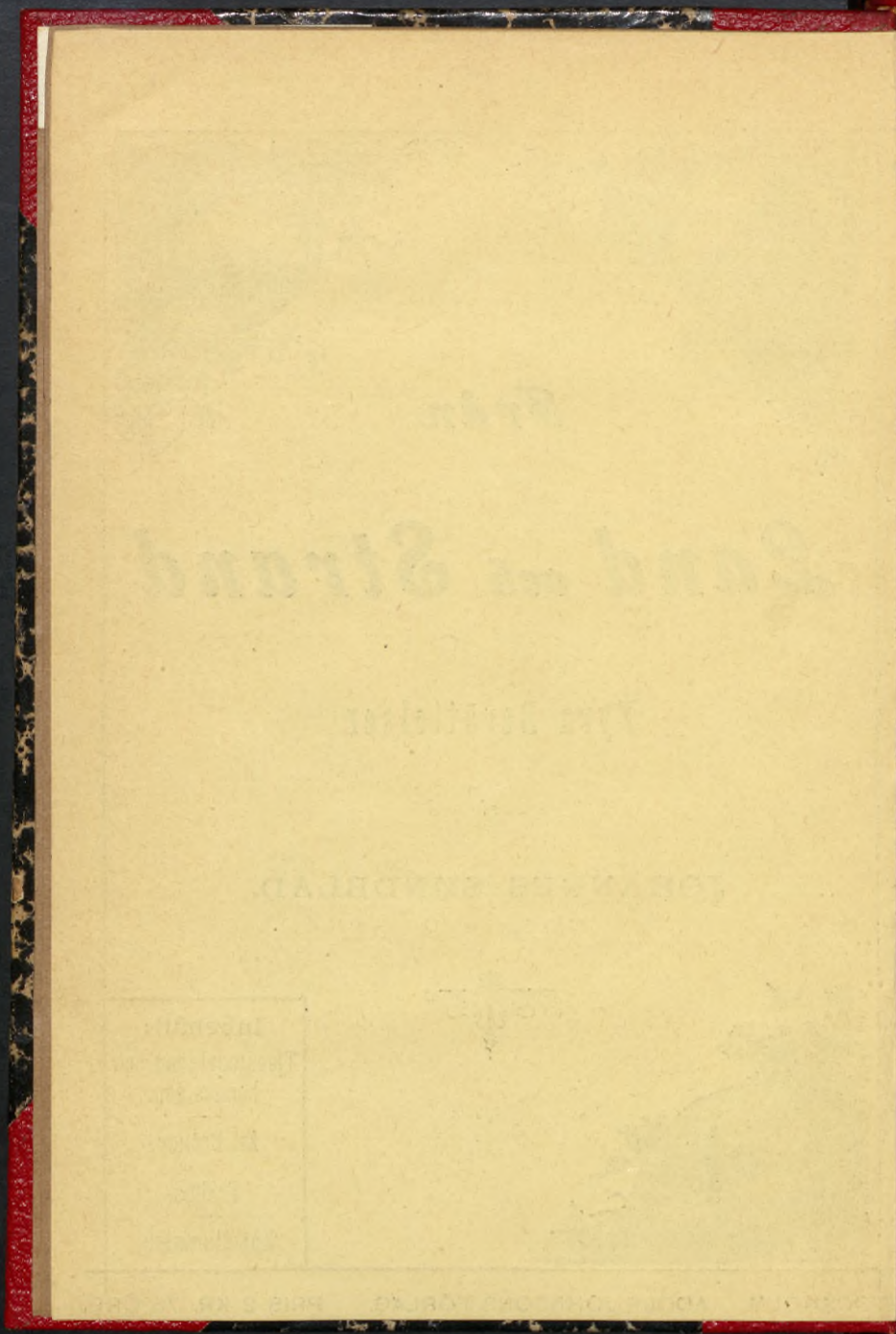
Innehåll:

Tjenstevinnan och
hennes son.

—
Ett Bröllop.

—
Fridlös.

—
Kapellpresten.

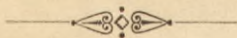

FRÅN LAND OCH STRAND.

FYRA BERÄTTELSE

AF

JOHANNES SUNDBLAD.

STOCKHOLM
ADOLF JOHNSONS FÖRLAG.

ERAN LAND OCH STRAND

FÖR FÖRSTÄDERN

JOHANNS GÅRDAR

Norrköping 1891, M. W. Wallberg & Co Boktryckeri.

Innehåll:

	Sid.
Tjenstegvinnan och hennes son	3
Ett bröllop, tidsbild	145
Fridlös	183
Kapellpresten	313

Innehåll:

1	Titelblad
2	Öfversigt af författaren och hans verk
3	Öfversigt af författaren lifvande
4	Öfversigt af författaren lifvande
5	Öfversigt af författaren lifvande

1.

TJENSTEQVINNAN OCH HENNES SON.

"Dessa kvinnor äro först hvad Gud gjort dem till, och det är — *goda*, och sedan hvad vi (män) göra dem, och det är — *dåliga*."

Bulwer: "Lucretia".

"Han var en af dessa milliontals handlöst utkastade, hvilkas öde är bestämdt redan vid deras födelse."

Eugen Sue.

Första Kapitlet.

Månen var i ny, dock icke i "fulle". Han hade således ej det der jovialiska i minen, som han kan sätta på sig, då han ligger på molnkanten och, "trind i käkarne", med ett godmodigt leende tittar ner på "myrstacken" och dess dårskaper; utan var han tvärtom något "lång i synen" och såg mörk ut, der han traskade framåt i sin ensamhet, ty af *stjornor* syntes få eller inga. — Sin gamla vana att titta in i hvarje fönster, glugg och springa för att dervid bli vittne till saker, som, minst sagdt, alls icke angå honom, ville han emellertid icke släppa af, och få voro de upsalabor vid Vestra Ågatan, som denna qväll mer än andra, kunde freda sig för hans "tykenhet", ty i sängkammaren och boudoiren, i köket och köskammaren; öfverallt ville han vara med.

Den motsatta husraden låg härunder försänkt i ett djupt dunkel. — En stund hade hon kastat mörka skuggor öfver ån, men allt efter som månen kraflade sig uppför den branta backen, i

samma mån drogo sig dessa tillbaka, tills de slutligen, liksom rädda för det tilltagande ljuset, togo sin tillflykt intill sjelfva husraden. — Mot detta arrangement hade månen intet att invända: han kom derigenom åt att "se sig i spegeln", och detta hör också till hans svagheter: hvem som håller fram den — oceanen eller vattenpusen — det qvittar honom detsamma.

På Islandsbron stod en äldre man, lutad öfver det öfra handräcket och såg upp mot staden. — I blicken låg något gladt och lifligt, och i gången, då han, släppande sitt stöd, gjorde ett par slag på bron, något kraftigt och spänstigt. Snart återtog han dock sin förra ställning med blickarne, delade mellan staden och ån, mot hvilken gaslågorna grant återspeglade sig. Han stod länge så; slutligen reste han sig dock från den framåtlutade ställningen och såg sig omkring med något yrvaket i blicken.

Snart hade han dock samlat sig, och nu lemnade han hastigt bron samt tog af in på Östra Ågatan. Då och då stannade han med en mönstrande blick på den motsatta husraden. — En lång stund stod han sålunda och såg på gamla "chemicum" med den der minen man får, då man efter många år återser en gammal bekant. På samma sätt var det med vestgöta nationsgård; kanske fäste sig vid denne några särskilda minnen, ty ett par gånger spelade ett muntert leende kring läpparne. De nya bekantskaperna intresserade honom deremot mindre; visst hade

han kastat ett öga på den der stora "fyravåningskolossen" straxt intill Islandsbron, men det skedde med den der öfverlägsna minen, som gammalt folk sätter på sig, då de slå sig på orådet att jemföra den "gamla goda tiden" med den närvarande tidens "ondska". — På detta sätt gick han gatan uppåt, tills han kom till Nybron. Här vek han af till höger. Med en viss nyfikenhet såg han på det första huset till venster och gick slutligen intill väggen för att försöka, om han ej skulle kunna se in i nedra våningen. — Han höjde sig på tå; han räckte ut sig till hela sin längd, men måste snart afstå från sitt försök. Nu stod han stilla en stund; ett gladt leende drog öfver ansigtet, men snart fortsatte han sin gång. Hunnen till torget, tog han af till venster; och styrde kosan nedåt Svartbäcksgatan. På midten af denna stannade han framför ett högt tvåvåningshus. Bakom en gardin syntes ett matt ljus. Han stod länge och såg upp mot fönstret. En rad af glada minnen draga förbi, och han är så upptagen af dessa, att han ej märker hvad som tilldrager sig omkring honom, förr än en hand klappar honom på axeln och en glad röst ropar: "hvad står herrn och skrattar åt i ensamheten?" "Se så, hvad rör det dig? 'Stora barn roa sig sjelfva', vet du väl", hördes en annan, och de båda hvitmössorna fortsatte sin väg. Han ruskade sig nu vaken, gick tillbaka ett stycke och krokade in på S:t Pehrsgatan och ned

till Dombbron. Här blef det längsta uppehållet. Lutande sig mot det nedre handräcket, stod han länge och såg på månstycket framför sig. Det var ej första gången han stod så; det syntes tydligt. I alla dessa dagar och skuggor helsade han gamla bekanta, tyckte han. Alldeles så föllode, då månen, liggande på molnkanten midt öfver Kungsängen för fyrtio år tillbaka, just en sådan oktoberqväll som denna, roat sig med tillståndet af alla dessa ljuseffekter, som gafvotaflan sin egendomlighet. De båda öfversta fönsterraderna å den mot Hvalfgatan vettande sidan af domtrapphuset glänste som silfver i månskenet, medan skuggan från "gillet" höll den nedersta i en djup halfskymning. Sidan mot torget åter var helt och hållet belyst, ja, månen koxade till och med ett stycke uppåt domtrappan. Den närmaste ändan af gatan, inklämd mellan de höga husen, var mörk, men vid slutet af Gillet strömmade månljuset in, bildande en bred väg, som med en kil sköt in under schytteanhvalfvet.

Den ensamme vandraren stod en lång stund försänkt i betraktandet af detta, men fortsatte derefter sin väg.

Han gick förbi "Brandelianum" och svängde in i Domgränd. — Hunnen till slutet af denna, tog han af till venster och styrde kosan vid sidan af torget till mynningen af S:t Larsgatan. Här stannade han några ögonblick, villrådig hvilken väg han skulle taga. En blick på Alba

Longa *) gjorde dock villrådigheten kort; ett leende spelade äfven nu kring läpparne, och han gick med hastiga steg mot ett af de upplysta fönstren, genom hvilket han nyfiket tittade in. Så stod han några ögonblick och fortsatte der- efter sin gång. — På detta sätt fortsatte han en god timma, gående gata upp och gata ned, tills han fann sig vara på Svartmangatan. Här stannade han och såg sig omkring. Åh, se der har jag det ju! sade han halfhögt och styrde kurs på ett rödt envåningshus, liggande ett stenkast ifrån honom, men, kommen midt framför detta och just färdig att gå in i porten, öfverfölls han af en oförklarlig oro, och stannade obeslutsam. — Ett par gånger tog han ett steg framåt, men alltid med samma känsla, och han var just på väg att gå förbi, då han på en gång tog ett raskt beslut och gick in på gården. — Ett ögonblick senare stod han i en kolsvart förstuga, der han ej kunde se handen ifrån sig. Men från ett rum, längst in hörde han ett par gälla qvinnoröster, och, ledd af dessa, trefvade han sig framåt samt hade snart hunnit fram till dörren och fått tag i nyckeln. Härvid öfverfölls han åter af den förra obeslutsamheten; och stod just i begrepp att vända om, då i detsamma läsen inifrån hastigt kringvreds, och dörren slogs upp. — Ja' tror ja' qväfs å värmen å immen ... Åh, Jess, så rädd

*) Studentbenämningen på det långa "räcket", som ligger utmed S:t Larsgatan.

ja' ble'!... Hvem ä' dä'?... hördes en skärande qvinnoröst alldeles in i ansigtet.

— Ursäkta! ... Jag är resande och skulle vilja ha några upplysningar, svarade främlingen, dragande sig ett steg tillbaka.

— Ja, dä vill dä till, snäste samma röst. Att skrämma en stackare på så'nt vis! ... Hva ä' dä fråga om?

— Jo, här bodde för många år se'n en madam Lundvall... Hon är naturligtvis död. Jag skulle dock gerna vilja veta litet om henne...

— Lundvall? ... Lundvall? ... Nej, någon med *dä* namnet minns ja' inte... Eller gör du dä, Lovisa? fortsatte tvätterskan, vändande sig inåt rummet ... Minns du nå'n, som hetat Lundvall, som bott här i gården?

— Kanske dä ä' fråga om gamla Tvätt-Marie ... Hon, som dog ner på Svartbäcken. Ja' tror visst, att hon bodde här på gatan, innan hon flyttade dit — hördes en annan röst... Hvem kan fråga efter henne?

— Ja, det är samma person... Hon kallades Tvätt-Marie, vill jag minnas, sade främlingen. Kanske jag kunde få något närmare besked om henne?

— Ja' har ej mycke' å' tala om, men vänta lite, ja' kommer strax.

— Jag går då ut på gården och väntar så länge...

— Ja, dä går an.

Dessa ord vexplades i mörkret, ty ljuset inne

i rummet förmådde ej genomtränga de täta, heta vattenångorna, som, utströmmande genom dörren, alldeles uppfylde förstugan. — Det kändes dessutom qvaft och fuktigt, och främlingen var således ej sen att lemna denna. Uthunnen på gården, behöfde han dock ej vänta mer än ett par ögonblick, innan ett aftärtdt, upphettadt ansigte framstack ur förstugudörren med ett kort: hvad ä dä fråga om?

Främlingen upprepade sin anhållan, åtföljd af några osammanhängande ord om en svår sjukdom och flera månaders sjukskötsel. Det ville dock ej riktigt hänga ihop, och madamen betraktade honom frågande.

— Kanske uttryckte jag mig ej nog tydligt, fortsatte han med någon otålighet; orsaken, hvarför jag frågar efter henne, hör inte hit; jag vill blott veta, hur länge sedan det är gumman dog, och om det var mycket fattigt mot slutet för henne.

— Fattigt? ... Ja, dä ska' Gud veta ... Dä hade alltid varit smått för henne, men mot slutet va dä en riktig ynkelse, och så kom de store sorgerna till ... Dotter hennes hade stält sej en pojke — dä vanliga här i sta'n — och för honom gick dä rakt på tok: han stal å kom på fästning. Det sista ja' hörde om honom va, att han varet mä om å rövva posten i vexiötrakten, ja, di sa', till å mä, att han blef dömd till döden, fast han fick nåd. Somliga säjer, att han ä död, andra, att han lefver. Gud vet, hur dä ä.

— Hade hon flera barn? frågade främlingen.
— Nej, inte som ja' vet. Va dä ej nog med *en* så'n juvel, tycker herrn? Dä var emellerti stor skada på den vackra, hyggliga meniskan. — Hon kom se'n till Stockholm. Der gick dä illa för henne, stackare; dä sista ja' hörde om henne va, att hon till slut gick å gjorde af mä sej. — Gud vet, hur dä va, men så gick ryktet emellerti ... Men hu, hu, hva här ä kallt! Dä ä bäst, att ja' går in igen. Ja' står annars och rakt förkyler mej. Hu, hu! En lång rysning genomilade henne, och hon stack de röda händerna under förklädet.

— Ja, det är kanske bäst. Här är litet för ert besvär. Tack för upplysningarne, fast de voro sorgliga. Se så, se så, krusa inte så der; det är visst icke för mycket. Med dessa ord och ett kort farväl lade främlingen ett större silfvermynt i gummans hand och aflägsnade sig.

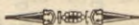
Tvätterskan hade emellertid blifvit kvarstående på sin plats. Ena ögonblicket vägde hon myntet i handen; det andra lät hon månljuset falla uppå det för att riktigt öfvertyga sig om dess värde. — Hon stoppade det derpå i barmen och återvände till sitt arbete. — För kamraten omtalade hon dock ej sin lycka, ty som en sådan skall hvarje fattig tvätterska betrakta den tillfällighet, som helt oförmödadt lägger en blank tvåriksdaler i hennes hand.

Främlingen fortsatte emellertid sin gång. Med långsamma steg gick han Johannes-gatan

uppåt. Hunnen till Öfra Slottsgatan, stannade han några ögonblick, men tog derefter in på denna och gick raskt framåt. Passerande hörnhuset vid Åsgränd, kastade han först en skygg blick på detta, vände hufvudet derefter åt andra sidan och gick fort förbi. — Snart var han framme vid Carolinaplanen. — Här stannade han ett ögonblick och såg tankfullt uppåt. Månen föll rakt i det bleka ansigtet. Den sorglösa minnen var borta, och ett djupt allvar låg utbredd öfver detta, hvilket månskenet gjorde ännu blekare. Han stod en stund i denna ställning men fortsatte slutligen mekaniskt sin gång. — Denna ledde honom upp till carolinaparken, bland hvars skuggor han snart förlorade sig.

Månen i Upsala är van att se många dumheter och lysa hem mer än en sorglustig figur, men det är för det mesta en hop ungt folk, som gör dag till natt och natt till dag, men att en gammal gråhårsman gör sig till månskens-prins och stryker gata upp och gata ner, tittar i fönstren på ett ställe och ställer sig att skratta på ett annat, det är åtminstone litet ovanligt, och den ensamme nattvandranden hade uppväckt hans särskilda nyfikenhet. Han såg därför en smula snopen ut, när denne försvann bland de hvita björkstammarne, men det varade ej länge, innan han åter letade rätt på honom: på Riddartorget, på Drottninggatan, på Islandsbron, ja, öfverallt, der han hade utsigten fri, der hade främlingen hans spanande öga på sig, tills han slutligen hade nö-

jet att följa honom in på gården till det vid nedra Slottsgatan liggande värdshuset, der främlingen försvann. — Några ögonblick senare tänades ett ljus i öfra våningen. Detta syntes der hela natten, och var det först, sedan det en lång stund kämpat med dagsljuset, som det slutligen släcktes. Ett par timmar senare drogs en kärra, lastad med reseffekter, ur porten. — Dragaren tog vägen utefter Slottsgatan ned mot Islandsbron, der ångbåten låg med ångan uppe och väntade på åttaslaget för att få ge sig i väg. — Ett stycke efter gick nattvandrararen med nedböjdt hufvud och släpande steg. — Snart var man emellertid framme. Fem minuter senare kastades det loss; landgången drogs in, hvisselpipan ljud, och ångaren lade ut. — På akterdäcket stod den resande och såg tillbaka mot staden, tills skogen å Polacksbacken snart lät den försvinna.

Andra Kapitlet.

Det var en kolmörk afton, en vecka senare. I en djup skogstrakt, långt ner i Småland, körde en täckvagn, förspänd med tvenne löddriga hästar, raskt framåt. Då vägen var jemn, gick det i skarp traf, uppför backarne i smått lunk och utför dem i halft sken. Skjutspojken hade fått löfte om drickspengar, ifall han körde raskt, och det ville han visst; det var ju *husbondens* hästar. Den resande måtte emellertid tyckt att hans uppmaning togs väl mycket efter orden, ty inifrån vagnen hördes då och då ett varnande: "kör ej så fort! Vi bryta ju armar och ben af oss på det här sättet." "Åh, ja' ser nog, hur ja' kör", förklarade körsvennen, lutande sig inåt vagnen; "dä' står som eldqvasta' under hofva' på vensterhästen."

Med denna försäkran fick den resande låta nöja sig och, tack vare "vensterhästen", kommo både han och körsvennen helskinnade från den halsbrytande färden. Efter en timmes färd hade

man nämligen hunnit ur den djupaste skogen; trakten börjar vidga sig och trakten blir jemnare. Än är han dock ödslig. Visst syntes der och hvar en qvast af eldgnistor skjuta upp från någon koja invid vägen eller ett eldsken på längre afstånd glänsa mot skogsbrynet, men det är långt mellan dessa. Sådant var utseendet en mil, men på en gång syntes en lång rad af ljus på andra sidan en slätt, hvilken man håller på att passera. Ju närmare de resande komma, desto klarare och talrikare blifva dessa, och en halftimme senare kör vagnen in i Stockaryds by, der den stannar vid gästgifvaregården. Den resande steg ur vagnen och gick in i huset. Det var mörkt i förstugan, och han trefvade försigtigt framåt. Från krogrummet hördes skrik och svordomar; han lyssnade ett ögonblick och vände sig åt motsatta sidan. Här stötte han emellertid mot något föremål och höll på att falla framstupa, hvarvid en dörr hastigt öppnades, och en barsk röst ropade:

— Hvem ä dä, som går här och velar*) härute i mörkret?"

— Åh, det är bekanta folket.

— Bekanta folket? ... Hvem? ... Men, be-
vare mej, se häradshöfdingen sjelf! utropade
gästgifvaren, i det han lät ljuset falla den främ-
mande i ansigtet. Ä häradshöfdingen ute i våra
krokar?

*) Gå och famla.

— Ja, som ni ser. Laga, att jag genast får en eldbrasa i mitt rum i tingshuset samt ett par ljus tända. Det är ett par afskrifter, som jag sjelf vill taga. Laga, att det går fort. Det blir mycket att göra, och jag har brådt.

— Skall bli så fort som möjligt, men vill inte häradshöfdingen gå in här, så att grebba' hinner få upp eld? ... Ja' va inne der i går, och dä kändes riktigt gråkallt. Den resande antog tillbudet och steg in till gästgifvaren, men han behöfde ej länge vänta, ty snart stack en rödhårig piga in hufvudet genom dörren, med förklaring, att allt var i ordning, och en timme efter sin ankomst hade den resande slagit sig ned i tingshuset.

Vid ljusskenet, som faller honom i ansigtet, igenkänna vi nattvandraren i Upsala. Han bläddrade nervöst i den framför honom liggande domboken. Snart har han dock fått reda på det han söker, och nu läser han uppmärksamt. Sida efter sida genomgås; då och då stannar han och gör en anteckning, men fortsätter derefter läsningen. För hvarje ögonblick ökas hans oro; hon blir honom slutligen öfvermäktig; och han reser sig upp och går med häftiga steg fram och tillbaka. Så småningom lägger sig dock sinnesrörelsen, gången blir långsammare, andedrägten jemnare, och han är åter i stånd att upptaga det afbrutna arbetet. Han framtager nu en annan af de digra folianterna, i hvilken han börjar att på samma sätt leta. Detta arbete blir långsam-

mare, och det varar en längre stund, innan han får rätt på hvad han söker; han blir härunder otålig; handen darrar, och det ligger något febrilt och nervöst i rörelserna. Slutligen har han emellertid lyckats, och nu börjar han åter sin läsning. Denna gång förmår han ännu mindre att sitta stilla, utan springer upp och mäter golfvet med hastiga, ojemna steg. Då och då närmar han sig bordet för att återtaga läsningen, men kastar en nästan rädd blick på domboken och fortsätter sin gång. Till sist måste han dock göra våld på sig och sätter sig vid bordet: Han läser en stund, men andedrägten blir kortare, stora svett-droppar, frampressade af ångesten, rulla utför ansigtet, och han kastar sig förtviflad tillbaka mot ryggstödet och sätter händerna för ögonen, i hvilken ställning han blir länge sittande. På detta sätt förgår natten, och det är först, när en grå halfdager tittar in i rummet, som han avslutat sitt arbete. Nu steg han upp, slog igen folianterna och bar in dem i ett angränsande rum, der de nedlades i "häradskistan", hvilken derefter slogs hårdt i lås. Återkommen till sitt rum, kastade han sig i kläderna på den bäddade sängen. Så låg han en timma, men vid ljudet af en vagn, som körde fram och stannade framför förstugudörren, reste han sig hastigt. Hållkarlen, hvilken aftonen förut tillsagts att ha hästarne färdiga vid ett visst klockslag, steg i detsamma öfver tröskeln med dagboken i hand.

— Nu ä hästarne framme, sade han med

en skrapning på foten och gick derefter fram till bordet, på hvilket han lade boken med ett kort: kanske häradshöfdingen ä så god å inte glömmet å skrifva in hästarne, hvarefter han åter aflägsnade sig. Uppmaningen tycktes dock gjord för döfva öron, ty det var först, när den resande, iklädd ytterkläderna, stod med handen på låset, som han, kastande en mönstrande blick omkring rummet, fick ögonen på denna och erinrade sig den gjorda uppmaningen. Han gick sålunda fram till bordet, inskref namnet och skyndade ut. Ett par minuter senare hade han lemnat gästgifvaregården. Hållkarlen stod och såg efter den bortrullande vagnen, tills denne försvunnit i närmaste landsvägskrökning, hvarefter han gick in och hemtade sin bok. Med en flyktig blick på det sist inskrifna namnet slog han igen henne; der stod: Ludvig Ekström, häradshöfding.

I.

I Upsala, straxt intill Nybron, på samma plats der lundeqvistska bokhandeln nu för tiden slagit ner sina bopålar, låg på trettitalet ett mycket besökt värdshus. Det var uppkalladt efter egaren, en f. d. student, som låtit åren gå under sång och skämtan och slutligen fann sig inrangerad bland öfverliggarne. Men Sundberg — så hette han, — var dock född "med silfverskeden i mun", ty sedan han suddat bort ett tiotal af sina bästa år med att spela basfiol bland "turkarne" i stället för att läsa, stälde sig lyckan midt i hans väg i enkan Uppers person. Visst hade han, då han gick på atterbomska föreläsningarne i världen drömt sig en brud med mindre yppiga former och med en annan rodnad än just köksspisens, men han tog sitt förnuft till fånga d. v. s. tog hvad som bjöds honom och blef under fruns ledning, så sades det, mycket snart en stadgad äkta man. Ovissa och töckniga öden kunde den glade och flyk-

tige studenten emellertid säga sig ha gått till mötes. Stället var honom väl bekant; han hade inom dess väggar tillbragt sin mesta tid under det sist förflutna decenniet och hade derunder blifvit som barn i huset. Det var nämligen här som "turkiska musiken" sammanträdde mellan sina öfningar. Här skämtades och pokulerades; här utströddes infall och qvickheter, hvilka väl ibland ej voro annat än "qvickt sagda dumheter, men deremot sällan nedsjönko till dumt sagda qvickheter". Sällskapsglädjen gick emellertid ej klädd i snörlif och hon kunde det ej heller, då "Buller" och "Bång"*) voro två af sällskapets stöttepinnar och tongifvare; det var således ej utan sin nytta, att väggarne här som öfverallt voro stumma vittnen till hvad de fått bevittna.

I stora salen på detta ställe hade en afton i början af trettitalet ett kotteri studenter slagit sig ned. Det var för öfrigt skäligen tomt; till och med "turkarne" voro borta; då och då stack emellertid värden in hufvudet genom dörren, som ledde till hans enskilda rum och kastade en trånande blick bort mot dessas vanliga plats, men förgäfvdes.

— Nu ska' en tro han längtar och trängtar, sade en i kotteriet, sedan dörren tillslutits efter en sådan der rekognoscering. Han kan ju gå bort till Dragarbrunnsgatan, der träffar han dem. Då jag gick förbi "Dallots",*) var der

*) Ordensnamn.

ett sådant lif, att jag trodde, de skulle komma ut på gatan.

— Gå? ... Lättare sagdt än gjordt, då permissonsedeln felas, inföll en annan satiriskt.

— Ja, minsann, såg han icke ut som de stackrarne man i bland ser titta ut bakom gallren i Domgränd. *)

— Ja, stackars karl; men som "man bäddar får man ligga"; han har sjelf smidt sina gyllne bojor. Skada, att de ej äro af annat än af talmguld, ty funnes det någon verklig förmögenhet i huset så hölle de väl ej på med det här släpet.

I detsamma öppnades den åt förstun varande dörren, och en ung man stack in hufvudet. Han såg sig forskande omkring. Ett par fnissningar läto höra sig kring bordet. Härvid kastade han en hastig blick bortåt detta, blef blodröd i ansigtet och drog sig genast tillbaka.

— Hvad skrattar ni åt? frågade en af de närvarande som ej deltagit i kamraternas munterhet, i det han lät sin blick öfverfara laget. Hvarför fick det kräket så brådt, då han fick ögonen på dig, ty jag såg, att han rodnade då edra ögon möttes.

— Åh, det hade sina randiga skäl.

— Är det verkligen möjligt, att du ej hört den roliga historien? inföll den, som visat de största glädjetecknen vid apparitionen i dörren. Kan du förmå Ekström der att tala om den, så

*) Syftar på den tidens studenthäkte.

gör du oss alla men dig sjelf den största tjesten, då du ej hört den.

— Hvad är det fråga om?... Ni gör mig riktigt nyfiken. Hör du, Ludvig, hvad är det? Ni se så mystiska ut.

— Nej, du, goda vänner äro vi, men så goda, att du får mig att för tionde gången tala om tokeriet, det äro vi ändå inte, svarade den tilltalade.

— Se så, du plär ej vara svårbedd, då det är fråga om att visa din berättartalang. Jag bjuder på en liten bål, blott du klämmer ur dig din historia. Det måtte vara något extra, det ser jag på edra miner.

— Nå, för att ge dig tillfälle att skryta på *ditt* vis, så skall väl jag göra det på mitt. Men på en bål carolina skall du bjuda.

— Nå, så kör då, men gör nu ditt bästa; jag skall låta Lina göra sitt. Med dessa ord vinkade han Heben vid disken till sig och gaf henne några förhållningsorder, hvarefter den andre började sin historia.

— Det skall vara för en så god vän och...

— en så god *bål carolina*, fortsatte en i sällskapet spetsigt, ty i talarens utseende fanns nog ett och annat, som förrådde, att han ej tålde sqvättar i glasen utan helst drack i botten.

— Nå, inga afbrott, om jag får be; inte sitter man och talar sig hes utan att ha något att klara strupen med, det kan du väl begripa. Men nu till historien! Jo, ser ni, saken var den, att

jag hade låtit duperas mig och rita på en borgen för den slarfven B—. Jag visste på förhand, hur det skulle gå, och hade nog ej gjort det, om han ej roat mig med ett svar, som han gaf mig, då han stack fram papperet.

— Och denna stora summa vill du, att jag skall betala? ... Nej, vet du, sade jag ... och sköt papperet ifrån mig...

— Så du kan prata! Den *andre* borgesmannen skall ju betala sin hälft; han är nog...

Ett skallande skratt afbröt här talaren. Bravo! Bravissimo! Hurrah! Ljöd det kring bordet, under det glaset stöttes mot hvarandra. Ja, var det mig inte en oförskämnd gök! Aldrig en tanke på att han *sjelf* skulle vara med på ett hörn. Nej, hans *hjelpare* skulle göra't. Detta svar föreföll mig emellertid så roligt, att jag föll i skratt, och då vet ni hvilka spratt mitt goda hjerta alltid spelar mig... Nåväl, jag skref på, och när det kom till betalningstiden, så gick det som jag tänkt, men icke han, ty *jag* fick ensam betala kalaset; min medborgesman hade gjort sig osynlig och lemnat staden, när förfallotiden nalkades och han såg hvart det pekade. Nu har jag gjort mig till regel att aldrig betala en borgen utan lagsökning — jag protesterar härmed åtminstone mot hela systemet — och denna gång bjöd jag mig riktigt för, ty jag tyckte, som sanningen var, att den *andre* borgesmannen också bort ha en släng af slefven. Ja, jag skref en förklaring, som jag åtminstone tyckte vara så

kraftig oah i sak bevisande, att Boëthius borde ha vett att göra mig till docent på den, då jag en gång slutar. Gubbarne i "minus"*) hade emellertid andra åsikter, ty de dömde mig att betala. Detta hade väl gått an, men med ett utslag deruppifrån följer många andra obehag, som en annan gäldenär ej har aning om. Vaktmästaren — uppretad öfver alla de fuffens, som "vårt folk" har haft med honom, synnerligen då han varit ute i sådana ärenden — har då tusende sätt att plåga, chikanera och förarga föremålet. — Jag hade emellertid föresatt mig, att han skulle ha för både gamla och nya synder: det skulle bli *hans* tur att harceleras, ty när han kom med utslaget, så lofvade jag först, att han skulle få pengar om åtta da'r, men när dessa voro gångna, och jag stod der lika när, måste jag nedsätta mina pretentioner till två, då jag på en viss timma lofvade, att han skulle få hvar styfver. Naturligtvis gingo de som de andra utan att "något rek hördes af". Nu vågade jag emellertid ej möta honom utan höll mig undan: tryckte som en hare om dagarne, hemtade frisk luft och lagade jag fick litet i mig, sedan det blifvit mörkt, och besökte derunder ställen, dit jag väl aldrig trott att *jag* skulle sätta min fot, och se'n var det att knacka mig in hos någon bekant och kinesa öfver natten. På detta sätt

*) Consistorium minus, som förr handhade hela akademiska jurisdiktionen, sålunda äfven skuldfordringsmål.

höll jag ut några dygn, men slutligen tröttnade jag och var just på vägen hem, då jag mötte honom på Dombron. Inte kan jag säga, att vårt möte var det allra kordialaste, men sedan gubben fått ladda ur sig det mesta och ostördt fått svära öfver "utslag", "tjufpojkar" och "finkan", var han dock beskedlig nog — Gud må veta, att han var bra beskedlig — att ge mig anstånd till följande dagen klockan fem, sedan jag uppvisat ett bref — hopsmordt naturligtvis — deri en del af summan utlofvades till följande dag — "efter stockholmspostens ankomst". Visst kände jag mig en smula skamsen att ge gubben labben, då han trohjertadt sade: och det ta'r kandidaten mig i hand på? Men jag måste hålla god mine i elakt spel och sträckte fram den. I morgon klockan fem således — ej en minut längre, hör kandidaten det — voro de ord han skickade efter mig, då jag redan var ett stycke ifrån honom. Jag hörde dem visst; det var, som om jag hört domsbasunen i öronen på mig. Jag mår nästan illa blott jag tänker på den stunden, ty att betrakta verdens gång genom gallren utåt Domgränd, har jag ej lust till; jag skulle aldrig kunna se en menniska i ansigtet efter en sådan chikan.

— Du ser, minsann, så "tagen" ut vid bara tanken på det, att du riktigt kan behöfva dig en "styrketår", sade värden. Skål, mina herrar, men inga sqvättar! Glasen möttes och tömdes med

noga iakttagande af det gjorda förbehållet, hvar efter den berättande fortsatte.

— Nu voro goda råd dyra, må ni tro. Att skrapa ihop åttahundra riksdaler är ej så godt för en student — han må ha aldrig så god kredit — men nu måste det ske, såvida jag ej ville krypa in, och den chikanen ville jag, som sagdt, ej underkasta mig. Jag gnodde således från Fjerdingsan till Svartbäcken, från Svartbäcken till långt ner i ändan på Kungsängen och så upp till postkontoret *) igen för att studera kartor. Dagen blef på detta sättet kort, må ni tro, men innan qvällen kom, hade jag hälften af summan på fickan, och det öfriga hade jag löfte att få på säkert ställe dagen derpå efter postens ankomst. Dödstrött, men lugn, fick jag sålunda om qvällen återvända hem till mitt, och att jag sof ovaggad, det kan jag försäkra. Morgonen derpå gick jag upp för att få det utlovade myntet, men remissan hade uteblifvit, och jag fick återvända med oförrättadt ärende, men med löfte att få komma tillbaka dagen derpå; de kunde ej uteblifva, hette det. Med detta löfte måste jag låta mig nöja och dröp af. Men en olycka kommer aldrig ensam, som ni vet. I Carolinabacken möttes jag af en skolpojke, som lemnade mig en biljett, hvori jag fick återbud på hundra riksdaler. Lätt hade det naturligtvis varit att

*) Postkontoret låg vid tiden för denna berättelse vid Öfra Slottsgatan snedt emot dåvarande Geijers, nu annerstedtska huset.

gömma mig hos någon kamrat till dagen derpå, men gubben har ett gement sätt, när han blifvit uppretad af en sådan anledning: han springer på alla värdshus och frågar efter den stackarn, som för tillfället har honom i hälarne, men det är icke nog härmed: han skaffar sig ett halft dussin gatpojkar, hvilka som ett koppel spårhundar nosa öfverallt och äfven äro dresserade att gå in och fråga sig för på värdshuset. En gång lät han på eget bevåg trumma efter en sådan der stackare, som flera dagar hållit sig undan för honom. För allt detta ville jag ej gerna utsätta mig, och var ytterst villrådig hvad beslut jag skulle taga, då jag, hunnen härutänför, beslöt att gå in och ta' mig en tankställare. Inkommen, fann jag den token, Kalle W. före mig. För honom omtalade jag mitt missöde; han ruskade på hufvudet och erkände, att han ej ville vara i mina kläder. Under det vi sutto och språkade om saken vid fönstret der framme fingo vi se gubbens son gå förbi. Kalle fick genast en idé — han har idéer i *den* vägen, som ni vet. Vi skulle vinka in honom, supa honom dödfull och se'n leda hem honom och lägga honom i hans mammas armar. Nå, intet hellre än det, det vore ändå att reta gallfeber på gubben; kunde han få sig en attack af denna — ja, det är allvar, att han lider af sådan, "ådragen i tjensten", säger Söderbaum, så vore jag räddad. Det var visserligen endast ett halmstrå, men äfven det griper man efter i sjönöd. Vi vinkade såle-

des med våra glas, och han är inte nödbuden, som ni vet. Konjaken kom fram, och vi sutto och smuttade. Härunder kom jag att tänka på, att om jag blott hade någon, som ville spela rollen af sjuk för mig, så skulle gubben lemna mig i fred, men jag deremot utan att störas ha eftermiddagen på mig för att skaffa mig det der, som jag just fått återbud på — Westring junior skulle föreställa mitt alter ego; ingen kunde der till passa bättre än han, ty längd, växt och hår äro på pricken desamma, och ser man oss på ryggen, så är det lätt att förvexla oss. Detta har också till min förargelse någon gång händt. Jag meddelade Kalle min plan. Han gnuggade händerna af förtjusning, och nu började förberedelsen för den roll Lars "A'gust" skulle spela. Utförandet af denna var lätt: han behöfde endast sofva. Inlärandet af en sådan går fortast vid en frukost eller sexa, der det ej är för långt mellan suparne. Metoden användes af oss med den framgång, att vi vid femtiden hade honom i min säng i ett tillstånd, som ingaf temlig förvisning, att han skulle spela sin roll bra. Jag måste inviga en liten discipel, jag har, i förtroendet. Denne tillsades nämligen att sätta sig med sina lexor i det yttre rummet för att mota af gubben, då han kom. Planen lyckades förträffligt. Visst brummade han, då gossen med trovärdig mine omtalade att jag blifvit sjuk, men hvad var att göra? På stolen vid dörren till det inre rummet låg öfverrocken och hatten. I

sängen såg han en person ligga, iklädd min nattrock och rökmössa; skunt hade vi gjort derinne; han nöjde sig således med att titta i dörren och lomade af. Morgonen derpå skedde naturligtvis upptäckten. Mycket skulle jag ha velat ge för att ha fått se far och son "spela" emot hvarandra. Att gubben spelade den "förgrymmade fadren" med natur och verve är jag fullt öfvertygad, men sonen föll genast ur sin, och första repliken blef ett sömnigt: låt bli mej! . . . Hva' vill pappa? Scenen, som nu följde, få ni söka att imaginera er; att riktigt beskrifva den, låter sig ej göra.

Efter en sådan der dialog följer ofta en monolog af någon af parterna; gubben höll på med sin, då jag strax derefter mötte honom på Nybron, och hade jag ej då kunnat slå pengarne i halsen på honom, så hade jag nog fått stryk, fruktar jag . . . Det galnaste af alltsammans var emellertid uppvaknandet hemma hos mig. Spelade Lasse min roll illa i hop med fadren, så spelade han Jeppe på berget så mycket bättre i ensamheten. Klockan fem vaknade han och började genast att trefva efter vattenkarafinen, förstås, men då han ej fann den på golvet bredvid sängen, rusade han upp. Härvid föll rökmössan af honom; han tog upp den och betraktade den mäktiga förundrad; i detsamma kom han att se på nattrocken; nu såg han riktigt bekymrad ut och sprang fram till spegeln. Här stod han ett grand och betraktade sig med ängslig mine,

samt utbrast slutligen, gråttärdig: ä dä verkligen du sjelf, Lasse, eller hvem ä dä? Men nu raglade han af till sängen igen. Pojken, som genom dörrspringan sett alltsammans, hade fullt uppfattat det roliga i situationen och omtalade, kiknande af skratt, hvad han sett. Der, gossar, ha ni den lilla komedien, hvilken jag både författat och bestämt rollbesättningen uti. Har jag ej heder af den och förtjenar den ej en bål carolina, så säg?

— *Två*, min bror! sade värden framsträckande sitt glas.

— Bravo, bravissimo! ... Åh, så galet! ... Jag skulle just velat se Lasse Westring i Jeppe på berget! Kling, kling, kling! lät det kring bordet, hvarefter glasen fylles och ånyo påfylles.

Samtalet blef nu mera allmänt; man satt och kommenterade den lilla händelsen och kom derunder till slutsatsen, att Upsala ändå är det roligaste ställe på jorden, och att en sådan der "rolighet" aldrig kunde förekomma på något annat ställe än der.

— Nej, men vet ni hvad, gubbar, hördes slutligen en röst genombryta sorlet; vet ni hvad, en stump ska' vi väl sjunga, eller hur? Carolina klarar minsann, strupen, och det dubbelt så bra som "sexmästarepunschen." Hör, tar jag inte höga b så lätt som sjelfve Sällström! *) Hör ni ... Hör ni!

*) Engagerad vid Stora teaterns scen på 20- och 30-talen. Den utmärktaste tenor.

— Sitt nu inte der och se ut som om du blåste säckpipa. Vackert, lätt! Tänk på Ville Sundström! Det är annat! ... Men apropos honom... Hvar håller han egentligen hus? Jag har inte sett honom på... jag mins ej när...

— Jo, jag såg honom uppe i disputation i dag, svarade en annan ... Han såg betryckt ut, stackars gosse! Det är sjukt i hemmet, och han väntar hvarje dag att få höra, att det är slut med fadren...

— Men ... det var sant, var någon af er uppe och hörde på? Det var en fröjd att höra komminister L. tala latin. Undras just om Törneros talar bättre?

— Det begrep jag inte, men så mycket förstod jag, att respondenten nystade ur sig en mängd artigheter till erkepappa ... Folk satt och skämdes och kunde knappt se upp, men gubben sjelf satt och pöste och pöste, — sådant folk tål mycket i den vägen...

— Det gjorde han väl på spe, menade en.

— Åh nej, säg snarare: "in spe" *) inföll Ekström, skrattande. Det är en slug herre, den der gunstig herrn; han vet nog, att det är godt att ha en vän i viken, då han kommer ut på stiftet en gång.

— Nå, men hur går det med sången? frågade den, som förut väckt förslaget... Vi få väl reda oss utan Sundström. Nå, så kör till då!

*) I hopp = förhoppning.

Och nu ordnade man sig i stämmor. Några skallöppningar hördes för att höra om strupen var klar. En stämgaffel slogs mot bordkanten: anföraren gaf tonen i alla stämmorna och nu klingade:

Fröjd i hjertan och pokaler,
Nu i gyllne drufvors blod,
Dricken mildhet, kannibaler,
Och du svaghet hjeltemod ||:
Tron ej himlens ära kränkas
Af det offer från vår bål,
Må till skyn dess safter stänkas
Glädje, glädje, *dig* vår skål! :||:

Derefter följde med korta pauser: "Göterna fordomdags drucko ur horn; togo in fästningar, vallar och torn..." "Jag vet ett land, der bland de höga fjellar..." "Och liten Karin tjente på unga kungens gård", allt älsklingsånger bland den tidens studenter.

Efter hvarje sång klarade man strupen med några droppar, men slutligen var bålen tömd, och nu blef det fråga om att sala ihop till några buteljer.

— Åh, nej, hvarföre ska' vi det? Det är Ekströms tur... Du häftar för *två* buteljer; det minns du väl?

— Hvad nu då? medgaf inte Klas nyss, att min historia var värd *två* bålar... Och att det ville han gerna ge, sa' han. Sa' du inte det kanske? Nå, så håll er då till honom! Kamraterna utbytte några betydelsefulla blickar. Man

var van vid Ekströms knussel och fäste sig ej dervid, men denna gång tyckte man dock, att det gick för långt; och några halfhöga: "smulgråt!" "snålvarg!" "snugg som vanligt", läto höra sig, och det skulle kanhända blifvit en "fnurra på trån", men nu hördes stämgaflen åter mot bordskanten, och dissonansen upplöstes i ett sprittande:

"Friskt slår vårt hjerta och
lifsådran svallar
Friskare, muntrare, bröder framåt."

Längre hann man dock ej, ty nu öppnades dörren, och den saknade kamraten steg in. Han såg blek och förstörd ut. Det väntade brevet hade kommit; man behöfde ej fråga efter innehållet, och betraktade honom deltagande.

— God afton, sade den inkomne och gick hastigt fram till bordet. Jag ser på er, att ni förstår, hur det står till hemma hos mig ... Ja, i förra veckan blef det slut. Jag måste nu resa. Ett af bekymren är nu att bli af med rummet, som jag, tyvärr, tagit för hela året, men så har jag erinrat mig, att du, Ekström, vill byta om bostad, och när jag nu passerade förbi och hörde sången, anade jag, att det var ni ... Nå, hvad säger du, Ludvig? Du gjorde mig verkligen en tjänst, om du ville taga det.

— Ja, hvarför icke? svarade denne. Du bor ju hos Hörlins? Jag har länge velat komma

ifrån den svarte, hålige svartbäcken. Att ha dubblett är dessutom för dyrt.

— Nå, det faller sig ju bra ... Kom med ut, så få vi tala om saken ... Godnatt med er, gossar, och farväl på ett år åtminstone, sade den bortresande, tryckande kamraternas hand. Handslaget besvarades varmt af dem, som måste stanna kvar; alla yttrade de sin ledsnad öfver att mista honom. Ekström och Sundström lemnade derpå rummet för att vidare afhandla saken.

Innan de hunnit upp för Carolinabacken, var affären klar och besegrad genom ett handslag. Ekström följde med "för att taga det yttre läget i skärskådande". Utanför huset togo de afsked af hvarandra, hvarefter den sistnämde tog vägen utför gränden och genom Odenslund till sin bostad, ner på Svartbäcken.

Hos Sundbergs hade sången tystnat, och en halftimme senare var källarsalen tom.

II.

Det var en månad senare. I sin nya bostad satt kandidat Ekström, tillbakalutad mot det höga styret af en gammalmodig ländstol, hvilken hade sin plats midt för arbetsbordet, som var fullastadt af böcker och papper. Det led mot aftonen; han hade arbetat flitigt och tog sig nu en stunds hvila, under det han, insvept i sin mjuka nattrock, tankfull såg ut genom fönstret. Han hade dock ej suttit länge i denna ställning, innan dörren raskt öppnades, och en studentkamrat steg in.

— God afton! Har du lust att gå ut och gå en stund? frågade den inkomne. Det är så vackert i afton.

— Ja, hvarför inte? Men sitt ner och rök en pipa först, så att jag får sluta min. Det hör till mina vanor, att aldrig lemna något halfgjordt, inte en gång, då det är fråga om tobakspipan. Stoppa dig en och sitt ner.

— Nå så... Gästen hemtade en pipa, stoppade och tände den.

— Nå, du håller på med din intressanta lektyr om "huru svin må i ollonskog släppas" och om "bolstadaskäl" *) eller något annat lika intressant? ... Uff! Jag skulle hellre ta tjugoåtta dygns vatten och bröd än läsa det der, sade han med en blick på bordet, i det han utbläste en tjock rökvirvvel.

— Du dömer som den blinde om färgen och följer dina vanor, äfven då du kommer med dina raska omdömen, svarade Ekström, leende. Det är rätt intressant att se, huru rättsförhållandena ...

— äro så beskaffade, att den ena domstolen gör den till en engel, som en föregående dömde som en äkta bengel, fortsatte den andre ifrigt, och hvad blir slutet? Jo: summum jus summa injuria ... En vetenskap, som ej är mer att hålla i, en sådan kallar jag för snömos.

— Bror, bror, tala aldrig om rep i hängd mans hus! utropade Ekström, skrattande. När du sitter och läser om huru "enheten eller sanningen af vara't och intet är "blifva't", hvarigenom "tillvara" uppstår, ett vara med bestämdhet, med kvalitet", så måste du väl i ditt stilla sinne medge, att det är den största abracadabra, man kan tänka sig.

— Sancta simplicitas! Att så tala om "vetenskapernas vetenskap"! Att du inte ...

Längre hann filosofen dock ej i sin argumentation. Dörren öppnades nämligen sakta, och

*) Rågångsskilnad.

ett vackert flickansigte visade sig i öppningen. Thilda vill kanske bädda, men vänta ett grand; vi gå snart ut, sade värden; men var snäll och tag in litet friskt vatten, då hon ändå är inne. Flickan steg nu in i rummet, gick fram och hemtade karaffen och aflägsnade sig. Gästen hade härunder suttit med halföppna och uppspärade ögon. Ekström kastade en snegländande blick på honom och njöt synbarligen af hans förvåning. Han teg dock, men när flickan lemnat rummet, sade han leende: man ser inte på det det der sättet på fruntimmer; ögonen stå ju som tenntallrikar i skallen på dig.

— Är det verkligen din *städerska* det der? ... Hvar i all verlden har du fått henne ifrån? frågade gästen, som nu först kom sig för att yttra något.

— Jo, gumman, som städar rummet, har sjuknat; detta är hennes dotter, som uppfostras på landet hos några slägtingar, och hemkallats för att både sköta henne och öfverta' hennes städning.

I detsamma återvände den unga städerskan. Hon var en högväxt blondin; det rika, buckliga håret var benadt öfver en hög, hvit panna, som begränsades af ett par fint tecknade, svarta ögonbryn, under hvilka framblickade ett par mörka, uttrycksfulla ögon. Växten var smärt och symetrisk; i gången låg något lätt och elastiskt. Detta var hvad som i första ögonblicket tilldrog sig uppmärksamheten, men det var ej det för-

nämsta. Detta låg i det uttryck af oskuld och ärlighet, som fanns utbredt öfver hela hennes väsen. Den vackra synen varade ett ögonblick och var derefter försvunnen.

De båda vännerna sutto tysta; gästens ögon voro, som om de varit trollbundna vid den punkt, der han sett den unga flickan försvinna; detta varade flera minuter. Värden var den som först bröt tystnaden genom ett kort:

— Bevars hvad *du* ser högtidlig ut! En vacker flicka har du väl sett förr.

— Ja, men knappt en sådan; jag riktigt beklagar dig, min bror, svarade gästen allvarsamt.

— Beklagar? Jo, det vet jag visst! Fast jag ej läser estetik som du, så njuter jag dock af allt vackert, och det må vara konst eller natur. Inte kan det falla någon in att behandla den der som en vanlig uppasserska, inte! . . .

— Ja, nu så länge, men ponera, att ni bli kära i hvarandra, hur går det då?

— Ja, det skulle vara i ett *sådant* fall, men då jag ej ger någon anledning, så . . .

— Tag ej illa, bror! Jag vet, att du är godhertad och rättänkt, men du är också svag — "lätt på trån", som man säger; ett obehagadt ögonblick kan komma, och tillfället gör tjufven, vet du väl.

— Var utan fruktan, i *detta* fall åtminstone; jag skulle anse mig för den störste skurk, som trampar två skor, om . . .

— Se så, inga öfverord! Det är ej värdt att

ropa hej, innan man är öfver bäcken . . . Men nu äro ju våra pipor utrökta, och nu gå vi ut, eller följer du kanske inte med?

— Jo, men med ett vilkor.

— Och det är?

— Jo, att vi ej skola gräla om våra respektive vetenskapers precedence, ty det blir i längden tråkigt.

— Nå, som du vill, fastän jag tycker det skulle göra dig godt, om jag utredde dina dunkla begrepp om t. ex. "någotet", om hvilket du säkerligen ej vet, att det är "ändligt och föränderligt och denna föränderlighet, tillhör dess varande" *) . . . Tänk, du! Men när du ej vill, så får du skylla dig sjelf . . .

Öfverrockarne påtogos nu; en minut senare var rummet tomt.

*) Citater från en hegeliansk föreläsning.

III.

Dett år hade gått. Det led mot slutet af en vacker vårdag. Solen, som just höll på att sjunka ned bakom kyrkogården, sneddade härunder med några strålar in i Ekströms rum. I detta gick Thilda omkring, ifrigt sysselsatt. Det var dennes första tentamensdag, det visste hon, och på morgonen, då han gått ut, hade han sagt att han ej skulle återkomma förrän senare på eftermiddagen. Under de senaste veckorna hade lynnet varit så retligt, att han knappt tålt sig sjelf. Det som rörde Thildas åliggande hade därför måst inskränkas till det allra nödvändigaste; och det såg ut som om det rörts om med en visp derinne. Detta gick emellertid hennes städerskeära för nära, i synnerhet som hon fått smälta sådana yttranden som: gu' bevar's hvad det ser ut härinne! . . . Det måtte vara en präktig städerska du har, som hon fått höra, då hon händelsevis kommit in. Detta gick, som sagdt, hennes ära för nära, och nu ville hon ha denna

upprättad. Hela dagen hade åtgått för detta arbete och hon stod just och lade sista handen vid de nytvättade gardinerna, hvilkas veck på ett par ställen ej ville falla som de skulle, då hon fick höra hastiga steg i trappan. Hon skulle ha igenkännt dem bland tusende, och kände, hur blodet rusade upp åt hufvudet. I nästa minut slogs dörren upp, och den unge mannen steg in i rummet.

— Åh, jag är så glad, så glad, att jag kunde ta' hela världen i famn och Thilda i första rummet, som gjort så fint härinne, ropade han upp-rymd och slog armarne omkring den unga flickan, som, rodnande som en ros, stod och jemkade på gardinveckan. En skälfvande rörelse genomilade den späda gestalten; ett ögonblick låg hon tryckt intill den unge mannens bröst; det varade dock blott ett ögonblick, ty nu slet hon sig hastigt lös och ilade ur rummet. Med ögonen riktade på den punkt, der han sett flickan försvinna, stod Ekström några ögonblick stilla på den plats der denna lemnat honom; det låg något handfallet i hans ställning; i ansigtsuttrycket fanns något af det, som man ser hos en person, hvilken tycker sig ha begått en dumhet. Efter några minuters förlopp började han att gå hastigt fram och tillbaka; några gånger stannade han, lyssnande, med blicken fästad på dörren; det syntes tydligt, att han väntade på, att flickan skulle återkomma; häri bedrog han sig emellertid; minut efter minut gick, utan att hon hör-

des af. Han kastade en forskande blick omkring rummet för att se, om han ej kunde få någon anledning att ropa henne tillbaka. Så stod han ett ögonblick, men gick derefter till dörren, hvilken han ryckte upp med ett: Thilda! Hör hit!

— Hvad är det fråga om, hördes dennas röst med något kyligt i tonen.

— Var god och kom upp med dricksvatten!

Ett kort "strax" blef svaret. En dörr öppnades hårdt, och det blef åter tyst. Ekström fortsatte emellertid sin gång; för hvarje minut blef denna alltmer nervös och ojemn; då och då stannade han med örat vändt mot dörren och lyssnade; det var emellertid tyst, och de välkända stegen hördes ej i trappan. En lång stund förflöt på detta sätt, hvarunder lynnet alltmer kom ur jenvigt, och han stod just i begrepp att gå till dörren för att upprepa sin befallning, då i detsamma denna öppnades, och Thilda steg in. Rodnaden hade efterträds af en djup blekhet och ansigtet bar tydliga spår efter tårar. Utan att säga något gick hon till den plats, der vattenkaraffen hade sin plats, och ämnade sig just att på samma sätt återvända, då den unge mannen stälde sig i hennes väg.

— Kära barn, inte är det skäl att taga så illa vid sig för ett oskyldigt skämt, sade han urskuldande, i det han med handen under hakan sökte upplyfta hennes hufvud.

— Låt bli, rör mig inte! utropade flickan

häftigt; kandidaten vet inte hvad ondt kandidaten gjort; se så, låt mig gå!...

— Nej, inte förr än du sagt, att du ej är ond på mig. Jag säger än en gång, att det var ett skämt; hade jag mött värdinnan i förstun, så hade jag gjort detsamma med henne.

— Jag tycker just, att jag ser det! Men det är orätt att göra så, och kandidaten skall lofva mig att vara så hygglig som hittills.

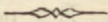
— Ja, det skall jag visst lofva.

— Och hålla det ock, tillade hon, i det hon med en blick, som sade mer än orden, blygt såg upp till honom.

— Ja visst, kära barn, det vill jag visst göra, svarade den unge mannen med ett tonfall i rösten, som visade, att han åtminstone i *det* ögonblicket tänkte hvad han sade; du skall ej få något att beklaga dig öfver. Han steg hastigt åt sidan och lemnade passagen fri; ett par sekunder senare var han ensam i rummet.

De sista minuternas tilldragelse hade helt och hållet förstört fröjden öfver den lyckade tentamen. Han kände sig missmodig och förstämnd. Orden: "ponera, att ni bli kära i hvarandra, huru går det då?" yttrade af vännen den der aftonen, ljödo honom oupphörligt i öronen, och han kände, att detta ögonblick inträffat. På mer än ett tecken hade han anat, att detta var förhållandet med henne; hvad honom sjelf angick, så kände han tydligt, att hon dittills ej gjort något djupare intryck; men i det ögonblick, då hon

nyss förut med ord och blick bedt honom hålla sitt löfte, då kände han något röra sig inom honom, som han förut ej känt. Att detta kunde föra olycka och förderf med sig för den stackars flickan, det insåg han och önskade, att han aldrig lärt känna henne. I denna riktning gingo tankarne ena stunden, men så kom en annan, då han måste skratta åt sig sjelf. Hvad hade han väl gjort? Jo, i sitt hjertas glädje öfver ett erhållet "insigniore" tagit en vacker flicka i famn, och detta med samma känslor, som han skulle ha gjort det med sin gamla värdinna... För intet pris skulle han för någon ha velat bikta sina skrupler i detta afseende. Han skulle blott ha blifvit utskrattad. Att taga saken från sådan sida ville dock ej lyckas; dystra aningar, så helt och hållet olika mot allt hvad han hittills känt i denna väg, trängde sig ovilkorligt in på honom; och han kände en qväljande oro, från hvilken han på intet sätt kunde värja sig. Under dessa tankar gick timme efter timme, och klockan var långt efter midnatt, då han slutligen gick och lade sig. Någon sömn blef dock icke af, utan det var först en lång stund efter att han sett solen glänsa på taken till den motsatta husraden, som denna sänkte sig öfver de feberheta ögonlocken. Den blef dock ej lugn utan stördes oafbrutet af qväljande drömmar.

IV.

Några månader hade gått. Glada, högljudda röster hördes inifrån Odenslund. Ur sorlet af dessa kunde man dock då och då höra högre enstaka meningar; när *du* far, blir det slut med glädjen!... Hvad ska' vi se'n ta' oss till? Du har ändå varit själen i vårt kotteri... Du blir justitieråd, sanna mina ord... Åh nej, så högt på stegen kommer han nog ej; dertill är han för mycket rabulist. Tack för att du säger så, min bror!... Jag undrar ändå, om du skall vilja känna igen oss, då vi i framtiden råkas, ty nog kommer *du* att stiga högre än någon af oss, alltid! Men detta var, som sagdt, endast lösryckta meningar, blott ett starkt sorl, då och då genombrutet af ett skratt, hördes inne bland träden.

— Nej, här stå vi och prata, hördes slutligen en stark röst efter ett sådant der glädjeutbrott, men tänka ej på, att det är sista gången kvar-tetten är församlad. Ett par stumpar skola vi ha innan vi skiljas — eller hur?

Förslaget antogs med acklamation, några harklanden och löpningar hördes under ett ögonblick, men nu klingade:

"Upp Amaryllis, vakna min lilla!" gladt och lifligt. Ekona i Carolina hade sofvit godt på sitt öra, men nu väcktes de och foro yrvakna omkring. Sång följde efter sång. Under uppehål- len stodo sångarne och småpratade, men så upp- stämde de en ny. I början glada och lifliga, fingo sångerna efter hand ett annat uttryck: känslan af det förestående afskedet trängde sig allt mera in på dem, och de blefvo sorgsna och allvarsamma.

— Nej, nu sluta vi, sade Ekström efter en sådan sång. Står jag här länge, så börjar jag gråta ... Hör ... nu slår klockan elfva. Det är bäst, att vi skils åt, eller hur? Vi orka an- nars ej upp i tid.

Man fann det sunda i detta förslag, isynner- het som man öfverenskommit att följa den bort- resande kamraten ett stycke till vägs. Man tog sålunda afsked. Kraftiga handslag utbyttes och: God natt! god natt! Tack för i afton!... Låt mig se, att du inte försofver dig!... Lita på det! ... Farväl, farväl! hördes det med olika tonfall, och några minuter senare var parken tom.

Med undantag af Ekström hade alla gått Carolinabacken utför för att ner på Kungsängen och Svartbäcken uppsöka sina hem. Denne gick backen uppför och svängde, uppkommen från denne, in på Öfra Slottsgatan. Muntert gnolande

på en operamelodi gick han gatan rakt framåt. Efter avslutad kurs skulle han nu sofva sin sista natt i Upsala. Kotteriet hade haft en liten tillställning för honom, och han återvände nu från denna. Han hade ej långt att gå och stod således några minuter senare utanför porten till det hus, der han bodde. Han stack handen i fickan för att taga fram portnyckeln, men märkte till sin förargelse sig ha glömt medtaga denne. Fördömdt, skall jag nu nödgas kinesa min sista natt i Upsala! Det här var just trefligt! mumlade han och stack handen i den ena fickan efter den andra men med lika liten framgång. Under det han så stod, tyckte han sig höra röster innanför porten. Han lade örat intill och hörde nu två personer halfhögt samtala; den ena var en qvinnoröst. Han skulle igenkännt den bland tusen. Det kändes en stickning inom honom, blodet steg åt hufvudet, och han tryckte örat ännu hårdare intill porten. "Han ska' resa i morgon", hördes qvinnorösten ... som folket ä' mest... kom i morgon, men dröj inte längre... Hör du det!" Nu gaf han porten en stöt; denne gaf vika, och han stod inne i gången. Här ansträngde han sig till det yttersta för att genomtränga mörkret, men detta var omöjligt. Hvem der? ropade han och slog med käppen omkring sig, men då intet svar följde, fortsatte han hastigt sin gång, och hade några minuter derefter uppnått sitt rum. Här afklädde han sig i mörkret och gick till sängs. Med sömnen blef det dock

klent. Han vågade knapt tillsluta ögonen, och klockan var ej mycket, när han åter var i kläderna. Packningen var gjord den föregående dagen, men det återstod som vanligt litet att plocka med, och härmed grep han sig an. Det gick dock tafatt och vensterhändt. Tankarne voro uppenbarligen på annat håll. Då och då såg han på sitt ur. Tiden drog allt närmare den utsatta mötestimman, och han började känna sig orolig. Litet hjälp behöfde han för att kunna avsluta packningen, men ingen hördes af. På en gång hördes dock lätta steg i trappan. Han kände hur han skiftade färg, men han beherrskade sig, och hade just hunnit återtaga sin vanliga mine, då Thilda en minut senare stack in hufvudet och frågade, om han ville ha upp kaffe. Vid det jakande svaret tillslöts denna åter, och han hörde hennes steg i trappan. Efter några minuter återvände hon med kaffebrickan, nedsatte den, utan att säga något, på bordet samt gick tillbaka mot dörren, och var det först, när hon lagt handen på låset, som hon vände sig om med ett liknande: är det något mer?

— Ja, var god och se till, om det finns någon plats för de der böckerna, som hemkommo i går afton; och så står der ett par stöflor, de böra kunna gå in i säcken, tycker jag.

Ekström hade, under det han yttrade dessa ord, ej sett upp från det han hade för händer. Det var tydligt att han ville undvika att möta

hennes ögon. Utan att svara fullgjorde hon tillsägelseorna, men då och då kastade hon en forskande blick på den unge mannen, hvilken ögon hon åter gerna skulle velat fånga, om blott för ett ögonblick. Detta misslyckades emellertid, så fördjupad låtsade han sig vara af det han hade för händer. Thilda var, om möjligt, vackrare än då vi sist sågo henne: formerna hade fått sin fulla afrundning; hyn var mjellare, ansigtsfärgen mindre hög och glansen i ögonen ännu större. Men betraktade man henne närmare, så var det något just i ögonen, som den yttre fägringen ej kunde ersätta: i stället för den förra blygheten och försagdheten fanns der nu något utmanande och oblygt. I väsendet låg något kallt och bestämdt, men det behöfdes ej mycken iakttagelseförmåga för att märka att detta var tillkonstladt. Spåren efter nyss utgjutna tårar hade ej helt och hållet kunnat utplånas, i öfverläppen märktes då och då en konvulsivisk darrning. Det utsatta timplaget var längesedan förbi, utan att skjutsen hördes utaf, och det blef fråga om att skicka bud ned till gästgifvaregården. Thilda var genast villig att gå. Kastande en sjal öfver sig, skyndade hon mot Carolinaplanen, men hade ej hunnit långt då hufvudena på hästarne stucko upp i backen. Hon vände således om. I porten stod Ekström. Han ryckte till, då han fick se henne, ty en askgrå blekhet låg utbredd öfver ansigtet.

— Hvad står på? Är du sjuk? frågade han hastigt.

— Ja, visst är jag sjuk; det känns som om något gått sönder här, svarade hon häftigt och förde handen till hjertat.

— För all del, ställ ej till någon scen här nere på gatan, hviskade han med låg röst. Gå upp på rummet. . . Jag vill säga ett ord, innan vi skils. . .

Flickan gaf honom en genomträngande blick och skyndade hastigt upp för trappan.

Nu började nedbärningen af sakerna. Ekström stod sjelf nere vid vagnen och öfvervakade påbindningen. Thilda utlemnade reseffekterna och tillsåg, att intet blef qvarglömdt. Snart var det färdigt, och nu gick Ekström upp för att påtaga ytterkläderna. Det var med tungt hjerta han gick upp för trappan, och stegen voro derefter. Då han kom, fann han Thilda gå och plocka bland några småsaker. Hon hade nu återvunnit sitt lugn och yttrade skämtande, att hur de plockade och plockade, så var det alltid något, som var glömdt, hvilket betydde, att han skulle komma tillbaka.

Utan att svara påtog Ekström ytterrocken och satte mössan på hufvudet; stoppade derefter den stora sjöskumspipan, slog eld och påtände den samt stack derefter tobakspungen i fickan, allt med den största omständlighet. Nu var emellertig afskedsstunden kommen, och han fram-

räckte handen och sade med en ton, som han sökte göra så obesvärad som möjligt.

— Ja, farväl nu, kära Thilda, och tack för den här tiden!

— Det vore väl, om jag kunde *tacka* kandidaten tillbaka; men det *kan* jag inte... Kandidaten far nu sin väg, och jag går här, men tänk... jag säger bara: tänk, *om*.... Hur blir det då?

— Kommer du nu med det der skrämshotet igen! svarade Ekström häftigt... Du har nog den kvar, som tröstar dig.

— Tröstar mig? Hvad menar kandidaten?

— Åh, det vet du bäst själf! Hvem var det du talade med i går afton i porten?... Hvem var det som följde hem dig från Polacksbacken pingstdagen? Tror du inte, jag haft ögonen med mig?

— Jaså, det var *detta* kandidaten hade att säga mig och intet annat, svarade hon bittert. Nå, det är ju den vanliga undflykten! Jag skulle kunna visa kandidaten, huru orättvisa dessa beskyllningar äro, men hvad skulle det tjena till? Han skulle ändå inte tro mig... Men så mycket vill jag säga, och, sanna mina ord: det kommer en dag, då kandidaten får ångra, hvad han har på sitt samvete mot mig, och när den dagen kommer, tänk då på den här stunden. Dessa ord hade vexlats, under det de gingo ned för trappan. Vid foten af denna vände hon hastigt om och gick upp på det nyss lemnade rummet, till

hvilket dörren hårdt igenslogs. Ekström tog ett steg för att skynda efter henne. Efter ett ögonblicks besinning vände han dock om och skyndade ut på gatan, der han kastade sig upp på vagnen. Hästarne sattes i gång; hjulen rasslade mot den ojemna stenläggningen, och några minuter senare hade man nått tullen. Ett stycke utanför densamma mötte kotteriet. Här dracks afskedsglaset; någon föreslog, att man borde sjunga en afskedsstump.

— Nej, sade Ekström, i dag är jag ej upplagd för att sjunga. Det är bäst att göra pinan så kort som möjligt. Tack för denna tid och för all er vänlighet, och nu farväl! Med dessa ord hoppade han upp på vagnen. Härifrån räckte han kamraterna ännu en gång handen, hvarefter vagnen sattes i gång. De kvarvarande stodo och sågo efter den bortfarande. Vid första vägkröningen vände han sig sista gången och vinkade med mössan, och de efterlemnade vinkade tillbaka. I nästa ögonblick var han försvunnen, och nu återvände desse under tystnad till staden.

På rummet vid Slottsgatan var Thilda kvar. Hon stod först och lyssnade till rasslet af den bortfarande vagnen. Sedan detta bortdött, gick hon några slag fram och tillbaka öfver golfvet, men kastade sig slutligen framstupa öfver bordet. I denna ställning låg hon länge, halft medvetslös. Slutligen började hon gråta; detta lindrade, och hon lemnade tårarne fritt lopp. Efter hand blefvo snyftningarne mindre häftiga, tårarne

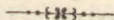
började rinna stillare och upphörde slutligen. Nu reste hon sig och gick till handfatet och svalkade det uppsvällda ansigtet. Härunder hördes matmoderns gnälliga röst nedifrån:

— Thilda, är du der?

— Ja!

— Nå, så kom ner, och det genast!

— Ja, jag kommer.

V.

Solen höll på att gå ned. Öfver fjärden vid Sigtuna slog hon en bred brygga. Till en början förenade denna de båda stränderna, men ju mera solen sjönk, desto svagare blef byggnaden vid vestra landet. Till sist förlorade den landfästet; öppningen blef allt bredare, tills slutligen en svart molnfläck från horisonten åtog sig den slutliga upprifningen, och fjärden låg åter mörk och djup mellan de båda landen. Skymningen föll nu på, men ju skummare det blef, desto lifligare blef det i vassarne, bland hvilka änderna snattrade och fiskstimmen glindrade; måsarne, som förut kretsat långt ut, draga sig närmare mot land; med utbredda vingar sväfvade i vidsträckta kretsar öfver vattnet; så småningom blifva desse mindre; tills på en gång en sådan der med en knappt märkbar rörelse på vingarne håller sig stilla på en punkt. På en gång ger han kroppen en vertikal ställning, gör ett par kraftiga vingslag och skjuter sedan med

vingarne utefter kroppen ned bland vassen, der ett sqvalp höres, men i detsamma höjer han sig åter med en sprattlande fisk i näbbet och far med snabba vingslag utåt fjärden. I de mot stranden sluttande rågåkrarne höres ängsknarren och myser blåklinten; ekorren förtär sin qvälls- vard på grenen till en tjock ek, under det att grönsiskfar sitter på kanten af boet och ger barnen "tuggor". Kring kyrkoruinerna inne i staden falla skuggorna allt djupare, medan allt emellanåt en sakta vind suckande far genom de tomma gluggarne.

Skymningen bredde sålunda sitt flor öfver nejden, och hon gjorde det ännu mer öfver kam- maren i det lilla, röda envåningshuset i en af stadens utkanter. Gardinen var till hälften ned- släpt. I det skummaste hörnet låg en ung qvinna utsträckt på en ren men tarflig sjukbädd. Hon var dödsblek och ansigtet bar pregeln af djupt lidande. För tillfället slumrade hon, men sömnen var half och orolig samt stördes tydligen af oroliga drömmar. På en gång hördes ett qvi- dande läte i en annan vrå af rummet. Härvid vaknade den sjuka hastigt.

— Hjelp, hjälp! Man vill stjåla bort honom! utbrast hon och såg sig vildt omkring. Akta min gosse! Akta honom! säger jag. Du tröstar dig snart, så sa' han. Trösta mig? Trösta mig ... Ingen kan trösta mig! ... Det gick sönder något här, då jag hörde vagnen fara bort ... och hon förde handen mot bröstet. Hör, hör! Nu

vilja de ta' honom igen, skrek hon med hjertskärande röst, då det qvidande ljudet åter hördes från dynhögen, uppstaplad emellan ett par stolar.

— Se så, kära barn, lugna dig, lugna dig! Inte är det någon, som vill ta' gossen ifrån dig, inte! sade ett gammalt fruntimmer, som satt bredvid sängen, och som reste sig i detsamma den sjuka vaknade. Hon jemkade härunder kuddarne kring hufvudet och strök henne öfver pannan.

— Är det säkert, det? frågade den sjuka matt. Tack, tack! Hvad det kyler godt! De feberheta ögonlocken slöto sig och hon föll åter i en orolig slummer.

Sjukvakterskan återtog sin plats. Hon var en liten, hopkrumpen gumma om några och sextio år, med ett mildt uttryck i de kloka ögonen. Dräkten var tarflig men ordentlig. Rummet bar samma pregel. Med undantag af ett par stora potpourrikrukor af kinesiskt porslin och de båda lampetterna med sitt böhmiska glas, hvilka salig Alm hemfört från ett par af sina sjöresor, fanns intet, som antydde någon välmåga. De spetsbeniga stolarne med sina hårda sitsar voro klädda med hemmaväfdt tyg; samma var förhållandet med soffan med sina lösa dynor. Under ett af fönstren stod en stor, gammalmodig byrå med alminläggningar och lådor, hvilkas bukkaviteter voro för mycket utspända för att kunna kallas vackra, men hvilka dock genom sin rymlighet

hade fördelar, som egarinnan bäst visste att uppskatta. Här funnos nämligen husets största dyrbarheter: här lågo stora sidenstufvar, de vackraste strutsfjädrar och dyrbara kinesiska arbeten, allt saker, som "Almen" i sitt hjertas välmening hemfört till "gumman sin", hvilken alltid mottog dem med ett stereotypiskt: tack, käre gubbe, men när ska' jag begagna detta? och alltid lika oföränderligt fick till svar: Jo, när du härnäst skall "fira Bellman". Nu log frun och förklarade, att om hon komme till Bellmansro med ett kulört siden, så skulle folk mera titta på henne än på bysten. Trots dessa protester, kunde Alm omöjligt frångå sin vana att alltid ha "något hem till gumman", hvilken tackade och lade i hög; "det kunde alltid komma till pass någon gång", menade hon. Hon tröstade sig dessutom alltid med, att "utgiften var så måttlig", ty "genom tullkammarn" gingo stufvarne aldrig och så godt som intet hade de kostat, ty salig gubben hade alltid haft förmågan att "komma öfver", som somliga menniskor ha sig medfödd. När mannen dog, hade hon flyttat till Sigtuna, der denne i lifstiden inköpt det lilla huset till enkesäte. Fyra rum och kök funnos på nedra botten och på den öfra tvenne gafvelrum, hvilka uthyrdes. En trädgårdstäppa omgaf det. Höga syrénbuskar gingo utefter hela staketet. I räta vinklar skuro gångarne hvarandra. Utefter dessa stodo midt i rabatterna vin- och krusbärsbuskar; mellan dessa svärdslijlor och kejsarkronor och i sjelfva kanten

blommade på sina ställen tulpaner och pingstliljor. På gafveln och ena långväggen voro gyllen- och astrakanträd spalierade; på framsidan kaprifolium. Öfver ingången till huset var ett hvälfdt spjelverk anbragt. Öfver detta hade hundrofvan bygt ett tak så tätt, att det gaf skydd för både sol och regn. Under detta tillbringade gumman Alm sin mesta tid under sommären.

En vacker dag, en fjorton dagar före den scen, som nyss skildrats, satt hon på sin vanliga plats med sin stickstrumpa, då klinkan på porten skramlade. Hon såg hastigt ditåt och fick der vid se en qvinna med ett knyte i handen. Den främmande stod några ögonblick stilla men fortsatte derefter långsamt sin gång. Hufvudklädet var djupt neddraget öfver pannan, och hon höll dessutom hufvudet nedlutadt. Det var sålunda först, när hon stod alldeles invid trappan, som ett förvånadt: åh, minsann, är det icke Thilda! utvisade, att fru Alm igenkände henne. Det var ur tjensten i Sigtuna hon kallats, då modren insjuknat. Matmodren hade emellertid fäst sig vid den vackra, raska flickan och hade vid afskedet sagt, att denna alltid i henne skulle finna en god vän, som hon kunde vända sig till, om det "lete på". Dessa ord hade Thilda ej glömt, och det var i förlitande på dem, som hon nu uppsökte sin förra matmor. "Hyad är du ute på för vägar? Hvad står på?" fortsatte denna lifligt. I detsamma gled sjalen åt sidan, kanske af en händelse, kanske genom en manöver för att slippa

svara. Det behöfdes icke heller; ett sorgset, utdraget: ah ... står det så till? tillkännagaf att hon fullt uppfattat situationen. Ett långt samtal uppstod nu mellan de båda qvinnorna. Det fördes med halfhög röst, ibland hviskande, ty de märkte båda, hur de i Lisette, pigan på stället, hade en intresserad åhörare i det öppna köksfönstret, men icke förty visste denna att berätta på mjölkstället om aftonen, hur den främmande sagt, att om frun kör af henne, så går hon rakt i sjön, och huru frun, stackare, lät skrämma sig, så att hon fick stanna, "den otäckan", som inte kunnat akta sig bättre, än att det skulle gå på det sättet, slutade hon med dygdig harm.

Lisette var dock ingen hårdhertad menniska. Outtröttlig hade hon varit att vaka öfver och sköta den sjuka, och en stund efter de nyssnämnda feberfantasierna, då hon kom in för att aflösa matmodren, förrådde både rösten och sättet den sympati, som den ena qvinnan nästan alltid känner för den andra vid sådana tillfällen. Med ett sakta: hur är det, kära frun? ... Gud ske lof! Jag tror, det är lugnare! ... Ack, hvad det gör mig ondt om den stackarn! intog hon platsen vid sjuksängen. Här satt hon, tålig och uppmärksam, natten igenom. Vid minsta rörelse eller qvidande från den unga modren, var hon genast till hands. Kuddarne flyttades beqvämare, de kylande kompresserna ombyttes och täcket sveptes närmare omkring den lidande. Spratt denna någon gång upp ur sömnen, väckt af sina feber-

fantasier, förstod hon alltid att lugna henne, och några minuter derefter hade hon lugnt inslumrat.

Det är en månad senare. Under det gröna hvalfvet på förstugubron sutto fru Alm och Thilda. Insvept i en sjal, låg barnet och snusade godt i den senares knä.

— Det är en sak, som jag ofta frågat mig sjelf, sedan du kom hit, sade fru Alm och lät strumpstickningen nedsjunka i knäet, och det är huru *du* kunnat bli som andra stackars flickungar i det förskräckliga Upsala; det är så olikt dig. *Hon* i sista rummet, tänkte jag alltid, då jag hörde sådana olyckor, och tanken for bort till dig.

— Ja, jag förstår det inte sjelf ibland, svarade den unga modren, vaggande den lille, men så underligt var det inte heller: Jag blef *kär* i den unge, vackre karlen och han i mig, så länge det varade. Och nu berättade hon enkelt och utan försök att urskulda eller stryka öfver den förut omtalade scenen på rummet, då Ekström, yr af glädje, kom hem och tog henne i famn. Från den stunden härledde sig hela olyckan. Han märkte nu, huru det var fatt med mig, och han var nog ... jag vet ej hvad jag skall säga...

— Jo, svag att begagna sig af denna upp-
täckt, menar du, fortsatte den gamla frun, men så lättsinnig han än är, så kan han väl ej neka

att lemna något till gossens uppfostran? Det är väl inte möjligt?

— Jo, frun, det är visst möjligt, ja, det är till och med säkert, att han inte gör det allra minsta. Då jag tog afsked af honom och frågade honom, huru det skulle gå med mig, om det skulle bli, som det nu visat sig, för se, jag var ej riktigt säker på, hur det var — så slog han bort det, som jag talte om för frun, då jag kom, och mente på, att jag nog hade dem qvar, som tröstade mig. Jag hade stått i porten och väntat både för att få stänga och för att få säga honom några ord, innan han reste. Under det jag stod der, kom en skomakaregisäll, som hade ett par kängor till lagning. Vi började språka och gingo derunder innanför porten, der det kändes lugnare. Härunder kom han och bultade på. Då han fick höra, att det var folk innanför, tystnade knackningarne, och han stod en stund och lyssnade, det förstodo vi ... Jag minns den stunden, som om det varit i går, ja, hvarje ord jag sade. Jag minns, att jag bad skomakaren skynda på med arbetet, och att jag yttrade: kom i morgon, men dröj inte längre ... Hör du det! Vi äro bekanta, ända sen vi voro barn, och till och med litet slägt. De der orden hade han hört ... Jag har ofta tänkt derpå, och dessa fick han se'n att skylla sig undan med, fast han mycket väl visste, att det bara var en tom undskyllan, som han inte sjelf trodde på, men det är ju det vanliga, då de vilja komma undan, sedan de gjort en

stackare olycklig. Och så är han så fasligt noga om styfvern; han vänder på sexstyfvern mer än en gång, må frun tro.

— Det var för olyckligt illa, att du skulle råka ut för en så dålig människa till på köpet.

— Jag vet knappt, om man kan säga, att han är "dålig", sade den unga qvinnan lifligt och med en lätt rodnad, men han är så fasligt lätt på trån och tänker ej längre än näsan räcker; han är inte sämre än alla andra karlar, då det blir frågan om en stackars tjensteflicka. Men blir det fråga om att ge ut pengar, då är han vådlig. Han lät jemt bjuda sej af kamraterna, och de bjödo honom gerna för hans upptåg och historier, som han talte om så roligt, att man kunde skratta sig till döds.

— Det är beskedligt af dig, att du söker urskulda honom; jag skulle inte kunna det ... Hvad är det att slå ihjel en människa mot att handlost kasta ut en varelse i verlden på det sättet, som de göra! Om de stackars mödrarne vill jag ej ens tala; i nio bland tio fall är deras öde besegladt; utför, utför går det i svindlande fart; akta dig sjelf, kära barn! Första steget är taget i utförsbacken; tag inte det andra.

Den unga modren satt under fru Alms straffpredikan och såg ned på det sofvande barnet. Då gumman tystnat, såg hon upp, men utan att svara. En stor tår, som länge glindrat i ögonvrån, hade slutligen gjort sig loss och rann sakta nedför kinden. Denna efterföljdes snart af flera,

hvaunder sinnesrörelsen tilltog så, att hon föll i en häftig skakning. Tag honom, tag honom! go'a frun! ... Ja-ag släpp-per ho... ho... nom, snyftade hon. Fru Alm emottog hastigt barnet, och modren skyndade med båda händerna för ögonen in i huset.

VI.

Några månader gingo. Fru Alm hade ej varit sysslolös. Genom en bekant hade hon lyckats skaffa Thilda plats i Stockholm. Det hade ej varit svårt, ty *vackra* flickor äro en begärlig värdshusvara, och till ett sådant var det hon skulle; någon annan plats var, som det nu var, ej att tänka på. Hon hade emellertid sökt skaffa henne anställning på ett mycket ansedt ställe; detta skulle uppehålla henne för en tid åtminstone, resonerade hon. Gossen skulle hon behålla tillsvidare; allt som han växte till, blefve han ett sällskap, som minskade ensamheten; hon fick dessutom sysselsättning, ty fru Alm hörde till dem, som aldrig kunde lägga händerna i kors. Arbete, *det* är lifvet, plögade hon säga; ja, jag ville ej en gång till himmelriket, om jag skulle gå och slå dank der! sade hon en gång i sin ifver, då talet kommit in på detta ämne. Litet egennyttva var således med i detta kärleksverk som i alla andra: vill man ej slå blå dunster i

ögonen på folk, så vill man göra det på vår Herre, det är det vanligaste. I alla händelser får man ett par poster på kreditsidan, tycker man, och det blir ej så noga, om det i en tvär handvändning skulle komma in i en opåräknad post på den motsatta.

Gumman Alm hade ej ett sådant der "upp och af" med vår Herre; hon gjorde af godt hjerta det lilla hon kunde för sina medmänniskor, men då denna gång nytta och nöje kunde förenas med det goda, så var ju intet ondt i det. Nu hade salig Alms präktiga sidenstufvar kommit väl till pass. För att kunna styra ut Thilda, så att hon kunde uppträda på det fina värdshuset, måste hon ha ett och annat. Tillgångarne voro ej stora. Hon satt visserligen i orubbadt bo, men boet bestod endast af den lilla gården, som gaf ingen annan afkastning än den fria bostaden och hyran af de båda gafvelrummen samt ett litet kapital, som afkastade högst sexhundra riksdaler. Öfver detta hade gumman fri dispositionsrätt, men allt hvad som fanns skulle vid hennes död öfvergå till brorsonen, fanjunkaren Fredrik Agapetus Alm, som hade skaffat sig transport till Sigtuna kompani blott för att kunna hålla ögonen på henne. Detta var gubbens yttersta vilja, och denna skulle hustrun respekterat, äfven om den ej som nu varit chartæ sigillatæ stämplad. Emellertid både ville och måste hon spara, och hon hade funderrätt mycket på, hvar hon skulle få medlen till Thildas utstyrsel, då dyrbarheterna i byrån

runno henne i hågen. Dessa voro hennes egna; öfver dem kunde hon förfoga "midt för Fredriks näsa", som hon förklarade. Tidning fanns ingen, men det fanns kaffekonseljer; på en sådan blef hennes beslut att sälja den stora, bruna sidenstufven samtalsämnet, och dagen derpå visste hela staden den famösa nyheten. Fru Alm behöfde ej länge vänta på spekulanter; både prostinnan och borgmästarinnan kommo och sågo på den, och åtta dagar derefter hade den senare stannat för den. Härmed gjordes nu Thildas utstyrsel. Det hade arbetats mer än en vecka på denna, och nu låg den färdig. Man väntade endast på bud från skepparen, som lofvat fru Alm att gratis medtaga Thilda på vedskutan, med hvilken han ämnade sig till Stockholm.

Man väntade dag ut och dag in utan att någon skeppare hördes af, men en afton kom en barfotad pojke springande med underrättelsen, att denne dagen derpå var segelfärdig. Ville jungfrun följa med, finge hon låta ro sig ut vid femtiden och stöta till skutan ute på fjärden, sade gossen.

Man sof ej mycket i det röda huset denna natt, och klockan var ej mer än fyra, när Thilda, utkommande från trädgårdsporten, med hastiga steg styrde kurs mot det ställe der båten låg och väntade. Fru Alm var henne följaktig.

— Spring ej så, kära barn, du jägtar rakt andan ur mig! pustade gumman. Vi hinna ju tids nog.

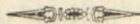
Thilda saktade sin gång; det skedde dock med ansträngning och det såg ut, som om marken bränt henne under fötterna. Några minuter senare hade man hunnit ner till stranden. Sakerna voro redan öfverflyttade i båten, och karlen, som skulle ro henne ut, uppmanade henne ifrigt att skynda. Afskedet blef därför kort. Farväl, goda fru, och tusen tack för allt hvad frun gjort för mej! sade flickan, och räckte fru Alm handen. Denna tryckte den vänligt och sade långsamt och med återtryck: Tacka ej mig utan vår herre, som skickade mig i din väg. Jag har blott gått hans ärenden. Min dörr står dig alltid öppen, ifall sjukdom eller oförvållade olyckor skulle komma öfver dig, men — här drog hon henne åt sidan och sänkte rösten — kom ej som du kommit nu, ty då är den stängd. Flickan nedslog sina ögon för det stränga uttrycket hos den gamla. Hon stod så ett ögonblick, men sade derpå sakta, utan att våga möta den allvarliga blicken:

— Var ej rädd, goda frun, det skall icke hända. Gud välsigne och löne frun! Med dessa ord och en hård handtryckning, skyndade hon ner i båten. Fru Alm stod kvar och såg efter den bortresande, hvilken då och då vände sig tillbaka och vinkade med näsduken. En halftimme senare hade båten och vedskutan mötts, och Thilda stigit ombord på den senare, från hvilken hon vinkade det sista afskedet. Nu lemnade fru Alm platsen och styrde kosan mot hemmet. Hon var ej glad. Medvetandet af hennes

goda handling förmådde ej inge henne någon glädje, och mörka aningar uppfylde henne vid tanken på den bortresta flickan. Det var mycket, som hon ville ha haft annorlunda. Från ett angränsande rum hade hon en dag blifvit vittne till ett samtal mellan Thilda och sömmerskan. Hon hade ej kunnat uppfatta sammanhanget, men: "Gauthier" — "Andra raden" — "Fjerde raden" — "Djurgården" — "Hagaparken" och "dricks-pengar" hade trängt genom den halföppna dörren, och från den stunden var det, som om Thilda varit bortkollrad. Men hvad som mest grämde gumman var den köld, med hvilken hon skilts från barnet. Hon hade några ögonblick stått nedluttad öfver vaggan, strukit ett par gånger med handen på täcket och derefter hastigt vändt sig bort. Allt detta trängde sig in på henne, och hon suckade djupt. Då hon kommit in i hvardagsrummet, hvars ena fönster vette utåt fjärden, gick hon fram till detta för att kasta ännu en blick på den bortilande skutan. Denna hade länsat undan för en frisk medvind och hunnit så långt bort, att den såg ut som en stor sjöfogel, som gassade sig i solskenet. Efter hand närmade den sig östra stranden och försvann omsider under steningelandet. Fru Alm drog åter en djup suck vid tanken på den bortfarande, och gick derefter in i sängkammaren för att aflösa pigan, som under hennes bortovaro suttit vid den lilles vagga. Åsynen af det sofvande barnet gjorde henne godt. Visserligen kände hon sig en smula

orolig öfver det ansvar hon på detta sätt dragit på sig, men å andra sidan hade hon fått något att lefva för, och hvilken glädje och sällskap skulle hon ej sedan få af den lille! I andanom såg hon redan honom kulra sig i sanden på gårdsplanen och hörde hans muntra skratt i rummen och trädgårdstjappan. Ett gladt leende spelade härunder kring munnen, och det var ej många sigtunabor hon skulle velat byta med i den stunden.

Gossen fick sålunda växa upp i det hem, der han sett dagen. I kyrkoboken inskrefs han under namnet Karl Ekvall, det förra hade han fått efter en affiden morbror, vid hvilken Thilda varit mycket fästad; det senare utgjorde en sammansättning af faderns och moderns namn.

VII.

På Nya Kungsholmsbrogatan, till venster, då man gick gatan uppåt, fanns på tretti- och fyrtitalen en mycket ansedd restaurant. Den innehades af en Ryssvijk, som genom ett "van" framför namnet konstaterade sitt holländska ursprung. Det var en fullständig källarrörelse, men sin rang af det fashionablaste Stockholm då för tiden egde i värdshuslag hade det egentligen fått för sina middagar. — Blott här fick man "dilamskotletterna" med tryffelpurée och den rimsaltade oxbringan med spenatomelette *öfver* all kritik; för många af stamkunderne kunde sista oxsvanssoppan bli ett outtömligt ämne under de närmaste dagarne och kammarjunkar Pontin satte utan tvekan sin "ära" i pant på, att sådan "vol au vent" på kalkon hade han aldrig ätit bättre än der, om ej möjligen på ett par restauranter vid "Montmartre och Rivoli". Under ett par timmar vid tretiden var bordet vanligtvis fullsatt, och man skulle stå rätt väl hos någon särskild af

flickorna och veta, att man hade "en spektakelbiljett att draga på", om man ej skulle ha att genomgå riktiga tantaliqval, innan man fick en fattig matbit. Detta var isynnerhet händelsen en söndagsmiddag, då man i Aftonbladet qvällen förut bland annonserna läst: "På Ryssvijk serveras i morgon färska ostron och Carnegies porter." Detta var emellertid ej enda dragningskraften; herr van Ryssvijk hade gjort en acquisition af en ny, vacker uppapperska; stamkunderna på stället kunde ej ta' munnen nog full, då de utbredde sig öfver hennes behag; detta var något för de nyfikna stockholmarne, och det blef en allmän rusning. Den som velat roa sig med att lyssna, skulle snart kommit under fund med att samtalen ej voro så omvexlande som vanligt; uttrycken: superba ögon! Hvilket magnifikt hår! Nå, än växten då! lät det, enformigt nog, och hundra ögon ilade med korta mellanstunder mot dörren, som ledde till köksregionen.

— Clementine! Ett ord, Clementine! ropade en ung man med ett riktigt raceutseende: Hör hon, lilla vän, gif mig en oxfilet och skinka med legumer ... Men det var sant — hvar har herr Ryssvijk fått den vackra, nya flickan från?

— Åh, tycker kammarjunkarn, att hon är så vacker ... Jag undrar just hvar det sitter!

— Jaså, jag tror, att du är afundsjuk, min vackra vän! Visst har vår Herre ej någon skam

af dig heller, men i henne har du fått din öfverman.

— Får väl lefva ändå, men att *Thilda Lundvall* skall vara så vacker, det kan jag då rakt *inte* begripa ... Men hur var det nu? Oxfilet med skinka och ...

— Jag tror, jag väntar ett grand.

— Jaså, var det på *det* lilla viset ... Jag tror, kammarjunkaren är mer nyfiken än hungrig i dag ... Att ta' upp tiden för en stackare på det sättet! Jag skall ha det i minne! ... Hör nu hur dom ropa! Och flickan skyndade bort.

— Det är så godt, att du äter din middag på opera- eller skomakarkällarn ett par veckor, ty nu får du allt vänta, sade grannen torrt, och stötte honom i sidan; finns intet dummare än att stöta sig med flickorna.

— Ja, men rolig var hon, den lilla nipper-tippan! — Såg du inte hur hon rodnade, då jag sade, att den här nya flickan var vackrare. De qvinnorna, de qvinnorna!

— Therèse! hördes det från ett annat håll ... Det var snällt hon kom, min vackra vän ... Får jag göra upp nu. Det var grönsoppa. Oxhare med potatis. Rapphöns med sallat, och citronsoufflé, en half porter och ett stort glas portvin. Inte rätt? ... Men det var sant, du, den der nya flickan ... Hvar har ni fått henne ifrån?

— Löjtnanten har väl förgapat sig, han som andra, kan jag tro?

— Åhja, visst ser hon rätt bra ut, men *vac-*

ker, det blir en annan sak; nej, då vet jag en annan, som är vida vackrare, svarade martissonen med en glödande blick.

— Åh, det menar nog inte löjtnanten, svarade den sköna med en blick af tillgjord blygsamhet. Det är nog så, att Thilda...

— Jo, det är, parol d'honneur, min fulla mening... Men du svarade inte... Hvar har hon kommit ifrån?

— Jag vet inte riktigt... Från Öregrund eller Norrtelje eller någon af dom der hålorner... Nej, det var sant, hon har vari' i Sigtuna, har dom sagt... Det syns nog; hon bär ju sig så gali' åt.

— Vänta bara, tills du och de andre hunnit sätta pli på henne ett grand... Ja, jag mente naturligtvis, att *du* skall göra det; det finns nog ingen mer än *du*, som för sig med den air, som anstår en värdshusflicka.

— I dag har löjtnanten riktigt slagit sig på artighet; löjtnanten menar inte hälften.

— Pas des folies, mon ami! Jag menar alltid hvad jag säger, skall jag säga henne, sötnos! Men se här nu... det är ju rätt? Hva' sa!... Inte det?... Nå, ser hon, ma petite... Se der litet för egen del.

— Tackar så mycket... Om alla vore som löjtnanten, så ginge det väl an att lefva... Men så ska' jag också... Hon lutade sig i detsamma intill den unge krigarens öra och hviskade några ord.

— Nå, *håll ord* med det också! svarade denne med ett eldigt ögonkast.

— Ja, var säker om det, svarade flickan, gaf honom ett lätt slag på axeln och sprang bort.

— *Så* ska' man ta' dem, sade löjtnanten, leende till sin granne. Det der kramet renderar mig minst en potatis och en sked citroncrème mera, än du får till din portion; var säker om det, och det bästa af allt: jag slipper att vänta.

— Andra faveurer att förtiga, svarade grannen, skrattande.

— Du "osar alltid brändt, fast ingen eld var." Vet du hvad hon sade? Jö, hon lofvade att sticka undan Aftonbladet, då jag alltid kommer på min bestämda tid, så att det ej är upptaget.

Den andre började skratta. Du borde valt pennan i stället för pliten. Du skulle blifvit en ypperlig diplomat, derest du förstår att blanda bort korten lika bra när du skrifver, som när du talar...

— Jag försäkrar... Parol d'honneur!

— Prat!...

Men nu vändes de båda bordsgrannarnes uppmärksamhet åt annat håll. Thilda kom in i salen. Hon var strålande vacker men såg betryckt ut. Första ögonkastet på nykomlingen hade låtit kamraterna förstå att de i henne skulle få en farlig rival, och mottagandet blef derefter. Stickord och hånfulla leenden mötte henne i hvarje handvändning. Än hade de anmärknin-gar på drägten, än på uppässningen; gången och

sättet att föra händerna voro långt från mönstergilla. Hur kan hon svara så der sjäpig! Bränn bara af dom gloparne! hette det.

Flickan gick med sina tallrikar till ett par gamla herrar. Dessa betraktade henne med ögonen hos ett par förälskade kaniner, och sade henne artigheter i den gamla stilen, men hon såg ut, som om det ej angått henne; frågade kort hvad de befalde och aflägsnade sig med de nya ordena. Jungfru lilla! ... Hör hon lilla nykomna; hur var namnet nu igen? Thilda, — ja så var det. Kom hit lilla vän, så få vi tala vid henne! ljöd det, då hon gick stolraden nedåt. Hälften af de ropande ville blott släcka nyfikenheten och prata några ord för att inleda bekantskapen, men Thilda "brände ej af dom" utan hade ett höfligt svar för en och ett leende för en annan. Kunderna voro förtjusta. Förb... proper och städad flicka, den der, hette det; hon är ej som de andra slynorma.

Ett år gick. Thilda hade varit läraktig. Hon kunde bära sex tallrickar på en gång vid uppässningen och bryta servietter bättre än någon. Försagdheten var borta; tungan var vig, blickarne djerfva; och de förtroliga hviskningarne hade börjat. Då och då vankades en biljett till "andra raden", eller till en maskerad i kirsteinska huset. Drägten var vårdad och smakfull; valet af färger förstod hon bättre än någon; med ett ord: städad, välkammad, nystärkt och parfymrad, gick hon der som en — typ

för en stockholmsk värdshusflicka på trettitalet. Hon var fortfarande kundernas gunstling; dessa kallade henne "skön Thilda" eller "stolts Thilda"; kamraterna kallade henne aldrig något annat än — "den der".

VIII.

Vid Riddarhustorget i hörnet af Myntgatan — i samma hus der tjäderska tobakshandeln numera är — fanns på öfra botten på denna tid ett värdshus, som skämtvis kallades för Lyktan såsom en anspelning på de många fönstren. Det var en medtäflare till Ryssvijks i anseende, och detta hade det vunnit genom sina fina dricksvaror; man gick ej till Lyktan för att äta, — ehuru visserligen der äfven var en "fullständig restaurant" — utan för att dricka. Affärsman- nen, som varit ute och sprungit hela morgonen, intog här sin frukost, och det hade på detta vis blifvit ett slags börs, der man fick veta, om "marknaden var fast eller flau", om "meningen" för kaffet var högre eller lägre. Under riksdags- perioderna — och dessa voro ibland årslånga, som man vet — hade det dock sin lystraste tid; på förmiddagen tittade riksdagsmännen upp för att taga sig ett glas att klara strupen för sin forensiska vältalighet; om eftermiddagarne gingo

de dit för att vid sin toddy diskutera de bordlagda frågorna och höra, hur landet låg. Embetsmän och militärer, börsmän och rika flanörer voro dock de, som det ansedda värdshuset i första rummet räknade bland sina kunder. Denna brokiga blandning, för öfrigt temligen ovanlig, hade sin förklaring deruti, att hvarje klass hade sin egen tid, man stötte sällan på hvarandra.

Det innehades af en Backman, hvars runa kunnat ristas i orden: sin hustrus man, stor biljardspelare men större jägare, en "fantasirik" berättare. "För rusthållet red frun" emellertid, och mannen fick nöja sig med att sköta sina nöjen, hvilka, utom biljardspelet och jagten, bestod i att berätta om sina triumfer med kön och bössan samt att uppspåra vackra flickor för disken. Visst fick han ovett af frun, om flickorna voro *för* vackra och af "kotteriet", om historierna voro *för* roliga, men detta hindrade honom ej att sköta dessa nöjen con amore. Ihärdig var han som en igel. Redan året efter det Thilda kommit till Ryssvijks hade han börjat att kasta ut sin krok. Det första agnet var frikostiga drickspengar; härigenom var bekantskapen gjord; sedan började han förblommeradt tala om, huru mycket beqvämare en "flicka vid disken" hade det mot en middagsuppasserska, men Thilda gjorde sig dum och begrep intet, förrän hon förmått honom att tala rent språk och erbjuda henne platsen som skänkjungfru på Lyktan. Nu gjorde hon sig rar; hon var nöjd med som hon

hade det; hon hade nu vant sig vid göromålen; hon kände kunderna och de henne och så vidare. Men herr Backman hörde ej till dem, som tappa modet i första bugten; han lirkade och lirkade, lofvade guld och gröna skogar, och hade slutligen vunnit sitt syfte.

Nu hade hon det "rätt på gaffeln" för att begagna hennes egna ord, då hon för de gamla kamraterna skröt med hur bra hon hade det. Eget rum hade hon betingat sig; drickspengar duggade der jemt och mindre slitigt var det. Synnerligen roligt fann hon det vara att sitta och lyssna till husbondens historier. Till dessa hörde bland andra, huru han en gång förföljt en hare, som hoppat upp på en stenmur och derifrån "räckte lång näsa" åt honom, nickat försmädligt med hufvudet och sedan försvunnit på andra sidan muren.

— Nu ljuger du, Backman! ropade vanligen någon Thomas, sedan han slutat denna historia, som kunde räcka halftimtals.

— Ljuger jag? Hur kan du veta det? Du var ju inte med. Det måtte väl jag veta bättre, som såg det, svarade han med orubbligt lugn. När han kom in på sina triumfer som biljardspelare var fantasirikedomen ännu större.

— Vet ni, mina herrar, på den tiden, då kön aldrig var ur händerna på mig mer än när jag åt och sof, hade jag förvärfvat en viss skicklighet, plögade han berätta med en min, som om någon lögn aldrig kommit öfver hans oskyldiga

läppar, jag kunde då dubblera carolina "vön hinten" tre gånger efter hvarandra i miljön utan att det klickade. Var inte det bra gjort?

— Bah, hvad är det! ropade härvid en i kottet. Jag kan än i dag med en *stark understöt* göra sprängboll på sprängboll, så att denne slår i motsatta väggen på *samma* punkt och derefter studsar ned i miljön. Vid den historien fick den andre kork i halsen och bytte gerna om samtalsämne.

På detta ställe hade Thilda tillsvidare hamnat. Af ett bref, som hon några veckor efter sin ditflyttning skref till fru Alm, får läsaren en någorlunda klar föreställning om såväl sjelfva stället som hennes lif der.

Goa frun!

Jag vil hermäd undereta, at jag har hälsan och håpas at få sama hugnefula underetelse tillbaka. Jag får nu tala om, at jag flytat från Ryssvikens, för där var för myke släp. Jag har taje kondischon på ett verdshus, som dåm kalar Lycktan, som liger vid Ridarhustorge. Jag har min egen kamare och har skaffat mig en egen byrå. Den är ljusbetsad med spegel och slöjja. Öfver sengen hänger ett portret af Sällström (jag är riktigt tokig i Sällström) och Fidèle, den trogne hunden frun läste i bladet om, då jag var i Sigtuna. Jag håler på at lera mig spela gitarr; det är ganska nöjsamt, och her Pettersson, som lär mig at spela, säger, att jag har myket vaker

röst. Jag kan nu sjunga "Malins milda öga" och kompanjera mig sjelf. —

På spektaklet är jag bjuden ret ofta av en mycke hygeli' offser vid andra garde. Jag såg heromdagen Emelie Högqvist spela. Hon skule förestela en, som di kalar Orlanska jungfrun. Hon åbeka' sej alldeles förskreckeli, men nog tror jag, at jag skulle kunnat spela lika bra, om jag fått lära i tid. Det sa jag löjtnanten, och han skratta och sa, att han trodde så me.

Förren klockan åtta behöver jag ej vara vid disken, men så får jag också hålla ut te klockan tu hvarje natt. Det är ret rolitt at sitta å höra på dåms prat om hur den spelat och den sjungi på teatern; blir dom för oförskämda går jag in i skenken, men låter dörren stå öppen, så att jag kan höra, *om dåm ropar*, förstår frun.

Herrn er mycke hygeli men frun er ellack åck kittsli. Heromsistens fick *jag* betala två glas som dåm slaji sönder utan at jag taji betalt. Var det ej bra oförskemt. — Å så er hon svart-sjuk, gumkreke, som om jag skulle bry mig om hennes gamle gubbe!

Nu har jag skrivi ett långt brev, så att frun ska få se hur jag har det och så kanske det kan roga frun och se, hur jag skriver. Ordena är ibland lite otydliä men jag stavar mycke bra, säger her Petterson. Jag får nu slutta och tecknar högaktade fruns tacksamma ven

Thilda Lunvall.

P. S. Jag glömde at säja, at jag betalar her Pettersson tolf skilling i timmen. Kläckan sju kämmer han up til mig på rumme, för kläckan åtta ska han öppna kryddboden der han står. Det er dyrt, men man ska göra någe för sin bildning.

P. S. På Magitos fyrverkeri i humlegåln var jag härom qvällen.

P. S. Det var så sannt, jag håpas lille Källe mår bra. D. S.

Så framlefde Thilda tiden på sitt nya ställe. Hon var under de första åren en verklig acquisition för detta. Så'na ögon hon har! Hvilken växt se'n; det är en verklig junogestalt! Nå, än ansigtet då! Har ni sett sådana ögonbryn! En sådan mun och en sådan näsa? De äro ju, som om de vore mejslade — voro omdömen som man ofta hörde.

Dessa spridde sig; stockholmarens skötesynd vaknade, och man skyndade att tillfredsställa sin nyfikenhet. Men det var ej blott detta, som drog; hon var äfven munvig, och sådant kram är alltid begärligt för värdshuskunder. Sålunda skrattade man en hel vecka åt ett bakslag, som en nosig kadett en gång fick. — God dag, mamsell! hade det unga krigarämnet ropat, i det han förtroligt klappat henne på axeln. God dag! jag skall helsa henne från Carlberg; nummer 18 bad särskilt om sin helsning ... Hvad nu då? Känner

hon ej nummer 18, han med det brunknollriga håret — vet jag?

— Kan ej ha den äran... Jag umgås aldrig med *nummer*-karlar ska jag säga er, min unge herre.

Det var fasligt hvad hon är onådig i dag... Se så, låt oss nu sluta fred och besegla den med en kyss. Se nu då — var nu inte så difficil.

— Sällan! ... Har han sett något! ... Låt mig vara! ropade den sköna med förtörnad blick och stälde sig ett kvarter bakom disken.

— Se så, var nu inte oresonlig. Hon kysste ju Ryno häromsistens; hundkräket är väl inte bättre att...

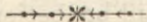
— Det beror på tycke och smak, ska jag säga honom, och dessutom kysste jag aldrig Ryno när *han* var valp.

Nu hade den unge martissonen fått nog och dröp af.

Detta omtalades upp och ut; man höll sig för magen och skrattade, och "näbbgäddan" och hennes qvickheter voro en vecka det dagliga samtalsämnet bland kunderna på Lyktan. Sådant är, som sagdt, kryddan på maten. Ett godt skratt befordrar matsmältningen utan pilleraskar och mixturer, och den gamla värdshuskunden försummar naturligtvis ej att komma i åtnjutande häraf, isynnerhet då han har nöjet på köpet.

Thilda stod således väl hos alla; af de unge kurtiserades hon; af de gamle fick hon goda ord och rikliga drickspengar; af värden tilltvingade

hon sig för hvarje år nya fördelar; med ett ord: hennes lycka, eller hvad hon förstod dermed, stod i sin middagshöjd. Men åren gingo; det beständiga nattvaket hade bortblekt rosorna och mattat glansen i ögonen; i rösten låg något skarpt, rörelserna voro ej så mjuka, som de en gång varit; högsommaren var gången och hösten i antågande; han kommer tidigt för sådant folk, ty hon var ej mer än trettio år. I samma mån glesnade skaran af beundrare: löjtnanterna hade längesedan vändt henne ryggen; kontoristerne hade äfven ledsnat, och hon fick hålla till godo med bodbetjenter; spektakelbjudningarne blefvo tunnsåddare och inskränkte sig till femte raden; maskeraderne voro numera ett bortbleknadt minne, men på vauxhalls- och sjömansbaler var hon ännu drottningen.

IX.

Punschångor och tobaksrök ... nedspilda bord och kullkastade stolar ... skräp och eder — det var en bal på hotell Riga. Scenen upplystes af ett halftjog glåmiga-talgljus och musiken bestod af "Filikromens" *) fiol och en sprucken klarinett, trakterad af en försupen och afskedad hautboist. Dansörerna voro sjömän, gesäller och utrucklade fördettingar, från kontoristen och skådespelaren ned till bodbetjenten och gardisten; deras meddanserskor voro krognymer och "nattfjärilar", som talgljusskenet framlockat från deras hybblen i den mörka gränden, dit aldrig en solstråle hittat.

Det dansades "svenska kadriljen". På seconden dansade "vaktmästaren" med ljussaxen i hand, han hade en kanonier till motdansare; mellan hvartannat figurée snöt han talgljusen och skyndade derefter till sin plats. På denna rad hade

*) En mycket bekant gat-spelman.

dessutom några sjömän tagit plats, en matros dansade vis å vis med en jungman, hvaraf den senare kände sig ogement smickrad. På premiären åter hade f. d. aktören och f. d. kontoristen med "jungfru Wetterstedt" och "jungfru Ehrenstråle" intagit sina platser. De förre ansågo sig sjelfva som balens hjeltar; det kunde man se både af deras rörelser och de föraktfulla blickar de kastade omkring sig. Fördettingen från scenen skonade härvidlag ej ens sin motdansare utan utsköt föraktligt underläppen. Detta märkte bokhållaren och gick vid kadriljens slut fram till denne och utbrast häftigt: hvad blänger du för, Bergström? — Ser du inte på mig, som om du såge på en kanin eller bodknodd?

— Nicht so hitzig, min käre bror! Men, ser du, man tager ej damen om lifvet, då man svänger om med henne i "scenet". Jungfru Wetterstedt här har ett par gånger klagat öfver det; det är ej fint och städadt, ser du.

Köksan hos excellensens förklarade sitt stora missnöje.

— Mitt herrskap; jag känner mig i hög grad choquerad, jag, som så ofta dansat kadrilj med min principals dotter; hörde aldrig att *hon* fann detta opassande — hon...

— Du dansat med mamsell Cederlund! Med hennes *kammarjungfru*, menar du. Du fick aldrig sätta din fot inom hans tröskel en gång.

— Jaså, jag fick inte! Här i staden hände det ej så ofta... utom på nyårsdagarne

och herrns och fruns födelsedagar, men på deras landtställe var jag som barn i huset, ska jag säga dej.

— *Du* på hans landtställe! *Du* som barn i huset! Vet du hvad? Jo, när du ljuger, ska du ljuga så, att det går i folk, sade f. d. aktören och klappade den andre fördettingen nedlåtande på axeln.

— Ska du kasta mig midt i synen att jag ljuger. Åh, du borde skämmas! Men vet du hvad, om jag också aldrig varit inom hans dörr — hvilket jag för öfrigt var — så inte ska *du* lära mej folkvett.

— Käre bror; förhetsa dig ej nu; skulle ej jag, som så ofta spelat grefve Montespín och markis de la Grange — skulle ej jag...

— I Trosa och Falköping, ja; och der kunde di inte bedöma, *hur* du spelte, afbröt f. d. bokhållaren, allt hetare. Här i Stockholm fick du inte visa dina framfötter i Humlegåln en gång.

Vid dessa ord bleknade f. d. aktören; hans konstnärssjäl npprördes i sitt innersta djup. Han gjorde min af att aftaga rocken för att uppträda som Orlando furioso eller någon annan rasande, men nu hängde sig "Augusta Wetterstedt" i armer med bevekande: söta Ågust, inte ska du slåss; du vet hvad det kostade dig, då du hade slajjits på gele.*)

*) Gärdet.

— Låt bli mig!... Jag vill lära...

— Hvad är det fråga om, ropade i detsamma en kanonier med utviken krage och mössan i nacken och trängde sig igenom den ring, som man slagit omkring de tvistande. Är det fråga om att slåss, då vill jag vara med, men vet ni på hvad sätt? Jo, jag ska rappa upp er bägge två... Skäms ni inte å' störa sämjan här inne? Vi ska dansa men inte slåss. Se så, förliks nu och kyss hvarandra. Med dessa ord tog han dem i nacken och kastade dem som ett par bomullstättar emot hvarandra, men det skedde med sådan kraft, att f. d. kontoristens näsa for i blod. Detta försök att mäkla fred var emellertid nära att ge signalen till ett allmänt slagsmål, men nu uppträdde köksan hos excellensen som en ny Fridkulla. Hon förklarade f. d. aktören kort och bestämdt, att det skulle bli "tre torsdagar i en vecka", innan han närmast skulle få sig ett mål i pigkammarn, om han ej städfjade sin stridslust. Detta hade en underbar verkan, och det störande uppträdet fick en fredlig lösning i ett kvarter brännvin, på hvilket sjömannen bjöd.

Spelmännen hade fått en stund rast, men nu gaf Filikromens fiol signal till en ny dans. Det blef nu en vals, och nu svingade paren lustigt omkring, under det sjömannen med full hals sjöngo:

Upp, lilla flicka, valsa med mej!
Lustigt med dej
Svingar jag mej.

Hjertat i bröstet pickar och slår
Ungdomens tid förgår.

Kanonieren Glada, den hårdhändige freds-
mäklaren, dansade härunder med en högväxt
flicka med ljust knollrigt hår och stora, mörka
ögon; hon förde sig som en drottning, och det
var egentligen detta, som drog uppmärksamheten
till henne, ty med undantag af de svarta, glän-
sande ögonen och det vackra håret, var ansigts-
färgingen förbi. Hon var ej främmande på stäl-
let, ty när drickesvarorna voro slut, var det hon
som framsatte nya; hon var ett slags värdinna,
det såg man af ett och annat. När det ståtliga
paret dansat ett par hvarf omkring salen, satte
de sig; han på en stol och hon i hans knä.

— Hör nu, Thilda, hvarför ska du ha det
otäcka hufvudklädet på, så att man ej får se ditt
vackra hår? — Se så, stryk toppseglet! sade ka-
valjeren. Med dessa ord ryckte han af henne
sjaletten.

— Hvad nu då? Låt den sitta på! Inga näs-
visheter! . . . Än ä' vi inte gifta, så att du kan
göra hvad du vill, snäste hon och påsatte duken
åter med en fast knut.

— Jag tror, du är egensinnig, min unge, men
det ska vi väl ta' ur dig . . . Du ska vara mjuk
som ett vax, förstår du, men så ska jag ock
rigga upp dig; du ska bli så pyntad som skutan
på redarns födelsedag.

— Du är inte korpral än, och förr . . .

— Blir snart, och då . . ., afbröt kanonieren

med en kärlig blick, men blef sjelf afbruten af en af flickorna, hvilken kom och hviskade Thilda några ord i örat.

— Vet inte... Hvem ba' dej gå hit.

— Det gjorde herr Bergström. Han sa', att du dansar som mamsell Daguin *) och att du har fötter som Taglioni.

— Sa' han, då tror jag, jag försöker.

— Hvad är det fråga om? frågade kanoniern.

— Jo, att jag skall dansa som mamsell Daguin.

— Den der dansen mellan glas? ... Det är alldeles onödigt...

— Hva' sa' du?... Hör nu, Clara, bed dom ställa i ordning. Säg Lisen, att hon tar dom sämste glasen, ifall något skulle gå sönder... Men herr Bergström ska be mej sjelf, säg honom det.

Flickan aflägsnade sig. Några ord utbyttes mellan de förlofvade; det var inget dufkutter, och Thilda lemnade hastigt sin plats samt gick f. d. aktören till mötes.

— Ni uppfyller allas vår önskan, mamsell, om ni skulle vilja parodiera Daguin ett grand. Jag försäkrar, att era battements äro vida subtilare än hennes och edra entrechats.... Åh, mamsell!

— Ni är alltför god, herr Bergström. Kan jag göra herrskape' något nöje, så kan jag ju

*) En på tiden för dessa händelser mycket omtalad dansös på Stora teatern.

dansa lite ... Kanske herr Bergström är så god och rangerar en smula. Den der skall vara fonddörren; igenom den kommer jag in. Utmed den der väggen ska åskådarna ha sina platser.

— Ska ske, mamsell, svarade f. d. aktören med en sirlig bugning, och nu aflägsnade sig "mademoiselle Daguin" med en uttrycksfull åtbörd åt kanonieren.

På golvet i ena ändan af rummet utsattes ett par dussin vinglas i fyra grupper, så att hvar och en bildade ett grekiskt kors; framför dessa ställdes en rad med ljus; de skulle föreställa rampen, och till sist flyttades alla stolar och ett par bänkar till motsatta ändan af rummet.

Detta ordnades af herr Bergström med vigtig regissörsrmin. Det syntes, att han lefde sig in i sina minnen, då han under salig Wallins*) nervfeber fick tjenstgöra som sådan och ordna för "Othello" i Skara. Man väntar en stund, men nu kommer ett af "fruntimren" och hvisskar honom något i örat. Regissören kastar en mönstrand blick omkring sig och ropar: au places! med en ton, som skulle anstått sjelfve Kjellberg.***) Kommandot åtföljes af en behöflig rörelse med högra armen och åskådarna skynda till sina platser. Dessa äro knappt intagna, då klingandet af en nyckel höres mot ett glas och nu går fonddörren upp och dansösen framträder.

*) En känd teaterdirektör på 30- och 40-talen.

**) Så hette regissören vid Stora teatern vid samma tid.

Hon är iklädd en trasgrann klädning med blonder och spetsar. Från venstra axeln nedfaller öfver bröstet en röd sjal, hopfäst öfver högra höften och nedfallande i två långa ändar; på axlarna äro fästade ett par vingar af hvitt tyll; på hufvudet bär hon en turban, hopsnodd af tre näsdukar i gult, blått och rödt — alltsammans i beredskap från förutgående uppträdanden. Hon gör en seriös bugning för publiken och börjar dansen först midt på golvet under de vidunderligaste piruetter, hvarefter den egentliga konst-dansen emellan glaset tar vid; den sker med ett slags korssteg, under det hon svingar omkring som en snurra. Härunder hör man då och då ett "kling", "kling" af kullfallande glas, och nu höres bland publiken:

— Lättare på foten!

— Ta' in ett par ref i storseglet, annars går det så med allihop!

— Hoppa högre!

— Nå, nå, lagom! ropar kanonieren.

Efter en stund uppstår en paus; danserskan "gör sin sortie" men återkallas af stormande daccapon och en åska af applåder. Man har under tiden slagit vad om, att hon skall kunna dansa varfvet utan att stöta omkull ett glas.

Nu träder danserskan in på scenen och fram till "rampen". Hon gör en djup bugning och håller en liten harang, i hvilken hon uppmanar åskådarna att hålla inne med sina märkningar; de skulle blott störa henne och förderfva dansen.

— Det kan du lita på; vi ska vara tysta som möss, höres en röst bland publiken.

— Nå, så håll ord med det, Lundqvist, svarade Thilda, nickande åt löftesgifvaren, — vaktmästaren som figurerat med ljussaxen i handen. — Snytt rampljus, så skall jag börja. Lundqvist såg litet förlägen ut, men hörsammade uppmaningen, och dansen började. Nu gick det bättre; glaset stodo, som om de varit fastspikade. Just som det var slut, hördes dock ett: "kling kling".

— Se, der strök mitt halfstop! hördes en röst. Du kunde ha... men här nedtystades förebråelserna af skratt och handklappningar, hvarunder danserskan drog sig tillbaka.

Några minuter efteråt började åter den allmänna dansen. Den blir för hvarje ögonblick allt mer lidelsefull; "kavaljernerne" dansa i skjortärmarne; "damerna" i strumplästen; öl, punsch och brännvin flyta i strömmar. Upplysningen blir allt mattare. På en gång höres ett: der har du, din förbannade "kommiantspelare", för att du narra tösen min å dansa, åtföljdt af ett par kraftiga slag. Hjelp, hjelp, ropar den anfallne.

— Skäms du inte! Ska du begagna knif! Se, hur han blöder! Polis! Spring efter polis höres förvirradt om hvarandra. Det sista ljuset utsläcket; man famlar i mörkret och rusar på dörren. Utanför har en mängd folk samlat sig; man har slagit en rund omkring en polisman. Man skriker och hojtar; talar om knifhugget,

men ingen har gjort det, ingen vet något säkert; men på en kastas dock misstanken; en gäll signalpipa höres, några polismän ila till som stampade ur jorden, och fem minuter senare öppnar sig folkklungan, och tvenne sådana hålla kanonieren i kragen och släpa honom med sig. Denne gör ett förtvifladt motstånd men blir dock öfvermannad och pålagd handbojor. Händerna hade de kunnat binda men icke tungan, och han utfor i hotelser och förbannelser. Slutligen får man honom dock med sig, och en timma efter det ödesdigra slaget har kanonieren hamnat inom murarne till Kastenhof. *)

*) Stadshäkte, der hotell Rydberg nu ligger.

X.

Det är i Kolmätargränd: skräp, smutshögar och en olidlig stank. Utmed sidorna stå der och hvar dragkärror med skalmarne uppresta mot husen; på några ställen ligga de omhvälfda i rännstenen, utefter hvilken sipprar en aldrig sinande bäck af smutsigt vatten, hvilket förpestar luften.

På sjelfva stenläggningen, stödd mot en husvägg, sitter en medelålders man. Benen äro något uppdragna för att lemna den stinkande bäcken fritt lopp. Kläderna äro i trasor; ansigtet uppsväldt, ögonen rödsprängda med en slö blick. På ett litet afstånd slås ett par pojkar om ett par nedkippade skor, som de funnit i skräphögen straxt vid sig. Sjåarens ögon få härvid en smula lif, och han framrosslar några ljud, som skola föreställa skratt. På en trappa sitta ett par flickor; den ena, något äldre, plockar fram några matbitar ur en korg, hvilka hon räcker den yngre, som glupskt kastar sig öfver dessa.

De äro ytterligt magra; de glanslösa ögonen ligga i djupa hålor, omgifna af en svartblå ring; skinnet sitter fasttorkadt vid de hvassa, utskjutande kindkotorna; läpparne äro svartblå och näsorna tunna och spetsiga som ett par fågelnäbb. I en port gå ett par utmagrade höns och plocka i en sophög; ett litet stycke ifrån dessa ligger en katt, som betraktar dem med lystna blickar; de gula ögonen lysa i mörkret; han reser sig och lyfter ena framfoten, ser sig försigtigt omkring och är just färdig att kasta sig öfver dem, då en gammal höna, som tycktes vara ett slags förkläde åt de andre, började att ifrigt kackla, hvarvid öppnades en dörr och en barbent piga kastar en skopa hett vatten öfver katten, hvilken hastigt drager sig tillbaka.

Det var tidigt på en höstdagsmorgon. En blek höstsol kastar sitt sken öfver Stockholm och dess omgifningar. Dess strålar dansa sin morgondans i Humlegårdens trädkronor och kring spetsarne på kyrktornen. De glindra på fjärdar och sund och kullorna ösa guld med årorna. I Kolmätargränd komma de ej långt. De skimra på öfversta fönsterraden å den ena huslängan; på den närmaste nå de endast de öfversta rutorna, men längre ned ha de aldrig hittat. I lägenheterna på nedersta botten är det så mörkt, att ljus måste brinna största delen af dagen, i jordvåningen både natt och dag. Här i denna underjordiska värld lågo ofta de så kallade gårköken.

Michel Wussen och Lukas Emmelhäl *), Stockholms första gårkockar, voro män med framtidsblick, ty från början af 1600-talet, då de började med sitt "geschäft" hafva dessa aflat af sig dessa hundratal, som nu fastän under andra namn der florera. Öfverallt funnos emblematiske skyltar, på hvilka Bacchus på tunnan spelte en framstående roll.

I ett af dessa, till hvilket man kom utför ett halftjog bristfälliga trappsteg brann en osande tranlampa, ehuru solen, som sagdt, stod högt på himlen. Hon kastade ett matt sken öfver rummet; det var, som om hon skämts att visa allt eländet, ty smuts, smuts, hvart man vände sig. Vid ett af borden sutto några sjäare med ett bleckstop och en brännvinsflaska emellan sig. Några smutsiga sedlar oth en hög kopparslantar ligga framför dem: det är intägten från gårdagen, som nu skall delas, ty de utgöra ett arbetslag. På en af bänkarne utmed väggen ligger en trashank och drar långa timmerstockar; ett stycke ifrån honom sitter en annan med hufvudet, nedfallet emot bröstet och benen utsträckta; också han sofver. På disken och några hyllor stå rader af fat, på hvilka ligga upptornade högar af potatis, stekt fläsk och strömming, sylta och korf. Vid ena ändan af disken intill väggen ligga ett par ankare med öl och svagdricka med tillhö-

*) År 1603 hade desse burskap och borgarerätt i Stockholm i denna egenskap.

rande spillbunkar, i hvilka det hörs ett beständigt droppande.

Innanför disken satt Thilda Lundvall. Hon har nyss uppnått fyrtitalet, men ser ut som om hon gått in på det följande. Det blonda håret finns kvar, men det är tunnare, och bucklorna ha försvunnit.

I blicken ligger något slött och liknöjdt, hyn är pussig och gulbrun; läpparne blåbleka och mungiporna neddragna. Ögonen vandra liknöjdt från den ene till den andre, och det är endast, då ögonen falla på griffeltaflan framför henne, som det kommer en smula lif uti dem. Hon räknar på denna, tager derefter fram en låda och uppräknar dess innehåll på disken; det vill dock ej räcka till, och hon skakar på hufvudet samt ser rädd mot dörren. Härunder fyller hon ett glas ända till brädden med bränvin. Detta hvälfver hon hastigt i sig, och nu återfår ansigtet sitt förra uttryck.

På så sätt förgår en timme. Nu öppnas dörren på glänt och ett blekt, aftärdt ansigte synes i öppningen. Den nykomne ser sig ängsligt omkring och slinker derefter öfver tröskeln samt drar till dörren men utan att stänga den. Det är en mager, högväxt karl; ansigtet är smutsigt och skäggigt, håret gråsprängdt och tofvigt. På de smala benen finnas visserligen ett par byxor men stora hål lemna dem der och hvar bara. Öfver dessa bar han en rock, mindre trasig men lika smutsig; den var igenknäpt om lifvet med

en knapp, den enda, som är kvar. Ingen skulle i den utsvultne och smutsige trashanken kunnat igenkänna kanonier Glada i världen. Balen på Riga och Thildas dans hade gifvit uppslaget till hans olyckor. För slagsmål med lifsfarligt vapen och öfverfallande af polis hade han först utstrukits ur rullorna och derefter dömts till straffarbete; utkommen, stal han och dömdes — utsläpptes, stal han åter, greps och dömdes. Ju längre det led, desto brantare blef utförsbacken, och han var nyss utkommen från sitt andra fästningsstraff.

Ett ögonblick stannade han inför dörren, men skred derefter med stapplande steg fram mot disken; det syntes, att hvarje steg gjorde honom smärta. Thilda slog emot honom med båda händerna och hviskade med dämpad röst: gå, gå, du gör mig olycklig!

— För Guds barmhertighet, kör ej af mig. Jag fryser in i hjertat ... Jag har hela natten legat under en presenning nere vid Riddarholmen ... Hu, hvad jag fryser! Ge mig en blecka och litet att sticka i mun. Jag har ej smakat en bit se'n i går morse. — Åsynen af maten har ökat hungern, och han jemrar sig högt.

— Ts, ts, för Guds skull! får herrn veta att du vari' här, kör han mig på porten. Han hotade med det häromdagen. Gå, gå!

— Nej, jag går inte utan en bit mat. Ge mej litet, annars skriker jag högt, så att han kommer ner. I rösten låg nu något hotande.

— Lofvar du mig, att du går genast då?

— Ja, men ge mej litet, ge mej litet! qved han.

— Nå så, här har du, men du vet ej hvad du gör, ty får herrn veta det, så blir jag kastad på gatan, det är så säkert, som att två gånger två är fyra.

— Ah, det är väl ej så farligt! Sjåpa dej inte nu, utan ge mej en blecka till, så skall jag gå, hviskade kanonieren.

I detsamma reste sig den ene af de sofvande hastigt upp från bänken, sträckte armarne öfver hufvudet och gäspade. Han steg derefter upp och lemnade krögrummet.

— Hvad nu då? Är det folk härinne? Det såg inte jag ... Jag bara tänkte på att få litet i mej.

— Det tror jag nog; men hur det går med mej, stackare, det är inte så noga. Tänk, om han som gick, hört något! hviskade Thilda, som vid bullret nere vid dörren hastigt rest sig.

— Nå, hvad vore det för farligt? Han kan väl ej springa med något.

— Hvem vet? Han är en stor smiter. Jag känner honom.

— Du säger bara så för att skrämma mej på dörren.

— Nej, det är sant hvart eviga ord ... Nå, här har du en sup till, sup nu, men lofva mej att inte komma tillbaka, åtminstone på åtta dar. Med dessa ord sköt hon glaset emot honom.

— Nå, se det var riktigt snällt att jag fick mej en i det andra benet, så att jag slapp att gå och halta på morgonqvisten, svarade tras-hanken, hvilken af naturen var humorist, under det han förde glaset till läpparne. Asch! Asch! ... det gjorde godt. Nu ska' jag gå ... Tack, du gamla galanta! ... Minns du när du kunde stå långa stunderna och glana i fönstret efter mej när du var på Riga i verlden och gjorde så här? Han gaf henne en slängkyss och vände sig om och skyndade mot dörren. Denna gled i det-samma igen. Ingen af dem hade emellertid märkt att ett urrikt hufvud under sista ögonblicken stuckits in genom dörren. Till detta hörde ett par ögon, som lyste som eldkol i halfmörkret, och dertill ett par skarpa öron, af hvilka det ena girigt vände sig inåt rummet. På en gång försvann det, och dörren sköts igen. På tröskeln vände sig sjäaren ännu en gång tillbaka och nickade.

— Du gör mej olycklig, det känner jag på mig, ropade Thilda halfhögt ... Gå, gå, han kommer!

— Olycklig?... Hvem gjorde *mej* olycklig? ... Jaså, du minns inte dansen på Riga? I nästa ögonblick är han försvunnen, och Thilda hörde hur ljudet från de träbottnade skorna försvann bort i gränden.

Några minuter senare öppnades dörren häftigt, och en tjock, rödbrusig karl steg in. Slusken stack fram i hvarje söm, ehuru han i min

och sätt ville söka imitera herremannen. Han såg sig noga omkring, och en mine af bedragen väntan drog öfver ansigtet, och det låg något snopet i tonen, då han frågade:

— Har det varit någon inne här nyss?

— Visst har det varit någon inne. Hur skulle det annars gå med rörelsen? svarade Thilda spotskt; der satt ett lag och delade sin aflöning, och så satt det en på bänken och sof, men de finnas här inte mer, som herrn "kanske" ser.

Piken snuddade ej ouppmärksamt förbi, och krögaren skulle ha rodnat, om det varit honom möjligt, men karmosinfärgen var för deciderad för att något sådant skulle kunna lyckas, och han nöjde sig med att göra en otålig stampning med ena foten. Han hejdade sig likväl och frågade hastigt: hvem var det som kom uppför trappan nyss? Han kom härifrån och gick ner åt.

— Vill herrn att jag ska känna alla som gå in och ut här? Det vore väl mycket!

— Jaså, du gjorde inte det; du gjorde inte det, sade värden långsamt med ett försök att ge blicken något skarpt och genomträngande, men detta aflopp lika fruktlöst som det att rodna, och han nöjde sig att för tredje gången säga: du gjorde inte det.

— Nej, som herrn hör.

— Bäst för dej, om så vore; du vet hvad jag sagt; i afton tar jag sjelf in kassan; laga då, att du har henne klar, för annars. . . Han gjorde en uttrycksfull rörelse med armen och aflägsnade sig.

Med undantag af snarkaren på bänken fanns ingen främmande i rummet. Det är en stund mellan måltiderna, under hvilka krogarne äro jemförelsevis tomma; detta var äfven händelsen på "Tre Byttor". Thilda satt på sin stol bakom disken och sökte reda sina tankar; de voro som vanligt dimmiga, men hon begrep likväl, att en räfst förestod, vid hvilken hon skulle få svårt att reda sig. Det komme att fela några riksdaler, det visste hon; hon hade de sista dagarne fyllt det som felades i dagskassan förmedelst vaxelkassan, hvilken värden antingen glömt eller nöjt sig med att kasta en flyktig blick på, då Thilda framräckte blecklådan, hvilken hon härunder skakade, så att det skulle låta som om den varit full. Nu hade hon ej detta att taga till: denna var tömd, och det felades ändå ett par riksdaler ... Hvad skulle det sedan bli? Den frågan hade hon ej mod att komma med, och om hon haft det, hade hon ändock ej kunnat besvara den; det reste sig som ett svart moln framför henne. Hon satt och såg slött framför sig.

Under dessa funderingar gick tiden; det led mot middagen, och krogrummet började fyllas; Thilda hade ett godt sätt med kunderna; munvig, som hon var, förmådde hon oftast få dem i godt lynne; härunder gick kommersen som en dans, det visste hon af gammalt, och nu var hon angelägnare än någonsin att använda denna metod, ty kunde hon blott möta husbonden med stor kassa, skulle detta försätta honom i godt lynne,

och faran vara öfver; det hade skett så förr; kanske skulle hon äfven nu ha tur med sig. För hvarje tolfskilling hon kasserade in kände hon huru repet kring halsen lossnade. Kunde hon blott nå en viss summa, så vore hon räddad: hon skulle då ha en del af vinsten och med denna ville hon fylla bristen. Det såg ut, som om det skulle gå efter uträkning, ty ju längre det led, desto fler kunder kom det, och af de många tolf- och tre-skillingarne blef det omsider en hel summa. Värden tittade några gånger i dörren, nickade belåtet och drog sig genast tillbaka.

— Nu ska' herrn tro jag har ett sjå! ropade Thilda en gång vid en sådan titt. Här kommer folk, som om de vore stampade ur jorden.

— Det är bra; ju flera män dess bättre lycka, gå på, du.

På så sätt höll det på långt in på aftonen; men klockan elfva gingo de sista gästerne och dörrarne stängdes. Nu började Thilda att öfverräkna dagens intägt och höll just på med detta, då värden kom in, åtföljd af sin hustru. Under armen bar han en räkningsbok, hvilken han lade ifrån sig på disken. "Räkna nu öfver hvad som finns här, min gumma, men räkna noga... Jag skall emellertid ta in kassan", sade värden kallt.

Thilda hade bleknat. Knäna ville knapt bära henne, och hon måste fatta tag i disken för att icke falla. Hon skulle velat ha sagt några ord, men tungan vägrade att göra tjänst. Med de

stela, glasaktiga ögonen följde hon dock husbondfolkets rörelser.

Värden hade snart räknat igenom kassan; för frun gick det ej så fort, men efter en stund hade äfven hon slutat.

— Det slår ju in, det der, hörde Thilda värden säga efter att ha lagt tillsammans ett par tal... Då har han ljugit för oss...

— Ja, men se efter... De sista orden kunde Thilda ej höra, men hon anade hvilka de voro, och hon blef blek som ett lärft i ansigtet.

— Tag fram vexelkassan, befalde värden tvärt och vände sig mot henne. Nå, hvad sölar du efter! Ge hit blecklådan! Hvad är detta?... Hon är ju precis tom, det finns ju ej ett rundstycke der! utbrast han, mörkröd i ansigtet och räckte fram lådan.

— Förlåt, förlåt goda herr'n! Det kan ju fyllas med min lön.

— Hvar har du gjort af pengarne?... Svara! ... Svara, hör du! och han stampade otåligt med foten.

Thilda svarade emellertid icke; hon vågade icke heller möta basiliskögonen utan stod och såg ner på disken.

— Nå, efter du ej vill ut med det, så skall jag säga dig det, utbröt värden. Det är ett beständigt drag till din gamla fästman, den der kanonieren...

— som ju dessutom är en utsläpt fästningsfånge, och för "källarens" heder går det ej an,

att sådant folk går in här, fortsatte frun med indignation.

— Ja, det har du rätt i, min gumma... Det går verkligen ej an. Sedan jag upparbetat mitt "värdshus", som jag gjort, finns ej någon "källare" hvarken i Hopargränd eller Lilla Gråmunkegränd, som har sådant anseende som "Tre Byttor" och så skulle jag låta en *sådan der* förstöra det! Nej tack!

— Du har rätt, gubbe, och för att få ett sådant anseende fordras i främsta rummet, att man har respektabelt folk; jag tål inte, att de ha någon kurtis för sig. Det var aldrig värdt för en karl att komma nosande hva' mej sjelf angick, det vet jag då på mitt samvete, sekunderade frun.

— Ja det är skam af dig, gamla menniskan, att vara ett sådant der lättsinnigt stycke, men nu är det slut... Nu ska du härifrån, och det utan krus och komplimanger.

Thilda hade fortsatt med att stå tyst framför det dygdälskande paret, men vid uttalandet af domen utbrast hon lidelsefullt: Haf barmhertighet!... Hvart ska jag ta vägen? Hvart ska jag ta vägen?... Det kan väl inte vara er mening köra bort mig, innan jag fått skaffa mig någon annan råd... Nu genast? Åh, det är inte möjligt... Hör, hör, hur regnet piskar mot fönsterna? Låt mig stanna, åtminstone ett par dar!

— Det skulle du ha tänkt på förut, svarade värden hårdt; de få väl ta in dig på någon fattigbarack. Se så, ut med dig!

— Var barmhertig! Låt mig bli kvar blott tills i morgon, blott tills i morgon! snyftade hon.

— Hvad nu? Inga dumheter! Det hjälper hvarken knäfall eller annat. Ut ska du, och det i rippet! Går du ej sjelfmant, så vråker jag ut dig. I morgon får du hemta dina saker, ifall du har några. Vi ska emellertid undersöka dem, så att det ej kommer att följa med något, som ej hör dig till. Du behöfver ej ligga på gatan. Vill du ej gå till baracken, så tar polisen dig nog och sätter in dig som "nattblacka".

De sista orden hörde emellertid icke Thilda; dörren hade redan tillslutit sig bakom henne. Ett par sekunder senare stod hon ute på gatan. Hon kastade en förtviflad blick uppåt. Himlen var blygrå; det regnade sakta och hon hörde hur dropparne föllo mot stenläggningen; på afstånd hördes sqalet från stuprännan; vid fötterna sipprandet af rännstensvattnet. Genom det halföppna fönstret hör hon från källaren: "det gemena stycket" ... "väl att bli af med aset" tränga ut till henne. I detsamma drogs fönstret igen, och ljuset släcktes. Hon står några ögonblick lyssnande, men utan att veta hvarför. På en gång höres en skarp hvisselpipa; denna besvaras af en annan, och några minuter efteråt

framträngde ett oredigt sorl af menniskoröster. En frossning genomilade henne; hon lemnar hastigt sin plats och skyndar åt motsatt håll. En minut senare har hon försvunnit bland skuggorna, som falla tätt i den trånga gränden.

XI.

Det var aftonen derpå och tornuren hade nyss slagit tio i staden. Utanför fönstren till "Tre Byttor" stod en ensam kvinna. Hon såg in genom det närmaste; hon trycker ansigtet mot rutan för att se bättre och ser härvid, huru pigan i huset intagit hennes plats. Pigan var nu ensam och höll på med sin aftonmåltid, hvilken åts med strykande aptit. Thilda hade ej ätit något på hela dagen och kände en häftig hunger. Åsynen af den ätande och matvarorna på disken gjorde denna ännu mer pinande; hon kände, hur det svartnade för ögonen, och hur hon var nära att falla i vanmakt. Hon lemnade derföre stället och gick mekaniskt och utan mål ned i gränden. Det började sakta regna, och hon gick in i en portgång; här stod hon en stund, men hon kände huru benen svigtade, och tankarne omtöcknades. Hon behöfde lägga sig, men hvar? Vid ljusskenet från ett par fönster såg hon en dragkärra, på hvilken låg

litet halm. Hon smög in på gården och bredde ut halmen under denna, som skulle ge henne åtminstone något skyl, ty regnet hade tilltagit. Till hufvudgård hade hon en söphög. Här insomnade hon tungt, men hade ej sofvit länge, då hon väcktes af en häftig spark.

— Hvad är du för en tusan? Upp med dej, Här får du inte ligga... Upp med dej, hör du.

Det var husträngen, som kommit ut på gården och hållit på att falla framstupa öfver henne, och som uppretad häröfver på detta sätt sökte få lif i den sofvande.

— Ack, låt mig vara!... Jag orkar inte gå upp!... Låt mig ligga! bad hon, halfsofvande.

— Nej, får husegaren veta det, så blir jag uppsagd och körd på porten. Se så, upp med dej nu! Annars går jag till vaktkontoret och hemtar polis, och så sätter dom in dej i finkan. Upp nu! Han gaf henne dermed en ny spark.

"Vaktkontor"... "polis" voro tvenne ord, för hvilka Thilda sedan "balen på Riga" hade haft en panisk förskräckelse. Hon hade då varit uppkallad i poliskammaren för att vittna, och den dagen glömde hon aldrig. Hon steg derföre upp och raglade ut genom porten.

— Ser man på! Du orkade allt, bara du fick benen under dej! Var inte rädd! Du behöver inte ligga på gatan. Förste polis, som kommer, ger dej husrum, det kan du lita på! Med dessa ord slog han igen porten.

Thilda stod på gatan och lyssnade till hur

reglen sköts för. En stund stod hon stilla, men nu hördes steg närma sig; hon lyssnade; några ord tränga fram till henne och häraf förstår hon, att det är distriktpatrullen, som närmar sig. Hon gripes åter af den gamla fasan och skyndar åt motsatt håll. Utkommen till Stora Nygatan, tar hon af till höger och går denna i ända, sedan snedt öfver Riddarhustorget. På bron stannade hon några ögonblick och lyssnade ånyo, men fortsätter derefter sin gång till hamnen. Här gick hon fram till kajbrädden och såg ned i vattnet. Slöheten för en stund sedan hade efterträdts af ytterlig känslighet hos de yttre sinnena. Hon kunde i mörkret se tacklingen på båtarna och hörde, hur ankarkettingarne gnisslade i klysen, äfven långt ifrån henne. På den närmaste båten hörde hon, hur nattvakten knackade askan ur pipsnuggan och märkte strax derefter blossningarna från denna.

— Det är ett förskräckligt mörker i denna natt, hörde hon dennes röst. Den som plumsar i i natt, han får bli qvar, det kan han vara säker om.

En ofrivillig skälfnig genomilade henne vid dessa ord, och hon drog sig ett par steg tillbaka.

— Det är ej svårt att drunkna, hördes en annan röst.

— Har styrman försökt på?

— Nej, men jag har hört det af folk som varit nära deran ... Det värsta ska vara, under

det en kommer till lifs igen, ifall en blir uppdragen.

Ej ett ljud hade gått förloradt för Thilda, som med halföppen mun och örat vänt åt de samtalande stod endast ett par steg bort i mörkret. Under de sista orden hade hon, halft omedvetet, åter närmat sig kajkanten. Nu stod hon der. Ett ögonblick förblef hon alldeles orörlig, men hastigt drog hon hufvudduken öfver ögonen och sträckte ut foten, då orden: den som ej vill utsätta sig för de plågorna, han skall gå åstad i qväll, trängde till henne.

Ovilkorligen drog hon sig dock ett steg tillbaka; det var lifsinstinkens sista uppflammande, men i nästa ögonblick hördes det en sqvalpning i vattnet, som häftigt slog mot kajen.

— Hallåh! Hvem der? Är det någon som fallit i? Kasta ut en ände der! ropade de båda sjömännen om hvarandra och sprungo öfver till babord. Ett nytt plaskande hördes åter i vattnet, det var den utkastade linan. De stodo ett par ögonblick lyssnande, men ej ett ljud. "Den gången blef det utan napp", sade däcksvakten och drog in tågändan. "Det var nog någon, som var rädd för att komma till lifs igen och känna de der plågorna styrman talar om."

— Hin håle borde ta hamnkaptens, som inte lagar, att det är bättre upplyst härnere, mente styrmannen och knackade ur pipaskan mot relingen.

— Bättre upplyst? Här är ju så mörkt som

om man stucke in hufvudet i en säck. Här nere skulle lyktor brinna hela natten.

— Åh, di ha väl bättre vett än att ödsla på det sättet... Hva gör det om en stackars sjöman plumsar i och blir der. Men god natt nu! Purra mig i morgon klockan fem!

— God natt!

Det hade blifvit tyst i hamnen. Endast stegen af någon nattvakt, som för att hålla sig vaken, gjorde några slag på däckets eller några utvexlade ord vid vaktombytena, störde den djupa stillheten.

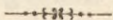
Bland sjöfolket i hamnen talades dagen derpå om, att någon fallit i sjön under natten, och man undrade hvem som "kommit i", men då ingen saknades bland fartygsbesättningarna, brydde man sig ej vidare om saken. Några dagar för-
gingo, men en afton, då kocken på Poseidon kastade ut en pyts för att hämta upp vatten, märkte han, huru en hand rycktes öfver vattenbrynet. Bud afgick till närmaste poliskontor och liket upptogs. Aftonen derpå läste man under notisafdelningen i en af stadens tidningar:

"I går uppföt liket af en qvinsperson i Rid-darholmshamnen. Den omkomna har konstaterats vara en viss Thilda Lundvall, som senast haft anställning på krogen "Tre Byttor" i Kolmätargränd, hvarifrån hon för några dagar se'n bortkörts för oärlighet.

Den sålunda omkomna var för ett tiotal år tillbaka en väl känd och mycket omtalad person

bland habituéerne hos Ryssvijk och på "Lyktan", der hon var själfva magneten. Med skönhetsens försvinnande miste hon sin attraktionskraft och kom i utförsbacken vid hvars ända Riddarholms- hamnen låg."

Detta var den sista sqvalpvågen öfver den drunknades minne, och Thilda Lundvalls namn var glömdt.

XII.

På vägar och stigar skyndade folk mot Stoc-karyds tingsställe. Det skulle bli extrating rörande en i trakten begången stöld, hvilken genom sin djerfhet väckt allmän nyfikenhet.

På den bredvidliggande gästgivaregården hade redan mycket folk hunnit samla sig. I gästgivarestugorna gick det lifligt till kring bleckorna och stopen tills en pojke tittade in i dörren med ett: nu kommer häradshöfdingens vagn uppe i backen! En liten stund derefter hördes rasslet af hjul på den steniga gården, och man rusade till fönstret. Länsmannen stod bugande vid vagnen och öppnade vagnsdörren; en medelålders man steg ur.

På gården stannade häradshöfding Ekström och länsmannen, samtalande.

— Och jag som trodde, att häradshöfdingen var i Karlsbad vid det här laget, sade den senare under små korta bugningar och med mössan mera af än på hufvudet.

— Ja, jag trodde nog inte, att jag skulle vara här i dag, men af en tillfällighet kom resan att framskjutas en vecka, och bra var det, ty häradshöfding Ljung blef i går så sjuk, att han omöjligt kunde resa...

— Det är roligt för oss, häradsbor, att herr häradshöfdingen är så kry, att herr häradshöfdingen orkat med detta... Det såg, minsann, ej så ut för några månader sedan.

— Ja, jag är, gudilof, rätt rask, men nog skall det göra mig godt att få komma ut... Den häktade är väl kommen?

— Ja, för ett par timmar sedan...

— Godt; var då god och låt häradstjenaren kalla tillsammans nämnden. Då detta är gjordt, kan kommissarien låta ringa...

Några minuter derefter hördes den spruckna tingsklockan; menigheten skyndade in i tingsalen; nämdemännen hade redan förut intagit sina platser, och några minuter derefter inträdde domaren. Med en helsning mot den bugande nämnden gick han till sin stol. Nu var rätten fullsutten; åklagaren närmade sig och gjorde med halfhög röst en fråga, hvilken besvarades med en nick, hvarefter han aflägsnade sig.

Några minuter förflöto under tystnad. Det låg något tungt i luften. Domaren sjelf kände sig beklämd, han visste ej hvarföre, och såg ofta mot dörren. Men nu återkom länsmannen; han hviskade några ord i domarens öra, hvarvid denne började leta ibland papperen framför sig.

Han var så ifrigt sysselsatt härmed, att han ej kom sig till att se upp, då den häktade fördes inför skranket; några ögonblick förflöto så, men nu lyfte han upp hufvudet och såg på denne. Vid första ögonkastet hade han skiftat färg. Han kände, hur blek han blef, ty den unge mannen, som stod inför skranket några steg ifrån honom hade framkallat bilden af en, som länge varit glömd. Detta varade ett ögonblick, men nu lutade han sig åter hastigt ned och började ifrigt bläddra i de framför honom liggande papperen. Här finns det ju inte, sade han halfhögt. Ha de kunnat glömma att lägga in det? ... Kommissarien har väl aldrig fått prestbeviset till sig? Jag vet, att det är begärtd.

— Nej, herr häradshöfding!

— Det var förargligt ... Kanske, han sjelf kan upplysa ... Hör nu ... fortsatte han, vändande sig till den anklagade. Vet du, hvar du är född.

— Det måste jag väl veta. I Sigtuna.

— Är du säker på det?

— Ja, nog ha' dåm sagt så.

— Hvad är ditt namn?

— Karl Ekvall.

— Hvad voro dina föräldrar?

— Mina föräldrar? Inte vet jag mer om dåm än torsken vet om sina.

— Är du uppfostrad i Sigtuna?

— Nej, i Stockholm.

— Är det säkert, äfvensom att du är född i Sigtuna?

— I den *här* saken behöfver jag väl inte stå och ljuga... Men hvad hör det ihop med hästen, som då vill pådikta mig, att ja' tagi'? frågade den anklagade spotskt.

— Vet, hvar du är, karl?!...

Redan vid första svaret hade Ekström återfått sitt vanliga utseende. Han drog en suck af lättnad och var nu snart den allvarlige domaren, som gick upp i sitt kall.

— Dina uppgifter äro således härvid riktiga? Du vet, att du är född i Sigtuna och uppfödd i Stockholm?

— Ja.

— Du har varit straffad förut?

— Ja, nog har jag varit med alltid.

— Huru många gånger?

— Jag har nyss utkommit från Malmö för tredje resan stöld.

— Du har hunnit med mycket, du! Du är ju unga karlen! Det är ju förskräckligt!

— Säg inte så, herr häradshöfding, för det är ändå som jag ofta sagt... Var det för det första *min* skuld, att jag kom till denna verlden utan hank eller stöd? ... Sedan jag var sju år, har jag "flutit som vatten kring sten". Mitt första hem minns jag knappt, men så mycket kommer jag ihog, att det var ett litet rödt hus med trädgård omkring, och att der bodde en gammal fru, som var mycket beskedlig emot mig. Det första

jag minns riktigt är Stockholm. Mina fosterförelldrar bodde på Glasbruksgatan i ett par små kyffen. Första dagen jag kom dit, tog min fosterfar, som han skulle kallas, mig med sig till krogen för att visa mig vägen dit, så att han sedan kunde skicka mig dit efter brännvin. Mäster Blomqvist — så hette han — gick jemt i dimman. Mat fanns ej för dem sjelfva, och då kan man väl veta, huru det skulle bli för mig, som ej hörde däm till och som däm blott ansåg för ett påhäng, som däm hade fått på sig för så godt som inte, som jag hörde Blomqvisten en gång säga till hustrun. Jag svalt så, att ögonen kunnat falla ur skallen på mig. En dag, då jag ej fått något på hela dagen, stal jag första gången. Jag minns det, som om det varit i går. Jag hade försökt att tigga ihop några slantar för att kunna köpa mig litet bröd, men det hade ej lyckats, och jag jämrade mig af hunger. I skymningen kom jag att gå förbi en bagarkärra, som stod utanför en brödbod. Jag ryckte till mig ett par kakor och "la bena på nacken" ... Det var första gången ... Var det ej mer deras skull, som skulle ha mig om hand, än min egen? Jag bara frågar.

Fångens röst skälfde vid de sista orden, och han såg ned mot golfvet. Hans ord hade gjort ett djupt intryck på icke blott domstolen, utan äfven på menigheten, bland hvilka man märkte flera yttringar af deltagande. Domaren sjelf skrufvade sig fram och tillbaka; det syntes, huru

svårt han hade att beherrska sig. Slutligen lyckades han dock lägga band på sina känslor, och nu fortsattes ransakningen.

— Här är det *jag* som frågar och du som svarar, förstår du, sade domaren strängt. Nå, än vidare? ... Men det var sant ... Huru gammal var det du var?

— Trettio år.

— Och detta är du äfven säker på?

— Ja, för jag läste mig fram, när jag var femton år och det är nu femton år se'n.

Detta svar tycktes åter utöfva en lugnande inverkan på domaren. Han återfick sitt vanliga sätt och sade kort: fortsätt.

— När jag hade ätit upp brödet, började jag tänka på hvad jag gjort och nu blef jag rädd; i hvar människa, som jag mötte, tyckte jag mig ha ett vittne, och fick jag se en polis, sprang jag lång väg. Nu började jag tigga. Detta slog bra nog i span; så att nu slapp jag åtminstone stjäla. Men så var jag en gång oförsigtig nog att skryta för min fostermor med några slantar, som jag tiggat ihop. Detta var min olycka, för när hon sedan ej visste sig någon råd, så körde hon ut mej att tigga; kom jag hem utan, fick jag stryk; på mej själf fick jag aldrig tänka och så måste jag åter börja stjäla för att lifnära *mej*. Så länge jag skötte rörelsen ensam gick det bra, men så slog vi oss i kompis några stycken och det gick illa, och vi blefvo upp-täckta och afstraffade. Nu tog jag mej till vara

några år; sjåade om somrarne och högg ved och hvad annat jag kunde uträtta om vintern och slapp åtminstone att svälta; med kläderna var det dock dåligt, och så kunde jag en smällkall vinterdag ej låta bli att taga en ytterrock på ett näringsställe nere på söder. Hvad straffet blef, behöfver jag ej säga härads höfdingen. Efter utståndet straff sökte jag arbeta, men med orlofsedel från häktet går det dåligt att få sådant, och man sparkade bort mig som en skabbig hund. Jag hade då ej annan utväg än att tigga, men nu blef jag gripen för försvarslöshet och bettlande samt insatt. Men så kom jag ut — det var en beskedlig prest, som på fångpredikantens begäran lemnat mig försvar — men nu hade jag förlorat lust för arbete och, hvad som värre var: kamraterna ville ej arbeta ihop med en som varit straffad för stöld, så att presten sörjde mej nog ej, när jag en morgon var borta utan att ha begärt orlofsedel. Se'n dess har jag två gånger varit straffad. Från det sista straffet är jag utkommen för ett par månader se'n. Jag har gått från gård till gård och tiggat om arbete. Jo, det skall en tro! Dom ha' kastat eld efter mig, då jag gått ur stugorna... Och dessutom så är jag så sjuk, att jag ej orkar stort med... Jag spottar blod emellanåt, allt se'n jag "satt i krum"...

— I krum? Hvad vill det säga?

— Har inte härads höfdingen hört det? Jo, på fästningarne ha' fångarne sins emellan sina straff, och de som ej ä' nådiga! Då man sättes

i krum, böjes hufvudet ned mellan de uppdragna knäveckan, och en kafvel skjutes öfver nacken. I denna ställning får den dömd sitta hela timmar, ja, kanske en hel natt. Jag blef dömd till några timmar, men det var nog, och jag är för alltid förderfvad. Det var en ordentlig domstol, må häradshöfdingen tro, med sin ordförande och sina bisittare, alldeles som här. Det var en månljus natt, då man ransakade öfver mig. Jag hade tagit en snusdosa. Domaren framställde sina frågor och vittnen hördes, allt med halfhviskande röster, så att bevakningen ej skulle höra det. Jag glömmar aldrig...

— Sessionen afbrytes på en stund, jag mår så grufligt illa, sade domaren i det han, dödsblek, reste sig. Jag går upp på mina rum en stund; det är mitt vanliga onda, hvilket snart plägar gå öfver... Återför den anklagade till häktet; jag skall säga till, när det skall ringas... Var god kom upp till mig om en stund, så får jag säga några ord till kommissarien... Om en halftimme eller så...

Med dessa ord aflägsnade han sig hastigt, hvarefter fången utfördes.

Uppkommen på sina enskilda rum, började häradshöfding Ekström att med stora steg gå fram och tillbaka. Till en början var han för upprörd för att kunna klart tänka. Efter hand blef dock själsspänningen mindre, så att han kunde ordna sina tankar. "I Sigtuna är han född; detta upprepade han ett par gånger", mum-

lade han halfhögt... "Hur skulle hon ha' kommit dit? ... Aldrig hörde jag henne ens nämna den platsen ..."

Här tystnade han och försjönk åter i begrundning. En lång stund förgick på detta sätt. På en gång for dock en ljusning öfver ansigtet. "Trettio år, sade han ju, att han var!... äfven det upprepade han tvenne gånger — men det slår alls inte in; tjuguåtta skulle han på sin höjd kunna vara, om det vore han."

I detsamma gläntade det på dörren och länsmannen stack in hufvudet... Får jag komma in? ... Ja, det får jag, ty nu ser häradshöfdingen helt kry ut igen... Det var fasligt hvad härads höfdingen såg tagen ut!

En halftimma senare fortsattes sessionen.

— Du har genom redogörelsen för ditt föregående lif erkänt, att du förut varit straffad för tredje resan stöld, började domaren. Det är således fråga om fjerde resan. Du vet väl ansvaret härför?

— Åhja, nog vet jag det; i Malmö och på Långholmen blir en spränglärd i allt sådant, svarade fången med ett sorgligt leende. Nog vet jag det, och jag skulle ej ha' något emot att få husvara och kost för intet för min återstående lifstid, men jag är oskyldig till det här. Jag finns i trakten, der stölden begåtts; jag har inget för svar; jag kommer ut från Malmö för några måna'r se'n, och *derför* har jag stulit hästen.

— Men det upplystes dock vid polisförhöret,

att spåren från stallet voro efter dina stöflar, eller hur, inspektor Bergström?

— Jo, då vi togo af honom stöflarna och satte dem i spåren, så passade de alldeles in, svarade denne, bugande.

— Det kan vara många stöflar, som passa in i de spåren... Nej, vill man *spåra* upp någon, så ska' den ene vara en menskofot och den andre en gåsefot eller någon annan slags fot, blott ej par.

— Se så, stå nu inte här och slingra, utan bekänn så godt först som sist.

— "Bekänn", har jag inte bekänt här i dag så vet jag ingen råd; jag står här ju som ett ut- och invändt korfskinn. Men jag ta'r ej på mej det jag inte gjort, inte om man hackade mej så små som sillsalad, svarade fången trotsigt.

— Har kommissarien några vittnen?

— Ja, ett par äro instämnda, men jag ser inte till dem.

— Kommissarien begär sålunda uppskof till ordinarie tinget. Till hvilken dag skola vi ut-sätta nästa ransakning? Till tredje eller hvad säger nämnden?

Nämdemännen nickade, och målet utsattes till den föreslagna dagen. Parterna afträdde, menigheten aftroppade, och några minuter senare var tingsalen tom.

En timma derefter höllo tvenne förspända vagnar utanför tingshuset. De stodo alldeles in-till hvarandra, men hästhufvudena voro vända åt

motsatta håll. På den ene af dem, en gänglig pinnvagn, hade fången redan tagit plats. Den nedslagna landaun var ännu tom. Efter några minuters väntan utkom Ekström från tingshuset, åtföljd af länsmannen, bärande några reseffekter på armen. Den förre kastade en besvärad blick på pinnkareten; fången åter såg alls icke brydd ut, utan satt och såg oafvändt på det ståtliga ekipaget. Han sökte till och med att fånga domarens blick, men då detta ej ville lyckas, ropade han högt:

— Tack för den gode middagen, herr härads höfding! Det var längesedan jag fick ett sådant mål... Gevaldigern här säger, att jag också har häradshöfdingen att tacka för, att jag fick vara ledig under ransakningen. Tack ska' häradshöfdingen ha; det är inte alla som gör så, det vet jag bäst... Men nu har han satt på handskarne så mycket bättre; han lyfte upp händerna och log bittert.

— Kör! ropade Ekström till kusken, och vagnen rullade af.

— De vilja inte en gång bli tackade så'nt folk af en sådan som mig, mumlade fången och såg sig tillbaka; men det qvittar; kanske har han något, som klämmer honom lika mycket som de här mig, sade han och såg ned på handbojorna; det såg så ut. Han tystnade och såg fundersam ut.

Några minuter derefter skramlade fångvagnen af från gästgifvaregården.

Nämde männen stannade kvar. De skulle först afäta den beställda middagen, hvilken de visst icke ville försaka. Den gaf både njutning och anseende; ty hvilka andra bönder än de tillåto sig en sådan extravagans? Länsmannen var inbjuden som hedersgäst, sedan målsegaren på häradsdomarens förslag slopats. Några timmar senare satt den förre, rödbrusig och "uppkörd", i sin bredschäs och konkade på väg till hemmet. Idé-associationerna voro något dimmiga, men *en* fråga trängde sig dock klar och tydlig in på honom: hvad var anledningen till häradshöfdingens dödsblekhet, då han först fick ögonen på fången och hans häftiga illamående vid dennes redogörelse för sina lefnadsöden? ... Nog var det besynnerligt alltid! tänkte gubben och föll i underliga tankar.

Hos grefven på Stenåkra gick det ståtligt till. Denne hade nyss vunnit en process på några hundratusen och för detta hade han till största delen att tacka häradshöfding Ekström, hvilken "skrifvit åt honom". Han hade därför anhållit, att "häradshöfdingen ej skulle resa hans portar förbi" utan äta middag och ligga öfver natt, när han hade någon förrättning i Stockaryd. Detta inträffade dock numera sällan, sedan domsagan för det mesta sköttes genom vikarier, men nu hade dock ett sådant fall kommit, hvar-

för han skrifvit till grefven med underrättelse, att han skulle "ha den äran profitera af det godhetsfulla anbudet". På bortvägen hade han mötts af ett bud med middagsbjudning till samma dag, och från tinget hade han sålunda rest till Stenåkra. Hit var hela umgänget inbjudet, och middagen var sådan man kunde vänta hos ortens rikaste man, hvilkens rikedom nyligen fördubblats. Sällskapet var utsökt, och man öfverbjöd hvarandra i uppmärksamhet och förbindlighet mot den renommerade juristen, hos hvilken den af alla så högt värderade värden och umgängesvännen stod i så stora förbindelser. Honom hade de dessutom att tacka för en god middag, och då kunde de väl kosta litet ordkram på honom för all den reela valuta de sjelfva fingo. Skålar druckos och tal höllos, men intet grannare än för Ekström. Denne var ingen kostföraktare, äfven då det var fråga om att svälja artigheter, men i dag ville de ej smaka honom; han var tyst och fåordig, och då han med några ord skulle besvara det tal, som värden höll till honom i egenskap af hedersgäst, blef detta visst icke något vältalighetsprof. Han var som "dödskillen på gästabudsbordet", tyckte han. Detta känns alltid obehagligt, hvarför han, under förevändning af illamående, snart tog afsked och reste, lemnande åt värden och hans gäster att gå der och undra "hvad i herrans namn det gick åt karlen."

Mellan Stenåkra och häradshöfdingebostället

var ett godt stycke, och det var först efter midnatt, som han uppnådde hemmet. Utan att störa någon begaf han sig genast till sina enskilda rum. I dessa sken fullmånen klart in, bildande en bred stig öfver golfvet. På någon sömn var ej att tänka, utan gick han orolig fram och tillbaka. En timma förflöt så, men slutligen nedsjönk han trött i sin skrifstol med ögonen fästa på "månstigen". Öfver denne drog den ena bilden efter den andra. Än tyckte han sig se fången, blek och trasig, stå stödd mot skranket i tingsalen, under det att orden: "var det *min* skuld, att jag kom till denna världen utan hank eller stöd? Sedan jag var sju år, har jag flutit som vatten kring sten", oupphörligt rang honom i öronen. För ett ögonblick blir scenen tom, men nu tycker han sig se en trasig gosse ett stycke från en brödkärra långt ner på Hornsgatan. Den lille ser lystet på brödet; han tycktes kämpa med frestelsen, men hungern blir honom öfvermäktig, han ser sig försigtigt omkring och nu springer han fram till kärnan och rycker ett par brödkakor till sig och försvinner i mörkret.

En annan stund tycker han sig i månvägen på golfvet se ett stort fängelserum, i hvilket ett tjog fångar ligga på sina britsar. Månen lyser in och breder sitt dunkel öfver detta. Det är ett stycke öfver midnatt; rondan har gått, och allt är tyst, men på en gång höres ett: "*nu*" af en skroflig röst. Som genom ett trollslag blir det

lif på britsarne, och flere af fångarne lemna sina platser. Elfva nedsätta sig på golfvet i tvenne rader och den tolfte vid öfra ändan, alldeles som vid en domstol. Den, öfver hvilken man skall döma, och vittnena framkallas. Ransakningen börjas, vittnena höras och den gräsliga domen afkunnas.

Denna syn undantränger de öfriga; oupphörligt ser han den i den breda månstrimman. En rysning genomilar honom; han vänder bort hufvudet; han håller händerna för ögonen, men så kastar han åter en rädd blick mot den ljusa strimman, och nu ser han åter den hemska synen.

Många mil derifrån ligger fången i sin cell. Vid midnattstiden har äfven han hunnit *sitt* "hem". Kroppen värker efter bojorna. Han kan icke somna, utan ligger och ser stilla ut genom cellgluggen; långa stunder är ansigtet orörligt, men så far ett vekt uttryck öfver detta, och han knäpper tillsammans händerna; han vill bedja, men kan icke; de falla isär, och ett bittert: "hvems är den *största* skulden, *min* är den icke", undfaller honom. Åter ser han tankfullt uppåt och uttrycket blir allt bittrare. Jag tror, han blef mig svaret skyldig, tänkte han åter högt och uttrycket blef åter kallt och hånligt. Härunder hade månstrålen så småningom klättrat uppför väggen och försvunnit genom fönstret och det blir mörkt i cellen. Det var detta han, bland mycket annat, såg denna natt hos fången och dennes domare.

En vecka senare lemnade Ekström sitt hem

för den tilltänkta badresan. Förut sjuk till kroppen, blef han det nu äfven till själen. Under de första veckorna jagades han oupphörligt af de ohyggliga minnena från ransakningsdagen. Bilden af fången följde honom på hans promenader; han satt bredvid honom, då han åt; han stod lutad öfver honom, då han sökte insomna. Så gingo några veckor, men de vexlande intrycken från nya omgifningar och nya människor utplånade efter hand de första känslorna, och ett par månader senare voro de så godt som bortblåsta. Ett halft år senare återvände han hem. Han var nu frisk, men domsagan sköttes dock fortfarande genom vikarie. Han hade sålunda liten eller ingen reda på hvad som förekom i tjensten. En gång hade han frågat, hur det gick med det der målet, i hvilket han ransakade före sin utresa och fått till svar, att den anklagade blifvit frikänd, då ej nog bevisning kunnat förebringas. Nu föll saken alldeles i glömska: hvem tänker dessutom på en stackars fånge i en stor, folkrik domsaga?

Tredje Kapitlet.

Två år hade gått sedan den afton, då läsaren först fick göra Ekströms bekantskap på Islandsbron i Upsala. De underrättelser tvätter-skan lemnat, och den bekräftelse han fick på dessa vid Stockaryds tingsställe den der natten, då han genomgick domböckerna, hade gifvit honom en stöt, från hvilken han aldrig återhemtade sig. Ifrån att vara öppen och glad hade han blifvit tyst och sluten samt sökte gerna ensamheten. Ingen fanns, till hvilken han ville eller kunde meddela sin hemlighet, och detta bidrog i sin mån att undergräfva helsan, som dessutom aldrig varit stark. Slutligen blef han nedlagd på sjukbädden. Läkaren efterskickades, men då denne ej kunde upptäcka några andra sjukdomssymptomer än dem, som måste medfölja det utnötta maskineriet i en sjuttioårig kropp, kunde han ingenting uträtta. Han reste dock fram och tillbaka; den sjuke önskade det och

betalade särskildt för hvarje resa, men en dag, då sjukbesöket kommit litet olägligt, och han dessutom kände sig missmodig öfver, att ingenting kunna uträtta, hade han öppet sagt, att hans besök tjenade till intet, och att han hvarken hade tid eller lust att resa som en "gäck", ty detta blir det, så slutade han, då jag ser mig ej kunna uträtta något, men dock ser, hur krafterna sjunka. Skicka ni efter presten, herr häradshöfding; här är det *han*, som möjligen kan uträtta något, men icke jag. Ni har en hemlighet, som ni behöfver nedlägga i någons sköte. Gör det i prestens; hans mun är förseglad, och den kommer ej längre. Jag har länge förstått, att ni bär på något, som ni ej vill ut med, men då ni ej velat säga något, har jag naturligtvis ej velat tränga mig in på eder. Jag reser nu och återkommer ej utan att något särskildt tillstöter.

Med dessa ord hade läkaren afslutat sitt sista besök, och hade sedan dess ej kommit tillbaka.

Det var en månad senare. Från sjukrummet på Tornby syntes ett matt ljus ut i den mörka vinternatten. I detta låg den sjuke, men han var ej ensam; bredvid sängen satt församlingens gamle komminister. Den förre var knappt igenkänlig: ögonen voro insjunkna i sina hålor, kindknoterna utstående, skinnet satt fasttorkadt vid benen, dödskaledragen i ansigtet voro så

godt som utpreglade; på yttersidan af de magra klotlika händerna lågo ådrorna som svarta maskar, medan från bröstet långa rosslingar då och då läto höra sig.

Det var tyst i rummet; det enda man hörde var pendylens knäppningar och de långa rosslingarne. Den sjuke låg med slutna ögon. Presten satt tyst; blicken hvilade uppmärksamt på sjukbädden, och en skarpsynt betraktare skulle ej haft svårt att i den märka ett uttryck af missnöje och stränghet.

Slutligen slog den sjuke upp ögonen. Under de första minuterna låg han fortfarande tyst, men började derefter med svag röst:

— Från Upsala for jag till Stockholm. Mitt första besök gälde poliskammaren. Utan att säga hvad jag ville ha reda på, begärde jag att få se dess diarium. Det var ej lätt att få reda på det, då i tvätterskans uppgift all tidbestämning saknades; jag fick således en hel dags göra, men slutligen lyckades det mig, och jag fick den, tyvärr, bekräftad: hon hade verkligen slutat sitt lif i Riddarholmshamnen; det skedde i medlet af femtitalet.

Här tystnade den sjuke både af rörelse och mattighet, och det drog ut en stund, innan han förmådde tala, men derpå fortsatte han:

— Från Stockholm reste jag direkte hem och två dagar derefter till Stockaryd. Jag visste nog, att ryktet rörande honom öfverdrifvit, och att det ej var fråga om något postrån, men i

öfrigt fick jag nu bekräftelse på tvätterskans uppgift; det var Thildas son...

— Och *er*, afbröt presten strängt; hvarför ej utsäga ordet? Hvarföre, med ena foten i grafven, ej tillstå *fulla* sanningen. Flera gånger under er berättelse har det der lumpna, usla, som man så ofta återfinner hos mannen, att skjuta ifrån sig sjelf och kasta skulden på andra, framskymtat; se saken som den är och sök inga undflykter; ni *har* ingen sådan.

— Härom kan endast Gud döma och hvarken ni eller jag, svarade den sjuke med mera styrka, än presten tilltrott honom... Det der mötet i porten... Den der karlen, som jag märkte henne sällskapa med, nog kan man...

— *Inga* undflykter! afbröt presten åter. *Erkänn* er synd. Detta är *första* vilkoret. Gör ni ej det, har jag ej något här att uträtta utan lemnar er åt er sjelf. Han reste sig till hälften vid dessa ord.

— För all del, gå ej, utan hör mig till slut, bad den sjuke, qvidande. I prestbetyget stod, som sagdt, modrens namn, men ej fadrens; der stod dessutom ett annat födelseår, än det, som skulle varit det rätta, om han varit *min* son, och så var han ju dessutom född i Sigtuna och ej i Upsala. Detta uppgaf han sjelf vid ransakningen och jag såg det sedan i domboken i Stoc-karyd.

— Nå, i det förra kan ju ligga *något* skäl för undanflykt, men det kan lika lätt vara ett

skriffel i betyget, och hvad hans egen uppgift angår, är den ej mycket att lita på; tvätterskans uppgift är den enda, som har vitsord. Denna var klar och tydlig, men ändå vill ni slingra er undan? ... Är detta bikten af en syndare, som snart skall stå inför en domstol, der mördares och tjufvars synder skola, vägda gent emot eder, varda fjäderlätta?

— Ni är grym, herr pastor, har ni ej ett enda tröstens eller hugsvalelsens ord; för att få ett sådant har jag kallat er hit.

— Och för att ge er ett sådant kom jag, men jag kan det icke i er nuvarande sinnesstämning.

Den sjuke försjönk åter i tystnad; denna varade denna gång längre, och pastorn var den, som måste bryta den.

— Kanske är det bäst, att jag nu lemnar er åt er sjelf. Ni har ännu mycket att bikta för er sjelf, innan ni kan göra det för presten; än finns tid dertill, ty det finns ej så litet af lifskraft kvar. Ni känner bäst, när den rätta stunden är inne, och då skall jag genast hörsamma er kallelse ... Dock, ännu ett ord, innan jag ger mig af ... Har ni gjort något för att uppsöka den olycklige?

Den sjuke låg länge tyst; slutligen svarade han matt och utan att våga möta prestens blickar: Ja, något, men ej nog för att lyckas ... Sista spåret efter honom var nere i Halland; säkerligen är han död.

— Och detta säger ni så kallt; nej, här kan jag, som sagdt, intet uträtta: vid en sådan dödsbädd står presten maktlös. Med dessa ord reste han sig upprörd från sin plats.

— Gå ej ännu; jag har något, som jag skulle vilja tillägga ... Jag har öppet och oförbehållsamt skriftat mig ... ingenting har jag fördolt; detta är mitt lifs enda hemlighet, och den måste ligga bevarad hos er under biktens insegel; jag vill det både för min egen skull och för de minas.

Här tystnade han åter för några ögonblick och föll i djupa tankar ... Emellanåt undföll honom ett par halfhögt uttalade ord, men han återföll snart i samma tystnad. Presten satt, lyssnande, men detta varade ej länge, ty efter några ögonblick utbrast denne med en viss otålighet: "Jag hör, att händelsen förefaller er öfvermåttan besynnerlig; detta ord har ni gång på gång upprepat; jag för min del tycker motsatsen; det är snarare besynnerligt, att ett sådant fall som detta ej oftare förekommer. Utaf de tusen sinom tusen, som årligen kastas ut i verlden utan huld eller skydd, bör man nog kunna tänka sig, att en eller annan får stå inför domstolar, på hvilka deras egen far sitter som domare.

Den sjuke låg tyst under några ögonblick, men sade derefter med en röst, som var ännu mattare:

— Det är i hög grad sorgligt att så är, men

nog var det en *ödets lek*, att jag, som sällan tjänstgjorde vid den tiden, just då skulle göra det.

Prestens ögon hade under det detta yttrades fått en viss skärpa, och det syntes, att han måste lägga band på sig för att ej afbryta. Det låg därför icke så liten sådan, äfven i rösten, då han svarade:

— Tala icke om *öde*; det var *Guds* finger, som utpekade eder väg, för att han skulle kunna väcka upp ert sofvande samvete. Det var dock ej nog med *en* gång, och därför ledde han edra steg till Upsala. Tro mig; icke heller *det* var någon slump . . . Ni ser förvånad ut, herr häradshöfding, fortsatte han, resande sig; det är ovanliga ord i *min* mun till er, den mäktige, uppburne mannen. Men i detta ögonblick är det icke den ringe presten, utan *Herren sjelf* som talar genom mig, hans tjenare. Ni har öppet skriftat er säger ni, och, som det tyckes, ingenting dolt, men i er bekännelse ligger intet eller åtminstone allt för *litet* af den ånger och ruelse, som ni borde känna öfver att hafva varit anledning till tvenne människors timliga, ja, kanske eviga förderf. Jag har visserligen då och då märkt något af en känsla, som *ni* kanhända kallar ånger, men som *jag* ej kan ge detta namn. Nej, först när ni, ödmjuk och botfärdig, kryper till korset; när ni har kommit så långt, att ni kan gråta tårar, ja, blodtårar öfver eder synd, när ni kastar själfkänslan och fåfängan fullt bakom er — då, men också *först då* kan ni komma i åtnjutande af det

nådemedel, i hvares kraft jag som Herrens tjennare har makt att tillsäga er edra synders förlåtelse. Nu hvarken kan eller vill jag det, men när ni kommer i den sinnestörfattning, jag nu sagt, skicka då bud på mig, och jag står, — jag upprepar det — genast vid denna sjukbädd, der jag nu ej kan vara till någon tröst. Men — rösten fick här ett uttryck af djupt allvar — kom ihåg en sak: *mig* bedrager ni ej med tomma ord: jag fordrar äfven *bevis* för er ångers uppriktighet. Hvilket detta är har jag sagt er och upprepar det därför icke.

Han stod några ögonblick kvar på sin plats med ögonen ofvänt fasta på den sjuke; ett par minuter derefter hade han tyst lemnat rummet.

Den sjuke fortfor att ligga med ögonen slutna: bröstet arbetade tungt, och då och då hördes ett sakta qvidande. Så förflöt en stund, men slutligen såg han upp. Hans blick sökte pastors plats, och då han fann den tom, drog han en suck af lättnad. Det hade låtit ovan i hans öron, det han nyss nödgats höra. I första ögonblicket hade han känt sig sårad, men ju längre presten talat, desto djupare hade det trängt. Han hade tyckt, att denne för hvarje minut växte, der han stod, så hög och vördnadsbjudande; han hade sökt upplyfta händerna för att med dessa värja sig för de genomträngande ögonen, men hade ej förmått det. Slutligen hade han vänt bort hufvudet och tillslutit sina. Så låg han länge, men nu såg han, som sagdt, åter

upp. Pastorn var borta, men hans sista ord ljödo oupphörligt i hans öron. Det offer denne hade fordrat handlade om hvarken mer eller mindre än uppoffrandet af den nimbus, med hvilken hans namn hittills omgifvits. Det skulle ej få öfvergå till efterverlden så fläckfritt som det alltid stått inför hans samtid. Detta blef en svår kamp, och under den slitning, som härunder föregick inom honom, sjönko krafterna hastigt. Nya bud gingo sålunda till presten och läkaren; den senare förebar förhinder, men den förre lofvade komma, sedan han besökt en annan sjukbädd, dit han blifvit tidigare kallad. — Den sjuke fick således utkämpa den sista kampen ensam — dock *icke ensam*, ty under feberfantasierna, som om-töcknade hans hjerna, tyckte han sig se en mörk gestalt stå invid sängen. I ena handen håller denne en spegel, hvilken han vänder mot honom. I denne ser han det gamla välkända student-rummet. Han ser sig sjelf och "filosofen" och hör deras skämt; han ser dörren öppnas, genom hvilken en flicka af strålande skönhet kommer in i rummet; han ser vännens förvåning och hör denne säga med det allvarliga tonfallet: men *ponera*, att ni bli *kära* i hvarandra; han tillsluter ögonen, men det hjälper ej; bilden står der lika klar och obeveklig. Dock, så småningom bortbleknar han och försvinner slutligen; spegeln har gestalten borttagit, men han lutar sig ned till den sjukas öra och hviskar: *sådan var* hon. En stund är det svart omkring honom men plötsligen står

gestalten med spegeln åter invid sängen; den sjuke bortvänder hufvudet; han blundar, men det hjälper ej, och nu ser han i denne en medelålders qvinna, smutsig och trasig, med släpande steg gå öfver Riddarhustorget; han ser de gamla, välbekanta omgifningarne; det är, som om han sjelf vore der. Då och då stannar hon och kastar en förtviflad blick uppåt, men fortsätter snart sin gång ner till hamnen; der går hon fram till kajkanten och står och ser ner i djupet; slutligen böjer hon sig derutöfver; så står hon ett ögonblick, men drar sig derefter hastigt tillbaka. Detta upprepar hon några gånger; för hvarje gång böjer hon sig längre öfver vattnet; sista gången har hon dock gjort det för mycket; hon vill äfven nu rycka sig tillbaka, men hon kan icke, utan faller i; han tycker sig höra vågsqualpet och vill sätta händerna för öronen, men han förmår ej röra dem ur fläcken, och han kan icke heller hindra, att gestalten invid sängen lutar sig intill hans öra och hvisskar: *sådan blef* hon. Men nu blifva feberbilderna oredigare; från spegeln ser han likväl då och då enstaka drag ur sitt framfarna lif, vittnande om sjelfviskhet, synd och förvillelse, men de bli, som sagdt, allt dunklare, tills de slutligen försvinna, och det blir alldeles svart omkring honom. Härunder ha själens band börjat lossna; bröstet arbetar lugnt; det blir allt längre mellan andedragen; långa stunder är det alldeles tyst; men så kommer det åter ett par långa rosslingar. Sjuksköterskan sitter invid

sängen med blickarne fästade på den döende. En djup tystnad råder; en flugas surr mot fönsterrutan är allt hvad som emellanåt stör den.

— Herre Gud, att han inte kommer! utbrister hon slutligen och lemnade sin plats. Den stackarn behöfde så väl få tala vid honom Han har något på samvetet, det har jag grant förstått ... och han vill lätta sig, stackare ...

Under det hon halfhögt yttrade dessa ord, gick hon in i det angränsande rummet, der hon tryckte ansigtet mot rutan för att se utåt uppkörsvägen, åt hvilken man här hade utsigt. Så stod hon några ögonblick, men då hon ej fick en skymt af någon återvändande hon missmodig till sin plats. — Här blef hon sittande en ny halftimme, men nu hördes plötsligt rasslet af hjul i sanden utanför: ett ögonblick derefter öppnades dörren till sjukrummet, och pastorn steg sakta öfver tröskeln.

— Kommer jag för sent? frågade han ifrigt.

— Nej, sade sjuksköterskan och gaf honom ett tecken att närma sig — ännu är det ej slut, men det lider.

— Jag måste ha ett svar på en angelägen fråga — tror ni han har sans, så att han förstår mig och orkar besvara den?

I detsamma slog den döende upp ögonen; dessa stodo stela och glasartade; men ännu var dock ej sista lifsgnistan utsläckt.

— Jag är nu här; ni har kallat mig; är ni

beredd att göra det offer, som jag fordrar som bevis på er ånger? hviskade presten ängsligt.

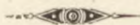
— Ja, jag löser er från er ... ed ... Hvad jag anförtrott er under biktens insegel ... må ni omtala andra till varning och väckelse Det har ... kostat mig ... en svår strid ... men den är utkämpad och ... vunnen ... Jag känner ... mig ... lugnare ... efter detta offer ... Men farväl nu ... Minuterna äro räknade.

Den döendes ögon hade matta fallit tillsammans; ansträngningen hade medtagit den sista återstoden af krafterna, och han låg några ögonblick som om han varit död. Men nu började bröstet återigen arbeta. En stund fortfor detta, hvarunder andedragen blefvo allt ojemnare, men så kom det tre långa rosslingar efter hvarandra, och allt var slut.

Med blicken oafslätligt fäst på den döde stod presten ett par steg ifrån och betraktade denne, öfver hvars ansigte ett kvalfullt drag låg utbreddt.

— "Offer" ... "Offer" ... Sjelfviskhet och fåfänga in i döden! sade han slutligen sakta Hvad hade *han* väl att offra? Jo, ett tomt *sken*. ... Hvad hade dessa tvenne fått offra? Jo, lycka och lif. Dock — jag är löst från min tysthetsed och har rättighet att ute i verlden berätta hvad jag här hört och sett; kanske kan det lända till åtminstone *någon* nytta ... Hvem vet? ...

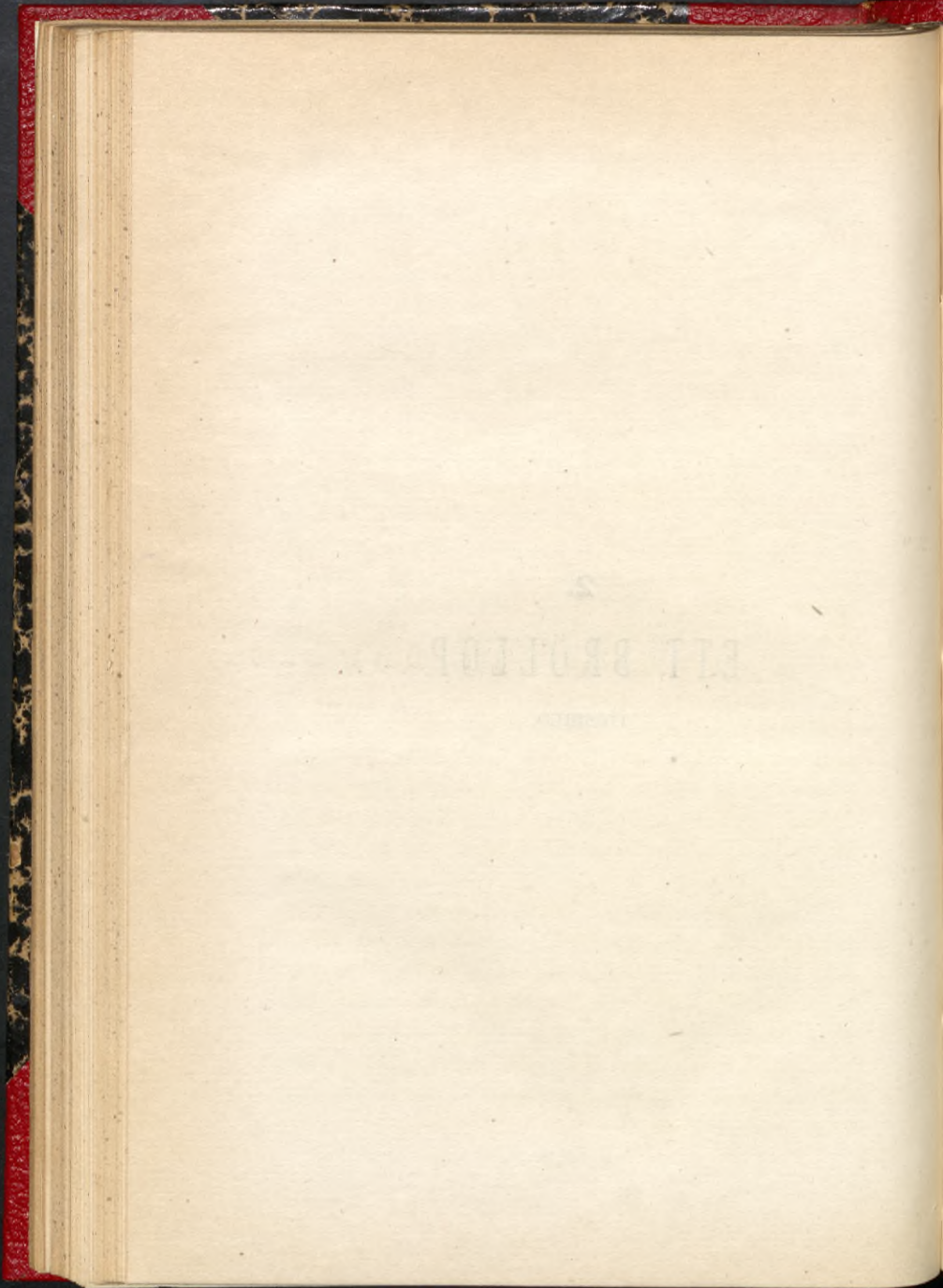
Han stod ännu några ögonblick, försänkt i anblicken af den döde, men lemnade derpå långsamt rummet.

2.

ETT BRÖLLOP.

TIDSBILD.

Ett Bröllop.

Tidsbild.

Kronofogden Julius von Bergfelt bodde i en af stadens utkanter. Då han köpte och bosatte sig på det vackra Rosenhill, låg detta ett bra stycke utanför tullen, men staden växte ut och avancerade år efter år närmare det täcka stället, som emellertid låg stilla och, innan det visste ordet af, fann sig vara så godt som stadsbo, ty mellan stadsgränsen och detta var ej mer än tio minuters väg.

Det var midt på förmiddagen, och kronofogden satt på sitt kontor. Han var en man i sina bästa år. Gradpasseringen hade försiggått i Stockholm: till en början hade han varit in-skrifven i flera verk, men "drupit af" från det ena efter det andra, tills slutligen kammarrätten blef lycklig nog att ensam få tillegna sig hans ej vanliga duglighet. Från kammarskrifvare hade

han snart avancerat till kammarförvandt, en tur, för hvilken han dock delvis hade att tacka sitt utseende och sitt distinguerade sätt. Vid första ögonkastet såg man, att man hade en person framför sig, som betydde något i egna ögon och gerna ville göra det i andras. — Han uppträdde med en aplomb, som skulle anstått en landshöfding och omgaf sig med en air, som skulle klädt en "père noble". — Detta uppbars af ett fördelaktigt utseende och en ståtlig växt, hvilket i hans ungdom förskaffat honom benämningen den "granne sölkevären" *).

Hvad som dock gaf honom hans största anseende och förskaffade honom lyckan att tillhöra stadens societet var hans präktiga middagar. — Vid dessa hade han någon gång haft äran att se sjelfve landshöfdingen, hvilken till och med en gång i fråga om nattlogis efter en beväringmönstring föredragit det lugna Rosenhill framför borgmästarens bostad, som låg intill en bullersam gata. — Detta hade gjort, att han, långt förrän han var i turen blef hugnad med vasaorden, hvilken i sin ordning öppnade ännu ett par hus, der värdfolket satte stort värde på att vid sina supéer se "dekorerad folk". — Dock, ingenting är fullkomligt under solen, och så var det äfven för Julius von Bergfelt, han gnagdes till och med af en djup sorg: han var, oakadt

*) Silkesbeväringen: en skämtsam, någon gång använd benämning på beväringmannen i Westergötland, då denne är af herreklassen.

sitt "von", icke adelsman. Om han hetat Bergström eller Lundström, så hade det ändå gått an, men att nu vara så pass på väg och icke ha nått det stora målet, *det* var hårdt, tyckte han, och han förbannade i sitt sinne stamfadren, en hederlig skomakare, som under drottning Kristinas tid inflyttat från utlandet och lyckats avancera till hofskomakare men dock ej hugnats med adlig sköld såsom en annan yrkeskamrat. — "Sattans gubbe! Han skulle kommit ihåg liktornen och ej gjort skon för trång den gången, så hade jag nu haft säte och stämma på riddarhuset", hette det ibland, då han beklagade sig öfver sitt oblida öde i detta fall. Men om han således var olycklig nog och ej kunde räkna sig till aristokratien, så tillhörde han med kropp och själ byråkratien och såg med en viss ringaktning ned på småfolket, hvilket behandlades derefter.

Kronofogden satt, som sagdt, på sitt arbetsrum — "kansliet", som han vanligen kallade det, — emedan hans biträden der äfven hade sin plats. Hans eget bord stod ute på golfvat, men så långt från dörren som möjligt, då biträdenas stod den så nära som möjligt. Med lynnet hade det kommit något på sned, och uppördsskrifvaren, Jeremias Olsson, och sergeant Löf, fingo som vanligt vara afledarne.

— Hör nu, Olsson, kom hit, hette det efter en stund, under det han tog sig en väldig pris. Hvad är det här för slag? I den här sakörelängden är summeringen rasaude. I tonen låg

en viss medömkan, ty Julius von Bergfelts värde-mätare på en människa låg till största delen i konsten att kunna säkert addera. För honom sjelf var det en smal sak att draga fingrarna uteslutande krono- och öres-kolumnen, och när han kom till slutet af sidan, ha dem båda nedsummerade, och rätt på öret var det; det klickade aldrig Räkna der, får herrn se; tag med sig längden bort till sin plats; när herrn får det färdigt, så kom hit.

En stund förflöt under tystnad; raspet af sergeant Löfs penna och ett sakta mummel från gubben Olsson, under det han gång på gång nedräknade de båda kolumnerna, var det enda, som störde tystnaden. Dock, på en gång hördes liksom en grymtning från det främre bordet. Detta bådade alltid, att ett större oväder var i annalkande, och sergeant Löf trampade Olsson sakta på tårna. Väderleksmärket slog äfven nu in: "Hör nu, sergeant Löf, hvad är det för friheter han tar sig?" frågade kronofogden hvasst. "Hvarför följer han ej formuläret? Kom hit och läs upp det här köpekontraktet, som jag lofvat skall vara färdigt tills i morgon!"

Ögonblicket derefter stod sergeanten vid bordet och läste:

"Härmed upplåter och försäljer jag under-tecknad till löjtnanten Karl Bernhard Jonson ett mantal Glimsås —

— Ja, nu är det nog. Hvad har herrn tillåtit sig för friheter? Hvad är det för ett litet

ord, som står der?..... Ja, men det är öfverhoppadt *Officer* är *adlig* vederlike förstår sergeanten, och har således rättighet att kallas herre i lagstil... Sergeanten borde minst ha glömt det, då det handlar om en *förman*. Men det är så: den der uppstudsigheten, som börjar på skolbänken, och som en röd tråd går igenom hela samhällskroppen, har till och med insmugit sig i arméen, der den undergräfvat disciplinen, på hvilken hänger 'all lagen och profeterna', ska ja' säga herrn. — Vår tids förbannelse är den der nymodiga nivelleringsprincipen, hvilken jag tänker att på allt sätt motarbeta inom mitt fögderi åtminstone. Det heter således: *herr löjtnanten*, *herr* kaptenen, *herr* grefven i lagstil; kom ihåg det för framtiden.

— Det ska jag visst göra, herr kronofogde; det var ej afsigtligt, det kan jag försäkra; det är så brådt, att...

— Aldrig så brådt, att man får förbise *sådana* saker, ska jag säga herrn; se så, gå nu och fortsätt men raska på.

Sergeant Löf gjorde helt om och gick mot sin plats samt glömde ej att under ditvägen göra ett halft dussin gubbar mot kamraten.

Nu inträdde åter en stunds lugn, under det hvar och en skötte sitt, men snart hördes kronofogdens röst, knarrigare än förut.

— I dag är det rosenrasande! Se här tvenne fel vid fördelningen af skott- och snöskottningspengarne ... Jag kan ej begripa, hur

det är fatt med er, Olsson; ni plär ju annars vara säker i backarne.

— Ursäkta, herr kronofogde! Ja' s' kall skriva om det.

— Ja, det säger sig sjelf, men tro ej, att jag betalar omskrifningen.

— Det begär jag visst inte, herr kron ofogde. Jag skall i morgon bitti . . .

— Godt, godt. Erkänd synd är till hälften afplanad. Ni har ändock *den* förtjensten, Olsson, att ni ej, som Löf så ofta söker göra, vill *advocera*, utan böjer er för dem, som äro öfver er . . . I detta *underordnande* ligger en stor förtjenst . . . Ja, jag går så långt, att deri ligger samhällets bestånd . . . Men, gu'bevare mej, se inte så ledser ut! . . . Att sitta uppe en natt är väl inte hela världen för er, som är van vid det När vi komma till uppgörelsen, ska jag ej bli så nogräknad . . . "Gudi befalladt!" tillade han skämtande för att stryka öfver med harfoten.

I detsamma öppnades dörren och en ung karl steg in i rummet. Han var klädd i åtsittande, ursprungligen ljusa benkläder, som dock genom en mängd fläckar fått en mörkare, "teint"; i en svart, tämligen medfaren bonjour, sammanhållen med en slejf; en knapp var nämligen borta och en annan hängde och dinglede; löskragen var oklanderlig och "nattkappor," likaså, men den stod ut med en büste, som mången qvinna kunnat afundas honom. Håret var benadt ända ner i nacken och luktade lavendelolja lång väg. —

Den nykomne gjorde en lätt bugning för kronofogden, kastade en ogenerad blick omkring sig, men förblef stående tyst på sin plats.

— Hvad är det fråga om? frågade kronofogden, seende upp från sina papper.

— Jo, jag har kommit för att beställa en "civil".

— En civil? Jaså en civil vigsel, menar ni?

— Ja, just det, herr kronofogde, och nu skulle jag önska att få veta, när jag får komma med min utvalda?

— Hvarför gifter ni er ej på vanligt sätt genom kyrklig vigsel?

— Kyrklig? ... Skulle dä vara bättre dä, kanske? ... Hvad säger kronofogden om, att ja' valt min tös just så för att slippa gå till presten ... för se *prester* ...

— *Skäms ni inte! Hvad är det för prat?* Tror ni ej, jag har annat göra än prata ... Har ni edra papper klara?

— Prata? ... Då någon af folkets representanter ...

— Tyst, tyst, för all del! ... Ej ett ord i den der stilen! ... Får jag se edra papper!

Den främmande upptog med mycken omständlighet ett papper, som uppveks och framlemnades. Kronofogden ögnade hastigt igenom det och återlemnade det derpå med en fnysning till egaren.

— Hoppas, det är riktigt? sade äktenskapsaspiranten med en viss oro i tonen.

— Ja, det är riktigt. Hör nu, Olsson, se efter på promemorian, hvilka förrättningar, som äro utsatta i nästa vecka Jaså, inga fler Då har jag *två* dagar lediga . . . Om onsdag eller lördag kan Palm — namnet var ju så? — få komma med sin "utvalda". Hvilken dag är bäst för er?

— Inga andra? Det var rätt obehagligt, för Lotta, som tjenat på "Pelikan", har lofvat att på torgdagarna fortfarande stå för kassan till den 24 Oktober, då den nya "kassörskan" kommer . . . Om lördag får hon omöjligen vara ifrån Om någon annan dag är väl ej värdt att be Nej, jag kan tro det, och jag anhåller därför att få komma om onsdag.

— Olsson, anteckna den dagen på promemorian — *Onsdag*, onsdag, hörde ni? Skrif nu rätt Är det något vidare? . . . Kronofogden hade vändt sig till bleckslagaren med en mine, som om han velat skjuta honom ut genom dörren.

— Jo, efter herr kronofogden är så god och frågar, så vill jag nämna, att det är en sak, som jag tänker undanbedja mig . . . Det står i lysningsattesten "sjelfförsörjaren", bleckslagaren Karl Fredrik Palm, men i protokollet önskade jag att få det der "sjelfförsörjaren" uteslutet och bleckslagarmästaren insatt.

— Ni är mig en rolig kurre, min käre Palm. Ha, ha, ha! Mästare . . . Jaså ni håller på *den* titeln Det skall väl inge mera respekt hos fjällåkraborna eller hva? . . . Jag tycker annars,

att "sjelfförsörjare" är en verklig hederstitel. Är ni ordentligt utlärd?

— Skulle tro det; både gesäll- och mästerprofvet äro aflagda... En aladåbform hos...

— Nej, men förskona mig för edra mästerprof.... Stå inte här och uppehåll mig... Om onsdag klockan tio; hör ni klockan *tio*... Farväl nu!

— Skall nog komma ihåg det, men skulle det dröja öfver nå'ra minuter, så hoppas ja' kronofogden, ... *herr* kronofogden, förlåt, för all del — ursäktar, för det *skulle* kunna hända, att Lotta ej kan slita sig ifrån så alldeles på minuten...

— I så fall blir det ingen vigsel af *den* dagen; det är så mycket ni vet, fortsatte kronofogden... Farväl nu!... Hör nu, Löf, tag fram det der skatteköpsprotokollet.

Bleckslagaren stod stilla och lät blickarne vandra omkring rummet. Han tycktes lägga noga märke vid hvarje sak; ingenting undgick honom och till sist kom turen till kronofogden, hvilken fick undergå samma mönstring.

— Men hvarför går ni inte? frågade denne, som började känna sig litet generad.

— Strax, *herr* kronofogde! Men jag har först ett par ord att säga.... Den humanitet, som embetsmännen, statens d. v. s. *folkets* tjenare böra visa dem, af hvilka de få sitt...

— Hör nu, sergeant Löf, öppna dörren åt den der karlen, och vill han ej gå godvilligt, så

tag honom i armen, att jag blir af med honom . . . Men sakta . . . Led honom . . . så varligt . . . Se så, öppna nu dörren.

— Dä ante mej, sa' Reuter, när han ble' utsparkad! utbrast bleckslagaren med komisk mine. Ja' ska' inte glömma att vid nästa sammanträde i arbetarklubben omtala, hur . . .

Här tillslöts dörren, en minut derefter hördes steg i trappan.

Kronofogden satt och lyssnade ett ögonblick, men lutade sig derefter ner öfver sitt arbete med ett halfhögt: en *sådan der* tala om *titlar!* . . . Det är ingen skam till heller!

Härvid kände skrifvaren Olsson en sakta trampning på ena foten, och då han såg upp, möttes han af sergeant Löfs ögon, i hvilka låg ett visst kis —

— — — — —
Onsdagen var inne. — Kronofogden satt ensam i "kansliet". — Han såg litet sur ut, ty en jungfru hade nyss varit inne och anmält, att sergeant Löf var sjuk, hvilket var så mycket förargligare, som Olsson dagen förut fått permission för att bevista ett ting, vid hvilket han hade ett "enskildt mål", som det hette, men egentligen för att fuska litet som sakförare, hvilket dock skulle vara en dödsens hemlighet, ty "bondadvokaty" var en sak, som kronofogden hatade mer än döden. Det skulle således ske i yttersta hemlighet. Hvad som för dagen måste uträttas var således öfverflyttadt på honom ensam, och

detta var ej så angenämt; det är alltid bättre att sätta andra i gång än att sjelf arbeta. Kronofogden hörde dock till dem, som kunde detta, när det behöfdes, och han raskade friskt på, der han satt, nedlutad öfver sina papper. — Dörren till den bredvidliggande ungarlsvåningen stodo öppna. På en gång såg han upp från sitt arbete. — Det hördes steg i trappan och straxt derpå ett fnitter från ett par qvinnoröster utanför dörren.

Det var sant . . . Det är det der civiläktenskapet i dag . . . Hvar skall man nu få vittnen ifrån? Han hann dock ej längre i sina reflexioner, ty i detsamma öppnades dörren, och tvenne unga, välklädda fruntimmer stego in i rummet.

— Åh, se Lotta! . . . Är det Lotta, som ska bli fru Palm? Men hvar är slöjan och kronan? helsade kronofogden, småskrattande.

— Jo så står det till, herr kronofogde! . . . Slöja och krona? Det der bör ha' hunnit bli omodernt, eller hvad tycker kronofogden? Men för öfrigt skulle jag tro, att min toalett är oklanderlig. Hon kastade en belåten mine på den nya helylleklädningen, sydd efter alla konstens regler med både "hyfs" och drapperi.

— Ja, minsann, är den så! Lotta var alltid den finaste på den tiden vi hade med hvarandra att göra . . . Hvarför flyttade Lotta från stadsuskällaren?

— Konditionen på Pelikan har varit bättre; den som står vid kassan är alltid bättre aflönad

... Sista halfåret har jag emellertid blott vikarierat för en annan, ty jag är skriven på landet.

— Och så har Lotta fått öfning, tills hon nu får öfvertaga platsen som kassörska på Palms kontor.

— Ja, ja, kronofogden! Och den vackra bruden hotade med sitt handsklädda finger.

— Det är mitt fulla allvar . . . Så underligt har man sett förr . . . Ja, nu är *ni* här, men hvar har ni er skatt? Mera för att skrämma honom än på allvar hotade jag honom att inställa förretningen, om han ej passade på . . . Nu är klockan emellertid en qvart öfver, och ni ser sjelf hvad ni i sådan väg har att vänta af er blifvande herre och man.

I detsamma hördes steg och röster i tamburen. Kronofogden lyssnade ett ögonblick.

— Jaså, det är de; då får jag be "damerna" på ett ögonblick stiga in i min sängkammare. Det är några affärer, som skola afhandlas Det är *syster*, som är med, kan jag tro? . . . Ja jag kan se det . . . Han gjorde en rörelse med ena armen, följde bruden och hennes sällskap till sängkammardörren och stängde denna bakom dem. I detsamma instego trenne herrar i rummet.

— Tjenare, min bror, sade kapten Pistolesköld, som gick i tēten. Jag har kommit för att fråga dig, om du ej skulle vilja komma till mig på en sup och en smörgås i afton. Svåger min kommer in i dag, och får han ej se ett par priffbord, så kommer han rakt ur esse De här

goda vännerna ha också lofvat komma, och jag får ju påräkna dig? . . . Jag skall bjuda så pass många, att några bli öfver, som turvis kunna underhålla sig med fruntimren, och — utan smicker, bror! — i *det* är du mästare . . . De gamla stockholmstagen hänga i dig. — Hustru min tycker alltid, att en supé, der du ej är med, är rent af misslyckad.

— "*Smickrare*", sa' Scharpen, men tack för att du vill se mig; i afton sex således . . . Men nu måste jag till vedergällning för brors artighet vara oartig i stället och köra ut dig Herrarne här ha en affär, som skall afhandlas mellan oss tre; var så hederlig och stig in i salongen så länge; der ligger Nya Dagligt Allehanda och ett par andra tidningar, som du får "amusera" dig med under tiden; fångenskapen skall ej bli lång. Jag måste häromdagen låta Löf leda ut en gynnare; med dig skall jag sjelf åtaga mig besväret. Med dessa ord bjöd han kaptenen artigt armen och förde honom in i salongen; drog fram en stol till bordet, der tidningarne lågo, och lemnade rummet samt stängde dörren.

Debatten mellan de tre herrarne i "kansliet" blef emellertid långvarigare och längre än kronofogden tänkt, och då han en timme senare öppnade dörren, skedde det med en mine af half förskräckelse, men kaptenen såg helt fryntlig ut och tycktes alldeles ej haft ledsamt. — Några minuter senare hade man tagit afsked, under det

att den artige kronfogden betygade sin glädje öfver att snart få återse vännerna.

— Du har en magnifik våning min bror, sade kaptenen i dörren; *kunde* jag bli afundsjuk, skulle jag verkligen bli det . . . Du bor som en liten furste eller snarare som en pascha af . . . hur många hästsvansar? *)

— Alla goda ting äro *tre*, som du vet.

— Nå farväl då, du pascha af tre nästsvansar.

Under dessa kabalistiska ord stod riddaren, som sagdt, i dörren; de andre sågo frågan på kaptenen, men denne tycktes ej vara böjd på någon förklaring utan tog på sig en mystisk mine, hvarför de togo afsked och gingo utför trappan. — Utkomne på landsvägen, började de tre herrarne att gå mot staden. De pratade om hvarje-handa, men på en gång stannade härads höfding Kulle, magistratssekreterare och förste piffspelaren i —, och vände sig mot kaptenen med ett nyfiket: men hvad mente du med "pascha af tre hästsvansar?"

— Jo, det har sina randiga skäl, må ni tro . . . Jag har. — Gud fördubble mina dagtraktamenter! — ej på den dag jag minns blifvit så flat, som jag blifvit i dag, svarade den tilltalade. . . . Jo, det blef tråkigt derinne i arresten. Jag läste först en artikel i Allehanda, som till punkt

*) En gradbeteckning bland muhamedanerna; de voro anbragta i hufvudbonaden och ju flere desto bättre.

och pricka visade, att vi skulle bli rent af ruinerade, om vi ej finge köpa allting dyrare än vi hittills gjort, och sedan en i Aftonbladet i den högre stilen, i hvilken det till komplett evidens bevisades, att det skulle gå rakt i putten, om man fördyrade brödet för arbetaren. "Det skulle vara att kasta 'stridshandsken' till honom och han skulle ej dröja att upptaga den." — "Folken summera och transporterera balanserna visserligen med en långmodighet, som låter mången gäldenär hoppas, att han icke behöfver betala förrän — i himlen", stod det, "men någon gång, när balansen blir för stor, draga de likväl, då man minst väntat det, ett afslutande streck och utmäta sin fordran hos den, som för tillfället står i betalningsansvar" Ja, något i den vägen var det. Det gick som vanligt omkring i skalen på mig, ty hvad skall man tro, då två sådane bjessar ställa så olika horoskoper, och jag slängde tidningarne ifrån mig samt började en liten husvisitation. Dörrarne stodo öppna, och jag gick från rum till rum. . . . Jag ska säja, att han har litet till fint! Vid en middag eller supé är man ej i tillfälle att se sådant der så, som då man riktigt får gå och syna öfver det. Han har, minnsann, så dyrbara och vackra saker, att man skall vara bra nog bortskämd, om man ej skall tyeka, att det är roligt att se dem. Och en sådan smak i anordningen se'n! Jag kan ej begripa, hvar han fått den ifrån . . . Under det jag gick och "spoverade" kom jag till sängkammardörren, som

leder ut till förmaket; invid den vackra athenien-
nen, ni vet? — Men här stannade jag, gapande.
Ty hvad tror ni jag får se? Jo, ett vackert,
välklädt fruntimmer, läsande i en bok, hvilken
tycktes på det högsta intressera henne, så att hon
till en början ej märkte mig. Hon såg helt
hemmastadd ut och satt tillbakalutad i soffan med
benen utsträckta framför sig.

— Är du galen? frågade Kulle.

— Vore det ej du, som omtalade det, skulle
jag kunna svära på, att det vore lögn, så otro-
ligt låter det, sade grosshandlaren Richter.

— Jag hoppas, att herrarne ej betvifla mina
ord . . . Men ej nog med det; i detsamma jag
kom, såg jag våden af en klädning försvinna
bakom en motsatt dörr Det var härpå jag
syftade, då jag kallade honom för pascha af tre
hästsvansar.

— Nå, hvad mine höll odaliskan? frågade
Kulle.

— Hon drog på munnen, då hon såg upp
från boken, men sade intet utan satt helt ogenerad.

— Kände du henne?

— Kände? Visst gjorde jag det; det var
Lotta på stadshuset; ni minns väl henne? Hon
lär ha flyttat till en af de sämre värdshusen . . .
Jag har ej sett henne på några år . . . Men det
var en märkvärdig människa att stå vid sig . . .
Hon bör ej ha så långt till tretti, tycker jag,
men hon ser ut som hon nyss kommit in på
tjugetalet, sade kaptén Pistolesköld.

— Här bekräftas, min själ, ordspråket om det lugnaste vattnet och de störste fiskarne ... Hvem skulle tro sådant om Julius von Bergfelt, som vill vara så superfin och comme il faut, att så der *ouverte* ...

— Ja, just *deri* ligger felet, bror Richter, afbröt Kulle ... Att en karl har några små "hyss" för sig i *hemlighet* är ju ej något att säga om ... Det angår ju platt ingen, men ...

— Se så, kommer du nu med dina vanliga dumheter igen, min käre Kulle, afbröt grosshandlaren med en viss ifver. Det angår visst någon. Det dåliga exemplet i de högre klasserna verkar demoraliserande nedåt; i detta fall åtminstone visa människorna en riktig apnatur.

— Mi Cato, *custos diligentissime morum!* utropade Kulle, skrattande. Skada på dig, som annars är så klarsynt och förståndig! Hvar tror du korrektivet finns för hvad du behagar kalla osedlighet. Tror du, att någon *lag* kan hindra och korrigera sådana der "samhällssynder", för att begagna ditt eget slagord.

— Nej det tror jag inte, men, tro mig, *ett* korrektiv finns, och det kraftigare än alla lagparagrafer. På en sådan natur som Bergfelts, skulle det vara ofelbart. Jo, uteslut honom från societeten! Uteblif man från hans middagar och tillslut dörrarne för honom, och inom två månader skulle han krypa till korset!

— Då skulle societeten vara af annan beskaffenhet, anmärkte Kulle torrt.

— Ja, det har du rätt i; uttrycket var illa valdt; från allt *honette* folks sällskap, menade jag.

— Nej, nu ä' ni tråkiga, gubbar, sade kaptenen, som under tiden småleende gått och lyssnat till meningsbytet; du ä' en hedersknyffel, Richter, men det är, som om du vore biten af en galen prest, ty jemt, jemt vill du *predika*, men säg du som Dumbom — sans *comparaison* för öfrigt:

”och utaf äktenskap, det bästa
det äktenskap, som *ej blef af.*”

Dumt emellertid, att jag talte om det här, ty kommer det ut, skulle min Augusta bara fnysa åt honom . . . Det är ej utan, att Bergfelt utmärkt henne, och jag tror ej, att flickan skulle ha något emot att bli värdinna på det vackra Rosenhill. Öfverhufvud tänker jag nära nog som salig Dumbom, men Rosenhill är . . .

— Stopp, min bror! Jag har hittills ansett dig för en hederlig man, men nu vet jag knappt hvad jag skall tro: skulle du verkligen vilja, att din dotter, den söta flickan, under sådana förhållanden skulle bli Bergfelts hustru? afbröt Richter, stannande.

— Naturligtvis inte som det nu är förspändt; odaliskan skulle, naturligtvis då på porten. Käre bror, skulle man vara så nogräknad, hur många blefve då gifta, tror du? Jag undrar just, om vi skulle låta familjfädren här i staden passera revy med afseende på deras *”affaires d'amour”* i yngre dagar, huru det då skulle gå. Jag är rädd, att

.... Men här hejdade sig kaptenen och började hvissla en strof ur Fatinitza.

— Hvad var det du ville säga? frågade Richter.

— Åh, just ingenting.

— Se så, säg ut; halfqvädna visor är det värsta jag vet. — Det rör *mig* naturligtvis.

— Icke utan!

— Nå sjung ut då?

— Åh jo, jag ville blott säga, att om din fru skulle varit så nogräknad för tjugo år sen, hade fröken Elise Engelstam nu ej hetat fru Elise Richter.

Grosshandlaren bet sig i läppen och skiftade färg; han hade i ungdomen varit en riktig "sprakfåle", men detta var ett ämne, rörande hvilket han ej tålde minsta anspelning. Hans fru var ordförande i stadens filial af federationen, och han sekreterare, och då måste det gamla vara glömdt.

Kaptenen gick och hvisslade på sin Fatinitza samt såg litet försmädlig ut; grosshandlaren gick och såg i marken och såg förargad ut.

— Se så, gubbar! Bli nu inte rasande på hvarandra, sade Kulle. Men hvad ska ni också alltid komma in på sådana ämnen för?

Man hade emellertid kommit till ett gatkors. Kulle började att tala om väder och vind; de andre föllo in, och tio minuter derefter åtskildes de.

Bergfelt satt emellertid på kontoret i lycklig okunnighet om de bannstrålar, som slungades mot hans oskyldiga hufvud. — Han arbetade flitigt men såg då och då mörk på pendylen. Efter en halftimmes förlopp hördes dock åter steg i trapporna, och ett ögonblick derefter steg bleckslagaren hastigt in i rummet.

— Ursäk-ta, herr kronofogde! Ja' kom-mer nå-got för-se-ent, men ja-a rå-år sannerligen ej för-för-fö-ör de-et.

Orden kommo stötvis fram; han var så andfädd, att han knappt kunde få fram något.

— Något försent? Kallar ni halfannan timme för "något"? . . . Men det är värst för er sjelf. Jag sade er ju uttryckligen, att det ej skulle bli något af med förrättningen, ifall ni komme för sent.

— Har Lotta inte synts till? frågade brudgummen.

Af den tvärsäkra mine, som han förra gången hade, fanns ej ett spår.

— Jo; men då hon såg, att ni försummat er, och hörde domen, så . . . Ni ser sjelf, att hon ej är här.

— Detta är grymt, ja, det är ovärdigt, att så behandla en person därför, att han bär arbetarrocken. Med en af era herremän skulle ni ej göra så, utbrast brudgummen. Värst är det med sexan, som är bestäld på Pelikan Inte kan vi ge gästerna återbud, och när de då får höra, hur det är fatt, så blir det ett evinnerligt spek-

take! . . . Men kan jag ej hämnas på annat sätt, så ska kronofogden åtminstone få åka i bladen.

Med dessa ord rusade han, förgrymmad, på dörren.

— Vänta, vänta ett grand! ropade Bergfelt, förargad på sig sjelf, att ha kunnat nedlåta sig att skämta med en person så under sig, men frestelsen hade varit för stark. Vänta, så får vi se, om jag inte kan ta rätt på henne. Han gick nu till sängkammarsdörren, som öppnades . . . Se så; var nu god och kom ut. Herr Palm har gunstigast behagat komma.

Bruden och hennes syster stego härvid in i rummet.

— Hvar har du varit? snäste bruden halfhögt. Hvarför har du inte passat på?

— Inte kunde jag komma i skjortärmarne och i strumplästen heller! hväste brudgummen. Skräddaren skulle kommit klockan sju med rocken men lät mej vänta en timme, och hos skomakarn fick jag sitta å vänta en halftimme, medan han satte i stropparna. Herr Palm såg mycket enkel ut.

— Hvarför har du inte lagat, att du haft i ordning dina "sölf" förut? Skjuta upp i sista stund, det förstår! hviskade bruden med ännu lägre röst, men kronofogden hörde det, der han satt och skref på inledningen till vigselprotokollet och sade, leende.

— Äro sparlakanslexorna allt började? . . . Ja, håll honom i styr . . . Han tål hvad han får

... Se så, nu har jag ingressen färdig! Med dessa ord reste sig Bergfelt hastigt och gick till en klocksträng, i hvilken han drog ett par häftiga drag.

Ögonblicket derefter hördes ett par kippande skor på salongsgolfvet.

— Hör hit, mamsell! ropade kronfogden mot den ankommande. — Tag med sig Karolina och kom in. — Här ska bli bröllop, och vi behöfva ett par vittnen.

— Karolina har jag skickat in till sta'n, men Löf kommer ju i draget... Jag såg honom just nu gå öfver gårdsplanen.... Se, här ha vi honom ju!

Steg hördes i trappan och ögonblicket derefter steg sergeanten in i rummet. Han såg litet "nattstånden" ut, men för öfrigt tycktes ingen nöd gå på honom.

— Jaså, är herrn här nu? ... Herrn lät ju rapportera sig sjuk... Kronfogden såg ej vidare affabel ut.

— Ja, jag trodde ej, att jag skulle orka upp i dag mor'se.

— Tror nog det, sade fogden med ett menande ögonkast... Kom nu hit fram och tag en stol med sig; sergeanten ska föra protokollet... Men hvart tog människan vägen..... Hvarför gick hon sin väg?...

Han gick in i salongen, och ropade genom en dörr: Mamsell, kom in! ... Hvart tog mamsell vägen! Skynda sig, så att vi få börja...

— Får väl kasta af mig köksförklädet ändå,

hördes hushållerskans röst på afstånd Kommer strax. Härunder passade bruden på och gaf brudgummen en ny uppsträckning.

— Kunn'e du inte lagat, att du haft vittne mä dej, så hade vi sluppit å besvåra kronofogden, hviskade hon.

— Åh, han ska något göra för sin stora lön.

— Springa ärenden åt *dej* med, kan ja' tro?

— Ä han för go' till dä kanske?

Här afbröts dock "kuttret" af kronofogden, som med en vigtig embetsmine intog sin plats midt framför bordet med sergeanten på högra sidan som sekreterare.

— Palm kan få lemna sitt prestbetyg, medan vi vänta på det andra vittnet, sade han och utsträckte handen. Detta framräcktes nu till fogden, som i sin ordning öfverlemnade det till "sekreteraren" För in det der efter ingressen, som jag sjelf uppsatt. Tillsägelsen efterkoms, och just som det var gjordt, inkom hushållerskan.

— Jaså, ni kommer der ändtligen! Fordrar det så lång tid att få af sig ett köksförkläde? frågade Bergfelt med en mine, som visade att han för tillfället ej hade "lång tråd att rycka på".

— Kunde väl ej komma så godt som i strumplästen heller, och så skulle jag kasta på mig . . .

— Godt, godt . . . Vi öfvergå nu till förrättningen. Läs upp det uppsatta.

"Sekreteraren" reste sig och läste:

Protokoll, hållet inför under-
tecknad, kronofogde i Sydmarks
fögderi d. 4 Mars 1887.

S. D. instälde sig sjelfförsörjaren, bleckslagaren Karl Fredrik Palm, och pigan Lotta Euphemia Karlson och inlemnade, under anhållan att varda i äktenskap förenade, en attest så lydande:

"Att trenne klanderfria lysningar till äktenskap afkunnats i denna församling sönd. d. 22 och den 29 Januari samt den 5 Februari detta år mellan sjelfförsörjaren, bleckslagaren Karl Fredrik Palm, och pigan Lotta Euphemia Karlsson, båda af denna församling, samt att intet hinder finnes för dessa kontrahenters förening genom borgerligt äktenskap, atteras af

Fjellåkra i Pastorsexpeditionen d. 10 Februari 1887.

Christen Nystrand

p. 1."

Nu satte sig sergeanten, hvarefter kronofogden vände hufvudet först mot bruden och derefter mot brudgummen med ett: det är alltså kontrahenternas mening att ingå ett sådant äktenskap, till hvilket de på grund af detta intyg äro berättigade?

Från sängkammardörren, der bruden stod, hördes ett tydligt ja, men brudgummens blef något grumligt, der han stod vid skrifvarens bord.

— Nå, Palm, det är ju så? Han säger väl ej nej i brudstolen, förmodar jag? . . . Nå, den som

tiger han samtycker. — Det är ju så? Nå så, skrif nu, så skall jag diktera:

Efter intagande häraf, och sedan såväl Karl Fredrik Palm och Lotta Euphemia Karlsson lemnat sitt frivilliga ja och samtycke till giftermålet, blefvo de, med stöd af Kungl. förordningen af d. 15 Oktöber 1880, för äkta makar förklarade

Som ofvan

Julius von Bergfelt.

— Skrif nu dit vittnesmeningen och läs upp den, så att jag får höra, att allt eger sin riktighet. Sergeanten raspade ner några rader och läste sedan:

”Att vi undertecknade varit närvarande vid denna förrättning, samt att förestående kontrahenter lemnat sitt frivilliga ja och samtycke till giftermålet intyga, på en gång närvarande”, hvarefter han ditsatte sitt namn och räckte pennan åt hushållerskan.

— Godt, det är riktigt — sade kronfogden och mottog ”instrumentet”. Lycka till nu! fortsatte han och vände sig till de båda nygifta. Jag hinner ej i dag lemna utskriften, men handlingen kan få lösas här i öfvermorgon. — Farväl nu! Och ännu en gång: lycka till!

Ett ögonblick derefter hade de, som ej tillhörde kronfogdekontoret, lemnat detta. Mamsell Liljestrand gick ut i köket, der hon åter påtog köksförklädet, och två timmar senare stod ”fru Palm” inför disken på Pelikan, skämtande eller grälände med kunderne. — Då kronfogden blif-

vit ensam, satt han en stund och arbetade, men gick derpå in i sängkammaren för att hemta något. — På bordet främför soffan låg en uppslagen bok: Han lyfte mekaniskt upp den för att se, huru bruden fördrifvit tiden i ensamheten. Först drog ett leende öfver ansigtet, men han blef plötsligt allvarsam; stod en stund och vägde den i handen och kastade den sedan ifrån sig med ett halfhögt: också ett sätt att bereda sig för sina hustrupligter! Nå, det är ju i stycke: den der boken och protokollet derute; de höra just ihop. En förbannad tid i alla fall! — Boken hette "Giftas". *)

Klockan var nio på aftonen. — I ett rum innanför "borgarsalen" på Pelikan hade de nygifta arrangerat en "sexa", till hvilken de hade inbjudit sina närmaste vänner: en tunnbindaregesäll, tvenne utlärlingar hos skomakaren Åman, en seminarieliev, en sparbanksvaktmästare och slutligen brudgummens bror; fruntimren voro ej mer än tre förutom bruden och hennes syster: huspigan hos grosshandlare Richter, kammarjungfrun hos stadsläkaren och till sist en af brudens kamrater, köksan på Pelikan. Värdfolket hade visserligen helt anspråkslöst bjudit på "sexa",

*) Historiskt.

men mången fru skulle känt sig stolt, om hon på sin supé kunnat bjuda på sådana delikatesser, som här vankades, ty utom fyra rätter varm mat, förekom det ett smörgåsbord, hvars make man "skulle få leta efter", förklarade vaktmästaren, hvilken som sjelfskrifven uppappare vid alla bjudningar, var connoisseur i sådant. Med vinerna var det deremot ej så helt, ty de bestodo ej annat än af sammanslagna slattar, hvilka på Pelikan voro skänkjungfruns välfångne egendom, då hon köpte varorna. Lemnade gästerna något qvar, så var det deras ensak. Hur det var med ett par ouppdragna buteljer, som Erika, köksan, stuckit under förklädet, då hon gick till festen, torde "osvuret ha varit bäst"; det var emellertid hennes bröllopspresent, som hon lät utgå under denna form, emedan bruden beklagat sig öfver, att vaktmästaren, hvad de andra vinerna angick, genast skulle märka, huru det tillgått vid "tappingen". — Bruden och brudgummen intogo naturligtvis högsätena. Till höger om den förra satt seminarieleven; intill den senare hade "Sofi Richter" fått plats.

Man höll på med förrätten, ugnstekt gädda med rördt persiljesmör, och seminaristen hade just begärt att få en portion till, då brudgummen vände sig till bruden med ett: "fisken vill simma"; laga, att vi får oss en perla.

— Gerna dä, men försök bara inte, å vara qvick, för dä går ändå inte, sade bruden och steg

upp för att hemta flaskan, hvilken nedsattes framför mannen.

— Ä inte Palm qvick? . . . : Det der tyckte ja' va' rätt roligt, sade seminaristen och tog sig en snaps.

— Ja, då ska man inte ha hört det tusen gånger som ja' . . . Rådman Lönnskog kom jemt mä dä der. Ja' blir sjuk, bara ja' hör'et.

— Ja, nu hör du, Karlsson, hon är ju en riktig "Agrippa".

— Xantippa menar du, sade seminaristen leende och klingade med brudgummen.

— Du må kalla mej Agrippa eller Santippa, men att du ej var med, när krutet fanns upp, det står ja' vid . . . Herr Karlsson kan begripa, hur pass enfaldi' han är, när han ville bjuda källarmästaren och kronofogden på den här lilla qvällrispen. Bruden var blossande röd och såg ut som en stridstupp.

— Qvällrisp? . . . Ni är alltför anspråkslös, fru Palm; kalla en sådan här tillställning för "risp"? men då bland qvinnans egenskaper ingen står högre än blygsamheten, så har jag ett dubbelt skäl att gratulera bror Palm, deklamerade seminaristen. Hvad nu er beskyllning angår, så vet jag inte . . .

— Var det så dumt, att ja' ville, att kronofogden skulle vara med på vår bröllopsmåltid, inföll Palm. — Presten får lof att hålla till godo hos *sina* församlingsbor, hur ringa de äro; kro-

nofogden har i dag föreställt prest, och då tycker jag, att han ej varit för god att vara

— med på ett *pigbröllop*, fortsatte bruden och slog en knyck på nacken Hvad tycker du, Sofi, ja' skälls för *piga* i både presattesten och vigselprotokollet. Ä dä inte oförskämdt?

— Dä va mej ena glopar, utbrast "fröken" Richter. — Det skulle ja' all'ri tillåtit.

— Hva ville ja' göra? Vi hade då blivit ovigda Nej småfolket får allt stoppa pipan i säcken.

— Hva' har *du* att beklaga dej öfver? ropade Palm. Väl värre med mej, som de kalla "sjelfförsörjare" Jag har dock aflagt mästerproffet, fast ja' ej brydde mig om att lösa bur-bref (här stötte tunnbindaren vaktmästaren i sidan). Aladåbformen va' di så förtjusta åt i handtverksföreningen, att det var fråga om att ge mej medalj för den. — Å så få heta "sjelfförsörjare"!

Vid andra ändan på bordet voro armbågestötarne och ögonblinkningarne i full gång. Man visste godt, att aladåbformen förskaffat honom ett improbatur vid mästerproffet, så att titlen var alldeles på sin plats. Seminaristen hade under sista ögonblicken suttit som åhörare. De lifliga ögonen spelade emellertid omkring i rummet; minspelet undgick honom icke; han förstod, att det rörde Palm, men han höll på Palmen och sade derföre, vänd till bruden:

— Ni beskylde nyss Palm för att ej vara så qvick af sig, men, vet ni, det går *jag* åtminstone ej in på. I det der, som han sade om, att då kronofogden spelat prest, så kunde han ock som presten hålla till godo med bröllopfesten, ligger så mycken logisk konsekvens, det vill säga en förnuftig följdriktighet i tankegången att Men bort med alla lärdomstermer! Skål på dej, du hedersknyffel! — Du hade visst haft rätt att bjuda både kronofogden och källarmästaren —

— Jo, han skulle stuckit åstad! sade Lotta med en grimas.

— Åh, det hade väl gått an för källarmästaren å hålla till godo här, då det gick an för mästar'n att gå på verkgesällens bröllop, instack en af utlärlingarne.

— Skomakar Åman, det tror jag! Han är inte lik di andre blodsugarne . . . Han ä välvillig mot sitt folk, sade tunnbindaren, men därför så gör di också narr å honom, när di kommer åt . . . Hur va' dä' der du talte om om villan, Kalle?

— Jo, mästar'n har bygt ett sommarnöje utför sta'n, å dä kallar somliga för "Beckaskog" å andra för "Syltoppen".

— Ä dä inte svinaktigt, sade tunnbindaren, förgrymmad . . . Dä känns, som om blodet blefve galla inom mig, bara jag tänker på't, fortsatte han och slog näfven i bordet, så att glasen hoppade. . . . Men bygger borgmästaren till exempel sej en

villa — ifall han skulle orka mä't — så kallar di inte dä för "Skrifvarbo", minsann!

— Dä ä "mesquint", sade seminaristen — han hade orkat upp till sjunde klassen — men qvickt. De der witzarne ha nog sina pappor i Göteborg; ty göteborgaren är "witzare af blodet", sa' alltid lektor Pettersson.

— Hvarifrån de förskrifva sig, så är det nedrigt att göra narr af en hederlig karl, för att han varit arbetare! röt tunnbindaren.

Måltiden led emellertid mot slutet: Oxbringan och tungan, garnerade med gröna ärter, var expedierad; mellanrätten hade prisats; man hade tryckt hvarandra; vaktmästaren hade smackat och nickat åt brudparet med ett gemytligt: "to your health", ty så sade alltid *Mr. Steffens*, då han tryckte *sing* gäster, och det betydde: "skål på dej!" Det hade löjtnant X. sagt honom. — Men smackningarne blefvo dock, hvad det led, allt mer misstänkta, och slutligen hviskade han till tunnbindaren: det här är, ta mej fan, inte annat än *slattar*, som hon raskat ihop. Vidare kom han dock ej, ty nu hördes seminaristens röst från andra ändan af bordet: mitt herrskap, bordets nöjen äro snart slutade, och oss återstår nu endast att önska brudparet lycka. Bror Palm var visserligen nog vänlig, då han bjöd mig till denne i allo lyckade fest, att bedja *mig* propnora brudparets skål, men då jag ej haft förmånen af bror Palms vänskap längre än sen i höstas, så trädde jag villigt tillbaka och föreslog

vännen Olsson. Nu, min bror, vänta vi, att du i allas vårt namn säger några ord, passande för tillfället.

Tunnbindaren såg perplex ut. Visst hade han någon gång requirerats in till Stockholm för att hålla tal vid Lill-Jans, men talen der äro af annan natur än kärleksqväden; vännen Palm hade ej nämt ett ord om saken. — Hade han glömt det eller var det en list af seminaristen att komma ifrån det kinkiga uppdraget? Det sista misstänkte han nästan, ty Palms ögon stodo trinda på Karlsson. Att skjuta ifrån sig uppmaningen var emellertid ej värdigt honom, som var arbetarklubbens sjelfskrifne talare. Han reste sig därför och fattade glaset, harklade sig och började:

Mina damer och herrar!

Jag har helt oförmodadt blifvit uppkallad att säga några lyckönskingsord till vårt brudpar; men det är inte i *min* stil, mitt herrskap. Får jag deremot tala om obskulantismen (obskurantismen, rättade seminaristen) hos presterna, om förtrycket från embetsmännen, om kapitalisterna, de blodsugarne, om hånet från aristokratien, då är det, som om hämndens "tvehöf-dade" genius lade mig orden i munnen. Hos Lill-Jans, med tusentals ögon vända emot mig, känner jag mig stark och modig att föra folkets, det vill säga *arbetarnes*, talan, att säga våra förtryckare "quid júbis" (quid juris, korrigerade seminaristen) ja, det smället lika högt; han sa' allti' så gamle Åman; det betyder: hvad rätt

och skäligt är, sa' en student, som bodde hemma i gården Nå, hvar va' det ja' va' nu? Jo, att säga dem hva' rätt och skäligt är och att den dagen med stora steg nalkas, då vi skola taga ut vår rätt, då all egendom skall delas, och kapitalet, hopsamladt genom arbetarens blodsvett, skall bli en synd. Denna tid rycker in på med stora steg, och då, mitt herrskap, skall jemlikhet och broderskap bli annat än tomma ord . . . — Till den lyckliga tid önska vi hvarandra lycka. — Skål!

Tunnbindaren satte sig med triumferande uppsyn. Af Lill-Jans-ovationerna märktes dock ej ett spår, och glasen fingo stå orörda. — Man såg på hvarandra och på talaren under en förlägen tystnad, hvilken slutligen bröts af seminaristen:

— Hvar gjorde du af skålen till brudparet? frågade han.

— Du trodde visst, att du var hos Lill-Jans, hviskade vaktmästaren.

— Då jag lyckönskade oss inbördes till den nya tiden, var väl brudparet inbegripet i detta, svarade tunnbindaren lugnt. Håll sjelf talet till brudparet, så får du känna, hur godt det är, när man ej beredt sig på det. Har du hedersplatsen bredvid bruden, så får du ock hålla festtalet.

En viss förstämning hade härigenom uppstått. Seminaristen, som med skäl kunde anse

sig skull till denna, ansåg sig därför ock skyldig att bortblåsa molnet. — Han fattade därför sitt glas och sade, leende:

— Lycka till, mitt herrskap! Mätte du, bror Palm, få tillräckligt arbete, så att ni ofta kunna se edra vänner på en sådan här liten "qväll-risp"! Det vill, med andra ord, säga: måtte aladåbformerna, som gå ut från huset, komma att stå i proportionerligt förhållande till de små kärleksplantorna, som skola komma till det! Lefve vårt brudpar! Hip, hip, hurrah!!!

Nu tömdes glasen, och stolarne skötes från bordet. En halftimma derefter var detta bortrödt, och spelborden framsatta. — "Herrarne" spelade knekt och fruntimren marriage i näst rum, från hvilket de sista källarkunderna aflägsnat sig vid den vanliga stängningstiden. — Boutelj på boutelj tömdes; gästerna hade snart kommit på det stadiet, att slattpunschen smet med, som om den varit af Dahlgrens "hästsko". Vid tretiden hade man fått nog af både mat och dryckjom, och Sofie "Richter" och tunnbindaren började tala om att bryta upp. Kaffet "med avec" kom således in; det dracks och prisades, och slutligen hade Sofi och tunnbindaren lysts utför trappan. — Brudens syster och köksan samt de två kontrahenterne voro de ende, som voro kvar. De tre fruntimren stodo i dörren och sågo på brudgummen, som satt på en stol, djupt insomnad med utsträckta ben och hufvudet nedsjunket mot bröstet.

— Han är vacker, der han sitter! sade bruden med en föraktlig blick. Kom nu, Thilda, så går ja' med dej; du får lof att hysa mej i natt.

— Gerna det, svarade systren, men hvar ska vi göra å Palm?

— Låt den otäcken sitta der, sade bruden.

3.

FRIDLÖS.

"Though thy slumber may be deep,
Yet thy spirit shall not sleep;
There are shades which will not vanish.
There are thoughts thou canst not banish;
By a power, to thee unknown,
Thou canst never be alone,
Thou art wrapt as with a shroud,
Thou art gather'd in a cloud;
And for ever shall thou dwell
In the spirit of this spell".

Byron: "Manfred"
1 Act 1 scen.

..... Å här går herr'n å ser på våra många trä? Tycker inte herrn, att här ä bra vackert? frågade fiskarhustrun, som satt på berghällen och stickade på sin strumpa, under det hon såg till den treårige dottersonen, som lekte med sin segelbåt vid "insjön", som bildades af regnvattnet i en fördjupning strax intill henne.

— Nej, jag har knappt sett en fulare trakt. Jag har också inte kommit hit för naturens, utan för människornas skull. Jag vill se fiskarens lif på nära håll; därför har jag rest hit, sade jag och tog plats bredvid henne.

— Jaså, herrn tycker, att här ä så grymt å ja', som tycker, att här ä riktigt vackert Se ut genom gattet der, hur grant vattnet glänser i solskenet å på de många seglena Ja' ville inte byta mä' syster min uppe i Berfendal, som har namn för sej å vara så vackert, sade gumman och såg med välbehag omkring sig Nå, dä ä väl vanen, som gör't, tillade

hon, liksom förklarande, och återtog sin strumpstickning, men såg snart upp från denna och frågade tvärt:

— Har herrn vuret på Smögen *)?

— Nej, men jag ämnar fara dit.

— Ja, då får herrn lof å göra . . . Herrn kan allri tro, hur grant di har't der . . . Nå'ra utå di rikaste har't lika fint, som inne i Göteborg . . . Spegla', som går frå' golf te tak, så att en ser allting dubbelt.

— Ja, jag har hört det, men hur kommer det sig, att folket vid det fiskeläget har det så mycket bättre än vid andra? frågade jag nyfiket.

— Jo, då ska ja' säja herrn. Di legger så välsignadt väl te för bå' "fiske å vrag" **) . . . För en sexti, sjuti år se'n eller så va' då mången, som kunn'e bli rike karl'n på e' enda natt, å desse har barnbarn å barnbarnsbarn efter sej, som sitter å har godt å då nattarbetet.

— Känner ni till någon sådan historia, så tala om den för mig, är ni hederlig, bad jag med en viss ifver och flyttade mig närmare intill henne.

Gumman hade låtit strumpan falla ner i knäet och såg på mig med en rolig mine.

— Jo, då kan hända, då . . . Har herrn hört talas om Zefyr, som stötte på alldeles inté ***) Smö-

*) En ö vid ändan af Sotenäs; 1 1/2 mil n. v. från Lysekil.

**) Vrak.

***) Intill.

gen för ett par år se'n? frågade hon, sedan hon under några minuter njutit af min nyfikenhet.

— Visst har jag det, men hvad har det skeppsbrottet att göra med ett sådant der kap, hvarigenom man gjorde sig rik i en tvär handvändning.

— Åh nej, inte på annat vis än att på samma skär stötte för många, många år se'n en finsk brigg på, som hette Martha, å ble' vrag. Den gången var dä' en, som ble' rik som ett troll, som di plär säja.

— Är det länge se'n? frågade jag.

— Åhja, dä var inte i går. Far, som ofta brukte tala om'et, va född åttisex ... å han va tjuge år, när dä skedde.

— Det vill säja under sillperioden, näst före den, som nu är?

— Ja dä va på sjuttanhundrata'l't.

Här tystnade den gamla en stund och satt och såg ned på sin strumpa. Hon hade fått den der minen, som man plägar få, då man vill ordna sina tankar och draga sig till minnes händelser, hvilka länge legat skrinlagda och af någon tillfällighet skola framplockas ur sina gömslen. Snart var detta gjordt, och nu började hon sin berättelse. Den var lång och invecklad. Ibland hängde hon upp sig och fick taga tillbaka; andra gånger blef det luckor, hvilka jag emellertid fått fyllda från annat håll. Sin historia avslutade hon med följande ord: "I många år hade di tappat bort'en; ingen visste, hvart han hade ta-

get vägen, men en gång — dä ä nu många år se'n dä va, ja' va' bare tösungen — kom dä en norsk skonare te Smögen. Den kom te å bli liggande i flere dar, å under di da'rna fick di veta mycke å dä, som ja' nu berättat. Hva' folk förut gissat sej te, dä fick di nu visshet i, å dä gamla språket om Martha begynte gå igän. Han fick inte mycken glädje utå di myckne penga', stackare! Gud vare hans själ nådi!"

En stund derefter tog gumman afsked och återvände med barnet till fiskeläget. — Jag satt kvar och funderade på den sällsamma händelsen, som dock är en försvinnande bråkdelen af det myckna hemlighetsfulla, som tilldragit sig kring dessa skär — händelser, fulla af lidelser och brott, af många lidanden men ringa lycka. Öfver det mesta af detta har glömskan sållat sin aska, ty det fanns inga andra vittnen än stjernorna och hafsvindarne, och dessa ha troget bevarat hemligheterna, under det att de gamle, som kunna tala om denna tid, bli allt färre.

I.

Det hade dånat bland skären under dagen. — Molnen kommo, drifvande med fart utifrån, och vattenmärkena försvunno under den stigande vattenytan. På den höga klippan, man har till venster, då man går från Grafvarnes*) fiskeläge till Sandbogen — lotskuren ligger deruppe nu för tiden — stodo tvenne unge män och sågo ut mot hafvet. — Den ene, undersätzig och bredaxlad, med ett rundt hufvud, kring hvilket det ljuslockiga håret stod som en sky, var föga öfver tjugo år. Han skulle ha varit en vacker yngling, om ej draget kring munnen förrådt en viss hårdhet och i ögonen legat något dunkelt och beslöjadt, som ej ingaf förtroende. Den andre åter, ett tiotal äldre, utgjorde en bjert motsats till kamraten: han var högväxt och spenslig med något framåtlutadt i ställningen och ett

*) På yttersta udden af Sotenäs. Namnet deraf, att Margareta Hvitfelt invid "läget" köpte och bortskänkte ett utmål jord till begravningsplats för onkomne sjömän.

smalt hufvud, utefter hvilket det svarta håret låg, som om det varit fastsmetadt. I hans väsen låg något uppriktigt fastän enfaldigt.

— Ser du, derborta i sydvest ... nej, två streck mer mot sö'r ... syns dä inte en svart punkt eller hur? frågade den yngre, sedan de länge stått tysta.

— Jo visst, ja' har länge stått och sett på'n; dä ä en rårtacklad tvåmastare, svarade den äldre.

— Tvåmastare! Du har då rikti'a måkeögon *), som kan tala om master och tackling! Ja' ser bara något svart skymta för ögonen.

— Här blir ett förskräckli't vä'r, återtog den andre, utan att lägga märke till den yngres ord. Jag minns knappt, jag sett vattent stiga så fort; alla vattenmärkena häremellan å Smögen ä borta.

— Ja, här kan man kanske göra sej ett kap; den der kan aldri' klara sej för skärena utför Smögen; han ä redan för nära inpå land, sade den yngre kallt.

— Men om folk får tag i det, så ...

— ... har vi buret oss fumli't åt, fortsatte kamraten. Vet du, hva' vi gör ... Jo, ännu ha vi ingen storm ... Om vi gå förbi Hasslösund och ut genom rännen ve Grinnholmen, och se'n håller ner på Buskär, så har ingen sett oss gå sö'r ut; vi tar hummerkuper'a mä oss å blir borte nå'ra da'r ... Hva' vill di se'n prata om?

*) Måker brukas i stället för måsar i skärgårdsspråket.

— Du ä allti' qvicktäncker, du! sade den äldre, i det han betraktade kamraten med en blick af oförstald beundran.

— Å du har måke-ögon, du; hvar å en har sitt, som en bör ta vare på, svarade den andre.

De båda skärkarlarne stodo några minuter och sågo ut mot fartyget. Det blåste starkt, och detta dref allt närmare mot land, men ännu hade ej stormen brutit fullt lös. Strax derefter lemnade de klippan, och en timme derefter syntes en båt med trasiga segel styra ut från Kungshamn och hålla kurs mot norr. Den förde fullt med hummerkupor, hvilka voro lagda så, att de voro synliga för hvem som mötte den.

II.

Det var dagen derpå. Vid stranden i Grafvarnes fiskeläge stodo grupper af fiskare och lutade hufvudena tillsammans under ifrigt samtal. Utanför husen stodo qvinnfolken med händerna stuckna under förklädet och samspråkade. Det syntes tydligt, att något var på färde, och att man fått något, som afbröt hvardagslivet i de båda fisklägena.

— Dä va den förskräckli'aste storm ja' kan minnas, sade en gammal fiskare, som, bredbent och med händerna på ryggen, stod lutad mot väggen till en förfallen sjöbod . . . Inte e' själ ä räddad och ändå alldeles inpå land; ja' tycker, dä ska kosta på å se't så nära inpå sej å inte komma dit.

— Ja, dä var ju inte möjli't annat . . . Hvem skulle kunnat kommet ut te dom i den fasans stormen? inföll en annan.

— På *mörkert* tänker I inte, men dä va så mörkt som i ärmer'a på mi stortröja, tillade nummer tre.

— Och ändå har någon vure der, sade den, som först yttrat sig. Mästerlotsen talte om för mej, då jag var på Smögen i morse, att man utå skeppspapperna kan se, att kapten, som va' stadd på hemresa, hade med sej e' stor summa, men af den syns ej en rök. Liket har flutet upp vid Norrmanskär. Kläder'a voro uppknäppta, å dä hade han naturligtvis inte sjelf gjort, innan han drucknade. Den sista skymten å honom hade di i sjelfva kajutrappa'.

De närvarande sågo frågande på hvarandra, under det att samtalet afstannade för några minuter.

— Den, som vuret derute, har emellertid inte vuret der i nå'n go' mening, fortsatte efter en stunds tystnad den gamle fiskaren; ja' skulle inte, om dä gält mitt lif, velat ge mej dit ut, om ja' kunnat gjort ett all'ri så godt kap.

— Säj inte dä, sade grannen, som dittills stått tyst; den, som vuret derute, har kanske en trettitusen för si' natt . . . Jaktlöjtnanten tror, att dä var så där omkring utå en lapp, som stod några ord och siffror på. — I gördeln så och så mycke', i skinnvästen så å så mycke', sto' dä, hur mycke' i hvar, minns ja' inte, men tillsammans va' dä, som ja' sa' . . .

— Jaså, då vet du mer än ja', sade den gamle med en ton, som lät litet stött öfver att ej vara den, som hade mest att berätta. När talte *du* vid jaktlöjtnanten?

— För knappt en timme se'n der borte ve

brygga'; han va då på väg till Hasslösund, der han skulle söka någon, och se'n fara hem.

— Jaså, jaså, då har han fått veta dä der efter, se'n ja' träffa' mästerlotsen, sade gubben, blidkad; ja, dä har han.

Samtalet blef nu mera enskildt, det vill säga: hvar och en talte med sin närmaste man, utan att man brydde sig om hvad de andra sade om den inträffade olyckan, ty det var om denna, som man uteslutande samspråkade. På så sätt förflöt en stund, under det att man fördjupade sig i gissningar, om hvem den lycklige, "som gjort kapet", kunde vara, om summans storlek och dylikt, men då en båt med ett stort nytt segel utifrån sköt in i fjorden och höll kurs mot den plats, der folket samlat sig, drogs uppmärksamheten till detta.

— Hvem kan dä vara? frågade en.

— Ja' menar, dä ä sjelfve "stormfugeln". Han har varit ute med sina hummerkuper igen, sade en, upplysande.

— "Stormfugeln" . . . Ja, dä namnet ä' inte dumt, för far hans hette Storm, och pojken väjer allri vä'r, men "kruka' går så länge te vattent, te'ss ho' går sönder", å så blir dä allt mä honom, sade den gamle fiskaren och skakade på hufvudet.

— Ja, men en rask pilt ä dä, dä ä visst å sant.

Man stod och såg på båten, som närmade sig med frisk fart, under det att skummet stod som en

sky framför bogen. Snart var han midt framför dem.

— Ja' menar, han ä ensam. Då har han satt å Bengt ve Smögen, för di begge kan allri åse hvarandra.

— Kom bort te' brygga'; dä har händt e' olycka'! ropade seglaren, i det han strök förbi.

— Bengt har väl allri kommet i i denne stormen? . . . Då blir Kalle otröstli', utropade en i flocken och sprang hastigt till bryggan, dit de andra följde efter.

— Hur ä' dä'? Hva' har dä' händt för e' olycka? Bengt har väl allri ble'et borte? hördes det inifrån land, under det man hjälpte den nykomne att lägga intill.

— Åh, herre gu', just dä har händt! Han kom i härute ve' Måkholma'; skotet sprang, å när han reste sej för te å laga't så vecka' båten te, å han föll baklänges i. Ja' satt ve styret och kom allri ur fläcken Ja' såg, hur han sträckte upp den ene armen en gång, men dä var för långt ifrå'. Ja' kunde inte göra dä ringaste . . . Åh, herre gu', dä blir allri väl, dä blir allri väl!

— Va dä inte dä ja' sa', att han skulle "ge sej lefvande öfver", sade den, som först häntydt på vänskapen emellan den omkomne och Kalle Storm . . . Dä va stor synd om honom; di va så go'a vänner.

— Nå, men hva' ska han också ut i sån't vä'r för, brummade den gamle fiskaren, vändande

sig till den, som sist talat . . . Dä har nog vuret han, som lockade mä sej den andre stackarn, för Bengt va' allti' försigti', han . . . Hör du, Kalle, du, ropade han till den unge fiskaren, som satt ihopsjunken på en af tofterna med öfverdelen af kroppen hvilande på armarne, och med ett uttryck af den djupaste bedröfvelse . . . Hör du inte, hva' ja' frågar, pojke? . . . Hvem va' dä', som kom upp mä', att I skulle ge er ut, när dä' ett par da'r tecknat sej te ovä'r . . . Ja, ja' kunn'e mest tro dä', å nu ä *du* skull te, att mor hans sitter der utan att ha någon, som tar vara på sej.

— Se så, låt bli å lägg sten på börda, Börje! Ser I inte, hur han gråter, så han röster ve't, sade grannen och stötte honom i sidan . . . Öfver vår Herres värlek rår ingen, inte en gång du, så kati' du ä'.

— Hvem rår öfver vår Herres värlek, men en kan ha korpplugga' öppna å inte ge sej ut, när en har storm i fagger'a . . . Måker'a drar sej i land för ovärt, å då kan folk ha vett å bli der di ä, å inte ge sej ut.

— Ska en nu få fö . . . för . . . tre . . . tr . . . tr . . . tre . . . tret . . . te . . . Dä ä inte nog m . . . mä . . . mä den fa . . . fasi'a olöck . . . löck . . . löcka, hördes Kalle från båten, under det rösten ville qväfvas af snyftningar.

— Håll käften, gubbe! Skäms I inte å bäras på den stackarn med ovett, när han mä knapp nö' har kunnat klara sej sjelf . . . Åh, I borde skämmas! Akta er! sade ett par unga fi-

skare och gingo emot den gamle med miner, mera hotande än orden . . . Håll er elake trut! och en af dem knystrade med handen under näsan på den gamle.

— Nå, nå gubevars! Orde' ä väl fritt, skulle ja tro, svarade denne utan att blinka . . . Hva har ja' sagt annat än, att Kalle bort ha samma vett som måker'a å inte ge sej ut i storm . . . Stå inte der å hött, för då . . . och Börje sköt fram den ena foten, lutade kroppen framåt och knöt de tillbakadragna händerna vid sidorna.

— Se så för tusingen! Skapa er inte galen nu, gamle tomsing! I menar väl inte, att I vell rå på oss "båga" . . .

— Dä vet ingen, hur dä kunde gå. Ja' minns väl ja', när ja' en gång gjorde däcket rent frå' ett halftjog på en skonare in i Hägersund*), å nog ska ja' sköta er begge, tuppkycklinga', skrek Börje, nu utom sig.

— Stora or' å fett fläsk fastnar i halsen, plär di säja, men frå' er rallar di som ärter, dä ä visst å sant, sade den ene af de unge männen med en ton, som skulle vara ett slags skämt, men hvilket dock motsades af en blix i ögonen.

— Bry dej inte om, hva gubben säjer, sade sidokamrsten, som märkte detta och ville undvika gurgel . . . Kom, så går vi te di andre och

*) Haugesund.

hör efter, hva' Kalle har å säja. Med dessa ord drog han kamraten med sig.

Omkring Kalle Storm hade emellertid de andra karlarne slagit en tät ring. Han hade omständligt redogjort för både utresan, anledningen till och målet för densamma, samt hvad väg de tagit, då en af åhörarne anmärkte, att det var besynnerligt, att de tagit norra vägen förbi Hasslösund, då de ämnat sig söderut.

— Nej, platt inte ska' ja' säja dej, svarade den unge fiskaren hastigt; vi va' inte rikti't sams om, hvart vi skulle gå: han ville, att vi skulle te Håskär å Måkeholmen, der han en gång fick båten half mä hummer, sa' han, men ja' upp till Tryggöskären och Långbrottet och så fick ja' mitt på, eftersom båten va min.

— Men hur kommer dä sej, att I ha ha'tt två segel med er? frågade en, som stod och såg ned i båten . . . Med hummerfisket har det gått dåli't . . . Ja' har sett efter, men inte så mycke' som e' klo, har I mä er hem.

— Hva' går du å snokar i min båt för?

— Du har väl inget, som du ä rädder å visa, efter du tar te så fasli't, eller hva'?

— Nä bevars, vänd gerna upp och ner på allt hva' som finns der . . . Men ja blir allti' rasan'e, när ja' får se någon gå å vänn'a på, hva' som finns i en båt; dä påminner om prejare*), och ja' blir himlagalen, bara ja' tänker på en så'n

*) Kustvakter och dylikt folk.

... Hvarför vi hade två segel mä oss? jo dä ska ja gerna säja. — Likena *) på dä nya segelt ä felaktiga ... Se der ... se der ... å därför fick dä gamla följa mä ... Å dessutom ä ett reservsegel allti' godt å ha Nu fick du veta dä. Men, hör nu, hvem vill tala om, att Bengt har ble't borte för mor hans? ... Ja' tröster inte mä't. Kalle såg sig omkring, men då ingen syntes böjd för saken, tillade han: nå, så får ja' väl göra't sjelf dä; ingen ä' närmre om'et än ja'.

Han uppmanade nu de närvarande att hjälpa sig att få in seglen och hummerkuporna och härtill var man mera beredvillig. Några minuter derefter var detta gjordt, och nu styrde den unge fiskaren sina steg mot enkans stuga för att omtala olyckshändelsen.

*) Tåg, hvarmed ett segel är kantadt.

III.

Höstsolen sken i Svana-Lenas stuga. På den breda väg, hon bildade promenerade spindeln i all sköns ro; i spisen låg katten och högg efter flugor, och i solglindret dansade myggen. Mesta effekten gjorde hon emellertid strax invid ena fönstret, ty här föll hon på ett vackert gumhufvud, hvars buckliga hår såg ut som en solbeglänst snödrifva.

Gumman var icke ensam, ty i väfstolen vid andra fönstret satt en flicka, hvilken knappt sett sina tjugo somrar. Hastiga och kraftiga hördes väflagets: dunk-dunk, dunk-dunk ett långt stycke utanför stugan. Något samtal kunde således icke komma i gång, oaktadt gumman gerna skulle velat säga ett par ord; det såg man på minen. Men så tystnade väfstolen för några ögonblick, då en tråd skulle lagas eller något annat kommit i olag, och nu började flickan att gnola på en munter visa. Den äldre såg härunder upp från sin strumpa och betraktade henne

med bekymrad mine. En stund förflöt så, men då qvittret en gång blef långvarigare än vanligt, utbrast hon otåligt: barn, barn . . . Sjung inte så der; 'den som sjunger, när han ägnar *) får gråta, när han drar.'

— Hveck kroka' har ja' ägnat? om ja' får fråga . . . I sticker väl på mej för Kalle, kan ja' tro, men tänk, den gången sköt I fel; ja' har allri' lagt ut nå'ra kroka för'n, dä ska' ja' rikti't säga er.

— Åh, du lika mycke' som andra töseslän-ger, när di vill fånga den di förgapat sej i.

— I borde skämmas å sitta å säga så . . . Ja' har tyckt om Kalle, se'n vi gick å läste oss fram, men allri' gjorde ja' något för te å dra' honom till mej; dä har, minsann, inte behöfts.

— Du vet, barn, hva' ja' tycker om hela slarfvet . . . ja' just *slarfvet*, för när kan I tänka å få gifta er? . . . Han har inte, å ja' tänker inte låta ärfva mej, så länge ja' lefver, dä ä' så mycke du vet. Kalle ä' en spelevink, dä ä' säkert. Hade han någe' allvar mä't, så gjorde han inte så långt emella'.

— Ja, dä har vuret den här gången; ja' har nog undrat på't . . . men dä ä' inte mer än fjorton da'r se'n, svarade flickan, ursäktande.

— Ja' minns nog, när dä va'; dä va' da'n före den finske briggen stötte på. Se'n ha vi

*) Sätta agn på en krok.

inte sett en rök å'n. Ä' dä en fästeman, som har någet allvar mä sej?

— Ja' tycker I borde vara gla', att han inte nöter våra tröskla' för jemnan; gjorde han dä, så vure dä inte bra; ja' undrar, när någe' är te pass åt er, mor.

— Åh, dä ska' du inte heller säja, men... ja' vet inte, hva dä ä; ja' kan inte mä honom; han kan ju inte se folk i syna.

— Dä har ja' *allri* märkt; nog kan han... men här stannade hon och blef blodröd i ansigtet, ty dörren slogs upp, och in steg den, om hvilken de talade.

— Gu' qvälle, härinne! helsade han och steg raskt fram till flickan och klappade henne på axeln. Go' afton, Rika, men hva' går dä åt dej? Har du gråtet? frågade han, mörknande, och betraktande henne uppmärksamt... Moster ä väl inte stygg mot henne? fortsatte han och vände sig hastigt mot enkan.

— Nej, ja' har tvärt om vuret allt för släpphändt mot henne... Ho tror *allri'*, att gammel ä äldst utan vill allti' gå sin egen väg, men hon får väl någon gång sanna mina ord, men då ä dä kanske för sent.

Kalle gaf gumman en genomträngande blick. En fråga sväfvade på läpparne, men han sväljde den och sade i stället: Ja' skulle väl helsa go' afton, då ja' kommer in, hur står dä te? — Dä va' länge se'n ja' var här... hele åtte dar se'n, tror ja'.

— Ja, vi satt just och talade om dä, då du kom in, svarade gumman och fattade den framräckta handen Så gjorde inte gubben min, när vi va' unga. Hva' har du gjort så länge?

— Hva' ja' har gjort? . . . Ja, dä har vuret dä lilla, ska ja' säja moster, svarade den unge mannen och tog plats på en stol bredvid henne Ja' har inte kommit mej rätt för med någonting, se'n den förskräckli'a olycka' mä Bengt. Vi va' ute mä våra hummerkuper, som I vet.

— Ja, vi ha hört dä, å att I gick så besynnerli'a väga' . . . segla här förbi, när I skulle sörut! Hur kom dä sej?

Den unge fiskaren skiftade hastigt färg, men svarade, skrattande: dä ä' ingen krok i ärtåkern, som di plär säja . . . Hummer har en öfverallt, och vi hade inte bestämt oss, hvar vi skulle sätta ut våra kuper, då vi gaf oss i väg.

Gumman såg hastigt upp med de små skarpa ögonen, detta dock blott för ett ögonblick, och återtog sitt arbete, under det hon såg ned på detta. Härunder kom den unge mannen i tillfälle att ge flickan en blick af hemligt förstånd; denna gjorde en lätt böjning på hufvudet, slog ett par slag i väfven, men lemnade strax derefter rummet; några ögonblick derefter steg fästmannen upp och följde henne.

En dryg timme förgick, hvarunder Lena fortsatte med sitt arbete; i början satt hon oafbrutet och såg ned på sin stickning, men då vägguret började slå, såg hon hastigt upp och

sade halfhögt: å gu' bevare mej! Långt öfver timmen. Ja' undrar, hva' di tar sej te . . . Dä ä bäst å se efter. Härmed lade hon strumpan ifrån sig och steg upp samt gick emot dörren. Hon hade dock ej kommit mer än halfvägs, då denna öppnades. och de unga stego in.

— Dä va' fasli't, hva' I dröjt . . . Ja' börja' änn'a å undra . . . Men hva' går dä åt dej, tös? Du ser så förgråten ut, frågade modren och såg på fästmannen.

— Jo, dä ä på dä viset, ser moster, att ja' beslutat mej för å följa mä en engelsman, som ligger utanför Smögen och tar in sill. Gå här hemma duger inte. Hva blir dä å dä? Fatti'dom å elände, inte annat. Lyckas dä för mej, så kommer ja' tillbaka, å då gifter vi oss, om Rika inte kommet på andra tankar.

Han talade fort och oredigt, under det han såg ut genom fönstret. Den gamla sökte oupphörligt att fånga hans ögon, men förgäfves; togo blickarne ej flykten utåt jorden, spelade de omkring i rummet, men fånga dem kunde hon ej.

— Ja, om dä lyckas för dej, men hvem har sagt dä? å hur många håller dä löftet? . . . Far di ut, så blir di antingen borte eller förgapar di sej i nå'n annan, å då sitter den, som di bedro', å sörjer å mås bort — sade den gamla bittert.

— Åh, åh, kära moster, töser'a glömmar lika lätt som vi, fast vi manfolk har skull' för å vara mer obestämda å oss — svarade Kalle muntert . . . Lefver Rika fem år härefter, så, så sant ja'

heter Kallo Storm, så sant ä' dä, att ja' kommer hem å bygger e' stuga åt oss . . . på den platsen vi allti' sett ut, du vet Rika, sade han, vändande sig mot flickan, som återtagit sin plats vid väfstolen, hvars enformiga dunk-dunk . . . dunk-dunk hördes nu som för en stund sedan. Tår efter tår banade sig dock väg utför de röda kinderna; då och då aftorkade hon dem med ena handen, som hastigt släpte väflaget; men det hjälpte ej, utan tår följde efter tår och föll ned på den hvita väfven.

— Se nu, hva' du stält te, sade gumman och gaf den unge mannen en arg blick. Se, hur tåra' rullar som hagelkorn utefter kinder'a Hvarför skulle du prata hams för flickungen, när du inte hade nå' mening mä't?

— Dä ä just *I*, som pratar hams, moster, å inte ja'. Visst har ja' ha'tt mening mä å gifta mej mä Rika, när ja' fick ihop så pass, att ja' kunne få upp e' stuga, för, gubevars ifrå å bo hos andra! Men dä går allri' på den vanli'e vägen, nej, ja' vill, att dä ska gå fortare å derfor ger ja' mej å'.

— Jaså, du tror, att dä går fortare; hva en, som ä' ute å seglar, lägger ihop, dä ä snart räknadt Engelsman vet nog, hva han ger, han såväl som andra.

— Ja, men har en ögonå med sej, så finns dä så många andra sätt å komma sej upp Tjena pengar, dä kan en göra öfver allt utom i Hasslösund å ve Grafvarne; nej, dä ä bäst ja'

kommer ut, för här tjenar en inte salte' te' väl-
linga en gång.

— Ä dä allt afgjordt? frågade den gamla
hastigt.

— Ja, ja' har taget handpenga' på hyra'
å.....

— Ja, då ä dä ju inte värdt å tala om'et
länger. När ska dä bära å?

— Inte förrän i nästa vecka, onsa'n allra
först ... och ja' kommer därför hit, kanske ett
par gånger te ... På tisa'd blir dä den siste ...
på ett par *år*, tillade han hastigt och med en
viss tyngd på sista ordet, då i detsamma Rika
utbrast i häftiga snyftningar och hastigt steg ur
väfstolen och lemnade rummet.

— Se nu, hvecket elände du ställt te! utbrast
gumman med en hvass röst och en ännu hvas-
sare blick. Du kunn'e ha hållet munnen på dej,
när du inte hade nå' mening mä't.

— Hvem den Onn'e har sagt, att ja' inte
hade nå' mening mä't ... E' *fästmö*, dä ska en
ha, dä kan I väl begripa. Rika å ja' har hatt
roli't, mä'na dä varat, å dä ä väl inte å låta så
illa för Ja' gör ju inte värre än många
andra.

Gumman stod och såg ned på golfvet under
det den unge mannen yttrade dessa ord. Då
han slutat, såg hon upp och gaf honom en lång
och frågande blick.

— Ja' vet hva' I vill fråga, moster, men
det kan vara onödi't, för *dä* kan ja' säja å

inte ljuga, dä blir ingen barnunge, som ropar efter mej.

— Dä ä sälls inte *derför* du ger dej i väg? Dä ä inte *derför*, som Rika varit så ledsen e' ti' å ger sej så lefvane öfver nu?

— Ja' vill sjunka ner i . . .

— Håll mun, hör du. Inte blir dä sannare, för att du brukar sänn'a ol. Ge dej nu i väg, men låt bli å ta rätt på tösa! Ju kortare afske', ju bättre ä dä, sa allti' gubben min, när han skulle ge sej ut på storfiske å skulle bli borte några måna'r . . . Adjö mä dej, Lena, sa' han, å vände sej om i dörren, dä va' alltihop.

— Nå, då ska ja' göra som han: adjö mä' er, moster! Helsa Rika, sade han, och vände sig om i dörren. I nästa ögonblick hade denna tillslutit sig bakom honom.

— — — — —

— I morse gaf den engelske briggen sej i väg.

— Å Stormens Kalle, som följde mä!

— Ja, kanske va dä så godt dä, mä dä värsta osar öfver.

— Har du hört något?

— Visst har ja' hört hva' di språkat.

— Nå, hva' har du hört för någe' då?

— Jo, att dä kan vara lika godt å fiska gull som hummer natteti'.

— Åh, du menar, att Kalle gjort dä den der natta, då briggen stötte på?

— Hvem har sagt dä. Ja' sa' bara, att dä slår mer i spann å fiska *gull* än hummer, sa' ja' ... Talte all'ri om Stormens Kalle.

Detta samtal fördes emellan tvenne fiskare, som stodo lutade mot en kölvänd båt midt emot den väg, som från Grafvarnes kyrka leder ned till stranden. De hade piporna i munnen och blåste tobaksröken i hvarandras ansigten för att göra ansigtsmaskerna ännu ogenomträngligare.

Samtalet afstannade en stund, och de stodo och sågo ut öfver fjorden.

— Besynnerli't, att den Bengt skulle bli borte just *den* natta, sade den ene, brytande tystnaden och insvepte sig i ett tjockt tobaksmoln.

— Ja, dä har ja' också tyckt, han, som annars var så förtänksammer å försigti'.

— När en skär halsen å gåsa, så kacklar ho inte, hördes rösten ur molnstoden.

— Du menar, att Kalle ...

— Dä va den sure te dummer menska! När ja' talar om e' *gås*, så talar han om Kalle. Rösten hördes ännu djupare in i molnet.

— Synn' om gummekräket.

— Ja, dä ä visst å sannt.

— Hvem ska nu ta händer om'na?

— Ja, dä vete Gud ... Mi' gumma har buret lite te' na se'n dess, men *ensamma* kan vi inte fö' henne.

— Vi få la hjelpa te lite' hvar ... Ja' ska lemna in de' här fiskeknepet, när ja' går förbi. Några kaker ska barna få springa dit mä.

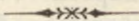
— Ja, å så får vi lof å stöta på granna! . . .
Ja har fem munnar å fylla å du fyra.

— Nå ja, men vill en, så går dä nog; "go vilje" drar halfva lass't.

— Ja, väl mer.

Nu blåste de båda gubbarne ej längre några rökmoln i hvarandras ögon utan stodo och sågo hvarandra trohjertadt i ögonen. En ny tystnad inträdde, hvarunder de blickade ut öfver fjorden. Snart lemnade de dock platsen; den ene styrde kosan till kojan, der den öfvergifna enkan bodde, till hvilken han lemnade sin fiskknippa — — —

I Svana-Lenas stuga sutto mor och dotter, sysselsatta med sina arbeten, De voro båda tysta, och väfstolens dunk-dunk . . . dunk-dunk samt väggurets knarrande knäppningar under de ögonblick, då den förre stannade, var det enda, som störde tystnaden. Denna dag sken icke heller solen in i stugan; det gjorde ock detsamma: de skulle ej sett det, så upptagen var hvar och en af sina egna tankar. Timme efter timme hördes väfstolen i slag på slag, men då han för några ögonblick stannade, sjöng och qvittrade icke flickan, som hon förut gjort — hon sjöng aldrig från den dag, då hennes älskare gjort det der besöket, ty det blef det sista.

IV.

Det var ju en förskräcklig olycka! Just på hemvägen efter fyra års lycklig segling råkade han ut för den der stormen, som rasade för fjorton dagar se'n, och efter hvilken så många olyckor försports . . . Han hade med sig en stor summa, som han inseglat för rederiets räkning. Detta vet man både af bref till hans hustru — min svägerska, som ni vet — och genom bref, som blefvo räddade vid olyckan . . . Snikna efter bergningslönen, hade lotsarne uppehållit sig så länge med bergningsarbetet, att det sedan blef omöjligt att rädda folket. Under det han sökte att förmå dem att lemna fartyget åt sitt öde, hade han låtit några ord om den stora summan undfalla sig, men när liket sedan flöt upp, var det utplundradt; inte en styfver fanns på honom . . . Men ursäkta, kapten . . . Jag ber er ej ta' plats en gång, sade grosshandlaren och bankiren Sörensen, i det han pekade på en ledig stol. Sjelf satt han i soffan i rummet innanför konto-

ret, der unga herrar i långa rader sutto nedludade öfver sina pulpeter. Blott då och då kunde de kasta en förstulen blick omkring sig, men detta skedde blott ögonblickligt, ty de visste, att de hade ett par argusögon på sig.

— När blir ni klar, kapten? frågade börs-
mannen, sedan han en stund suttit tyst och tyd-
ligen upptagen af det afbrutna samtalsämnet.

— Jo, jag har måst åtaga mig åtta ligge-
dagar, svarade den tilltalade, en ung man med
finsk brytning. Hälften af tiden är gången, och
om fredag hoppas jag vara segelfärdig . . .

— Hvar har ni ert fartyg?

— Strax vid Tolboden . . . Hvarför frågar
ni det? . . .

— Jo, jag tänker på en sak. Min hustru
har länge tänkt på att göra sin syster ett besök,
och nu vore just rätta tillfället. Framburet af
systren, blir dödsbudet ej så förskräckligt, som
det annars kommer att bli. Stackars Maren!
Hon riktigt dyrkade mannen. Klen och känslig
är hon, så jag fruktar det värsta Kom-
mer dödsbudet oförmodadt på henne, kan hon
stryka med på kuppen, och hur skulle det då gå
med de sex barnen? . . . Hur snart kan ni vara i
Helsingfors, tror ni?

— Derom får ni fråga vår Herre, herr gross-
handlare, och hur han tänker ställa till det på
Östersjön, men går allt väl, hoppas jag vara
hemma nästa vecka.

— Och ni tänker ta in ny last der hemma?

— Ja, jag dröjer ej i hemmet mer än på sin höjd tre veckor Jag ska lasta bjelkar och bräder, som rederiet sålt på södra Amerika, så att om en månad hopp . . .

— Se, se ut genom fönstret, mina herrar! . . . Skynda er! . . . Skynda er! ropade ifrigt den gamle kassören, som hade sin plats vid närmaste pulpet . . . Se på honom, som är klädd i den blå kavajen, den med blanklädershatten. Se noga på honom!

De båda herrarne i inre rummet skyndade till fönstret, hvarvid de fingo se tvenne personer stå samtalande utanför på gatan; den ene, klädd som kassören sagt. De betraktade nyfiket denne, men kastade dessemellan en frågande blick på den gamle trotjenaren. Detta varade dock endast några ögonblick, ty på en gång tog den blå kavajen hastigt afsked af den andre och skyndade till nästa gathörn, der han försvann.

— Herrarne lutade sig för nära intill rutan . . . Han märkte, att man såg på honom, och i detsamma drog han sin Matts ur skolan och pallrade sig af, sade kassören.

— Hvad var det för märkligt med honom? frågade husbonden. Hvarför skulle vi se på honom?

— Jo, för några dagar se'n kom en herreklädd svensk in och bad att få vexla några engelska guldmynt i vårt mynt; jag lemnade ho-

nom det begärda och fäste mig naturligtvis ej vid saken, men i går kom han tillbaka och bad nu att få vexla hundra pund. Jag hade blott ett par timmar förut hört talas om kapten Jensens förlisning och om den bortkomna penningesumman, och var det således helt naturligt, att jag liksom i förbigående yttrade någon förundran öfver så mycket engelskt mynt från Sverige. Han svarade, att man i hans hemort under sista tiden gjort goda affärer i sill, som gick till i en otrolig mängd, och att man i det vadlag, som han tillhört, i ett enda varp fått tvåtusen tunnor; sådant "slog i spann", menade han. Ja, men ännu bättre har det slagit i spann för den, som fått tjugotusen riksdaler eller mer i ett varp, sade jag i obesvärad ton och tillade som svar på den frågande minen, att den, som fått kapten Jensen i sina nät vid Smögen, han hade gjort ett godt kap. Han blef härunder askgrå i ansigtet, men svarade med någorlunda fattning, att han visserligen var från trakten, men att han ej hört något härom.

Ja, men nu är det emellertid så, sade jag och fixerade honom skarpt, och den, som fiskat på Martha, han har fått bra i sina nät. Hvad rör det mej? frågade han spotskt, men jag märkte, hur handen darrade, då han sopade till sig mynnet, och ett ögonblick derefter var han utom dörren.

— Och allt detta sitter ni och berättar med den lugnaste ton, herr Pedersen, men ni är en

åsna, och det har ni alltid varit. — Hvarför tillkallade ni ej polis och lät gripa honom, säj herre! utför principalen och stälde sig med händerna i sidorna midt framför pulpeten. Derigenom har ni tagit brödet ur munnen på min svägerska Kunde blott pengarne återfås, så skulle rederiet nog hjälpt henne med barnen, men nu . . .

— Tillkalla polis! . . . Nej tack! Brända barn skyr elden, afbröt kassören hastigt . . . Minns ni ej, huru både ni och jag höllo på att komma i klistret, då vi för några år se'n läto tillkalla polis för att arrestera den der fransmannen, som vi misstänkte ha kommit öfver det ryska myntet . . . Ni fick ju hals öfver hufvud ge er ut på lustresa, och jag fick trycka som en hare, medan målsegaren hann att lugna sig.

— Ja, ni har kanske rätt, herr Pedersen; ursäkt, att jag lät det pösa öfver ett grand, men man kan bli het, då man tänker på, att man så godt som hållit rånaren i kragen och släpt honom ifrån sig.

— Skadar inte . . . Skadar inte . . . Jag har under tretti års tid hunnit vänja mig vid smeknamnen. Herr Pedersen lutade sig ned öfver sin bok, som om ingenting passerat, och grossören återvände till det inre rummet.

— Förbaskadt försmädligt, att låta den fisken slinka ut genom maskorna, men hvad vill man göra? Man får underkasta sig. Och herr Sörensen kastade sig tillbakalutad i soffan.

Kaptenen drog en stol intill denna, och nu fortsatte de båda herrarne att afhandla den af grosshandlaren framkastade resplanen. Snart var man öfverens, och en half timma senare uppsteg den förre för att taga afsked.

— Ja, farväl då, kapten, sade herr Sörensen och tryckte hans hand Har min hustru ej något emot förslaget, så komma väl hon och jag ned i morgon och tar det logis ni har att bjuda henne i betraktande. Det är ett bra stycke från Amaliengade ner till ert fartyg, men den moti-onen kan göra oss godt. — Vi köpenhamnare äro dåliga fotgängare, och hustru min har en panisk förskräckelse för att åka sedan en olycka för några år se'n.

— Välkomna, mitt herrskap; det är nu litet stökigt på Beate under lastningen, men frun kan godt se, hurudan hennes egen lilla kabys kom-mer att bli.

— Godt, godt kapten. Auf Wiedersehen?

— Farväl, herr Sörensen!

Kaptenen strök på föten litet klumpigt; herr Sörensen nickade, och så skildes de.

V.

Det var i en af södra Amerikas sjöstäder. Inifrån ett sjömansvärdshus ej långt ifrån hamnen hördes skratt och glam. Kring småborden i den stora salen suto fransmän och italienare, tyskar och holländare, engelsmän och skandinaver. Alla nationalitetsband voro upplösta, och kring samma ciderflaska kunde man höra fyra språk, om ock kotteriet ej var större. Att värds-
huset ej tillhörde de bättre, det såg man på drägterna, ty dessa bestodo ofta nog ej af annat än ett par vida byxor, uppehållna af en svängrem, en skjorta med uppflängdt sprund och ett par tofflor eller lätta skor, som ej nyss varit hos skomakaren. Ett bjert undantag från de öfrige gjorde ett kotteri, som slagit sig ned omkring några buteljer, hvilka voro så godt som tömda. Detta kunde man förstå på den uppsluppna sinnesstämningen, men i deras uppträdande låg något hyfsadt och besinningsfullt. De drucko ej cider, af hvilken "en kun faer löst liv och mage-

pine", som en uttryckte sig, utan hade därför fått framför sig ett par buteljer "vino musto" *) som "gaf en smula merg i benen". De voro alla skandinaver, men svenskarne voro talrikast representerade. Man underhöll hvarandra med historier, och för hvarje sådan blef stämningen mer upprymd och gemytlig. Bland de ifrigaste historieberättarne var en ung svensk, i hvars ton låg ett visst allvar, hvilket tilltog i samma mån som trovärdigheten aftog. Häri låg nästan det roligaste, och oupphörligt hörde man från kamraterne: tala du, Kalle; du gör't ändå bäst, å så ljuger du aldri'.

— Nej, dä är just dä ja' inte gör; hva' vore dä för roligt då? Nej, *sant* ä hvart eviga ord; dä kan ni lita på, svarade den tilltalade och såg ut som sjelfva trovärdigheten.

En hade just berättat en sådan der trovärdig historia om, huru han varit ute och åkt, hvarvid tömmen brustit, och hur han styrt hästarne med piskan, då en af sällskapet utbrast: hva ä dä emot den der gången, när Kalle reste emellan Venersborg och Uddevalla.

— Hur va dä? Dä har vi aldri' hört! Tala om dä, Kalle! hör du dä, skreks det på alla tre tungomålen.

— Den historien vill du allti' ja' ska tala om, sade den uppfordrade, vänd till förslagsstäl-

*) En röd, ej fullt klar och mycket rusgifvande vinsort, som drickes af alla klasser i Valparaiso och trakten deromkring.

laren Ja' kan inte begripa, hvarför du så gerna vill höra just den, och han såg förvånad ut . . . Inte va dä så besynnerli't, eller hva' säjer ni? Jo, ja' skulle en gång resa mellan Venersborg och Uddevalla, då ja' på Almås gästgifvargård fick mej en häst, som hade den ovanen å ta' tömmen med svansen Ja' höll tömmarne högt öfver hufvudet, men det hjälpte inte, utan till slut fick ja' lof å ställa mej upp i kärrsätet å sträcka upp armarne, å, va inte det fan te häst: han slog bakut så högt, att han ändå "tog tömmen" . . .

Jo, det medgaf man, men en af danskarne, som var mindre grannlaga än de öfriga, ville just framkomma med några tvifvelsmål, då en jonglör, åtföljd af en apa och en hund, inkom i rummet. Den förres prestationer voro temligen klena, men de båda djurens så mycket bättre, och åskådarne hurrade och klappade händerna af förtjusning, under det att sockerbitar och apelsiner haglade öfver de små skådespelarne. Efter en stund var repertoiren uttömd, och trion lemnade salen för att försöka sin lyckå på annat håll.

— Det är märkvärdigt, hvad de djuren äro kloka ändå, anmärkte Kalle Storm och såg djup ut, men så kloka som elefanter, dä finns dä inga.

— Ja, ä dä som du säjer, så ä de så kloka som nå'n å oss De kunna ju skilja helgda' från hvarda' å öfvertid från vanlig arbetstid.

— Dä va mej ena bestar!

— Ä dä också en utå Kalles historier, då behöfver vi inte tvifla på't, tillade en.

— Dä blir bättre än om den bångstyrige hästen, tror ja', menade en tredje.

Kalle satt och vände på hufvudet, allt efter som han hade tviflaren i babord eller styrbord, och tillade för hvar och en ett torrt: ja, va' dä inte dä . . . Dä ä ju bra dä, vet ja; allt som det passade i stycke, men då den siste slutat, utbrast han förargad: nå så, efter ni inte tror, hva' en har å tala om, så ska den onde sitta här å prata sej hes för er skull.

— Se så, Dä va fasli't, hva du ä kort om hufvet i da'. Tala nu om dina elefanter, uppmanade en, som dittills setat tyst.

— Ja, gör dä, tillade en af de andre: vi ska tro hvarteviga ord.

— Ä dä säkert, dä? . . . Nå så . . . Dä ä snart omtaladt. Jo, då ja' var i Ostindien, va ja', som sagdt, ofta i tillfälle att se, hur märkvärdi't kloka di djuren ä. En gång skulle vi lasta ved, och befraktar'n hade hyrt sej ett halft dussin elefanter, som i Calcutta användas som riktiga "sjåare", då dä ä fråga om lastning och tocke der. I snabeln ta di för gången lika mycke' som tre man orka bära. I hvarje sådant bärarlag finns ett slags förman, hvilken till tecken på sin värdighet har en liten jernketting i snabeln, med hvilken han dänger omkring sig "styfvere å värre", när hans underlydande ä lata eller trilskna. I kan aldri' tro, hur klok en så'n der

va; han sto på di andres rätt, dä gjorde han, å dä bå' bitti å sent. En gång skulle vi ta in färgträ; dä va brådt, och kapten sa', att han ville, att di skulle arbeta på en sönda', men då ska' ja' säja, att elefanter'a ble lite te rasan'e! Di stälde upp sej på linje å kom uppmarscherande med "inspektor'n" framför sej. Snablarne höllo de i vädert och tutade, som om det varit tie mistlurar i hvar snabel. Han, som hade kedja', dängde ursinni't omkring sej, och Gu' nåde väktar'n, om han kommet i vägen för honom, för då hade han krossat honom, allt för sönda's-arbetets skull, som di va nog illmari'a å begripa, att *han* hade stält te . . . Se så, sitter du inte der å grinar, Jensen . . . Såg du't? . . . Nå, så tig då, men dä gjorde ja', begriper du.

— Å di allti' så der ondsinta å sej? frågade en i sällskapet, kämpande med skrattlusten.

— Nej, bara då en vill lägga sönda'sarbete och öfverarbete på dom; annars ä di de godmodi'aste djur, som en kan tänka sej . . . Ja' minns en gång i Calcutta, hur ja' såg en skock tama apor, som man lärt en hop konster. Bland annat att hålla bal på — kan ni gissa hva'? — jo, på ryggen å en elefant, som stod der så tålig och lät dom hållas.

— Men hur kom di dit upp? frågade någon, gapande.

— Ja, dä må du väl fråga, men dä gick fint å finurligt, må I tro. Jo, när di ville upp på ryggen för te å få sej en sväng, så sprang di

fram å stälde sej midt framför'n å sträckte fram en bröd- eller skorpbit — dä va liksom biljetten, begriper I — å strax öppna' besten dörren till balsalen på dä viset, att han sänkte ned snabeln å gjorde den styf som en pinne; när nu apkräkena hade kommit upp på'n, så att det blef som en sluttande brygga, sprang di se'n upp på ryggen, der di tog sej en sväng. Det va riktigt, som om elefanten vuret road å spektaklet, men en gång så' ja' något rätt ömkeli't må I tro, dä va ...

— Och detta såg du? utropade en af sällskapet.

— Ja, med mina egna ögon.

— Och berättar det med din egen mun, instack Jensen spetsigt, men hva' va det för ömkeli't du såg?

— Jo, ser I, dä va ett litet par, som jemt dansa' tesammans — hanne å hona, begrips. — Var dä någon annan, som ville få sej en sväng mä henne, så ble han rakt galen utå svartsjuka. Dä kunde inte mer än två par på en gång få rum å dansa deruppe, utan sto' di andre liksom folket nedanfö' å gapa' på di små kräkena, som svängde sej på bestens rygg. En gång, när det var deras tur att stå och se på, märkte ja', hur di sto' å luta' ihop hufvu'na och språka' på sitt vis ...

— Di talte väl också, kan ja' tro?

— Nej, hvem har sagt dä? Sa' ja' dä, då ljöge ja'. — Jo, di sto', som sagdt, å samråddes

på sitt vis; te sist tycktes di ha kommit öfverens om något puts, ty då *skratta'* di.

— *Skratta'* di?

— Ja, visst gjorde di dä? Hvarför skulle di inte skratta? Men dä tog en ände mä förskräckelse, må I tro. Jo, för när hona' sprang fram å ställde sej midt för elefanten å sträckte fram sin skorpa å just hade kommet upp på snabeln, så gjorde hannen ett luftsprång och högg tag i svansen på'n för te å krångla sej upp *den vägen*, men nu var det slut med bestens tålmod — han gjorde ett vridande på snabeln, kramade till och slog apkräket i backen, så dä sa sqvätt å knappt ble' en våt fläck efter henne . . . Va' dä inte ömkli't?

— Jo, dä va "både ömkeli't å löjli't", sa han, som fick se far sin i galgen, men skål på dej! sade en af åhörarne och skulle just klinga med berättaren, då i detsamma ett hvasst: hvar är min börs? Hit med den! hördes längst fram i salen, och, då de sågo sig om, fingo de se, huru ett kotteri rest sig, under det man skrek och gestikulerade, svor och bedyrade på fyra olika språk. "*Ingen*" hade varit framme igen, och de närvarande voro så oskyldiga som nyfödda barn och vände ut och in på fickorna. Men härmed lät sig hvarken den bestulne eller värden nöja, utan skickade efter polis. Fem minuter derefter inträdde tre af lagens handtlangare i rummet, och en folkskockning uppstod utanför på gatan. Det hade blifvit sent och mörkt; man såg ej

många steg ifrån sig, men hörde så mycket mer. Det var ett bedöfvande sorl, som nu dock flyttat sig utanför huset, ty för att ej bli inblandade i saken, hade gästerna skyndsamt lemnat värdshus-salen; det var en viss upphetsning i sinnena, ty man hade fått för sig, att man ville arrestera en oskyldig, och intet finns, som är mera egnadt att antända lidelserna hos massan än just detta.

Midt i tumultet stod Kalle Storm. Han hade blifvit skild från sitt sällskap och sökte att komma ur trängseln. Detta var dock lättare sagdt än gjordt, ty han hade kommit långt in i klungan, men efter hand lyckades han dock att steg för steg tränga sig ut, då han på en gång kände en tung hand läggas på axeln. Han ville vända sig om, men kunde icke; i detsamma kände han ett skäggigt ansigte pressas tätt intill ena örat.

— På Martha gjorde ni ett dugtigt kap, hvi-skade i detsamma en obekant röst, men kom ihåg: "hva' som gömmes i snö, kommer upp i tö."

Storm vände hastigt hufvudet åt sidan, men nu stod den obekante med sitt ansigte vändt åt annat håll; litet af profilen kunde han se, men icke mer. Det var en starkt bygd man, klädd i en brun kavaj.

— Hvad menar ni? . . . Hvem är ni? frågade Storm häftigt.

— Ett vittne, svarade främlingen med frånvändt ansigte. I nästa ögonblick hade han försvunnit.

Dödsblek och med ångestsvetten i pannan

stod Storm qvar; förskräckelsen hade förlamat honom; han kunde ej röra en lem utan fördes fram och tillbaka af den böljande folkhopen. Efter hand återvände dock krafterna, och han lyckades lemna platsen. Med stapplande steg och halft medvetlös skyndade han bort; en halftimme senare hade han uppnått sin bostad i en af stadens utkanter. Inkommen i rummet, började han att gå fram och tillbaka. Timme efter timme fortsatte han på samma sätt, och då solen slutligen tittade in i rummet, fann hon honom fortfarande mäta rummet med stora och ojemna steg.

VI.

Tjugofem år hade gått. I ett af de ansenligaste husen utmed Christiania Tolbodsgade bodde grosshandlaren Berndtson. Han hade plötsligt dukit upp: ingen kände något om hans föregående lif mer än, att han flere år bott i London, der han drifvit stora affärer i hummer och ostron. På börsen var han inregistrerad bland de "fin-fina"; i ett par välgörande sällskaper stod han som hedersledamot; betydliga summor hade stadens myndigheter då och då nöjet mottaga än för det ena, än för det andra människovänliga syftet, utan att man visste, hvarifrån de kommo. Under ett par rader, som i korthet tillkännagåfvo, hvartill pengarne skulle användas, stod antingen: "af de eländas vän", eller: "af en, som vill vara okänd", en önskan, som man emellertid aldrig tillmötesgick, ty man gjorde tvärtom allt för att få reda på den hemlighetsfulle gifvaren. I att få *visshet* misslyckades man visserligen,

men gissningarne stannade dock på grosshandlaren Berndtson. Få personer hade sett honom, han hade nemligen sitt enskilda rum innanför kontorslokalen; detta hade äfven en särskild utgång, så att man ej behöfde passera denna för att komma in i detta. Nästan alla affärerna gingo emellertid genom kassören, en engelsman, som visserligen förstod norska, men som dock hade svårt att göra sig begriplig på detta språk. Han hade flere år varit i Norge, men dess språk talade han lika illa, ty under samtal med husbonden begagnade han alltid sitt modersmål, och det hviskades bland allmänheten, att bland vilkoren mellan honom och denne var äfven, att han ej skulle lära sig landets språk eller åtminstone ej mer, än som var nödvändigt för att kunna reda sig vid kassan. Någon gång kunde det emellertid inträffa, att affärsmän kommo, hvilka nödvändigt ville tala vid grossören sjelf; man ville och kunde ej låta det gå genom någon mellanhand, hette det. Kassören förklarade visserligen, att grosshandlaren var för klen att emottaga någon, och att hans ögon voro så angripna, att han måste hålla sig mörkt i rummet. Detta hjälpte ibland men icke alltid, och då de besökande slutligen trugat sig in, funno de en person, nedlutad öfver en stor kontorsbok, från hvilken han knappt såg upp. Pannan bortskymdes af en stor skärm, ögonen och dragen omkring dessa af ett par stora konserver med mörka glas. Nedradelen af ansigtet var visserligen bar, men det

behöfdes några minuter, innan ögonen hunnit vänja sig så pass vid mörkret, att man kunde urskilja annat än en mörk, sammansjunknen massa på andra sidan skrifbordet. Det första intrycket, man fick utaf honom, kom således från tonfallet, i hvilket han bad besökaren taga plats. I detta låg något bredt och vulgärt, röjande uppkomlingen, som genom tur och affärsskicklighet svingat sig upp från en lägre samhällsställning, hvilkens språk och vanor han ej förmått aflägga. Sådant var detta rum om dagarne. Om aftnarne kunde det åter aldrig bli nog upplyst, och denna upplysning kunde räcka nätterna igenom, ty bland grosshandlårens många besynnerligheter var äfven, att han så mycket som möjligt gjorde dag till natt och tvärtom. Menniskor, som långt öfver midnatt passerade förbi och sågo ljusskenet tränga ut under den illa nedsläppta gardinen eller utmed någon sida, der denna ej slöt väl intill, fingo åtskilligt att fundera på, isynnerhet om de förut kände något till rummets utseende om dagen. Men de skulle gjort det ännu mer, om de kunnat se grossören sjelf gå derinne med nedlutadt hufvud och händerna på ryggen; af skärm och glasögon syntes ej en skymt. Han kunde tvärtom långa stunder stå och stirra upp mot ljusen i den stora kronan.

Om somrarne bebodde grossören ett vackert landställe, Beatehill, liggande utmed Frognerkilen. Från detta omtalades ännu besynnerligare saker. Det fanns veckor, sade man, som han ej

visade sig för någon, ej ens för sina närmaste; han hvarken åt eller sof, och lyssnade man utanför dörren till det mörka rummet, så hörde man ena stunden djupa suckar och den andra en sakta jämmer. Men så kom det andra tider, då han ej kunde få se nog mycket folk omkring sig; musikanter från staden utreqvirerades, och nu fingo dessa spela både natt och dag. Med något sorgligt var ej värdt att komma, utan bullrande och muntert skulle det vara, annars pekade han på dörren. Men så hände det någon gång, att de, som seglade förbi utpå fjärden, i nattens tystnad hörde smältande och klagande flöjttoner komma från det vackra landstället, och nu var det han, som timme efter timme kunde gå ensam i sitt rum och på detta sätt ge luft åt sina känslor.

Allt detta hade dragit uppmärksamheten på huset, som i kaffejuntorna och på klubbarne periodvis var det allmänna samtalsämnet. Man lutade hufvudena tillsammans och hviskade, och slutet blef, att rykten kommo i omlopp, som täflade med hvarandra i vidunderlighet.

Något umgänge sökte Berndtsons icke, och det skulle knappt lyckats dem att få något bland handelsaristokratien, till hvilken de hörde genom sin rikedom och sitt dyrbara lefnadssätt. De enda främmande de sågo voro barnens vänner, hvilka, både bjudna och objudna, ofta kommo ut till Beatehill.

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Det var en vacker eftermiddag mot slutet af vintern. I den stora salen hos grosshandlar Berndtson satt frun i huset, sysselsatt med ett handarbete, under det att hon då och då lyfte upp hufvudet liksom för att lyssna. I denna ställning satt hon några minuter, men återtog derpå sin sysselsättning. Hon var ett medelålders fruntimmer med något godt och trohjärtadt i ögonen; kroppen var stor och groflemmad, och betraktade man händerna, så såg man på dessa, att hon ej tillhörde det slags fruvar, som, dagen i ända, sitta tillbakalutade i soffan med sista romanen i handen, utan att de fingor göra nytta; i rörelserna låg något tvärt och kantigt, och i gången, då hon vid ett tillfälle steg upp för att hemta en sak, något tungt och fult. Med ett ord: hon var en qvinna ur den lägre klassen, som genom mannens rikedom kommit i förhållanden, för hvilka hon ej passade, och i hvilka hon aldrig kunnat sätta sig in. Dock, utrustad med ett godt hufvud, stack detta ej alltid i ögonen, och mången gång, då man hörde henne konversera, skulle man ej trott, att hennes skolbildning inskränkte sig till "four running quartals", som hon sjelf uttryckte sig — så vettigt och klokt uttryckte hon sig. Bristen på bildning märktes äfven i andra fall: möblerna i rummet voro nemligen ytterst dyrbara, men i placeringen af dessa låg något stelt och ojemnt: sålunda såg man på ett ställe en simpel rottingssoffa, invid hvilken ett par dyrbara emmor fått plats;

på väggarna hängde dyrbara oljefärgstafior bredvid stälstick, ofta både grofva och innehållslösa, men äfven dessa försedda med de dyrbaraste ramar, i hvilka — det märkte man tydligt — egarne nog sågo deras största värde. Allt detta skulle gjort ett obehagligt intryck, om ej en närmare blick på värdinnan försonat en med alltsammans. I hennes väsen låg nemligen något sant och redbart, som genast väckte förtroende, och man kände sig dragen till henne.

En bra stund förflöt på detta sätt; ena stunden arbetade hon flitigt på hvitsömnaden, och en annan lyfte hon upp hufvudet i den lyssnande ställningen. Hon satt just i denna, då ett högt: "är frun inne i salen"? hördes i tamburen, och ögonblicket derpå öppnades dörren, och en medelålders man steg in.

— Nå, hur är det, herr doktor? frågade hon, i det hon hastigt steg upp och gick emot den ankommande. I det breda uttalet låg en utländsk brytning, om tysk eller engelsk, kunde man ej höra i första ögonblicket.

— God dag, fru Berndtson. Jo, det är något bättre; den der oron, hvaraf han plågas, har nu släpt af ett grand, och då blir det alltid bättre; febern har gifvit med sig, och i morgon får han stiga upp... Ja, tack, jag skall sitta ett ögonblick, ty då man gått ända upp ifrån Lillevoldsvejen och derunder gjort en afstickare ner till Pipersviken, så kan man hinna att bli trött... Hör nu, min goda fru Berndtson, oss emellan

behöfs ju intet krus? ... Ville ni bjuda mig på ett glas af ert goda portvin, skulle det göra godt i gubbens gamla ben.

— Det var riktigt, riktigt snällt, svarade frun med ett grepp i nyckelknippan, som förmedelst en hake var fästad vid förklädesbandet Var god och tag plats Nej, sitt i ländstolen här; jag skall genast vara tillbaka. Med dessa ord skyndade hon ut och kom om några ögonblick med en bricka, på hvilken stodo en vin- och vattenkaraff samt några glas.

— Och ni skall besvära er sjelf, min goda fru Berndtson... Hade jag vetat det, skulle jag inte varit så sjelfsväldig.

— Det vet jag visst!... Hvarför skulle jag ej kunna göra det? ... Mina jungfrur äro upptagna med en storsyssla, och jag måste i dag vara husjungfru, sade husfrun godmodigt, i det hon nedsatte brickan på ett bord strax intill läkaren...

— Om alla vore som *ni*, fru Berndtson, tänk, hvad mycket bättre det då skulle vara i verlden! sade denne och betraktade henne välvilligt. Jag, som ser så många odugliga husmödrar, kan ej bli annat än glad, då jag får se en, som är som ni ... Jag tänker på mina flickor och blir sjuk af grämelse, när jag tänker på, huru odugliga de äro.

— Ja, men när ni ser detta, hvarför lagar ni ej, att de bli dugliga? Min man säger ofta, när jag förebrår honom hans öfverdrifna släp,

ty det är detta, som förstört hans helsa: Beate, du, det finns ett ordspråk, som heter: "den som vill jaga andra, skall kunna springa sjelf". Inte kunde jag fordra så mycket af mitt folk, om jag ej föreginge med mitt exempel, säger han; det tänker jag ofta, och mina flickor . . .

— Ursäkta, att jag afbryter er, fru Berndtson, men jag vill uppriktigt säga er, att det är ej af detta skäl, som er man är sjuk, utan af sinnesoro. Det är själen, som är sjuk, ej kroppen, ty han har en stark konstitution, härdad genom hans tidigare lif . . . Har han aldrig låtit forstå, att han fruktar för upptäckten af något, som han låtit komma sig till last under sina tidigare år?

Värdinnan mätte sin gäst med en lång blick, men svarade derefter långsamt och med eftertryck:

— Det är den stora skuld, jag står i till er för både gamla och nya tjenester, som gör, att jag kan ursäkta en sådan fråga . . . *Han*, en handling, för hvars upptäckt han skulle behöfva frukta . . . Nej, vet ni hvad, herr doktor, nu kan jag riktigt skratta.

— Ursäkta mig, min goda fru, men då jag för ej längesen i min praktik haft en patient med just samma symptom, så bör ni ej undra öfver min fråga . . . Det var den olycklige Mikelsen . . . Jag behöfver då ej säga något mer.

Fru Berndtsons ansigte hade öfverdragits af

en djup rodnad; hon satt några ögonblick tyst, men utbrast derefter, i det hon hastigt reste sig:

— Och detta kastar ni mig, hans hustru, midt i ansigtet, huru kan ni? . . .

— Tag ej så illa vid er, min goda fru, sade läkaren lugnt, i det han lade handen på hennes arm för att få henne att återtaga sin plats Jag hvarken tror eller säger, att er man gjort sig skyldig till sådana lågheter och bedrägerier, som stackars Mikelsen; det kan ju vara en temligen obetydlig handling, men något *är* det, som trycker honom, det är säkert . . . Det kan visserligen förefalla er hårdt, att jag talar så här, men vi, läkare, kunna aldrig hoppas att med någon framgång bekämpa en sjukdom, om vi ej veta anledningen till den.

— *Han*, så god, så uppoftande, skulle vara skyldig till något, som han behöfde dölja!

Han hård och hjertlös! Nej, det är omöjligt, sade fru Berndtson, mera för sig sjelf än som en invändning mot doktors häntydningar, af hvilka hon knappt hört de sista . . . Hvad fel han har, men ett godt *hjerta*, det har han.

— Ja, det tror jag med . . . men, det är, gud nå's så visst, just de lättörda och goda hjertana, som ofta göra sig skyldiga till öfverilningar, hvilka de sedan få ångra . . . Jag tror visst icke, att det är något egentligt brott, men något är det, som klämmer honom, dervid blir jag, ty det är själen — jag upprepar det — ej kroppen, som är sjuk.

— Ni tror således, att han ej med öfverläggning kunnat begå något ondt och orätt; det gläder mig, sade frun, uppklarnande; det var just hans goda hjerta, som först drog mig till honom . . . Jag minns det, som om det varit i går . . . Han bodde i ett boardinghouse, i hvilket jag hade tjänst, ej precis som piga, men näst bredvid . . . Jag var litet slägt till frun och skulle därför hållas litet bättre, men följderna var, att jag fick göra, både hvad hon ej hann med, och hvad man ej kunde eller ville anförtro åt pigorna. Ingen är olyckligare än just ett sådant der mellanting, det vet jag bäst . . . Nåväl, jag hade känt honom några år, utan att vi talt tjugo ord med hvarandra, om jag undantager de tillsägelser han gaf mig, och de svar jag lemnade till tecken, att jag förstått honom, då jag en dag på återväg hem fick se en hop människor springa ned till floden. Naturligtvis skulle jag också vara nyfiken och skyndade dit, då jag i detsamma fick se en ung karl störta sig i vattnet och försvinna. Inom några ögonblick visade han sig åter öfver vattenbrynet och höll då en pojke i "kalufven". Ett ögonblick derefter hade man dem båda i land. Nu först kände jag igen vår hyresgäst, men jag kände också, att han ej var mig likgiltig, der han stod så vacker och ståtlig. Man öfverhopade honom med beröm, och jag, som hunnit nära intill, kunde ej låta bli att också säga ett par ord om det mod han visat. Han igenkände min röst — ty i första ögonblicket

såg han mig ej — men då han i detsamma fick ögonen på mig, sade han med ett hjertligt uttryck: I'm glad that *you think*' so, miss; mer sade han ej, men dermed var början till vår bekantskap gjord, och två år derefter voro vi gifta.

— Hade han redan då börjat med sina affärer? frågade läkaren, som tycktes bli intresserad.

— Ja, fastän i mindre skala.

— Hvad hade han sysselsatt sig med förut?

— Han hade varit till sjös i fem år eller så, men hade afbrutit detta yrke för att egna sig åt handel, som alltid roat honom. För sjölifvet hade han aldrig rätt lust, det har han ofta upprepat.

— Har han alltid varit så här orolig till lynnet? frågade läkaren, som nu kommit rätt i examenstagen.

— Härtill måste jag, tyvärr, svara ja; visserligen har det tilltagit med åren, men redan under första tiden af vårt äktenskap hade han ett anfall af sin mjeltsjuka . . . ty det är väl ändå att ge det dess rätta namn. Fru Berndtson tystnade och såg frågande på läkaren.

— Ja visst, ja visst, men ej af den vanliga sorten; hypokondrien har i vanliga fall sitt säte i mjelten, men hans sitter i hjernan, ty det är något mörkt minne, som plågar honom, derom blir jag för hvarje sådant här anfall allt mer öfvertygad Det kommer afbrutna ord och meningar, som han omöjligt kan hålla inne med;

tankarne behöfva luft; i sådana der monologer har jag ett par gånger öfverraskat honom.

— Nå, hvad har han sagt då, frågade frun med en genomträngande blick.

— Jo, för ett par dagar se'n, då jag skulle göra mitt vanliga sjukbesök, blef jag i tillfälle att höra det. Jag gick tyst, ty det hade några gånger händt, att jag kommit och väckt honom, och jag smög mig med riktiga kattsteg till skärmen, som står innanför dörren. Här stannade jag ett ögonblick och lyssnade; jag förstod strax, att han var vaken, ty då och då hörde jag suckar och enstaka ord, men dock ej så tydliga, att jag kunde uppfatta, hvad han sade, men på en gång trängde orden: de ögonen . . . de ögonen . . . de se jemt på mig . . . hu, hu! bakom skärmen med ett uttryck, som skar genom merg och ben . . . Jag hade blifvit helt och hållet öra . . . Ja, se inte så missnöjd ut, fru Berndtson . . . Det är *min skyldighet* — jag går så långt — att söka upptäcka, hvad det är, som gnager honom . . . Förr finns ingen bot . . . Jag ordinerar för kroppen, och han är sjuk till själen . . . Det hänger ju inte ihop.

— Nå, fick ni höra något mer? frågade frun, blek och med en mine, som om en afgrund öppnat sig framför henne.

— Nej, han mumlade visserligen några ord, men alltför otydliga att kunna uppfattas. Jag smög mig därför tyst tillbaka till dörren i ytterrummet, öppnade denna hårdt, harklade och ho-

stade, så att han skulle höra det, och gick der-
efter in till honom. Han var upprörd och så
förvirrad, att jag en stund fruktade för hans
förstånd . . . Det är ledsamt att behöfva komma
med dessa saker, men läkaren får ej alltid ta
hänsyn till sådant, som andra måste lägga vikt
vid . . . Det är detta, som blaud mycket annat
gör hans kall så tungt . . . Men, bevare mig, är
lockan så mycket? . . . Med er tillåtelse, fru
Berndtson . . . så

— Ursäkta mig, min gode doktor, som är en
så dålig värdinna, men ni har kommit med saker,
som jag aldrig anat. Hans oro har jag tillskrif-
vit helt andra orsaker: han gör ofta förluster,
och detta grämer honom mer än det börde, men
det är med honom, som med de flesta andra,
som arbetat sig upp från intet — han är kär i
styfvern; han vet, huru mycket han fått slita för
den . . . Var så god, herr doktor, och ursäkta mig,
som är så oartig . . . Ja, men det är ju rätt godt
. . . Min man får genom en af sina gamla vänner
allt då och då en pipa direkte från Oporto, som . . .

— som ej gått genom tullkammaren, fort-
satte doktorn, skrattande . . . Skål, fru Berndtson
. . . Smack! . . . Smack! Ja, det *är* verkligen godt
. . . Jag är rädd, att ni får bjuda mig ett glas
till . . . Tack, se så . . . inte mer . . . men till vårt
ämne igen, har ni verkligen aldrig misstänkt nå-
got annat skäl till hans sinnesoro?

— Åhjo, ibland, men att som ni sätta den i
sammanhang med någon handling, för hvilken

han skulle behöfva frukta eller blygas, har aldrig fallit mig in . . . men så ha de här svåra perioderna kommit, då han ej kan förtära något och går uppe nätterna igenom och aldrig kan få nog mycket ljus omkring sig . . . De ha ibland kommit, säger jag, just då han gjort någon god affär, och då jag med anledning deraf yttrat någon undran öfver hans oro, har han nästan alltid svarat: kära Beate, den som gått till sjös så pass länge som jag, han har nog sett saker, som stå jemt framför honom . . . Om tre förlisningar har jag varit med, och jag hör di nödroppen och ser di ögonen, som tigde om hjälp, under det man blott måste tänka på sig sjelf . . . Kanske var det detta, som kom för honom, då ni hörde det ni nyss nämnde.

Doktorn hade försjunkit i djupa tankar . . . Han satt några ögonblick i denna ställning, men reste sig derefter och fattade fruns hand, som han vänligt tryckte med ett: låtom oss hoppas att så är. Detta var enda afskedet; ögonblicket derpå hade han lemnat rummet.

VII.

Solen sken gladt in i rummet; fönstren voro öppna och de hvita gardinerna fladdrade för en lätt vind, som då och då drog förbi; rosorna doftade på blomsterbordet, och i den stora fogelburen sökte ett par kanariehannar öfverrösta hvarandra för att behaga honan, som satt på öfversta pinnen och ruggade fjädrarne, men emellanåt upphörde härmed för att vända hufvudet mot den, som för ögonblicket tog priset som kärlekssångare.

Fru Berndtson satt på samma plats, som läsaren sist såg henne, men hon var ej som då ensam i rummet, utan i en bekväm ländstol satt mannen tillbaka lutad. Han såg blek och medtagen ut, ty det var första gången han var uppe i våningen efter sin sjukdom, som denna gången hade varit längre än vanligt. De sutto båda tysta; frun stickade på en strumpa, och mannen satt med händerna sammanknäpta öfver magen.

Hon satt och såg ned på sitt arbete, under det han åter med något irriteradt i blicken ej tog sina ögon från henne. Då och då öppnade han munnen, liksom ville han säga något, men så tillslöt han den åter och fortfor att se på henne. Ett par ögonblick varade detta, men slutligen sade han med en viss retlighet:

— Det är förunderligt, att du, kära Beate, som är så resonnabel i andra fall, ej vill ta reson i detta ... Hvad är det du pjollrar om, att jag går och bär på något, som jag ej vill ut med? ... Hvar har du fått det der ifrån?

— Min misstanke, att så är, är ju helt naturlig, svarade hustrun, i det hon lät de stora grå ögonen hvila på mannen. Allt sedan vi blefvo gifta, har du haft sådana här anfall, fastän de i början voro mindre häftiga och ej så långvariga som nu och ett par andra gånger under de senare åren Du tar hem medikamenter *lassvis*, men hvad tjenar det till? ... *Kroppen* är inte sjuk.

— Är jag inte sjuk? frågade mannen häftigt ... Det måtte jag väl veta bäst själf.

— Ja, men nu säger doktorn, att han omöjligen kan upptäcka några kroppsliga sjukdomssymptomer ... Han ...

— Doktorn doktorn ... Ja, jag känner igen det pratet På sista tiden har han fått det att tugga på Håller han länge på med det der, så skickar jag honom hans ackord och tackar för den tid som varit.

— Jag kan väl aldrig tro det Han har blifvit en vän till huset, och af sådana ha vi åtminstone ej så många, att det är skäl att göra sig af med någon.

— Ja, det kommer an på, hur han skickar sig . . . Det der vrövlet om, att jag ej har några sjukdomssymptomer, tål jag ej längre . . . Jag känner, som om jag hade hela helvetet här i maggropen . . . Det qväljer mig, som om maran rede mig.

— Ja, men nu skall du ej bli ond, min vän, om jag frågar dig en sak hvad är det för fantasier om ett par ögon, som qvälja dig, och som ofta komma för dig under . . .

— Hvem . . . hvem har . . . sagt? Han hade blifvit askgrå i ansigtet och det var med möda han kunde få fram orden.

— Du har ju vanan eller ovanan — jag vet ej, hvilket som är rättast — att tala högt för dig sjelf. Detta har många utom jag och barnen hört, och jag säger icke hv . . .

— Det behöfver du icke heller, sade mannen afbrytande; det är doktorn, som varit framme; han smyger ju som en katt omkring en; det är han, som fått något att springa med. Han hade något hemtat sig, och ansigtet hade återfått sin vanliga färg, men orden störtade fram, och rösten darrade.

— Och om det nu vore så, så ligger väl intet ondt deri? Han går ju blindbock på det här sättet.

— Blindbock?

— Ja, visst gör han det, då du vill, att han skall ordinera för sjukdomar, som du inte har; det är både hans rättighet och hans skyldighet att söka utfundera, hvar det onda sitter . . . Men du svarade ju ej på min fråga? . . .

— Hvilken fråga? . . . Jaså den; ja, den är ej så svår att ge besked på, svarade Berndtson, som nu återfått sin vanliga själsnärvaro, och såg hustrun rakt i ögonen. Jo, jag var ute på hummerfiske en vecka eller så, innan jag lemnade födelsebygden och gick till sjös . . . Jag hade en kamrat med mig, och han blef borte. Vi hade råkat ut för en förskräcklig storm; det var en riktig "säkringe", då han var i båt, men hur han fumla och bar sig åt den gången, kan jag inte begripa — allt nog: han tumla' i. — Aldrig glömmer jag, hur han skrek till i detsamma han föll öfver båtkanten, och de ögonen, de ögonen se'n! . . . Hufvudet stack upp en gång öfver vattnet, och jag ser än, hur de tigde om hjälp — men jag satt alldeles som förstenad . . . Jag kom mig inte för med någonting i första förskräckelsen . . . Jag kasta' visst ut en ände, men det var för sent. Det der kommer för mig ibland, kan du begripa, och det förefaller mig ofta, som om jag vore skuld till hans död, då jag ej var raskare i vändningarne.

Under det mannen talade, hade hustrun ej tagit ögonen ifrån honom, och denne hade ej undvikit dem, utan var det först, när han slutat, som hans togo sig en liten tripp genom rummet

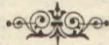
och slutligen ut genom fönstret. Detta dock blott för ett ögonblick, ty i nästa mötte han hustruns med samma fasthet som förut, medan han obesväradt frågade: nå, hvad säger du? . . . Skulle *du* inte känna dig plågad, om du hade något sådant att minnas?

— Jo visserligen, men jag tror knappt, att jag skulle lägga det så vid mig som du . . . Förlora fattningen kan man väl göra utan att få samvetsqual öfver det . . . Jag skulle . . .

— Lyckligt för dig, som kan resonera så, sade mannen, afbrytande . . . Jag kan det, tyvärr, ej . . . Här har du emellertid historien, som doktorn velat göra kapital utaf.

Fru Berndtson gaf sin man en lång och genomträngande blick. Härunder stego tårarne henne i ögonen, och slutligen drog hon en djup suck. Några ögonblick satt hon så, men nu öppnades en dörr, och husjungfrun, gamla Kate, som varit i familjen, sedan Berndtsons gifte sig, stod på tröskeln och vinkade henne, brådskande; hon steg således upp och lemnade rummet.

Mannen satt stilla på sin plats, försjunken i djupa tankar.

VIII.

Ett år hade gått. Hos Berndtsons var allt siglikt. På kontoren och i magasinerna arbetades det med feberaktig ifver: kontorstiden började en halftimma tidigare än hos någon annan och utsträcktes en timma längre. Af den, som dref det stora maskineriet, syntes knappt en skymt, men inuti det skumma rummet satt Berndtson, lik spindeln i sin vrå, och spann sina trådar, och dessa voro af guld, så godt som öfver hela jordklotet. Den gamle kassören satt vid sin pulpet, stel och fåordig, som alltid, men i det urgröpta ansigtet låg ett drag af mjeltsjuka, som ej förr funnits der. Kontoristerna hängde öfver sina böcker och svuro mellan tänderna öfver "släpet" samt kastade arga blickar in i det mörka rummet, då dörren någon gång öppnades; på någon opposition var ej värdt att tänka; hvarje sådant försök skulle mötts af ett: "önskar ni ert afskedsbetyg, var så god och säg till." Strejka är en senare tids uppfinning.

Det var en vacker vårdag i medlet af Maj. Uppå bergen herrskade ännu vintern. Solen glänste på de hårda isbräna, hvilka hon ej ännu kunnat afpressa en enda vattendroppe; öfver snöfälten yrade trindsnön, hård som hagelkorn; nordavinden tjöt i fjellskrefvorna och suckade i de djupare belägna skogarne samt andades med sin kalla andedrägt ned i dalarne, der växtligheten detta år var föga framskriden. Det blåste en kall nordan, men "nordan-vind är godan-vind"; den har någonting friskt och upplifvande, och folkskarorna, som jublande strömmade genom Kristiania gator, måtte ha känt det så. Det var den "syttende Maj", och Norges frihet firade sin trettonde födelsedag. Hvert man vände sig, såg man de nationella färgerna i fanor, som sköto ut från husen, i draperier, som prydde dörr- och fönsterbågar, i äreportar, som slogo sina hvalf öfver gatorna, och från masterna fladdrade tusentals vimplar och flaggor.

Denna dag ville kontorspersonalen hos "gros-serer" Berndtson också fira och hade genom kassören lyckats utverka, att kontoret skulle få hållas stängdt, sedan morgonposten expedierats. Vid tiotiden var der således lika tomt och tyst, som det var folkrikt och bullrande på gatorna. Så fortgick det hela dagen, men i skymningen började det knäppa och prassla i vråarne, och i hörnet invid dokumentskåpet framstack en liten varelse ett gammalt, godmodigt ansigte, vid kassaskåpet syntes ett annat, och snart vimlade

hela rummet af de små hemlighetsfulla varelserna, som kände på låsen, stälde möblerna på sina rätta platser och skrefvo i böckerna. Vid minsta buller från angränsande rummet voro de borta, men blott för att åter smyga sig fram, när det åter blifvit tyst. Så höllo de på natten lång, och gårdskarlen svor "vid död og pine", att han sett två på gården, då han var ute i otan för att fodra hästarne, och kassören, som derjemte var prokurist, bedyrade, att det ej sedan julen gått så lätt att arbeta som dagen derpå; han fick riktiga köpmansingifvelser, påstod han.

Uti det stora rummet, der läsaren en gång förut sett Berndtson, finner han honom denna afton. Han är ensam, icke blott i rummet utan äfven i huset, ty alla äro ute för att se på folkvimlet och, om lyckan är god, höra talen.

Från gatan höres sorlet af den förbivältande folkmassan; en stund derefter är gatan tom, men nu höres det på afstånd som brusdet från ett stort vattenfall. Timme efter timme går på detta sätt, under det att Berndtson, med händerna på ryggen och ögonen fästa på golfvet, går fram och tillbaka; kortare stunder tar han plats invid fönstret och ser upp mot den ljusgrå aftonhimmelen, ty det lider mot tiotiden och har redan börjat bli så mörkt det ämnar i vårnatten, men återtager snart sin promenad. På en gång stannade han och lyfte upp hufvudet. I denna ställning förblef han några ögonblick men gick derefter hastigt mot dörren och lemnade rummet;

fem minuter derefter hade han äfven lemnat huset. I en stor ytterrock, hvars krage var uppslagen, och en mössa djupt ned öfver pannan samt slutligen de förutnämnda glasögonen, var han ej lätt att känna igen och hoppades således att inkognito få blanda sig i folkvimlet för att äfven på närmare håll få se festen. Han tog vägen utefter Kongens gade, passerade midt öfver Carl-Johans-gade och förbi Vor Frelseres kirke; kastade sig in i en af de mörka gränderna, som leda upp till "poliskammaren" samt fortsatte sin gång utefter elfven ända upp mot Dannevikten. Här vände han om och följde landsvägen ända till Kirkevejen i närheten af "Vor Frelseres Gravlund". Ingen lade märke till honom, utan fick han ostörd passera. Visst tyckte han sig en gång höra sitt namn nämnas i förening med ett "ude og spøger" eller något dylikt, men för öfrigt tycktes ändamålet — se utan att blifva sedd — vara uppfyllt, och han vandrade gata upp och gata ner. På sådant sätt hade han kommit förbi den sistnämnde platsen och var just på hemvägen, då han blef hindrad af en folkskockning. En drucken matros hade förolämpat ett par fruntimmer; polis hade tillkallats, och denna höll just på att arrestera de båda orostiftarne. Berndtson ville draga sig tillbaka, men det var för sent, och innan han visste ordet af, var han inryckt midt i folkklungan. Här fick han stå och höra på kontroversen emellan polismännen och de unge sjömännen, af hvilka

den anklagade oupphörligt försäkrade, att fosterlandskärlek och intet annat var orsaken till det, hvarför man attackerade honom. — "Jeg kjænde et trang at tage hele verden i favn, og da jeg ej kunde *det*, favnede jeg den unge dame", sade han, urskuldande, men det halp ej, och han bortfördes slutligen. — Härunder uppstod det en öppning i folkklungan, och Berndtson var just på vägen att slinka ut, då han hörde ett tydligt: jag kan ju ej se den röda fläcken för glasögonen och derpå ett ifrigt: men det *är* ändå han.

Det gick en frossilning genom honom, och hvarje bloddroppe frös till is, då i detsamma han hörde den första rösten hastigt hviska: på Martha gjorde ni ett godt kap — hva' sa'?

Han såg icke den hviskande, men han kände den heta andedrägten alldeles intill örat, och då han hastigt vände sig om, såg han en liten spenslig karl, klädd i sjömansdräkt, stå framför sig.

— Hvad är det fråga om? utbrast Berndtson häftigt.

— Hva' falls? frågade sjömannen med oskyldig mine.

— Det var ni —

— Hvad talar herrn om?

I detsamma uppstod en böljande rörelse, och de blefvo skilda ifrån hvarandra, under det Berndtson hörde ett försmädligt skratt bakom sig.

Det varade ännu en stund, innan han lyckades komma ut ur trängseln. Tio minuter senare hade det emellertid lyckats, och nu styrde

han kosan mot hemmet. Bedöfvad, tumlade han vägen framåt; han visste ej, hvart han gick och måste ett par gånger fråga sig fram. Efter många omvägar uppnådde han dock slutligen detta och sitt enskilda rum. Sedan han fått upp ljus, började han att på sitt vanliga sätt gå fram och tillbaka. Med hufvudet nedlutadt och händerna på ryggen gick han så timme efter timme. Då han blef trött, kastade han sig i soffan, der han, tillbakalutad, låg och stirrade upp mot ljusen i kronan, men detta endast för kortare stunder, ty snart reste han sig och fortsatte sin gång. Ett par gånger hade det knackat på dörren; det var bud från frun med tillsägelse, att aftonmåltiden var färdig, men han hade svarat, att han ej ville ha någon mat; slutligen kom hon sjelf, svaret blef detsamma med tillägg, att han önskade vara i fred.

Dagen derpå hade Berndtson fått ett af sina vanliga sjukdomsfall. Han yrade och fantiserade, och ingen utom frun hade tillträde till sjukrummet, hvartill ett, isoleradt från de öfriga rummen, blifvit utsedt.

På kontoret gick allt sin gilla gång, men dock ej som vanligt under *högtryck*.

IX.

På Beatehill var allt upp- och nedvändt. Möblerna voro inflyttade; i ett par af rummen voro nya tapeter uppsatta; dörrar, fönsterkarmar och trappgångar höllo på att ommålas; det lukade surt klister och oljefärg, hvart man vände sig. Barbenta madamer med skurbaljor framför sig lågo i ett rum, och i dem, som lagt både målare och skurmadamer bakom sig, höllo ett par tapetserare på med gardinuppsättningen. I köksdepartementet var det äfven lifligt, men der rådde dock mera ordning, ty madam Olsen, en af hufvudstadens förnämsta kokerskor, höll här med kraftig hand i tömmarne. Vid uppkørseln till gården höll man på med uppsättande af en äreport, hvars klädning skulle börjas den följande dagen.

Intill ett fönster, vettande åt fjorden, sutto fru Berndtson och hennes äldsta dotter. Den förra var sysselsatt med ihopvirandet af eh liten ståltråds-krona och den senare med ett konstnär-

ligt monogram, på hvilket den första bokstafven redan var färdig, men den andra endast påbörjad. Hon hade dock ej sytt mer än ett par styng, då hon åter fick sprätta upp det. Detta upprepades ett par gånger, men slutligen utbrast hon otåligt: nej, men då . . . Det ser, minsann, ut, som om jag aldrig skulle få bära det namnet . . . så tokigt bär det till.

— Luta ned hufvudet, min flicka, så att jag får profva kronan . . . Se, minsann, är hon icke ändå för liten. Fru Berndtson aflyftade stålträdstommen, och den unga flickan återtog sin förra ställning samt började med sin söm . . . Detta varade dock ej mer än ett par minuter, innan hon mumlade:

— Jag tror, det är rakt förgjordt! . . . Det är femte gången, som jag får lof att sprätta upp, hvad jag sytt . . . Det ser ut, som om jag aldrig skulle få heta Lina Rye! . . . Så har det varit hela tiden, och i ögonen stodo ett par klara tårar.

— Se så, min tös, lägg ej den der struntan vid dig . . . Du får tids nog heta Rye. Om det blir till din lycka, det blir en annan sak. Det är mycket hos din blifvande man, som jag tycker om, men jag har äfven upptäckt saker, som aldrig kunna göra en hustru lycklig.

— Hvad i Guds namn säger du? Du gör mig riktigt ängslig, mor! Hur har du kommit på dessa tankar?

— Jo, det var häromdagen. Olav och jag sutto och talade om några anordningar i ert

hem, bland annat om öfverflödet på tjenare. Ni, unga folket med *tre* pigor! . . . Det är ej att börja i rätta ändan, menade jag.

— Nå? . . .

— Jo, han sade, att han hoppades, att du skulle låta honom styra och ställa med allt . . . Lina är *konsultativt* statsråd, men *verkställande* makten vill jag ha odelad, tillade han med en ton, som skulle vara skämt, men i hvilket dock låg mera allvar, än jag tyckte om. Då jag påminte om, hur fritt din far låtit mig handla med hus och barn, åtminstone så länge ni varit små, svarade han, att det nog ej funnes många husmödrar, som begagnade sin makt med samma måtta och takt som jag — han slog sig riktigt på artighet, skall du tro, — men att han fruktade, att du ej skulle visa samma moderation, och att han redan från början ej ville vänja dig vid några ovanor.

— Han skall få lugg, när jag träffar honom, den skälmen! Lita på det! sade den unga fästmön, skrottande.

— Du skrottar, du barn, men det är ej att skratta åt, ska' jag säga dig . . . Den som kan föra en sådan ton åtta da'r före brölloppet . . . Hvilken ton skall han ej taga sig, se'n han blir äkta man . . . Genom att sakta stryka honom öfver ryggen kan du kanske vinna litet; *trotsar* dig till något gör du aldrig; det förstår jag grant efter det samtalet.

— Ja, men är det inte löjligt, att man och

hustru skola tala om *hans* vilja och *hennes* vilja! ... De tu äro ju *ett* — så står det ju, och tårar stego ännu en gång upp i de vackra ögonen.

— Ja, så *borde* det vara, men *så är det icke*; denna månad skall ej ha gått till ända, innan du skall hafva insett, hvilket nonsens ligger i detta och dylika uttryck... Nej, menniskonaturen vill taga ut sin rätt, i hvad läge vi än må komma i lifvet, och dertill hör i första rummet, att menniskan, hon må vara man eller qvinna, känner sig vara en hel sådan. Har hon förlorat detta begär, då har hon tappat bort sig sjelf. Ingen människa går ostraffadt upp i en annan.

— Jag förstår ej riktigt, sade flickan, tala litet tydligare Jag tror på dig som på vår Herre, det vet du.

— Förstår du ej, barn, att om äktenskapet skall bli fullt lyckligt, så böra makarne vara fullt likställda; de böra rådgöra med hvarandra i allt, som rör deras hem. Ofta bli du och Olav af olika åsigter, och då hänger er äktenskapslycka på, att den får råda, som har rätt, det må vara du eller han, men det är detta, som männen så sällan vilja begripa, och begripa de det, så ha de ej ofta hjerta nog — jag säger: *hjerta*, ty det är endast med *detta*, som de kunna begripa, att det bör vara så ... De hem, i hvilka hustrun har makten, äro nog de lyckligaste, förutsatt, att hon är en förständig hustru, ty der är denna gifven henne af kärlek, då mannens ofta stöder sig på våld och slentrian. Sådant

har dina föräldrars äktenskap varit, och jag skulle ha varit den lyckligaste hustru, om Se så, låt mig profva kronan nu . . . Ja, nu blir den ju bra, och hon började att ifrigt kläda den med myrtenqvistarne, som lågo framför henne på en bricka. Frun hade talat bra och varmt; det lät dock något stelt, som ofta blir fallet med personer, hvilka endast genom läsning men utan finbildadt umgänge söka att ersätta hvad de i ungdomen ej kunnat inhemta. Ja, hon hade nu talat för varmt och skulle gerna velat haft det lilla "om" osagdt. Nu var det emellertid gjordt, och hon skulle ej slippa ifrån dottren.

— Du afbröt, hvad du ville säga; hvad var det du syftade på? frågade denna och såg upp från sitt arbete.

— Härom vill jag ej tala med dig nu, min flicka; det skulle blott grumla din lycka; en annan gång skall jag göra det.

— Ack, kära mor, du vet, huru jag hatar halfqvädna visor . . . Säg ut, säg ut.

— Nej, nej, barn, icke nu.

— Fy, hvad du kan vara stygg, som kan ha hjerta att neka mig min sista bön i hemmet!

— Ja, är jag inte det, sade fru Berndtson torrt utan att se upp från sin bindning.

Några minuter förgingo under tystnad; mor och dotter tycktes båda vara upptagna af hvad de hade för händer. Den förra lyfte då och då upp kronan och höll den framför sig med belåten mine; den senare gjorde på samma sätt och

en stund förgick. På en gång såg dock fru Berndtson upp från sitt arbete och sade med en viss ifvër, under det hon höll kronan framför sig: Nå, rätt betänkt, kan jag gerna säga det. . . . Jo, jag är glad öfver, att du så väl känner Olavs föregående lif. Ni ha sett hvarandra, se'n ni båda voro barn; det finns ingen lucka i hans lif, om hvilken man ej har full kännedom; och detta är en stor lycka, större än du tror.

— Jag förstår ej, hvad du syftar på, sade dottren åter, i det hon såg forskande på modren.

— Jo, det finns intet förskräckligare för en hustru, än då föregående finnas i mannens lif, på hvilka hon aldrig kan bli klok. Detta lemnar fantasien tillfälle till utflykter, som äro . . . *mätte vara* allt annat än behagliga, rättade hon sig hastigt utan att taga ögonen från kronan, vid hvilken hon nu lade sista handen.

— Men, kära mamma; du har ju sjelf varit i det läget . . . Pappa hade ju gått till sjös i många år, när ni lärde känna hvarandra; han är svensk, och du är född i London, nog tycker jag, att i pappas lif åtskilliga luckor kunde finnas, på hvilka du ej kan ha reda, och ändock har du sagt mig, att ingen hustru kunnat vara lyckligare än du; . . . du sade ju nyss . . . men här slogs dörren upp, och ett par högljudda: mamma, mamma! Hvem har rätt? Hvem har rätt? hördes på tröskeln.

— Hvad står på? Ni kommer ju, som om ni hade eld efter er Tala du, Jens, du ger

alltid redigaste beskedet, sade fru Berndtson, glad att slippa att besvara dottrens fråga.

— Jo, Karl vill ha allt skummet på hallonsyltet, som madam Olsen håller på att koka, och jag tycker, att det ej vore för mycket, om han delade med sig litet åt mig.

— Men jag hade fått det och tycker, att jag . . .

— Och så har ni kommit ihop och slagits igen? Icke så? Ni borde skämmas att bära er så åt sista dagarne syster är hemma. *Dela* nu och uppför er skickligt.

De båda tolfåringarne stodo och tittade under lugg, och ingen var nöjd med utslaget, ty Karl ville behålla, hvad han fått, och Jens påstod, att han skulle ha, hvad som fanns kvar, ty Karl hade redan ätit upp sin del. Häröfver uppstod en brinnande träta, och fru Berndtson hade svårt att uppehålla sin moderliga myndighet, och detta så mycket mer som Lina storskrattade. Tyst, tyst, ungar! Ni skriker ju så, att det slår lock för öronen, ropade hon och satte båda händerna för dessa . . . Lugna er nu, ska ni få se, huru jag profvar kronan på syster . . . Du får lof att gå några hvarf öfver golfvet, Lina, så att jag må få se, hur hon tar sig ut . . . Se så . . . Se så . . . Nu sitter hon bra . . . Just så skall hon sitta. Flickan gick några hvarf fram och tillbaka, hvarunder småbröderna alldeles glömde sin tvist, och Jens stötte Karl i sidan med ett halfhögt: ah, hvor smuk hun er! Lina gjorde härvid en

liten sväng på hufvudet för att utbyta en blick med modren, men härvid föll kronan af och rullade utåt golvet. Hon böjde sig hastigt ner och upptog och synade den. Åh, så väl, att hon ej blef skadad! Se, se! ropade hon och sträckte den mot modren. Denna hade bleknat och hade svårt att hemta sig, men det lyckades dock, så att dottren, upptagen med att syna kronan, ej märkte något. Hon kände det dock som en stor lättnad, då en piga i detsamma tittade i dörren med helsningar från kokerskan, som ville tala med henne. Hon lemnade sålunda rummet, men stegen voro tunga och sinnet uppfylldes af dystra aningar.

X.

Det var två dagar senare och en vacker men kvaf Augustidag. Beatehill hade klädt sig i högtidsskrud. På den med granris klädda äreporten svajade flaggor, vimplar och standertar i alla möjliga färger men mest de norska. Öfver hufvudingången till stora byggnaden vajade en jättestor fana i de rena färgerna. Inom hus var allt fejadt och fint, och tapetserarne hade heder af sitt verk, från de nya gardinerna till transparangen med brudens och brudgummens initialer öfver ingången. I köksdepartementet rultade madam Olsen omkring och såg med belåtenhet på sina händers verk. Med egen hand lade hon två kalkoner i stekgrytan och lagade, att hon fick den eld, som passade för att få dem riktigt möra. Grosshandlaren höll rådplägning med ett par vaktmästare om de olika förvaringsställena för vinerna, ty ett par sorter skulle ligga på is, andra icke. Fru Berndtson gick omkring och lade den sista handen vid några småsaker,

som förut ej medhunnits. Hon såg sorgsen och nedslagen ut, ty alltifrån motigheterna vid kronbindningen hade sinnet uppfyllts af mörka aningar, och hon kände en sinnesoro, från hvilken hon omöjligen kunde frigöra sig.

På sitt eget rum uppehöll sig under allt detta den unga bruden. Hon var ännu klädd i sin hvardagsdrägt, men på de dyrbara sakerna, som lågo kringspridda i rummet, kunde man se, hvilken ståtlig brud hon skulle bli. Hon var ej ensam. Hennes närmaste flickvän, utsedd till brudsäta, hade nyss kommit, och de båda vännerna gjorde just en ronde omkring rummet för att skärskåda de vackra och dyrbara sakerna. De hade synat öfver klädningen och slöjan; de små hvita sidensargeskorna hade beundrats; det dyrbara skärpet vardt befunnet "uhyre smukt", och man hade kommit till smyckena.

— Nej, men du, Lina, hvilket vackert armband; hvem har du fått det af, af far eller fästman?

— Af Rye, förstås; far ger, minsann, ej så stora presenter . . . Den der lilla agraffen är allt, hvad han gett mig i nipperväg.

— Nej, men du, så vackert, så charmant! Se, hur den lilla perlan bryter sig mot solljuset! . . . Hon är nog äkta . . . Hva sa'? — sade vännen, beundrande, och höll det ifrån sig.

— Ja, visst är det vackert, men jag är riktigt rädd för det.

— Hur så?

Från Land och Strand.

— Jo, det har burits af Olavs både mor och mormor, då de voro brudar, men de blefvo båda mycket olyckliga; hela romaner äro förknippade med det der armbandets. Han gaf mig det på vårt eklateringskalas, men det var först för några veckor se'n, som han talte om dess historia.

— Nå, men att han ville ge det åt dig? . . . Det var besynnerligt.

— Jag sade honom också det, men han skratade och sade, att han ej trodde på något skrock, och att han *ville*, att jag skulle bära det som brud. Jag skulle visa, att sådant der vore dumt prat, menade han. Hvad skulle väl kunna inträffa? frågade han och skrattade.

— Sådant är öfvermod, och för sådant kan man dyrt få plikta, anmärkte väninnan allvarligt.

— Du ser så betänksam ut, att jag blir helt beklämd.

— Ja, kanske är det dumt, men jag är nu en gång för alla sådan . . . Jag tror på drömmar och dåliga förebud . . . Du skrattar, men jag har dock sett besynnerliga saker i den vägen. Vore jag i dina kläder, så lade jag undan det.

— Skulle nog sjelf vara för det, men att på sjelfva bröllopsdagen göra honom emot i en så obetydlig sak, det vill, det vågar jag ej. Han skulle genast märka det . . . Så god han är, skulle han dock kunna taga humör, och jag vill ej ge anledning härtill, minst på denna dag . . . Och se dessutom, hur ståtligt är det icke! . . . Ja, men är det inte bra vackert! utropade hon, under

det hon trädde det på armen och höll det framför vännen.

— Ja, ja, visst är det vackert, men jag säger än en gång: vore jag som du, så . . .

Här afbröts dock meningen af fru Berndts röst i trappan. Lina sprang och öppnade dörren. Hvad är det, mor? frågade hon.

— Jo, pappa vill, att vi skola skynda oss och äta middag; han har sett ett par segel, som hålla hitåt, och han tror, att det är gäster, som vilja komma undan ovädret, ty ett sådant är i faggorna, menar han . . . Kom strax, så att det är undanstökadt.

De båda vännerna skyndade sålunda ner i matsalen, och några minuter derefter var man församlad kring bordet.

Under tiden hade det mulnat till; det var åska i luften, som kändes het och qväfvande. Kanske var det det, som förorsakade förstämningen, ty man såg ned på tallrikarne och åt; knappt ett ord yttrades. Visst hade Kalle och Jens litet tassel för sig, som måtte rört trakatten och systren, ty då och då hördes lösryckta: "den fæle Rye," . . . "en sådan kone!" . . . "Jeg vil hyve till mig av de . . ." Men här sväljde Jens rodnande förtroendet, ty han såg modrens ögon allvarsamt vända mot sig. En sådan sinnesstämning var något ovanligt kring middagsbordet på Beatehill, der det annars alltid gick gladt och gemytligt till. Far sjelf var under dessa stunder ofta upplagd för att berätta små

historier ur sitt sjömanslif; han gjorde det väl, och det smickrade honom att se allas ögon, riktade emot sig. Visst kommenterade Jens dem ibland med ett sakta: "nu lyver han alt", till brodern, och kring fruns mun spelade då och då ett leende, men med allt detta hörde man honom dock gerna, ty han hade något trovärdigt och salvelsefullt i tonen, som ej var det minst roande för dem, som kunde skilja mellan dikten och verkligheten. Äfven fru Berndtson skattade under dessa middagsstunder till den allmänna trefnaden. I hennes sätt att uttrycka sig låg en viss torrlighet, som isynnerhet visade sig, då hon roade sig med att sätta smågossarne på det hala. Med sitt goda hufvud och vakna öga upptäckte hon ej sällan de små fuffens de hade haft för sig, och dessa hade hon vid middagen ett sätt att bry dem för, som bet bättre i skinnet än både risbastur och hårluggar. Barnen hade också stor respekt för dessa stunder, som de kallade "mors passiarer". — Af detta märktes emellertid ej ett spår, utan man satt, som sagdt, och tuggade, men äfven det utan egentlig smak: man åt, för att det var så dags på dagen, men ej för att man kände någon matlust. Fru Berndtson kastade då och då en hastig blick på mannen, och för hvarje gång syntes hon allt mer orolig, ty hon såg, hur lynnet höll på att komma i olag, och detta slutade alltid med en obehaglig scen, något som hon åtminstone på en sådan dag ville förekomma. Hon beredde sig således på sin vanliga taktik

och ville just bry Jens för hans tilltänkta hyfningsplan; då Berndtson surt utbrast:

— Ja men, de qvinnfolken äro sig då alltid lika! ... Ser du, Beate, hur Lina inte kunnat hålla sig och spöka på sig i förväg!

— Hvad menar du? Jag märker ingenting, sade frun och kastade en blick på dottren.

— Jaså, du märker inte juvelarmbandet!

Frun skiftade färg, men svarade med en liten ursäkt i tonen: nå, det är väl ej så underligt, att Lina bär den vackra gåfvan på sin bröllopsdag, äfven innan ...

— bruddrägten kommer på, vill mamma säga, fortsatte Lina, rodnande och med tårar i ögonen ... Du vet, Flora, att det kom på i tankarne, då vi stodo och talade om det och dess tidigare historia.

— Se så, min piga, se inte så sårad ut för det, jag mente ju intet ondt, sade fadren, blidkad, och med mera vänlighet i tonen, än han brukade ... Nu dricker vi försoningsskålen, eller hur, och han lyfte sitt glas. Lina hade just fattat sitt, då en blixtplystet rummet, och ögonblickligt derefter hördes en knall, så häftig, att möblerna skallrade, och glasen klingade. Lina kom i en sådan darrning, att vinet spildes på duken. De innevarande sågo förskräckta på hvarandra, och några lemnade bordet. Man hade dock knappt hunnit hemta sig, innan en ny blixtplystet med ett fräsande ljud lät höra sig och i samma ögonblick hördes åskknallen, denna gången, åt-

följd af ett väldigt brak, och då man såg ut genom fönstret, låg en stor björk kullkastad framför förstugudörren. I fallet krossade hon ett dufslag, hvars innevånare till en del dödades, under det att de, som kommit undan med förskräckelsen, flögo flaxande omkring.

— Det var, min själ, en vacker början, sade värden, mörknande, i det han lemnade rummet för att laga, det trädspillrorna, som barrikaderade ingången, skulle bli undanskaffade. Detta lät sig emellertid ej göra, ty under första halftimmen var det lifsfara att sätta foten utom dörren: blixtn följde på blixtn och knall på knall; stormen, som börjat med några korta vindstötter, hvilka efter hand blefvo tätare, hade slutligen öfvergått till en verklig orkan, och tallarne i bergsslutningarne störtade, som om de varit mejade med en lie. Regnet hælde från himlen och bildade i hvarje fördjupning en bäck, som med sitt smuts-gula vatten sipprade framåt, bortsköljande blommor och gräs. Äreporten låg som en stor "bråthög", ur hvilken flaggorna här och hvar framstucko. Efter en timme senare var det värsta öfver, och några minuter derefter hade åskvädret och stormen dragit förbi, och solen tittade, varm och strålande, fram emellan molnen, som blefvo allt glesare, tills slutligen äfven de drogo bort. Fjorden, som under tiden legat mörk och dyster, hade nu åter en klar himmel att spegla sig emot, den låg der åter skimrande och blåglänsande i den vackra middagsstunden.

Ett par timmar senare voro de värsta spårren af ovädret utplånade, och nu började de första vagnarne att anlända. De af gästerna, som bodde närmast, hade helt och hållet kommit undan ovädret; af mera aflägsset boende hade deremot några råkat illa ut, och några af damerna sågo ut, som om de varit dragna ur en buteljals, då vagnarne körde fram till Beatehills stottrappa. Dessa hade dock undkommit med förskräckelsen, men af dem, som skulle komma sjöledes, såg man ej ett spår. Spejande sågo hundra ögon utåt fjorden, som var den väg, på hvilken flera, och bland andra brudgummen, skulle komma. Då och då visade sig en seglare, som tycktes hålla kurs mot stället, men efter en stund styrde han åt annat håll och for förbi. Detta upprepades flera gånger, och för hvarje sådan blefvo minerna mer betänksamma. Så förgick hela eftermiddagen, men framemot qvällningen syntes äntligen en jakt, som för fulla segel höll kurs mot Beatehills sjöbrygga. Detta var således ett koteri af de väntade, och man rusade ner till stranden.

— Rye är väl med er? ropade Berndtson ytterst från broändan, dit han skyndat förbi de öfriga.

— Nej, det är han inte, skrek sörenskrifveren, som stod längst fram i fören, med en sorglig skakning på hufvudet. . . Herre min skapare, han är inte kommen; då var det nog hans

segel, som vi sågo på Piperviken, fortsatte han och vände sig till de kringstående.

— Ja, det är nog så, svarade fogden; jag tyckte mig känna igen hans "Lina" — ty så hade han kallat den efter sin fästmö — på den höga riggen. För att bli säker på min sak, gick jag bort till fören att hemta kikaren, för att kasta ett öga på flaggan — den var hvit med röd kant. Just i detsamma kom den der svåra kastbyn, och då jag kom tillbaka, var han borta.

— Stackars menniskor; det blef också ett bröllop! sade sörenskrifveren och skakade medlidsamt på hufvudet.

Några minuter senare hade man hunnit i land.

— Har ni ej sett till Ryes jakt? frågade värden ängsligt utan att helsa.

— Vi vilja hoppas, att vi ej gjort det, sade fogden med ett medlidsamt leende.

— Hvarför säger ni så?

— Jo, jag såg en båt sjunka, eller, rättare sagdt, han försvann, under det jag vände mig bort på ett ögonblick.

— Det kan ha varit en annan. Hvarföre tror ni, att det just var han? frågade Berndtson, allt ifrigare.

Sörenskrifveren och fogden utbytte en mine af hemligt förstånd, hvilken ej undgick Berndtson, som i denna tyckte sig ha fått nog svar

och skyndade upp till gården för att rådgöra med hustrun.

Gästerna åter troppade upp till bröllophuset, der de emottogos af de utsedda värdarne, men med miner, som om de kommit till en begrafning. Timme efter timme förflöt på detta sätt, och slutligen blef det afton, utan att den väntade hördes af. Nu hade man visshet i saken; den ene efter den andre lemnade stället och sist presten.

Under allt detta satt bruden ensam på sitt rum. Hvarje blodsdroppe i hennes ansigte hade försvunnit. Hon kunde hvarken gråta eller beklaga sig; båda delarne skulle gett lindring, men hon förmådde det icke. Modren hade några gånger kommit in. Hon steg dervid upp och gick emot henne samt lade sitt hufvud mot hennes axel. Så stodo de en stund under tyst omfamning, men snart hviskade flickan: gå, gå, jag behöfver kämpa ut den här stunden ensam, dock ensam är jag, gudi lof, ej, tillade hon med en varm blick: *en* är, tack vare dig, hos mig Jag vill ej se någon annan än dig, mor, säg Flora det. Kom tillbaka om en stund, men låt mig nu vara ensam. Modrens och dottrens ögon möttes för ett ögonblick med ett par varma blickar, hvarefter den förra med en kyss på Linas bleka panna lemnade rummet. Denna stod några ögonblick, lyssnande, men då modrens steg bortdött, började hon att gå fram och tillbaka. Detta varade dock ej mer än ett par minuter, ty snart

gick hon till soffan, framför hvilken hon nedsjönk i en stilla fastän ordlös bön. Så förföt natten. På morgonen kom en fiskare, medhafvande en hatt, hvilken igenkändes såsom den drunknades. Några dagar senare återfanns äfven han Af bröllopsfesten på Beatehill blef i stället begrafning . . . Lina gifte sig aldrig.

XI.

Hvar är frun, frågade Berndtson, i det han steg in i tamburen, som den gamla husjungfrun öppnade.

— Hon gick ut för en stund sedan och bad, att jag skulle säga grosshandlaren, att hon gått till grosshandlar Leibergs, der det är mycket klent; man väntar, att frun skall få sluta Hon sade, att jag skulle ha middagen i ordning för grosshandlaren ensam . . . Skall jag taga in maten? . . .

— Vänta ett ögonblick . . . Jag har en lista, som jag vill göra i ordning först . . . Det är fråga om en middag i öfvermorgon . . . Ja, gör inte så stora ögon för det . . . Det är inte ofta det kommer ifråga, men nu måste jag ha det . . . Jag undrar, om frun har det så, att hon kan få i ordning en sådan till . . . låt mig se, ja, till i öfvermorgon; då måste jag ha den.

— Det tror jag nog . . . Åh, hvad förundrad hon skall bli . . . Huru många är det, med förlof? frågade jungfru Kate, intresserad.

— Ja, det är just det jag skall gå in i mitt rum och teckna upp, så skall hon sedan få listan . . . Ungherrskapet är väl hemma?

— Nej, de äro ute på Beatehill, så att grosshandlaren får spisa ensam.

— Jaså, laga, att du snart får i ordning, för jag är hungrig som en varg; jag går emellertid in i mitt rum för att, som sagdt, komplettera listan . . .

— Om högst en halftimme skall jag ge matbud.

Den gamla pigan skyndade ut i köket, och Berndtson gick in i sitt rum.

Kate hade emellertid lofvat mer, än hon förmodade hålla, ty första halftimmen var länge sedan förliden, den andra närmade sig slutet; klockan var nära tre, en sen mattimma i berndtsonska huset, der man höll sig till det gammaldags bruket att äta middag vid middagstid och ej om aftnarne, och Berndtson såg mulen på klockan. Han ämnade just ringa för att påskynda matbudningen, då i detsamma ljudet af tamburklockan trängde in i rummet . . . Det blef tyst under några minuter, men nu upprepades ringningen, häftigare än förut.

— Hvem kan det vara, som kommer vid den här tiden? tänkte Berndtson, men gjorde det som vanligt högt och såg förargad ut. I detsamma öppnades dörren, och Kate tittade in.

— Här är någon som vill tala med grosshandlaren, sade hon.

— Hvem är det? frågade Berndtson, ännu mera förargad, då han märkte, att han ej skulle få äta sin middag i ro.

— Det är ett fint fruntimmer.

— Ett fruntimmer? Sade hon sitt namn?

— Nej, och när jag frågade, hvem jag fick anmäla, svarade hon, att hon ej ville uppge det.

— Hvad vill det säga? . . . Hur såg hon ut?

— Derpå kan jag ge lika litet besked, ty hon har ett tätt flor för ansigtet.

— Hm, hm . . . hm, hm . . . Märkvärdigt det här . . . För in henne i salongen . . . Jag skall ajusterera mej ett grand.

Pigan gick ut, och han hörde minuten derefter, hur hon och den främmande vexlade några ord i tamburen, samt hur dörren till salongen öppnades. Berndtson kastade en blick i spegeln, ordnade håret en smula och afborstade ett par fläckar på rocken samt gick derefter att emottaga den främmande. Denna hade stannat strax inför dörren. Det var ett högväxt, starkt bygd fruntimmer. Hon hade kastat slöjan åt sidan, hvarvid ett äldre ansigte med skarpa drag visade sig. Ögonen voro stora och mörka med något förunderligt genomträngande i blicken. Berndtson gick några steg emot henne, helsade lätt och gjorde med ena handen en utpekande rörelse mot soffan, invid hvilken han tog plats.

— Jag skall väl till en början säga mitt namn, sade den främmande och intog den utvi-

sade platsen . . . Det är för er säkert icke främmande . . . Maren Jensen är mitt namn.

Berndtson hade skiftat färg, men svarade hastigt och i en obekymrad ton . . . Jag känner ett dussin med det namnet, min *fru* — jag förmodar, att jag skall säga så — Jensen? . . . Jensen? . . . Jag kan icke påminna mig . . .

— Nå, om jag lägger namnet Martha till, kanske ni då kan erinra er . . . Jag var kaptens Jensens hustru.

Grosshandlaren hade blifvit askgrå i ansigtet, men han fattade sig snart och svarade kort:

— Martha är väl namnet på något skepp? förmodar jag . . . Och er man förde detta skepp; var det så?

Den främmande böjde bekräftande på hufvudet.

— Nå än se'n då? . . . Hvad ger mig äran af ert besök?

— Jo, jag vill be er om några upplysningar . . . Min man förläste vid Smögen för tretti år tillbaka; han var på hemsegling efter fyra års bortvaro och medförde en stor summa pengar i guld, som han bar i en gördel, hvilken han natt och dag hade på sig. Genom min aflidne svåger vet jag, att liket flöt upp, och att det då var utplundradt . . . Både gördeln och myntet voro borta. Nu har man . . .

— Men, min bästa fru, hvad har jag med allt detta att göra? frågade värden, afbrytande

..... Ni är väl inte kommen hit, för att beskylla mig för att ha plundrat honom.

Rösten var lugn och fast. I samma mån, som faran ryckte närmare, ökades ock hans sjelf-beherskning; det var alltid så med Berndtson.

— Gud bevare mig! ... Jag vill visst inte säga, att ni sjelf gjort er skyldig till ett sådant brott, men att ni på något sätt varit mellanhanden vid bortvexlandet af det bortkomna myntet; det vågar jag påstå.

— Nej, nu går skammen på torra landet! utbrast grosshandlaren. Är ni alldeles från vettet? Komma till en person, som — jag vågar sjelf säga det — åtnjuter ett allmänt och stort anseende, och hvars namn på börsen åtnjuter verklig klang ... ja, *klang*, min fru ... att komma och kasta en sådan beskyllning i ansigtet på honom, det går, min Gud, för långt!

— Förifra er ej, min bäste grosshandlare Jag vågar naturligtvis ej komma med ett sådant påstående utan att ha något skäl för det, sade den främmande lugnt, under det hon lät blicken falla, full och fast, på den lille mannen, som, trots sina bemödanden att hålla sig rak, vid de sista orden sjunkit märkbart tillsammans, och rösten lät ej så fast, som förut, då han frågade:

— Hvilket kan detta vara? ... Ni gör mig riktigt nyfiken.

— Jaså, skall jag verkligen behöfva uppfriska ert minne? ... Jo, ser ni, orsaken till mitt

besök är denna. Några veckor . . . nej, knappt fjorton dagar efter olyckan, kom en sjömansklädd person in på grosshandlar Sörensens — min svågerns — kontor i Köpenhamn och bad att få vaxla ett obetydligt belopp engelskt guldmynt; härvid fäste man sig ej, men då samme person ett par dagar derefter återkom och ville vaxla bort ett större belopp, då började kassören få sina dubier rörande rätta åtkomsten, isynnerhet som han dagen förut hört omtalas strandningen af Martha. Han underrättade sig sålunda om hans hemort, och då den unge mannen obesväradt sade sig vara från den trakt, der denna egt rum, yttrade gubben sin förundran öfver, att han hade så mycket engelskt mynt och frågade, om man hade godt om den varan i Sverige. Sjömannen påstod detta vara händelsen, då sillfångsten var otroligt gifvande, och engelsmännen de förnämste afnämarna. Gubben gratulerade, men tillade, att den, som fått kapten Jensen i nätet — han hade gjort ett *ännu bättre kap*. Han hade emellertid ej väl sagt detta, innan svensken strök pengarne till sig och var utom dörren . . . Några dagar derefter hade gubben Pedersen — kassören hette så — sett samma person stå utanför på gatan och tala vid en annan person; han hade då utpekadt honom för principalen och en sjökaptan, ungdomsvän till min man. Händelsevis kom svensken att kasta ögonen åt kontorsfönstren, och nu var det, som om man blåst bort honom.

Sedan förlorade man spåren af honom, tills man genom en tillfällighet åter blef satt på dem.

— Detta är ju en riktig roman, min bästa fru Jensen, ni gör mig riktigt nyfiken På spår, säger ni, och man har lyckats få reda på den göken?

— Ja, det har man.

— Hvem är han då?

— Jo, det står i detta bref . . . Brefskrifvarn påstår sig bestämdt veta det. Han har sina osvikliga igenkänningstecken.

— Är det möjligt, och ändå låter man honom gå fri . . . Hvarför anklagar ni honom icke?

— Jo, emedan jag helt nyss fått de upplysningar, som stå här.

— Och hvad är nu er plan?

— Jo, att gå härifrån till en advokat och lemna saken i hans händer.

— Jaså, verkligen Men har ni besinnat, hvilket ansvar ni derigenom ådrager er? Sannolikhet är *en* sak, bevisning *en annan*.

Den främmande hade tystnat och satt några ögonblick med nedlutadt hufvud och ögonen fästa på mattan, men nu lyfte hon åter upp detta och sade med en ton, som då man fattat ett oryggligt beslut: Jag går, som sagdt, härifrån till den advokat, på hvilken man gifvit mig anvisning. I detta bref uppges *ni* med bestämdhet vara den man, som i Köpenhamn vexlade myntet.

Det är möjligt, att ni ej kan identifieras med denne, men man kan också tänka sig att så kan ske. Huru saken än aflöper, så riskerar jag intet, men ni mycket; hvarför behöfver jag ej närmare utveckla. I förhoppning om en godvillig uppgörelse, och att jag ej förgäfves skulle behöfva klappa på ert samvete, kom jag hit, men jag ser, att jag bedragit mig, och således finns ju ingen annan utväg.

— Ni gör, som ni vill, svarade Berndtson, med en ton, som han sökte göra fast, ehuru det ej ville fullt lyckas, men jag säger ännu en gång: akta er, min fru! Spänn ej bågen så, att den brister! *Uppgörelse!* Hvad är det för ett uttryck? Det begagnar man till en person, som har en sjuk sak, men ej till en, som är så oskyldig som ett barn, som föddes i natt.

— Och detta är ert sista ord?

— Ja, mitt sista.

— Jaså, men en upplysning torde ni dock kunna lemna mig . . . Hvar begrofs min stackars man, sedan man utplundrat honom?

— I detsamma ni hotar mig med en anklagelse, begär ni en tjänst . . . Riktiga fruntimmersfasoner! . . . Jag skall emellertid behandla er på annat sätt . . . Jag lemnade ej Smögen förrän åtta dagar efter sedan den der strandningen, som på sin tid väckte så mycket uppseende, egt rum. Nyfikenheten hade dragit tillsammans folk från hela grannlaget, och jag

var också med, när de uppflutna liken begrofvos . . . Jag var till och med bland bärarne, så att den saken minns jag godt. Man hade gjort grafven för liten, så att liket af er man ej fick rum på samma ställe, som de andra, utan blef han jordad för sig i sydvestra hörnet alldeles intill muren.

— Och härpå är ni fullt säker?

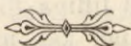
— Ja, fullt viss. De sista intrycken och händelserna från den plats, der man födts och uppväxt, stå alltid lifliga för oss, åtminstone är det så med mig: jag kan minnas allt, ända till den minsta småsak, så att detta må ej förundra er . . . Men hvad pengarne angår, så kan jag ej lemna er den minsta upplysning.

Under det Berndtson talade, hade enkan haft sina ögon oupphörligt fästade på honom; ej en mine, ej en rörelse undgick henne. Han såg henne fullt i ansigtet, rösten var fast och fyllig, men ändå var det något — hon visste ej hvad — som gjorde, att hon mer än förut var öfvertygad, att han och ingen annan var brottslingen. Hon satt tyst några ögonblick, men reste sig derpå och sade lugnt och bestämdt:

— Jaså, ni vill ej lemna mig närmare upplysningar i denna sak . . . Jag säger *vill*, ty att ni skulle *kunna*, derom är jag *fullt* öfvertygad. Men det kommer en stund — lägg dessa ord på hjertat — då ni ej skall kunna neka längre. Inför honom, som pröfvar hjertan och ransakar njurar, stämmer jag eder att en gång stå till

ansvar för hvad som ligger er till last i denna sak . . . och nu farväl!

Nästa ögonblick hade hon lemnat rummet. Berndtson hade följt henne till dörren, men derefter återvände han till sin plats. Nu var det slut med sjelfbeherskningen, och han sjönk förintad ner på stolen. I denna ställning fann honom frun, då hon en timme derefter återvände.

XII.

och ni tror således, att intet är att göra?

— Ja, min fru, det icke blott tror, utan vet jag . . . Att efter en så lång tid komma med en anklagelse af så graverande beskaffenhet, är intet lekverk skall jag säga er . . . Och hvad är det ni vill bevisa? Jo, att det var han, som var inne på er svägers kontor och ville vexla bort det der guldmyntet. Om nu detta vore en möjlighet, hvilket jag betviflar, hvad mer? Han kunde ju på god tro ha uppträdt som kommissionär åt en annan; han kunde ju, som han sjelf sade, hafva inkasserat dem för ett par sillaster. Det sista är visst inte troligt, men *tänkbart* är det . . . Han skulle komma med en rekonventionstalan mot er, och jag skulle äfventyra mitt anseende som advokat genom att antaga mig en *sådan* sak; nej, min fru, det afsäger jag mig.

— Betyda då de der igenkänningstecknen alls intet?

— Nej, inte det ringaste i *juridiskt* hänse-

ende. Ett födelsemärke! . . . nej, vet ni, min fru; jag vet ej, hvad mine jag skall hålla vid så mycken naivitet! Den som skrivit det der brefvet måtte inte vara mycket klyftig . . . Det är oförsvarligt att ha narrat er att fara den långa vägen häremellan och Helsingfors; det är inte näste-gårds väg, minsann! . . . Att ni ej talte vid någon jurist i er stad, innan ni gaf er i väg. Han måtte ha varit hur stor klåpare som helst, men en sådan resa skulle han alltid ha afstyrt.

— Men säg mig, hvarför skulle han bli så förskräckt vid de der påminnelserna han fått om händelsen.

— Nej, min fru, nu är ni rolig . . . Förskräckt! . . . Hvem har sagt, att han blef förskräckt? . . . Brefskrifvaren, ja, men det kan ju ha varit en subjektiv uppfattning af *honom* Berndtson var kanske icke det minsta rädd Rörde det inte en så sorglig sak, kunde jag vara frestad att skratta åt alltsammans.

— Ni vidblir således, att intet är att göra?

— Ja, det gör jag visst, äfven om saken ej rörde en person med det anseende, som Berndtson lyckats förvärfva sig Jag har för min del alltid tagit karlen som aktör och vill ej ge två ruttna lingon för hans karakter . . . Det der folket, som går med breda fallar på kläderna och låter stöta i basun för sig på gatorna, blir aldrig mitt folk. Gång på gång

hör man talas om större summor, som skänkts till den eller den välgörande inrättningen; det heter alltid, att gifvaren vill vara okänd, men fjorton dagar derefter vet hela staden hvem den "ädelmodige" och "storslagne" gifvaren är, fastän hans namn ej utsättes i tidningarne Hvem har stält till det, tror ni? Hvem, om ej han sjelf Men världen *vill* bli dragen vid näsan, och derföre blir hon det ock. Att vilja antasta *honom*, vore emellertid detsamma som att sticka handen i ett getingbo ... Man skulle få hela fruntimmersklungan på halsen, och de skulle uppsätta sina män och andra anhöriga, och man skulle ha stält det vackert för sig! Nej, min fru, jag vill ej låta mitt namn inblandas i en så vansklig sak, och jag tillåter mig att ge er det vänskapliga rådet att ej på *rättslig* väg söka framtvinga något, ty det *kan* ej lyckas; det skulle dessutom kunna ha de obehagligaste följder. Lika litet går det öfverenskommelsevis; han är härtill för kär i styfrarne, och det vore ju dessutom att ta sak på bak. Bäst, som sagdt, att slå alltsammans ur hågen.

Härvid reste sig advokaten. Enkan förblef några ögonblick qvarsittande på sin plats, men reste sig derefter med ett sorgset: det är väl ingen annan råd, men hårdt är det. Hon framräckte derefter sin hand åt juristen, hvilken på en gång blef helt mjuk i ryggen och under

upprepade bugningar följde henne, icke blott till dörren utan äfven genom tamburen. Ögonblicket derefter hade dörren till denna tillslutits, och advokat Jacobsen återvände till sitt rum, vägande ett större guldmynt i handen.

XIII.

Det var en vecka senare, en vacker septemberratt. Himlen var betäckt af strömoln, som, kommande från landsidan, sakta drefvo till hafs. Närmast land stod hafvet som en spegel, och fullmånen, som nyss gått upp, slog den en glänsande bryggan efter den andra mellan öarne och skären.

På bergstigen, som går mellan Fisketången och Grafvarnes fiskeläge, gingo ett par qvinnor med raska steg mot den senare platsen. Månen var i "fyller" och sken klart öfver nejden. Stund efter annan seglade dock ett svart moln öfver himlen och undanskymde denne, och nu bredde sig en djup skymning öfver trakten. Detta varade dock ej länge, innan himlen åter var ren och nu blef det åter ljusst omkring dem, men föremålen fingo något ovisst och sväfvande, och det föreföll, som om skuggorna ifrån dem rörde sig.

— Då ä bätter, när månen ä borte, tycker

ja', sade den ena af de båda vandrerskorna; se på skugger'a framför oss . . . Ja' vet, att di kommer ifrå' oss, men ja' tycker ändå, att dä ä hemskt . . . Gå inte å slå med arma' kring dej på dä der viset.

— Ja' tycker så mä . . . Se på den långe skuggen ifrån den höge sten derborte; dä ä rikti't, som om han ville ta oss.

— Ja' vet inte, hvarföre ja' känner mej så hemsker i qväll. Ja' har ju gått den här vägen hundratals gånger förut . . . Usch, att vi ska förbi körgår'n!

De båda qvinnorna hade emellertid utan alla äfventyr hunnit slutet af bergstigen och fortsatte nu med raska steg på den väg, som, gående utmed kyrkogårdsmuren, sakta sluttar ned mot fiskeläget. De blundade med högra ögat och vände hufvudet åt venster, under det de med påskyndad gång gingo rakt framåt. De hade på detta sätt hunnit nära det nedersta kyrkogårdshörnet, då den, som gick närmast muren, fick en stöt i sidan.

- Hvad gör du så för? frågade den knuffade.
- Ser du inte der borte i körgårdshörn't.
- Jess, hva' ä dä?
- Ett spöke, kan du väl förstå.
- Se, nu räcker det upp arma' å knäpper ihop händer'a.
- Ja, ja, å se, nu knäar dä!
- Hör, hör, hur dä stöner.

— Se, nu sträcker dä opp arma' igen
Hva ska vi ta oss te?

— Dä ä nokk bäst, att vi tar å te venster
bortöfver bergklinten, annars kunn'e dä gå oss illa.

Med hastiga steg skyndade de åt det utpekade hållet; några minuter hördes deras steg klappa mot berghällen, men ljudet häraf blef snart svagare, tills det alldeles bortdog.

På vägen, som leder förbi kapellgården, men närmare strandgatan i Grafvarne, stod morgonen derpå ett halft dussin qvinnfolk, huttrande och med händerna stuckna under förklädena, ty det låg en kall och tung höstdimma öfver nejden. Samtalet rörde sig som vanligt om hvardags-händelserna omkring och i fiskeläget samt brödbekymren, då en utbrast:

— Har I hört, hva Svanesa å Koljepetters
Lisa ha vuret ute för i natt?

— Nå, hva ha dä vuret?

— Jo, di har vuret ute för spöke.

— Hur va dä? Jo, dä ska en tro!

Spök'a, di ä utdö'a . . . Tala om'et, får vi höra, hördes det om hvartannat och i olika tonskiftningar.

— Jo, di hade vuret på Tången i går. — Svanesa har en bror der, som I vet . . . å när di kom nära inté*) nedre körkgårdshörn't, så så' di tydli't en skepne, som knäa sej, sträckte opp

*) Intill.

arma' å hade sej på alla di vis . . . stönte å jämra' sej gjorde'n mä . . .

— Åh, bevara mej, aldri hörde ja' värre! Gudskelof, att *ja'* inte fick se't, för då hade ja' dött i förskräckelse . . . Å ett *spöke* va dä å ingenting annat? surrade det omkring berätterskan.

— Visst va dä ett spöke! . . . Hva skulle dä annars ha vuret? inföll den sistnämnda, stött öfver, att man ens kunde dra hennes ord i tvifvelsmål . . . Ja' så't inte, men Lisa talte sjelf om'et, å ho' ljuger allri', dä vet I . . . Å dä va inte nog mä dä; ho' sa', att den dere skeppen hade mä sej en stor hunn', som låger'a sto' ur halsen på, å som slecka' na mä si ell'tunga — så nog va dä spöket ett utå di rätte allti'.

XIV.

Det var fem år senare. I det lilla rummet innanför kontoret vid Tolbodsgaden sutto Berndtson och den gamle kassören. Med den sistnämnde hade tiden handskats varligt nog, men med husbonden förhöll det sig annorlunda, ty, ehuru föga öfver sextio år, såg han ut, som om han varit några och sjuttio. Den förr fylliga och spänstiga gestalten hade fått något tunt och ihopsjunket, ögonen hade blifvit matta och håret glest. Då han gick, voro stegen stapplande och kroppen framåtlutad.

Grossören satt på sin vanliga plats och kassören midt emot. Båda voro sysselsatta med att räkna.

— Nå, stämmer det? frågade Berndtson och såg upp från pappersarket, som var fullskrifvet med siffror.

— Strax . . . Blott ett ögonblick . . . Ja, på spiken . . . På de sista fem åren har det gått

utför med icke mindre än femtitusen riksdaler. Håller det på så, så vete Gud, hur det går . . .

— Ja, det är samma resultat, som jag kommit till . . . Det går fortare att mista pengar än att tjena in dem, ser jag . . . Så här utför har det gått i fem år eller så, men kan ni uppge någon bestämd tidpunkt, när det här eländet började? frågade husbonden och såg upp från sitt papper.

— Ja, herr Berndtson, det skulle jag kunna, men jag gör det ej; ni skulle stöta er öfver ett och annat, som jag, uppfordrad att tala, omöjligen kunde förbigå. Tala *halfva* sanningen *vill* jag ej; tala den rent ut hvarken får eller bör jag . . . Ni tar mig visserligen mer som vän än som tjenare, herr Berndtson — och härför är jag tacksam — men *ett* område finns dock, på hvilket ni ej tillåter något inskridande, och det är edert enskilda lif. Jag har ofta märkt det, och jag vill lika litet riskera en förändring i det gamla förhållandet som min ställning . . . Med er tillåtelse hålla vi oss således till hvad vi ha för ögonen utan att fördjupa oss i orsakerna; vi skola försöka att bromsa i *början* af utförsbacken; kommer det för långt, blir det för sent . . . Jag föreslår således att . . .

— Stopp, herr Brown, om planerna för framtiden, och hvad som är att göra, skola vi tala sedan . . . Nu *vill* jag ha svar på min fråga . . . Jag fordrar det både som husbonde och vän. Säg rent ut, jag ber, jag befäller er det.

— Nå så, skyll er sjelf då, men vänta ej att få höra halfva sanningen, svarade kassören. Skall jag tala, skall ni få höra den rent ut . . . Är ni beredd på det?

Berndtson gjorde en bifallande nick med hufvudet, men han såg litet besvärad ut, och ögonen togo, som oftast vid sådana tillfällen, reträtten ut genom fönstret.

— Jo, för att gå i ordning med sakerna, började den gamle mannen och harklade några gånger, så kan jag räkna den här kräftgången från hösten 55 . . . Låt mig se . . . ja, i September månad var det . . . Jag minns särskildt, att det var dagarne, efter sedan ni emottagit besök af ett främmande fruntimmer . . . Ett och annat rörande detta hade . . . huru vet jag icke . . . kommit ut bland tjänstfolket . . . Någon dörr hade väl stått på glänt, kan jag tro. Se'n jag efteråt fick höra talas om det mystiska besöket, erinrade jag mig det mycket väl; jag hade mött henne i trappan upp till våningen; hon hade en svart slöja, neddragen för ansigtet . . . Jag minns det mycket . . .

— Men hvarför i all verlden är ni så omständig med detta? afbröt hastigt Berndtson, som under denna inledning oroligt skrufvade sig fram och tillbaka . . . Hvad har detta besök att göra med besvarandet af min fråga?

— Mycket, som ni skall få se, sade den gamle lugnt och utan att låta afbryta sig . . . Från den dagen var ni inte er sjelf . . . Ni, som

förut visat en sådan "smak", när det var fråga om en "offert"; ni hade alldeles förlorat denna förmåga. Ert första misshugg var byggandet af den der skonerten Han blef er allt för dyr . . . Ni gjorde upp ett kontrakt, i hvilket den ena galenskapen . . . ja, kunde jag icke tro det, ni mörknar, men kom ihåg, hvad jag sagt: allt eller intet och ni får således hålla till godo, att jag säger: i hvilket den ena galenskapen hopade sig på den andra . . . Och detta kontrakt underskrefs dagen efter det der besöket. Inte stort klokare handlade ni med den der skogsaffären uppe vid Mjösen. Den kunde ha blifvit vinstgifvande, men den sköttes illa, och hvarföre? Jo, edra tankar voro upptagna på annat håll. Ni hade förlorat affärsmannens nödvändigaste förmågor: lugn och själfbeherrskning . . . Er salig fru, som en gång talte med mig om edra misskalkyler, var af alldeles samma öfvertygelse och framkastade i förbigående en supposition, att er sinnesfrånvaro stod i något sammanhang med detta besök . . . Från *det* besöket — det var en olycksstund, herr Berndtson — daterar sig ock alla de der kringsmygande ryktena, som stört er ställning på börsen, ja, äfven i England, der *ert* namn vägde upp tio andras, och detta är ej underligt, äfven om ej mer än en tiondedel af de rykten, som voro i omlopp just den sommaren, hade någon grund . . . Ni hade Skall jag våga utsäga det? Ni hade varit med om en skeppsplundring; eder kompan-

jon — ty *ensam* var ni icke, så sade ryktet; er kamrat, säger jag, blef borta samma natt, och äfven det sätter man i förbindelse med den vrakplundringen . . . Ni ville ej ha något vittne, sade man . . . Kom ihåg: jag *berättar* endast hvad sqvallret just då hade att förtälja, och jag kan försäkra er, att jag hade mången het dust för att söka visa folk orimligheten, ja, galenskapen af dessa rykten. Men de hängde i sig, och detta var naturligtvis anledningen till folks ändrade ton och uppförande emot er. Jag minns än, hur ni en gång talte om, hur herr Sivertsen en gång vände in på en annan gata, då han fick se er, och huru man en gång på börsen varit rent ohöflig mot er. Detta är nu ett par af skäl- len, men det finns nog andra; dem får ni dock ursäktas, att jag behåller för mig sjelf.

— Åhnej, när ni sagt a, får ni äfven säga b . . . Jag ber er derom.

Den gamle kassören satt med ögonen fästade på golfvet; ett drag af obeslutsamhet låg utbredt öfver ansigtet . . . Han såg upp ett par gånger och skakade på hufvudet. — Nej, ni får icke illa upptaga, men jag gör det ej.

— Men hvarför då? frågade husbonden.

Jo, *derför*, att det skulle vara alldeles gagn- löst . . . Ni skulle ej taga den ringaste hänsyn till hvad jag har att tillägga . . . Hela effekten skulle bli den, att det mångåriga goda förhållan- det oss emellan skulle upphöra . . . Det . . .

— Jag försäkrar er på "min heder", att jag

hvarken skall känna eller visa något misshumör, det må vara hvad som helst, inföll Berndtson tiffigt.

— Äfven om det går in på ert enskilda lif?

— Ja, äfven det.

— Ett sådant löfte hör till dem, som folk sällan håller och ni allra minst.

Han vände med dessa ord hufvudet åt annat håll och såg ned på golfvet. Så satt han ett par ögonblick, men vände sig derefter mot husbonden, på hvilken han lät blicken falla, full och fast, under det han med ett djupt allvar i rösten frågade: tror ni på något, som heter välsignelse eller förbannelse öfver ett hus eller med andra ord: att det finns personer, som draga det ena efter det andra öfver en?

Nu var det Berndtsons tur att se åt annat håll. Han förstod grant, hvaråt Brown syftade, och att kassören skulle komma in på ett ämne, på hvilket han ej ville inlåta sig, men svarade likväl hastigt och med något sträft i rösten:

— Nej, nej, inte den der predikareton! . . . Ni vill gerna slå in på den . . . De gamla tagena hänger i, se'n ni studerade till prest i verlden . . . Nej, håll er till affärsmisstagen, oeh gif mig ett godt råd som köpman, det vore bättre . . .

— Nej, herr Berndtson, nu *måste* ni tåla, att jag talar till punkt . . . Det var ej jag utan ni, som tog upp ämnet, och jag sade er ju på förhand, att jag, inkommen på detta kapitel, ej skulle nöja mig med halfva sanningen. Jag vore

ej er vän, om jag handlade på annat sätt . . . Jo, ser ni, min innerliga öfvertygelse är, att er salig fru var er goda engel, och att det var hon, som drog välsignelse öfver er och edra företag, men på samma gång säger jag, att jungfru Rasmusen drar olycka och förbannelse med sig. Ni har ju insatt henne i salig fruns alla rättigheter Det felas ju intet mer än vigseln, att hon är det. Första följdén har varit, att edra barn sky huset. Edra döttrar kunna ju ej vara hemma under ett sådant regemente, och edra söner vilja det ej. Herr Astolf sköter visserligen sina åligganden på kontoret men har ju inte varit i ert hus på åtminstone tre år Ni frågar, hvart pengarne taga vägen . . . Jo, det skall jag säga er: jungfru Rasmusen tar vid de smulor, vi få öfver på edra affärer nu för tiden Hon är lika slug, som hon är vacker . . . Hon säljer sig dyrt, och tro mig, när hon fått, hvad hon vill, kastar hon bort er som en urkramad citron . . . Hvart tog nettovinsten för fisklasten, som gick till Spanien, vägen? Hvart de tretusen kronorna för timmerleveransen till det nya hospitalet? . . . Och med allt detta minskar ni ju edra barns arf . . . Är det skick? Är det skäl? . . . Jag bara frågar . . . Men allt detta ginge väl an, höll jag på att säga, om ni ej öppet skandaliserade minnet af er salig fru genom att låta den der satans menniskan bära hennes kläder. Mötte jag ej henne här om dagen på Carl Johans gade med en schal, som tillhört salig frun? . . . Det felades

ej mycket, att jag ej hade rukit på henne och slitit af henne schalen . . . Gör ej så . . . Jag besvär er derom . . . Jag har nu sagt er skälen, hvarför det börjat att gå utför för er, fortsatte den gamle mannen efter ett ögonblicks tystnad, under hvilken han torkade en tår i ögat. Jag skall nu säga er botemedlen. Lemna affärens ifrån er till herr Astolf och flytta ut till Beatehill, ty så länge ni är i staden, kan ni ej låta bli att lägga er uti dem — men först och sist, — låt Bina Rasmusen komma ur huset. Hon gör er annars så ren, att en plockad kyckling, färdig att lägga i grytan, ej kan vara det bättre . . . Nu har er gamle vän talat . . . Er gamle tjenare får underkasta sig följderna. Jag har handlat som hvarje hederlig man, uppmanad att tala sanningen, bort göra . . . Jag vill ej hafva ett ord osagdt.

Han reste sig hastigt och lemnade med en lätt bugning rummet.

XV.

Sedan ett år tillbaka var Berndtson bosatt på Beatehill. Han hade lemnat affärerna ifrån sig och upptagit ene sonen — den ende af barnen, som ej skydde honom som kompanjon i firman, som numera hette Berndtson & Son. Förutom denne, som någon gång kom ut till landstället för att rådgöra med fadren, och gamle Brown, som om söndagarne kunde titta dit, var han isolerad från den öfriga världen. De få umgängesvännar, han haft, hade helt och hållet öfvergifvit honom; man drog sig litet hvar för att ha någon närmare bekantskap med den, hvars föregående voro insvepta i ett så djupt dunkel, och om hvilken dessutom på senare åren det fula ryktet varit i omlopp. "Det ryker aldrig utan någon eld", sade man och såg menande ut.

Utom tvenne pigor och jungfru Rasmusen, som fortfarande innehade en husfrus rättigheter, hade han ingen omkring sig. De gamla vanorna hade han återtagit: sof om dagarne och vakade

om nätterna, under hvilka han aldrig kunde få nog ljus omkring sig; hans passion för musik hade äfven återkommit, och denna bar alltid pregel af den sinnesstämning, hvori han för tillfället befann sig. Ena gången kunde man under sommarnätterna, då fönstren stodo öppna, höra den mest stormande musik, hvilken hördes långt ut åt Frognerkilen, och då var det en oktett eller sextett af yrkesmusici, uthemtade från staden, som fingo göra skäl för sitt salarium. I parken utanför huset hördes under pauserna skratt och glam tränga ut genom de halföppna fönstren. Gästerna voro visserligen ej andra än exekutorerna, några fältmusikanter och halför-supna fiol- och klarinettister, som stodo till tjenst i de enskilda husen vid smärre danstillställningar och vid aftonunderhållningarne å stadens värdshus, men i detta sällskap trufdes Berndtson bäst: här fick han nemligen obehindradt flyta öfver och föra ordet, och man hörde den skrällande stämman i hvarje handvändning, öfverröstande de andres. — Var han kommen till ett visst stadium, uppträdde han gerna som berättare, och historien om de "dansande aporna" och "hästen med de långa bakbenen" hörde härvid alltid till repertoaren. När han slutat en af dessa, steg förtjusningen alltid till sin höjd, och man hörde gästerna uppge riktiga indiantjut. Men så kommo andra tider, då det var tyst som i en graf på Beatehill: tjenarne smögo ljudlöst omkring och talade hviskande med hvarandra; Berndtson vi-

sade sig aldrig; ingen, icke en gång den allsmåttiga Bina Rasmusen, fick under dessa perioder tala med honom; största delen af dagarne låg han, och det var då, som han fick några ögonblicks sömn; om nätterna åter kom ej en blund öfver ögonen, utan gick han från rum till rum utan rast eller ro. — Hela våningen var, som sagdt, upplyst, och när något ljus var utbrunnet, hade han alltid ett nytt till hands. Det var under sådana nätter, som seglaren på Frognerkilen då och då kunde få höra de gamla flöjttonerna, genomandade af den djupaste melankoli, tränga ut till sig. Han hade kanske hört dem mången natt på samma sätt och visste deras betydelse och satt nu och såg upp mot den upplysta våningen, under det att ett halfhögt: nu har han det ej för godt, stackare, undföll honom.

— — — — —

Det var en sådan natt, och ljusen glimmade långt utåt fjorden. Flöjttonerna, som en stund låtit höra sig, hade tystnat, och Berndtson gick på sitt vanliga sätt: stegen voro korta och häftiga, och han höll ett ihopskrynkladt bref i handen. Då och då slätade han ut det och höll det för ögonen samt läste ett ögonblick, men i det nästa skrynklade han åter ihop det, under det att sådana uttryck som: förbannade kofsa! Der har ja' för allt hvad jag kostade på den satans slynan! då och då undfölo honom. Timme efter timme gick han så, men slutligen tog han

plats vid skrifbordet och började röra i en mängd papper. Då och då skakade han på hufvudet och mumlade sakta: just fint det här . . . tio . . . femton . . . tjugo, ja, tjugo tusen . . ., som hon ska ha' vid anfordran . . . Hvar ska man ta en sådan summa ifrån i en tvär handvändning? . . . Han reste sig hastigt och började åter gå fram och tillbaka, så upptagen af sina tankar, att han ej märkte, huru det ena ljuset efter det andra slocknade. Slutligen tittade en grå halfdager in genom fönstret, och han gick sjelf att släcka de sista. Uttröttad kastade han sig ned på den uppbäddade sängen, men någon sömn kom ej öfver de torra, brännande ögonlocken, utan han låg blott och stirrade framför sig. På detta sätt låg han tills långt fram på förmiddagen, då en knackning hördes på dörren.

— Hvem är det? frågade han häftigt, resande sig på ena armbågen.

En bekant röst hördes härvid utanför, och han steg hastigt upp och öppnade.

— Jaså, det är ni, Brown . . . Ni vet redan om hvad som passerat, förmodar jag, och är kommen att avertera om, att huset fått stoppa? Detta var helsningen, under det han gick ett par steg tillbaka för att lemna den ankomne tillfälle att stiga in.

— Nej, derhän har det ej kommit än, svarade kassören, aftagande ytterrocken, och vi ska hoppas, att sådant skall kunna undvikas . . . För det första har jag förmått henne att ge anstånd

med tre fjerndelar af summan emot det, att hon fick fem tusen kontant Det fordrade hela min öfvertalningsförmåga att få henne att gå in derpå, skall jag säga er Att nödgas sitta en timme och underhandla med den slynan kostade på, må ni tro, men jag hör till dem, som gerna dricka vatten för vänners skull, och jag har åter fått visa det Men hvarföre har ni låtit det komma derhän, som det nu är?

— Ni är en krona, Brown, och jag kan aldrig nog tacka er Hvarför jag låtit det komma derhän? Jo, när man blir kär, *riktigt* kär, så löper kärleken bort med förståndet.

— Tala ej på det sättet, om ni ej vill, att jag genast skall aflägsna mig. Det hvälfver sig inom mig, när jag hör gubbar tala om kärlek till unga flickor. Ni, som haft en *sådan* hustru, borde åtminstone ej ha gjort er skyldig till en sådan dårskap.

— Vet ni, hos hvem ni är? frågade Berndtson med ett försök att antaga den gamla husbondetonen.

— Ja, hos en person, som jag nyss räddat från vanära, ty med en cession i detta ögonblick, innan vissa affärer bli utredda, och spåren igenopade, skulle ni blifvit behandlad som åtminstone vårdslös gäldenär. Sinnesstämningen emot er är uppretad, och kan man komma åt er, skall man söka göra det.

— Ursäkta mig, herr Brown; ni känner min häftighet, och nu är jag upprörd Förlåt så-

ledes, och han framräckte vänligt och med en bedjande mine handen.

— Ja, det må få gå på den räkningen, men tag ej den tonen, ty äfven jag har en svag sida, och ni vet, hvilken den är, svarade den gamle trotjenaren, mottagande den framräckta handen, hvilken han svagt tryckte.

— Jag vet, jag vet . . . Ursäkta, att jag sårade er! . . . Men vi skola nu ej tala om, hvad som *har* varit, utan hur det *skall* bli, och hvad mått och steg, som skola tagas . . . Sågen uppe vid Mjösen får naturligtvis säljas . . . Detta kostar på, ty det hade kunnat bli en god affär. Hvad säger ni om huset i staden? Vore det ej bäst att äfven det . . .

— Håll, håll! . . . Ett sådant tillvägagående vore ju att hoppa rakt i sjön, utropade kassören, afbrytande . . . Ni blir er lik i det sista, Berndtson: den förste köpmannen på Kristiania börs, när ni är lugn och kall, den hufvudlösaste, då ni blir upprörd . . . Förstår ni ej, att detta vore att alldeles förstöra er kredit? Nej, sälj edra aktier i det bergenska fiskeribolaget. För ögonblicket är det en viss "hausse" i dessa . . . Jag förstår dock ej hvarför . . . Jag har aldrig haft någon "smak" för den affären . . . Gården uppe i Gullbrandsdalen kan ni ock låta gå. Lyckligtvis vet jag en spekulant; mr Thomson, ni vet, vill nödvändigt köpa den, och det kan han ju få; visst är det att kasta pengarne i sjön, men han har ju råd till det . . . De der begge transaktio-

nerna kunna gå för sig utan att väcka uppseende, ja, det skall stärka er kredit, och det rykte ni haft att vara "a smart fellow" skall få ny näring . . .

— Säg inte så, det är *ni*, som är en "smart" man och icke jag, sade Berndtson, uppklarnande. Det var alltid ni, som gaf klafven till mina bästa affärer . . . Detta är ju ett par schackdrag, hvilka äro riktiga snilleprof . . . Tusen tack, Brown! Der gjorde ni mig åter en tjänst.

— Ja, det har jag gjort; ni hade nog annars begått de der sottiserna, och det hade varit att underskrifva er dödsdom som köpman . . . Krediten skulle i grund förstörts; alla hade störtat till, och ni varit förlorad . . . Sedan jag nu uträttat mitt ärende, återvänder jag för att lugna herr Astolf, som var mycket orolig, när jag for. — Farväl således!

Med dessa ord steg kassören upp och lemnade med ett kort afsked rummet; fem minuter derefter hörde Berndtson åkdonet lemna gården: han stod lyssnande, tills ljudet af detta bortdött, och började derefter sin vanliga vandring genom de öde rummen.

XVI.

Det var några veckor senare. Hösten led mot sitt slut, och de gulnade löfven föllo i massor från träden samt sopades rasslande utefter marken. Från stora byggningen på Beatehill skeno ljusen som vanligt ut i oktobermörkret, som dock snart tog öfverväldet, ty några famnar från denna var det så mörkt, att man ej kunde se handen ifrån sig. Berndtson hade börjat sin vanliga nattpromenad. Dörrarne voro öppna mellan rummen, och utifrån kunde man se, hur han gick fram och tillbaka genom den långa filen. Ibland hände det, att han, uttröttad af den häftiga gången, för några ögonblick nedsjönk i en soffa, men han hade ej suttit länge, innan han åter reste sig och fortsatte att gå. Andra gånger afbröt han denna genom att långa stunder stå och se upp mot den stora ljuskronan, hvilken med sina många lågor hade plats i det största rummet, men äfven vid dessa tillfällen fortsatte han snart sin promenad.

På detta sätt hade han gått några timmar, då han på en gång tyckte sig höra en knackning på det ena fönstret. Han vände sig hastigt emot detta och fick härvid se ett ansigte, hårdt tryckt mot rutan. Han såg dock ej mer än ett par mörka ögon, en rad hvita tänder, som lyste emot honom, och en trubbig näsa, hvars spets satt som en hvit punkt på rutan. För öfrigt bortskymdes det af ett par grofva händer, hvilka höllos som skygglappar vid sidorna.

Berndtson stod ett ögonblick stilla med blicken fästad på rutan, gick derefter raskt fram och lutade sig ned mot denna.

— Hvad vill ni? frågade han hastigt och med en genomborrande blick.

— Jo, jag ville bara veta, huru mycke' dä vankades i notvarpet på Martha i verden?

— Hvad menar ni? Hvad talar ni om?

— Om Martha, som satte på vid Smögen, vet ja'.

— Nå, än se'n då?

— Oskyldi', som dä barn't, som föddes i natt, begrips!

— Oförskämde! Hvem är ni?

— Visst fick du vetat, svarade den okände med ett hånskratt och lemnade fönstret, hvilket Berndtson i detsamma slog på vid gafvel. Han stod och lyssnade till stegen efter den bortgående, tills dessa slutligen bortdött. En stund förflöt så, medan han hade ena örat vänt

utåt. Slutligen stängde han dock fönstret och fortsatte i upprörd sinnesstämning sin nattvandring.

Berndtsons helsa hade sedan länge varit undergräfd, och det behöfdes därför blott en stöt för att helt och hållet bryta den. De han fått hade varit alltför starka, för att han skulle kunna stå emot, och dagen derpå var han nedlagd på sjukbädden. Det onda slog sig till en häftig nervfeber, åtföljd af dennas vanliga symptom, slapphet och yrsel. De vidunderligaste fantasier drefvo sitt spel i den sjuka hjernan: han var kung i månen, menade han; Brown var statsminister och sonen öfverstekammarjunkare. Mycket noga var han med etiketten. Han fordrade sålunda, att ingen skulle närma sig honom utan att gå på alla fyra.

— Inte passar det för undersåtar att gå på samma sätt som deras kung! skrek han och satte sig upp i sängen . . . Akta er, Brown! Dra in räffrona, så att ja' inte ser dem . . . Visst har du fårpelsen på dej, men ulfveklorna sticker ändå fram. Göm, göm dem, gamle lufver!

Men så kommo stunder, då han återkom från sina månfärder, och nu var det bilder ur hans tidigare lif, som drogo förbi honom.

Det var just en sådan afton. En nattlampa, som stälts bakom honom, på det att han ej skulle plågas af ljusskenet, spred ett matt skimmer öf-

ver rummet. Invid sängen satt sonen och ett stycke längre bort gamle Brown. Korta stunder slumrade den sjuke, och man kunde höra de flämtande andedragen. Då och då hördes afbrutna meningar och korta qvidanden, men på en gång slog han upp ögonen och såg sig vildt omkring . . .

— Dä va' fasli't, hva' han vräker, du Bengt! . . . Tror du, vi kan ta oss ut te' vraket . . . hviskade han sakta. Bara ingén får se oss! och han såg sig rädd omkring . . . Jag stötte inte i honom . . . Hör I inte! Jag *gjorde't* inte! skrek han vildt . . . Men — tal' inte om'et, Beate — ja' ämna' å göra't, för att få behålla rofvet ensam, men så vippta' båten till, och så föll han i, hviskade han knappt hörbart . . . Ts, ts, så ingen hör't; ja' ämna' å görat, du, men ja' gjorde't inte . . . — Det ä' ju inte detsamma? Eller är det detsamma? . . . Ja' bekände *allt*, allt för dej, Beate . . . Det är ju Beate, som sitter på stolen der? Du gret och bad, att jag skulle ångra mig . . . Bed Gud, sa' du . . . Ja' *kan* inte be; det va' längesen ja' kunde det! . . . Om ja' skulle försöka? Gode, barmhertige G . . . Hvem va' det, som slo' mej för mun? . . . Åhnej, det går inte!

Här föllo ögonen matta tillsammans och bröstet arbetade tungt. De båda människans ögon möttes. I sonens låg det något bedjande. Brown förstod deras stumma språk, hvarför han steg upp och lemnade rummet. Den sjukens dvala

fortfor några ögonblick. Men nu slog han åter upp ögonen och såg sig oroligt omkring.

— Båten *vippa'*, säger ja', å han *föll* i, men ja' kasta' inte ut änden nog hastigt . . . å ändå ba' han mej så vackert mä ögona . . . Men ja' kasta'n ju? Ja' kasta'n ju? Ja' sa' det till Beate . . . Undskyllan, undskyllan! sa' hon. Du ville bli ensam om rofvet, sa' hon. Och därför ska' di ögona följa dej, så länge du lefver och bli de första, som möter dej på ett annat ställe, sa' hon. Hu, hu! Jag *vill* inte möta dem!

På sådant sätt pinades den sjuke af sina fantasier. De medtogo krafterna; rösten blef så matt, att den endast med möda kunde uppfattas och öfvergick slutligen till några orediga hviskningar, under det att ögonlocken föllo tillsammans. Några ögonblick låg han och dusade, men på en gång slog han åter upp ögonen och såg sig rädd omkring, under det han utstötte ett par obegripliga ord, men så tog mattigheten åter öfverhand, och han slumrade in.

Det var en sådan stund. Sonen satt nära invid sängen, aktgifvande på den sjukens minsta rörelser. Bröstat höjde sig, flämtande, men så kom det ett ögonblick, under hvilket det tycktes ha alldeles afstannat, tills några svaga lifstecken åter började visa sig. På en gång slog den sjuke upp ögonen och såg sig omkring.

— Jaså, du sitter der, sade han matt, men fullkomligt redigt, under det han såg rakt framför sig . . . Det är så besynnerligt . . . Jag ser ett

gränslöst fjerran framför mig, alldeles som då man ser utåt hafvet. Det är öde . . . alldeles öde; ej så mycket som en punkt, vid hvilken ögat kan fästa sig Men hu, hu! Nu äro de der igen! . . . Alltid med det der förebrående uttrycket. Det är, som om de ville genomborra mig . . . De skola vara de första, som . . . Här qväfdes dock rösten af ett rosslande andedrag; derpå följde några ögonblicks andlös tystnad, men så drog han åter ett djupt drag. Härpå följde ännu ett, men så blef det tyst.

Det var tio år senare, under sista hälften af femtitalet eller så. I rännen mellan Smögen och Norrmansskär låg en skonert, förtöjd; den var nyss kommen, och ankaret hade just gått. Befraktaren hade betingat sig åtta liggedagar; man skulle intaga en last torr fisk, och besättningen gick der och rörde sig i det lugna mak, som medvetandet af åtminstone ett par dagars hvila medför, då lastningen ej kunde genast börja. Matroserne hade emellertid hvar sitt göra: somliga spolade däcket, och andra surrade fast seglen, med ett ord: hvar och en hade fått sina order.

— Hvad står du der och hänger efter, Ols-

son? röt styrmannen. Ta pytsen här å spola om den der fläcken; han är ju inte ren.

Den tilltalade reste sig från sin framåtlutade ställning och ryckte till sig kärlet, hvilket kastades öfver bord för att ögonblicket derpå upphalas och tömmas på den utvisade platsen. En halftimme förgick så, men nu gafs signal till skaffning, och man samlades i skansen.

— Du fick dej ett rifvande å styrman, Ols-son, sade en jungman med bläckskål'n i knäet. Men hva sto' du också å bliga för, innan vi gjort ifrå' oss?

— Jo, då hade sina randige skäl, ska ja' säga dej. Se'n ja' va' en näfve hög, har ja' hört talas om Smögen. Efter vi nu sitter för oss sjelfva, så kan ja' gerna tala om'et . . . Farbror min talte ofta om den passascha för mej å syskona mina, å vi sto' som tända ljus omkring'en, må du tro. Jo, för många år se'n, i början å detta hundratalt, stötte en finsk brigg på något utå skärena härutanför. Han hade inte åkt upp på dä, utan stött emot ve' ene kanten å fått e' svår läcka i vattengången. Lotsa', som ville komma åt bergningslön, ville tätta'n å ta'n i land, men då ville inte kapten, som sa', att dä ruttna skrofvat gerna kunde få gå te botten. Han bar mer på sej, än fartyget va' värdt, sa' han, å ba', att di skulle sätta honom å folket i land. Men då ville inte lotsa', å så försökte di få briggen loss, fast dä inte gick. Till slut va di tvungna å lemna vraket, å kapten va redan kommen i lotsbåten,

å di skulle just stöta ut, då han kom ihåg, att han glömt nå'ra papper, som han nödvändigt ville ha mä. Han skynn'a' sej därför upp på briggen å ner i kajuta'. Di vänta e' stund, men då ingen hördes å, så va di tvungna å ge sej å; han hade drunknat under däcket, sa' di.

Da'n derpå, när stormen lagt sej, gick lotsa' dit ut igen, men då va dä inte stora smuler qvar å briggen, å kaptén, den såg di inte en rök å. Ett par dar efteråt flöt emellertid liket upp i en å vikarne här; kläder'a på detta va' uppknäpta, å bältet, som han allti' bar innanför dom, och som var fullt med engelska penga', va borte. Derutå kunde di begripa, att nå'n vuret der å ta'tt vara på desse, för han hade omöjli't kunnat gått sjelf i sjön. Nå, dä fick vara, som dä va, å han ble' begrafven. Hvert penga' taget vägen visste ingen, men en fjorton dar efteråt kom en ung karl in på ett kontor i Köpenhamn å ville vexla bort en hop engelskt småmynt . . . Nå, dä fick han, men när han dan derpå kom tebaka å ville ha ändå mer vexladt å samme sort, så börja kassörn misstänka, att dä inte va så rätt åtkommet. Han gaf sej därför i språk mä honom å fråg't'n, hvar han va' ifrå å så te vis; men när smögenbon — för han hade da'n förut sagt, att han va derifrå', den dummingen — försökte å pudra i kassörn, att han haft en hop kommerser mä engelsmänner'a, å att di engelska penga' va vinsten på di affärdera, då begynte kassörn å göra lite glyt å'n å sa', att dä va godt och väl;

men att den, som fått kaptén på Martha i nätet, han hade gjort ett än bättre kap sa'n. Nu börja' smögenbon å tycka, att dä ble väl varmt derinne å pallra sej å.

Men nu bar dä emellertid inte bättre te, än att han ett par dar derefter kom å stanna på gata' midt framför kontoret, der han fått vexla. Kassörn, som dro' känsel på'n, peka' ut'en för husbon' sin, som va' svåger med den förliste, å nå'ra andra herrar. Han ga' derte sän'na kännetecken på'n, att en omöjli't skulle kunna ta miste, ifall di händelsevis skulle stöta ihop mä'n nånstans. Härunder kom smögenbon en gång å se å kontorsfönstret å märkte då, att han hade fleres ögon på sej, å nu va dä, som om di hade blåst bort'en.

Ibland dem, som va inne på kontoret vid dä tillfället, va också kaptén Lejberg, den der rare karln, som ja' så ofta talt mä dej om, å som farbrorsgubben gick mä i tjuge år. — En dag, då de låg i Valparaiso, gick han bort te skansen, der di just höll på å skaffa.

— Vet I hva', gossa', sa han å skratta', i går fick jag syn på den gynnarn, som gjorde ett så godt kap vid Smögen i verlden, som I vet ja' en gång talte om för er. — Vi låg ändå i Köpenhamn, när ja' gjorde't . . . Ja' minns 'et mycke' väl. — Ja' kände igen honom på både eldsmärket å vårtan bak venstra örat, som kassörn hos Sörensen talte om, att han har, så ja' va fullt säker på min sak, innan ja' ga' mej

på'n. Men I ska tro, han ble' lite te' rädd. Han skalf som ett asplöf å va rikti't askgrå i ansigtet . . . Låt oss nu komma öfverens om en sak: hvar vi får se en undersätsig karl med en vårta bakom venstra örat och ett eldsmärke vid högra ögat, så gå vi fram till honom å fråga, hur mycke han fick på Martha eller något sånt, just som ja' gjorde i går.

Nå, då va di alla med om, men många år gick, innan nå'n ble i tillfälle å sätta skrämsel i knäna på'n. — Men så kom farbror, som allti' va full å glyt, en gång i Kristiania å stå inklämd bakom en person på e' gata' der då va en stor folkträngsel. Under då han så sto', fick han ögonen på en stor vårta bak ena örat på den, som sto' framför honom. Nu rann honom i sinnet hva' kapten hans hade talt om om den der smögenbon. En stund derefter vände den som sto framför'n lite på hufvu't, så att han fick syn på märket vid ögat. Nu va' farbrorsgubben säker på, att han hade den rätte framför sej, å han dröjde inte å göra, hva han lofvat sin kapten — för se, hva' en lofvar, då' ska en allti' hålla, sa gubbsklälmen å grina så illmari't, när han talte om'et — utan la' hann' på ena axeln å sa' på samma vis, som kapten hade bedt dom säja. Den främmande karln ble' hvit som e' kyrkvägg i ansigtet, å farbror kände, hur knäna ringde samman på'n, der di sto' pressade intill hvarandra.

Nu visste han, hur han såg ut, men inte,

hva' han hette; dä fick han veta först ett par år derefter. Han gick en dag nere vid hamnen i Kristiania och fick då se samme person komma och gå emellan ett par andra herrar. Nu frågte han sej för å fick då veta både hva' han hette, hvar han hade sitt kontor, å att han bodde på ett vackert ställe intill Frognerkilen. Då sa' farbror ingenting, men han föresatte sej, att han skulle "mjölka'n" då och då. Detta ville dock allri' lyckas, för när han nå'ra gånger va inne på kontoret för te å skrämna sej te en slant, så fick han allri' tala ve' honom. Sällan gick han ut; dä hade nog vuret något rikti't angeläget, som tvingat ut'en begge gånger'a, kan ja' tro, för farbror såg honom aldrig ute mer än då.

Så gick nå'ra år, men en qväll då gubben kom gående från Drammen, fick han ögon på ett vackert hus, som hade ljus i hvartenda fönster. Han sto' å såg på't en stund å tänkte just å fortsätta sin gång, då han kom ihåg, att det var Beatehill, å att smögenbon, som bytt om namn å kalla' sej Berndtson, bodde der. Nu blef han nyfiken och gick fram till gården — tänkte väl också den gången, att han skulle kunna pressa sej te en skilling — å smög sej fram till huset å titta in genom fönstret, som satt så lågt, att han kunde se in i rummena. Men när han gjorde dä', så ble' han lite förundrad, ty aldrig en själ mer än Berndtson sjelf syntes till, men ljus var dä öfverallt. Han sto' e' stund å såg

på'n; han hade först ämnat gå tebaka utan å säga något, men så kunde han inte låta bli å knacka på ruta' å fråga däsamma, som han gjort inne i sta'n. Den gången kunde han emellerti' inte se, hur dä tog skruf, för han fick lof å pallra sej å. Åtta dar derefter sto' det i bla'na, att han va dö'. Dä va den passacha, som rann mej i hågen, då ja' fick höra, att dä va Smögen, vi kommit te, å dä va derfor inte så underli't, att ja sto' å så' mej om ett grand. — Gubben kände te mycke om honom, som ja' ska tala om en annan gång.

— Han fick således inte mycke' glädje å sitt notvarp, sade jungmannen, som gapande suttit och lyssnat till berättelsen.

— Nej, stackars kräk; dä gick många historier om honom, se'n han va dö', sa' gubben: han skulle nästan aldri' ha gått ut å farhåge att bli igenkänd; långa tider kunde han inte sofva om nätter'a, utan gick då uppe mä ljus i hvartenda rum, för dä han va mörkrädd, sa di, å tyckte, att han jemt hade någon omkring sej, som han inte kunde se men liksom *kände*. — Va' inte dä besynnerli't, men dä språket gick emellerti' bland tjenar'e; hur dä kommet ut, vete gud; te sist lär dä gått utför för'n, så att dä ble' inte på långt när så mycke efter'n, som en skulle kunnat tro, när han va i sitt flor.

Här afstannade samtalet, och de båda sjö-
männen sutto försjunkna i tankar, under det att

deras blickar irrade ut öfver trakten. Tystnaden afbröts dock snart af den äldre med ett:

— Jo, jo men; 'den illa gör, han illa far'.

— Ja, å 'orättfånget gods går inte te tredje arfvingen', tillade jungmannen och blåste ett moln ur pipsnuggan.

4.

KAPELLPRESTEN.

KAPITELPREISEN

Kapellpresten.

En rasande vestanvind red, gnyende och rytande, på de skummiga vågryggarne. Det var i slutet af oktober, och i regnet, som häftigt piskade mot fönsterrutorna i Gullholmens fiskeläge, blandade sig äfven något snöslag. Klockan var fem på morgonen, en timme, då ljus annars plägade lysa från så godt som hvarje fönster, men det var söndag, och lägets invånare unnade sig sålunda ett par timmars längre hvila; ett djupt mörker herrskade sålunda i detta. I några hus gjordes det dock undantag, ty der hade man redan tändt ljus, hvilka ena stunden oroligt rörde sig fram och tillbaka, under det de den andra stilla och klart kämpade med mörkret ett par steg ut bland klipporna. Detta var hos lotsarne, som redan voro på benen. Vädret var sådant, att desse hvarje ögonblick kunde vänta bud ifrån lotskuren uppe på berget, att fartyg

signalerade efter lots. Hustrurna gingo sysslade omkring: på det ena stället tillsågs, att stortröjan hade alla knappar i behåll, på ett annat fingo sjöstöflarne sig en grundlig smörjelse och på det tredje öfversågos oljekläderna *); på alla tre kokades det kaffe. — Utanför växte stormen i hvarje ögonblick: han hven kring knutarne, han tjöt i skorstenarne och slet i riggarne.

Det var dock ej ensamt hos lotsarne, som det var upplyst denna morgon på Gullholmen. Rullgardinen för gafvelfönstret i kapellgården slöt ej tätt intill karmen, och igenom springan såg man utifrån, att det var upplyst på prestens studerkammare. Med upplysningen var det dock klent, ty öfver lampkupan hängde en tjock skärm, och inskränkte sig belysningen således till en större rund fläck på bordet och en mindre i taket.

Om jag skulle försöka porträttera pastorn i skumrasket? Jo, han var en mager, spensligt bygd man om några och fyrtio år. Det långlagda ansigtet var omgifvet af ett ljusst helskagg. Näsan var stor och rak, ögonen deremot små, men det var ändå de, som satte pli på ansigtet, ty ena stunden låg det något djupt och genomträngande uti dem, och den andra kunde hela strömmar af godhet och vänlighet flöda ut ifrån dem.

*) Så kallas den kostym af oljad väf, som drages öfver de andra kläderna för att hindra vatten att genomtränga.

Han satt i en hörnsoffa, framför hvilken stod ett bord, som gick snedt öfver rummet. Bordet var stort, men hvarje tum togs i anspråk, ty ett helt berg af böcker låg uppstapladt på det-samma. I detta märkte man då och då en misstänkt rörelse, ty än ryckte pastorn till sig en bok, än en annan; behöfde han en sådan djupare ned, så uppstod det ett riktigt "fjellskred" — och böckerna lågo om hvarandra på bordet.

Han var så upptagen af sitt arbete, att han knappt märkte ovädret utanför. Men så hittade allt emellanåt en il in i dalkjusan och rusade fram mot kapellgården, der han gjorde så mycket väsen han kunde af sig: han håntjöt kring knutarne, han ruskade i tegelpannorna och slet i äppelträdet och pilen, som stodo utanför i "hagen" *), och under sådana ögonblick kunde det hända, att pastorn lyfte upp hufvudet ett grand och lyssnade, men omedelbart derefter återtog han sitt arbete.

En stund förflöt på detta sätt, men nu hördes lätta steg i den branta trappan, som ledde upp till vinden; ögonblicket derefter öppnades dörren, en ung qvinna stod på tröskeln. Mannen såg frågande upp.

— Det är bud från Sofi Erikson . . . Gossen ligger i häftig feber; hon ber dig ändtligen, att du skall komma dit. **)

*) Hagen = trädgårdstappan utanför fönstret.

***) Kapellpresten på Gullholmen är äfven en mycket anlitad läkare.

— Just nu? Det kunde aldrig komma olägligare. Jag behöfver komma i väg . . .

— I väg? Det kan väl aldrig vara din mening att ge dig af till Kärिंगö i dag. Det är ju fullkomlig storm; lotsarne äro tillsagde att hålla sig färdige.

— Men *jag* skulle ej vara färdig, när *min* tjenst kallar mig?

— Det är väl ändå skillnad, sade den unga hustrun, under det en högre rodnad färgade hennes kinder. De hafva åtagit sig att just i sådant här väder bispringa nödställda menniskor; du skall sköta dina tjenstäligganden, men ej är det därför sagdt, att du skall våga lifvet för en predikans skull.

— Börjar man bara dagtinga med sig sjelf, 'är gärdet snart uppgifvet', som de säjer på 'Inland' . . . Nej, du; när jag tog platsen här ute, visste jag, att vägen till sjuksängen och kyrkan mången gång kan vara äfventyrlig nog . . . Jag lämpar mig gerna efter dina önskningsar, kära hustru, men i detta enda fall låter jag ej pålägga mig några band . . . Du vet min tro; den är insupen med modersmjölken: när min tid är ute, så träffar mig döden lika lätt inom fyra väggar som ute på sjön. Jag sitter dessutom ej *ensam* vid styret, det vet du.

— Nå, jag vet, att du i detta fall är obehjälplig, och vi skola ej tala om det vidare, men nog är det hårdt att veta sig skola tillbringa ett helt lif i oro.

— Oro? . . . Oro? Hvad är det för slag? Jo, upptåg af inbillningskraften, den tjufungen, som borde ha ris för allt, hvad den ställer till . . . Laga nu, att lyktan blir i ordning. Hvar tror du man är utsatt för mesta farorna: ute på kuttern eller inne på ön, der man i hvarannan minut kan vara färdig att bryta hals och ben af sig?

— Derfor går man försiktigt, sade frun förnumstigt.

— Ja, just det, och så gör jag alltid på sjön: jag går aldrig med toppsegel i sådant här väder och tar nog in ett par ref, om det skulle behövas.

— Tacka för det! . . . Är det inte bra försiktigt, att du ej går med *hvertenda* segel uppe i sådan här storm? — Ja, ja, du! . . . och hon hotade med fingret i dörren, hvilken i detsamma tillslöt sig bakom henne.

Kapellpredikanten satt några ögonblick i samma ställning, som då hustrun lemnat honom. — En vindstöt, längre och häftigare än någon af de föregående, skakade huset. Han reste sig hastigt från den hopsjunkna ställningen och lyssnade uppmärksamt. För ett ögonblick drog ett drag af obeslutsamhet öfver ansigtet, och några halfhögt uttalade ord undfölo honom. Detta varade dock ej mer än ett par sekunder, ty nu återfick ansigtet sitt vanliga uttryck af kraft och bestämdhet; han reste sig hastigt, gick bort till dörren, der han tog en regnkappa, som

han kastade öfver axlarne, satte hatten på hufvudet, tog lampan i handen och lemnade rummet. I förstugan mötte honom pigan med lyktan. Han ryckte denna hastigt till sig och gaf sig i väg. Utkommen på bron, som förenar Hermanö, der kapellbostället ligger, och sjelfva Gullholmen, stannade han först och lyssnade. In genom dalgången trängde vågsvallets doftva, antoniga brus; då och då hördes ett väldigt brak; det var, då någon upptornad vattenpelare brast sönder, men så fortsatte hafvet åter med sitt dystra brus. Han såg forskande upp emot himlen för att se, om ej en enda molnfri fläck kunde upptäckas, ofta ett tecken till att vinden komme att mojna, men nej, tunga och snödigra kommo molnen hastigt utifrån hafvet, dragande öfver Ellöse fjord inåt landet. Några minuter stod han så och fortsatte derefter sin gång. Han hade dock ej gått mer än några steg, då en stormil kom och fattade tag i kappan, och nu gick det med fulla segel öfver bron; kommen i drift, kunde han omöjligen stanna, förrän han törnade emot ett hus vid broänden med den påföljd, att lyktglasen krossades i tusen bitar, och nu stod han der i kolmörkret. Att vända tillbaka tjenade till intet, och han måste fortsätta sin gång. Det gick ej fort, ty för hvarje steg måste foten trefva sig fram, och det drog sålunda ut en stund, innan han uppnådde den sjukes hem, hvilket låg längst bort på ön. En qvarts timme derefter hade han dock hunnit dit. Med

större beklämning än vanligt trädde han öfver tröskeln, ty patienten var sin moders enda barn, och han visste, med hvilken lidelsefull kärlek hon fasthängde vid detta — hennes enda i verlden, ty mannen hade några år förut omkommit på ett storsjöfiske. Hvad som mötte honom derinne var ej egnadt att minska denna känsla, ty enkan gick fram och tillbaka, vridande händerna under konvulsiviska snyftningar, medan från den mörkaste delen af rummet hördes smärftfulla suckar och pustningar.

— Hur står det till här inne? frågade pastorn och gick fram till sängen, invid hvilken han tog plats.

— Åh, dä ä' nokk så svårt dä kan vara . . . Hör hur han tjostar och har sej! Ack, min Gu', min Gu'! Ska jä' nu mista honom mä!

— Du tar allting så häftigt, kära Sofi, svarade pastorn, under det en missnöjd mine skuggade ansigtet. Det är väl många mödrar, som haft sina barn sjuka i lunginflammation, men fått dem på benen igen. Hvem har sagt att . . .

— Ja, dä va *di* dä! . . . Ja' vet många hustrur, som fått hem sina män lefvande och friska mä', men hur gick dä mä' *mej*!

— Om du talar ur *den* der tonen, så går jag, sade prästen och reste sig till hälften.

— Förlåt mej, käre pastorn, men ja' vet inte till mej, när någge' kommer åt gossen . . . Hvad ska' vi göra? . . . Hvad ska' vi göra . . .

— Jo, pojken har fått en rätt svår lungin-

flammation; han ska' nu ha sej ett vått omslag; det är allt hvad som för närvarande kan göras . . . Hit i rippet med ett fat kallt vatten, ett par handdukar och ett stycke oljeduk!

Enkan stod orörlig och sade slutligen, dröjande: Har pastorn ej med sej någge å komma i *) honom?

— Hörde du, hvad jag sade? . . . Skynda dig! . . . Jag har brådt.

Efter några minuter kom enkan med det begärda, och ett ögonblick senare var omslaget i ordning. Den sjuke hade under tiden legat med slutna ögon och blott då och då lätit höra ett svagt pustande, men när han kände det kalla omslaget inpå kroppen, utbrast han häftigt: Hu, hu! . . . Det känns ända in i hjertat . . . Ta' bort, ta' bort! . . . Ä' pastorn förstörad? Ska' pastorn rakt förkyla mej? och den starke femtonåringen, som redan varit med på ett storsjöfiske, gjorde våldsamma ansträngningar att befria sig från omslaget.

— Ligg stilla, pojke! . . . Skäms du inte! utbrast presten, fattande tag i den unges båda händer. Denne, som kände att han fått sin öfverman, anslog nu en annan ton och började med ömklig ton att tiggå om att bli befriad från "di våte trasera".

— Käre pastorn, hör hva' pojken ber'n om? han blir ju rakt förderfvad utå då våta inpå

*) Låta honom tagå in.

kroppen . . . Hör, hur han ger sej! inföll nu enkan, som stod som på nålar; äfven hon kunde omöjligen få i sig, att "dä skulle bli nå'n varme å dä myckna våta".

Pastorn låtsade, som om han ej hört hvad de sade, utan pålade med van hand omslaget och beredde sig att lemna stugan. I dörren vände han sig emellertid om och sade allvarsamt: Märker jag, att omslaget varit lossadt, när jag kommer tillbaka, så får ni skylla er sjelfva, om jag sedan ej kommer hit. I detsamma slöt denna sig bakom honom.

— Dä ger ja' den håle! Men inte ska han inbilla sej, att ja' ligger mä dä här länger. Med dessa ord ryckte gossen af sig omslaget och kastade detsamma utåt golvet.

— Hur ska det nu gå? frågade modren, bekymrad.

— Dä' vet ja' inte.

Han låg en stund tyst, men började snart att våja och jemra sig.

Pastorn skyndade emellertid emot hemmet och hade just hunnit till bron, då han hörde brådskande steg och en andfädd röst bakom sig.

— Go'e pastorn, förlåt, att ja' besvärar pastorn, men var så go' och titta in ett grand hos oss. Den minsta flicka' har ble'tt så illa sjuk.

— Kan det inte väntas med det, tills jag kommer tillbaka från Käringö? Jag måste laga, att jag kommer snart åstad.

— Go'e pastorn, bara ett ögonblick!

— Nå så, men skynda före och sätt ett ljus i fönstret, så att jag ej bryter armar och ben af mig.

Hustrun lydde tillsägelsen, och pastorn hörde, huru hennes trätofflor klapprade på klippstigen; några minuter senare stod ljuset i fönstret. Ledd af detta, skyndade äfven han nu uppför stigen och hade några ögonblick senare uppnått huset.

— Nå, hvad går det åt tösungen? . . . Hur gammal är det hon är? . . . Jaså, fem år . . . Får jag se på din tunga, min unge, sade han, sätande sig på sängkanten, och tog barnets hand.

Den lilla rodnade häftigt, men gjorde ingen mine att åtlyda tillsägelsen. Denna upprepades, men i stället för att öppna munnen, tillslöt barnet krampaktigt läpparne. Pastorn såg frågande på modren. Denna lutade sig hastigt ned och hviskade något i örat på flickan; denna svarade med konvulsiviska snyftningar, under hvilka han kunde urskilja flickans: "jo-jo-jo, han gö-gö-gö-gör't", och modrens: "var nu inte barnslig, han gör't inte."

— Nej, jag har annat att göra än att sitta här! utbröt pastorn, en smula förargad. När jag kommer tillbaka och går här förbi på väg till Sofi Erikson, skall jag titta in, men då har jag ett ris med mig.

Pastorn lemnade hastigt rummet; modren följde med ut i förstugan. Här tog hon afsked och bad pastorn ursäkta, men — slutade hon — flickungen är uppskrämd; hon har en ful ovane

att räcka ut tunga' åt folk, å härför har hon fått pisk, och när dä inte hjälpte, har jag strött snus på tunga'; nu va hon rädd för, att pastorn skulle göra däsamma.

— Ja, men säg henne, att hon nog skall få värre än så, då jag kommer i eftermiddag, om hon ej lyder . . . Adjö nu! Sätt ljuset i fönstret! . . . Med dessa ord var han borta.

Nu skyndade han åter mot hemmet. Öfver den långa bron gick det åter med fulla segel. Någon lykta hade han ej att slå sönder, ty det var undangjordt på bortvägen, men han hade ett par ben att bryta utaf, ifall olyckan varit framme. Allt gick emellertid lyckligt och väl, och han stod just med handen på nycklen till sin egen förstudörr, då grannens öppnades med ett gällt:

— För all del, ett ord herr pastor, innan pastorn ger sej utå!

— Hvad står på? Madam vet, att jag ska till Käringö och klockan är mycket . . . Kan det ej väntas, till jag kommer tillbaka?

— Nej, nej! Olsson ligger i full feber. Han har ju legat i sjön ett par timmar i natt, som va, men ble' uppfiskad; ett sådant bad vid Mikaëli kan ju ta lifvet å hvem som helst . . . Var så god och titta in, dä behöfs blott ett par minuter.

Pastorn såg en smula missnöjd ut, men kunde dock ej motstå sjukbudet, till hvilket han alltid

drogs af både läkarens intresse och samaritens menniskokärlek, en minut senare stod han sålunda i skeppar Olssons stuga.

— Nå hur är det? Hur bar det till? Seglade han omkull? frågade pastorn, medan han ännu stod på trösklen.

— Åhnej, det har ju vuret så godt som lugnt i natt . . . En lindrig "slör"*) . . . dä va allt . . . Nej, han fumla' ett grand mä focksegelt, å så damp han i. — E' åra hade han fått mä sej, å på den höll han sej uppe; öfver timmen fick han ligga der å kanka å trodde nog, att hans sista stund snart skulle komma. Men, rätt som han ligger, får han höra folk tala; han kunn'e ingen se i mörkert, men han kände igen Ejder-Kalles och Bengtsons röster. — Nu ga' han hals, begrips. Dä ble' tyst nå'ra minuter, men så hörde han Kalle säga: 'prata nu inga dumheter! Dä ä Olssons röst . . . Dä hör väl ja,' för se han höll allt jämt på å ropa om hjälp. Di föll nu å lite' te venster å fem minuter derefter hade di honom om bord. Va inte dä bra besynnerli't?

— Jo, det skall Gud veta, svarade presten med en ton, full af förundran. Hvar har vi honom?

Hustrun öppnade ett rum, och pastorn steg in till den sjuke. Denne låg der dusande med igenslagna ögon. Pastorn tog plats på stolen intill sängen och kände på den sjukas puls

*) Akterlig vind, ehuru något från sidan.

121, minsann, det vill säga 42 grader, mumlade han Han känns litet dikrot*), hm, hm!

— Hv . . . hvem ä dä som talar . . . Jaså, dä ä pastorn; dä va beskedli't att pastorn kom . . . Mä mej står dä nog ingen hjälp te Dä ä som dä *koka'* i kroppen på mej, sade den sjuke, uppsläende ögonen, glänsande af febern.

— Se så, prata inga dumheter nu! sade pastorn, förargad. Den som vår Herre räddar på ett så underbart sätt, honom har han ej meningen genast bortkalla . . . *Denne* gången dör Ols-son ej Se så, tig med det der! Det ser väl jag Hör nu, madam, fortsatte han, vänd till hustrun, som i detsamma inkom i rummet . . . Gubben har förkylt sej, dä ä klart, men inte ä dä till döds, fastän han har lite feber . . . Skicka in till mitt efter en flaska terpentin . . . Madam vet ju hur hon skall behandla en sådan duk sedan flickans sjukdom? . . . Godt, godt! När jag kommer tillbaka från kyrkan, skall jag ge honom in något som jag alltid använder. Men nu först och främst: *frisk luft*; således en eldbrasa i kakelugnen; der ska brinna jemt; dessutom ska ett fönster då och då öppnas i nästa rum med dörren hit öppen . . . Så här mycket får han ej ha på sig; blott så mycket att han ej fryser; kylslaget vatten får han dricka. När jag kommer hem ska vi ge honom en kall öfvertvättning . . .

*) Kallas pulsen på läkarspråk, dä hjertat slår två slag, ett större och ett mindre.

Den sjuke lyssnade uppmärksamt på hvad presten hade att säga.

— Så besynnerli't di vill ha't nu för tiden! Mor mi' låg en gång i nervfeber, å aldri kunde ho' svettas nog, aldri kunde di få dä nog varmt.

— Ja, och så dog hon också... Var det inte så? ... Minsann, ser inte Olsson mycket raskare ut än då jag kom... Jag tror nästan, att jag redan gett honom det bästa botemedlet, sade presten med ett fint leende.

— Ja, ja' känner mej inte så tagen som för e' stund s'en, sade den sjuke utan att forstå anspelingen...

— Ja jag ser nog det, mente pastorn, men med litet ironi i tonen. Gullholmsbon är en hjelte till sjös, men en käring i land; det har han alltid varit. Men farväl nu, annars få de messefall på Käringö.

— Farväl, farväl! Gud välsigne pastorn för att han kom!... Men, vet pastorn... Ja' får lof å tala om någe roli't för pastorn... Jo, när di fick först höra mina rop, så trodde di att dä va *gasterop* å ville hålla undan... Hade inte Ejder-Kalle vuret, hade ja' nog fått blefvet der, men han sa' att han kände mi röst, å så höll di ned på mej... Va di inte galna?

Pastorn sade intet, drog litet på munnen, men skakade på hufvudet; nästa ögonblick hade han lemnat äfven detta hem.

En halftimme senare kommo trenne personer ut från kapellbostället. Det var pastorn och hans fru samt en ung fiskare, en oförvägen sälle, som alltid var med på hans kyrkresor. De togo vägen öfver bron, ty på andra sidan om denna låg pastorsn båt, förtöjd. Det hörde en gång för alla till de antagna bruken, att den unga hustrun följde sin man till båtbyggnaden, der sista afskedet togs. Denna dag ville hon mindre än någonsin afstå derifrån.

— Nej, nej! Kanske är det siste gången, hade hon svarat med gråten i halsen, då mannen försökt öfvertala henne att stanna inne och ej gå ut i ovädret, ty det hade börjat snöa, och flingorna flögo som ulltappar i luften. Ett par minuter senare var man vid båtstället.

— Hur många ref ska' jag ta in? frågade "Holmen" — *kapt*en Holm, som han kallade sig sjelf, då han fått en smula i näsan.

— Kanske bäst allihop, eller hvad?

— Tror pastorn då? . . . Han ly'r bättre ro'r, om han har nokk sejl. Tre kan vara tillräckligt, eller hva'?

— Nå så, men skynda på! . . .

Fem minuter senare hördes Holmens: klart! från kuttern.

— Jaså, farväl då, kära Ebba, var inte för ängslig; det går nog bra; värre väder har jag varit ute i och du med . . . Minns du den der qvällen vi foro hem från Käringsö, då du låg som utkik i fören?

— Ja, nog minns jag det, äfvensom hur rädd jag var, men nu är jag ännu räddare.

Pastorn hade stått och hållit hustruns hand i sin, men nu släpte han den hastigt; han kände nemligen, hur denna darrade, och det gick som ett styng genom honom. Kanske borde han ge vika för hennes böner oeh stanna hemma. Ett messfall på grannön vore ju inte hela världen. Han var nära att slå till reträtt; ordet sväfvade på läpparne, men han kände i detsamma, hur blodet rusade åt hufvudet: hvad skulle "Holmen" tänka? Han skulle stå som en feg stackare icke blott för honom utan för hela ön; detta skulle skada hans anseende, hvartill hans skicklighet som seglare i sin mån bidrog. Hvad brydde gullholmsborna sig om, att han var en lärd och talangfull man? Men att han var allas jemlike och mer än ens öfverman i den konst, som de ansågo för den förnämsta — *detta* gaf respekt. Hvad som dock mer än allt annat beslöt honom att hålla sig rak, var hans oafhängighetskänsla: gaf han nu vika, skulle han fått en förmyndare för lifvet i hustrun, hvilken hvarje gång det gick en kåre öfver sjön skulle gifva honom portförbud. Han skyndade således ned i båten och tog plats vid styret. Härifrån helsade han denna med en vänlig nick, och i detsamma lade man ut.

Sjukbesöken i fiskeläget hade dragit ut på tiden, och det hade sålunda börjat att dagas, då de kommo i väg. Men mörkret snarare till- än

aftog, ty snöflingorna "kommo som ullvantar", för att begagna "Holmens" uttryck. Denne låg på magen i fören som utkik, med ena örat vändt för-ut och med båda ögonen, stirrande åt samma håll. Sedan man kommit ut ur hamnen, lät styrmannen kuttern ränna upp mot vinden och så nära intill stranden som möjligt; han var här i lä, men stormen var för stark, och han sackade så småningom ned för denne, medan kuttern ilade pilsnabbt framåt. Vågorna bröto sig mot skären; det fräste och kokade omkring dem; då och då hördes ett hårdt: "plask — plask" mot losidan *), och saltskummet rök omkring båda männen, men så kom det andra stunder, då våg-sqvalpet närmast intill dem var jemförelsevis mindre, och härunder hördes på afstånd det dofva och entoniga vågbruset och emellan detta det egendomliga ljudet, då någon våg, större än de andra, i vanmäktigt raseri rasslande bröts mot Råölandet. Men framåt, framåt flög båten öfver vågryggarne; med de många refven såg han ut som en vingskjuten måse.

På en gång hördes ett häftigt vågsqvalp för ut.

— Hvad är detta? frågade pastorn häftigt.

Jag menar vi sackat ner på Brudeböt. **)

*) En förkortning af lovalt.

***) Bö betyder i bohuslänskan eller rättare i håttespråket, d. v. s. nordbohuslänningsens språk, *underskär*. Brudeböt har sitt namn deraf, att ett brudpar der omkom, då de, efter hos presten skedd vigsel, skulle återvända till brudehuset.

— Ja, ditåt lutar dä; ja' rä'ss, att vi inte kan ta't te höger.

— Åh, det är inte möjligt! Så långt ha vi inte kommit ner! och den djerfve styrmannen lade rødret ännu mer i lä och sökte lägga upp mot vinden.

Medan dessa ord vexlades, hade det välkända ljudet kommit allt närmare inpå dem; de hörde, huru det suckade och rasslade bland bränningarna.

— Hur är det? frågade pastorn med halfqväfd röst; det var, som om hjertat velat stanna och tanken flög ovilkorligt till hemmet.

— Upp, upp med roret! . . . Lova! . . . Lova! Annars ä vi dödens, hördes utkikens röst, skarp och genomträngande.

Rødret lades skarpt upp mot vindsidan. I detsamma susade båten förbi skäret, men en stor svallvåg spolade öfver däck, fräsande af raseri, att den undkommit henne.

— Det var lycka mer än konst, sade presten med en ton, som då man känner sig befriad från en stor tyngd.

— Åhnej, det är, som ja' allti' sagt, mente utkiken; pastorn ä så go' sejlare som nå'n å oss, å en *så'n båt se'n!* En kan änn'a bli kär i'n, och han klappade bordläggningen, liksom om han velat smeka den.

Kuttern ilade emellertid framåt i morgongryningen. Snömolnet hade gått förbi och dragit in åt land, och med detsamma hade himlen äfven börjat klarna. En och annan stjerna syn-

tes ännu i halfdagningen, men de bortbleknade efter hand. Under ilande fart lade de ö efter ö, skär efter skär bakom sig, och då de hunnit midt för Hermanöhufvud var det ljusa dagen. Snöfallet hade varit starkt, och klipporna lågo förvandlade till stora snödrifvor, vid hvilkas fot vågskummet yrde, som om äfven det varit snö, medan långt utåt hafvet de hvitskummande vågryggarne sågo ut som stora, rörliga laviner, hvilka hastigt och oemotståndligt drefvo in genom det stora gattet mellan udden och den motliggande ön. Midt för gattet kommo vågorna, höga som hus, och vinden tjöt i vanterna, hvar under läsidans reling långa stunder låg i vattnet, då kölen passade på att få sig en näsa friskluft. Komna i lä under de tre öarna, som ligga i rad nedanför detta, voro de inne på smulare vatten, och nu länsades det undan för en frisk slör *) mot Käringsölandet.

På en gång hördes det ett doft ljud bortåt Måseskär **). Ett par minuter förgingo, men nu hördes ånyo de dofva ljuden genom stormen.

— Hvad är det för ljud, som hörs? frågade pastorn, vändande det högra örat mot vinden.

— Det är just dä je sitter å lyr ***) på.

— Hör, hör! ... Det är någon, som skjuter efter lots!

De båda männen sågo frågande på hvaran-

*) Vind: "sida med".

***) Fyr strax söder om Käringsö.

****) Lyssnar.

dra, och öfver pastorns ansigte drog ett drag af obeslutsamhet. Han lade båten härunder tätt upp mot vinden; denne slog dödt i seglen, och kuttern liknade för ett ögonblick en lystrande häst, som, vädrande och fnysande, ej kommer i väg. Dock, vid en lindrig rörelse på styret spännes åter seglet, och nu flyger han åstad ned emot Måseskär.

— Det är väl ej pastorns mening å göra messefall? frågade utkiken, tvekande.

— Hvarför inte, om jag kan rädda något med det. Är det ej bättre att draga oxen ur brunnen på söndagsförmiddagen, än att låta honom ligga der? Hva' sa?

— Men, hör i-a!*) . . . Hör, hör!

— Ä' du rädd? Det visste jag inte.

— Åh, inte blinkar ja' för förste störtsjö, men detta är ju att hoppa rakt i sjön.

— Du ville ju bli *lots* en gång? . . . Skön lots de då hade fått!

— Nå, så kör då. Vi ä på samma plank; efter pastorn ä så säker, att han inte drunknar, så gör väl ja' dä inte heller.

Kuttern hade emellertid ilat framåt. Man hade lagt Käringö bakom sig och hunnit Buskären. Förmedelst kikaren kunde de se det strandade fartygets master skjuta upp ur vattnet. Det var tackladt som brigg, och folket hade antrat upp i märsarne. Samtidigt fingo de sigte

*) Bohuslänskt ord = hafssvall.

på en storsjöbåt, som, kommande utifrån, under små segel ilade mot land. Utan att göra minsta mine af att stanna, fortsatte den sin färd förbi vraket och höll rätt kurs på kuttern. En kort stund derefter passerade de tätt förbi hvarandra, under det att från storsjöbåten en röst hördes genom stormen: "Vänd om!... Vänd om!... I kan inte göra någge'... Vi ska säja te' lo'sa', att...". Men nu kom en tjutande stormil och borttog ljudet, och båtarne hade skilts ifrån hvarandra. — Åter lade den djerfve seglaren sin båt upp mot vinden; båten stod och stampade en stund, under det att skummet yrde omkring honom. I nästa ögonblick gick han dock öfver stag och ilade mot land.

Till sin förvåning märkte man från kuttern, hur lotsbåten, som äfven var på utväg, efter mötet med storbåten gjorde samma manöver.

— Hvad nu då? skrek utkiken, pekande på den förra. Pastorn ga' mej nyss en gliring... Men se der! Dä finns fler, som ä rädda om lifhanken.

— Prat! Det har andra skäl! De skola nog ha ut lifräddningsbåten.

— Vi få se, sade Holmen, i det han mistroget skakade på hufvudet. Vi få väl se.

Nu fortsattes färden mot land, hvilket man en stund derefter hade uppnått. Till sin glädje såg pastorn, att hans förmodan besannats: lotsarne voro ifrigt sysselsatta med att få lifräddningsbåten klar. En kvarts timme derefter hade

detta lyckats, och denne sköts ut från land. I detsamma hördes förstegångsringningen från kappellet. Det föll en mörk skugga öfver pastorns ansigte: det lät som en dödsringning i hans öron; hvad skulle det ej göra i deras, som nu skyndade till de nödställdes hjälp!

— I dag får vi höra talas om lik, dä hörde ja' på måkeskrika *) för e' stunn se'n, sade en fiskare med sydvesten i nacken och snuggan i munnen, i det han långsamt närmade sig den plats, der presten stod.

— Tror du inte, att 'måken' kan *flyga* med limstången, liksom visst folk *springa* med den? frågade pastorn något hvasst. Alltid är du en olycksprofet, min käre Nils. Det vore bättre, du sade ett uppmuntrande ord till de stackars hustrurna, som stå der borta.

— Foglalåten ä inte å förakta, herr pastor . . . Mej har han ofta hjälpt, för ja' kan också höra på låtet, när han spår godt vä'r . . . Vi få se, om dä inte blir till å mä två, så lät dä!

— Dumheter! Gå nu inte och skräm upp de stackars qvinnorna, åtminstone!

Nu ringde det "andregången", och pastorn skyndade att lemna sin plats, efter att dock ha kastat en blick på båten, som under Måseskär kämpade bland de grande vågorna.

*) Folkbenämning för fiskmåsen.

Gudstjensten hade börjat. Kraftig och andäktigt tonade psalmsången, men i pastorns öron lät den nästan som ett hån, under det att några i kompositionen inflätade tongångar, fulla af dissonanser, föreföllo som de skeppsbrutnes klagan och dödssuckar. Med stora steg gick han fram och tillbaka i sakristian. Han hade tillsagt, att ett par verser mer än de vanliga skulle sjungas, medan han hemtade sig, men slutligen måste han gå för altaret, och då sången tystnat och han skulle vända sig mot församlingen, hade han svårt att slå upp ögonen. Här stod *han* trygg inför altarringen, der satt *församlingen* helt beqvämt i sina bänkar, medan ej många steg ifrån dem ett tjugotal människor genomgingo qvalen af en lång och svår dödskamp. Var detta att lyda mästartarens bud att älska nästan såsom sig sjelf? Nej, nej! ljöd det inom honom, och "jag *fattig, syndig* människa" framqvälde ångestfullt ur djupet af hans själ, under det han skylde ansigtet med handboken. Under predikan var det på samma sätt, och tankarne flögo oupphörligt bort till skeppsvraket. Församlingen kunde ej undgå att märka hans tankspriddhet; man anade dess anledning och såg vänligt och deltagande upp mot predikstolen, men hans sinnesstämning meddelade sig slutligen äfven åt folket, och mer förströdd och frånvarande än den lilla kapellförsamlingen denna dag var, hade den ej ofta varit. Man kände det sålunda som en lättnad, då han snart nog fick säga sitt amen. Bönerna började, men

äfven de voro mera läpparnes än hjertats språk. Så kom han till bönen för de sjuke; han hade just bedt för en sjuk fiskarhustru, och stod tyst, medan han lät sina blickar fara ut öfver församlingen. Så stod han några ögonblick, men började derpå sakta och innerligt: "I denna bön inneslutas icke blott de olycklige, som, drifna mot vår strand, i detta ögonblick kämpa om sitt eget lif med de vreda vågorna, utan äfven de, som i sin uppoffrande pligtutöfning kämpa för både deras och sitt eget lif. Herre! uppehåll deras mod och stärk deras arm under denna hårda kamp! Näps vädret, du, som med en vink kan binda dess vinge och utslåta de skummande vågorna. — Hjelp dem i deras vända och återgif dem åt de sina. — Dock, *våra* vägar äro ej alltid dina: är din vilja annorlunda, så gör deras dödskamp kort och mottag dem i dina förbarmande armar! Aftorka deras tårar, hvilka i den trogne maken eller den älskade sonen haft sitt enda jordiska stöd. Låt dem ödmjukt kyssa den agande handen, väl vetande, att denna sorg ej sändes dem utan för högre syften, ty till dessa talar Herren liksom till mång' tusen andra, som varit i deras läge: 'det jag nu gör, veten I icke; hädanefter skolen I det få veta'. Herre, hör vår bön. Amen".

— Amen! Amen! hördes det andäktigt från bänkrad till bänkrad, under det att några qväfda snyftningar visade, huru djupt dessa ord träffat månget hjerta.

En kort stund derefter var gudstjensten slut. — Pastorn stannade dock ej qvar under utgångsverden utan lemnade sakristian på en bakväg. Han skyndade ned till stranden, med blickarne oaförligt riktade mot måseskärshållet. Tonerna af psalmsången trängde fram till honom, under det en svallvåg då och då fylde i vid kadenserna. En viss sinnesro hade efterträdt den förra spänningen; det var något inom honom som sade, att räddningsverket skulle lyckas.

Han hade ej länge stått der, innan han fick se lifräddningsbåten hålla kurs mot ön. Den hade nu medvind, och en halftimme senare hade den stött intill den vanliga bryggan.

— Nå, hur många har I mä er? hördes en röst ur folkhopen, som samlat sig kring landningsstället.

— Tio . . . ja, elfva, om vi räknar hunn'. Två fick stanna qvar, svarade mästrelotsen.

I detsamma kände pastorn en armbåge i sidan. Han vände sig om och såg Nils bredvid sig.

— Nå, hade inte fiskmäken rätt? frågade han, och två va' di, tillade han med triumferande mine.

— Nå, var det inte väl, att du fick rätt? Han hade ämnat tillägga några ord, då en röst framträngde till honom från båten.

— Pastorn ä väl inte rest än?

— Nej, han va nyss här, svarade någon ur hopen.

— Här, här är jag! hördes prestens röst. Han trängde sig genom folkmassan och stod snart vid båten. Hvad är det fråga om?

— Jo, vi ha fört med oss patienter till pastorn, sade en af lotsarne. De hade äntrat upp i märsarne, men då de skulle fira sig ner, höllo de sig så hårdt i vanterna, att skinnet på några är afflådt i händerna ända intill benen. Andra ha blifvit skadade på annat sätt, så nog får pastorn fulla händer alltid.

— Hvem vill taga in dem till sig? frågade pastorn, seende sig omkring.

— De skola föras till prestgården, hördes i detsamma rösten af en ung flicka, som på afstånd hört frågan och skyndade till. Pastorn *) säger, att de skola föras dit.

— Nå, så laga, att ni få dit dem snart! Jag går nu och hemtar behöfliga medikamenter och annat nödigt för förbindningen. Med dessa ord aflägsnade sig pastorn. De räddade sjömännen buros eller leddes nu till det improviserade sjukhuset; hunden fick äfven medfölja dit. Utan medvetande om den dödsfara han undgått, var han endast känslig för stundens smärtor och såg nedslagen och slokörad ut. Annat var förhållandet med de skeppsbrutne. De voro utom sig

*) Med "pastorn" menas här Karingös gamle ordinarie prest, som ofta har hjälp i sina tjänsteåligganden af den yngre embetsbrodern på Gullholmen.

af förtjusning, hvilken då och då gaf sig luft i sådana utrop som: "hej! heissa! Welches Glück! ... Gott segne die Lothsen! Ach, ach, wie froh liebe Bertha wird werden!"

De, som voro starkast, sökte göra luftsprång i glädjen, men höjden af dessa var alldeles ej värd att taga till värdeätare på denna. Vattnet hade runnit af dem, men de huttrade och skälfde i hvarje lem.

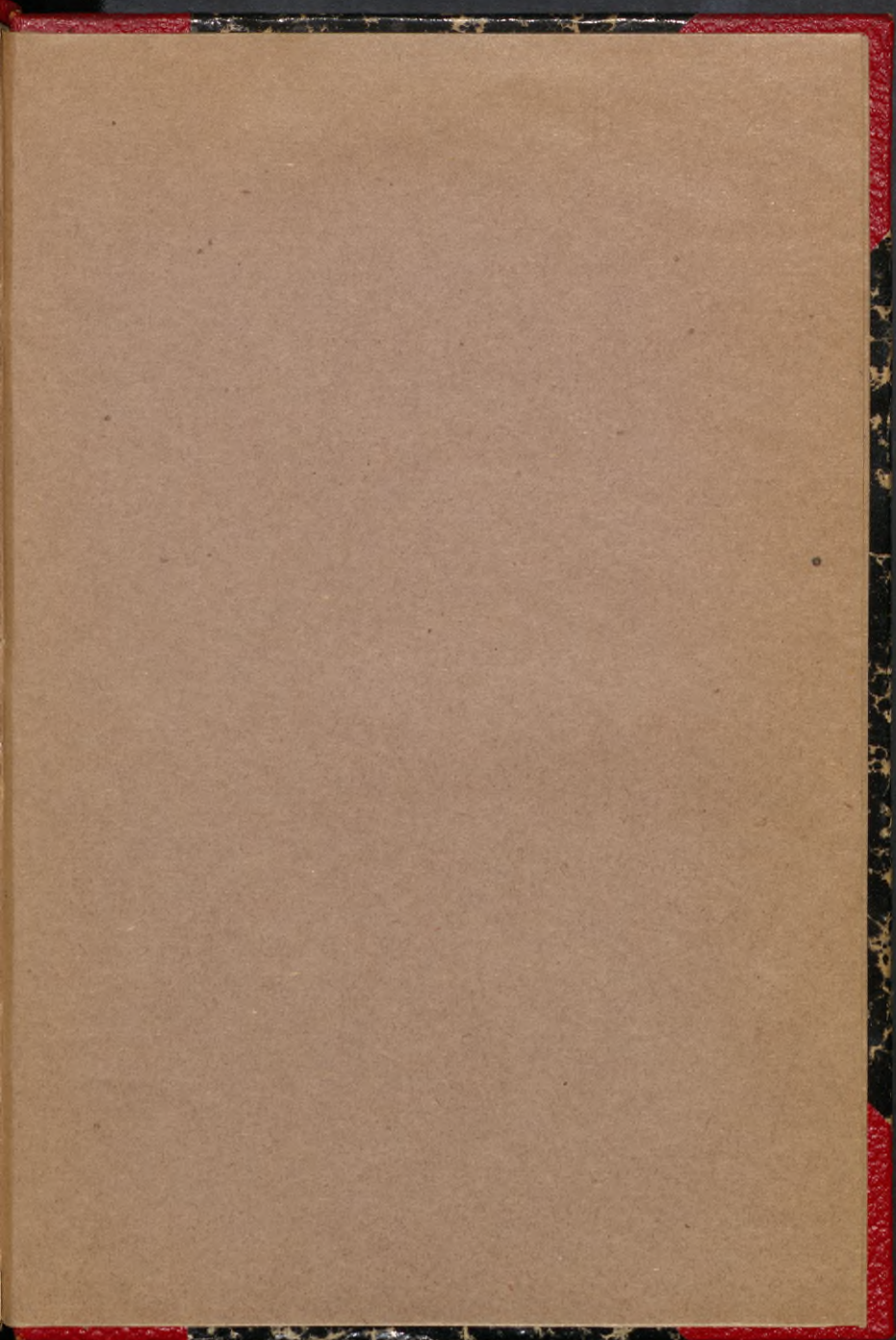
Efter ett par timmars rastlöst arbete voro förbindningarna anlagda; torra kläder voro anskaffade, och ett godt mål var intaget af de skeppsbrutne. Alla täflade om att visa hjälpsamhet och deltagande mot de olyckliga, som förlorat allt utom lifvet, men pastorn hade dock varit den ledande och ordnande handen. Hvad folket ej gjorde af godt hjerta för de främmande människens skull, gjorde de för hans. Till slut lagade han, att desse, utdelade på matlagen, fingo goda nattqvarter, och när detta var slut, begaf pastorn sig på hemvägen.

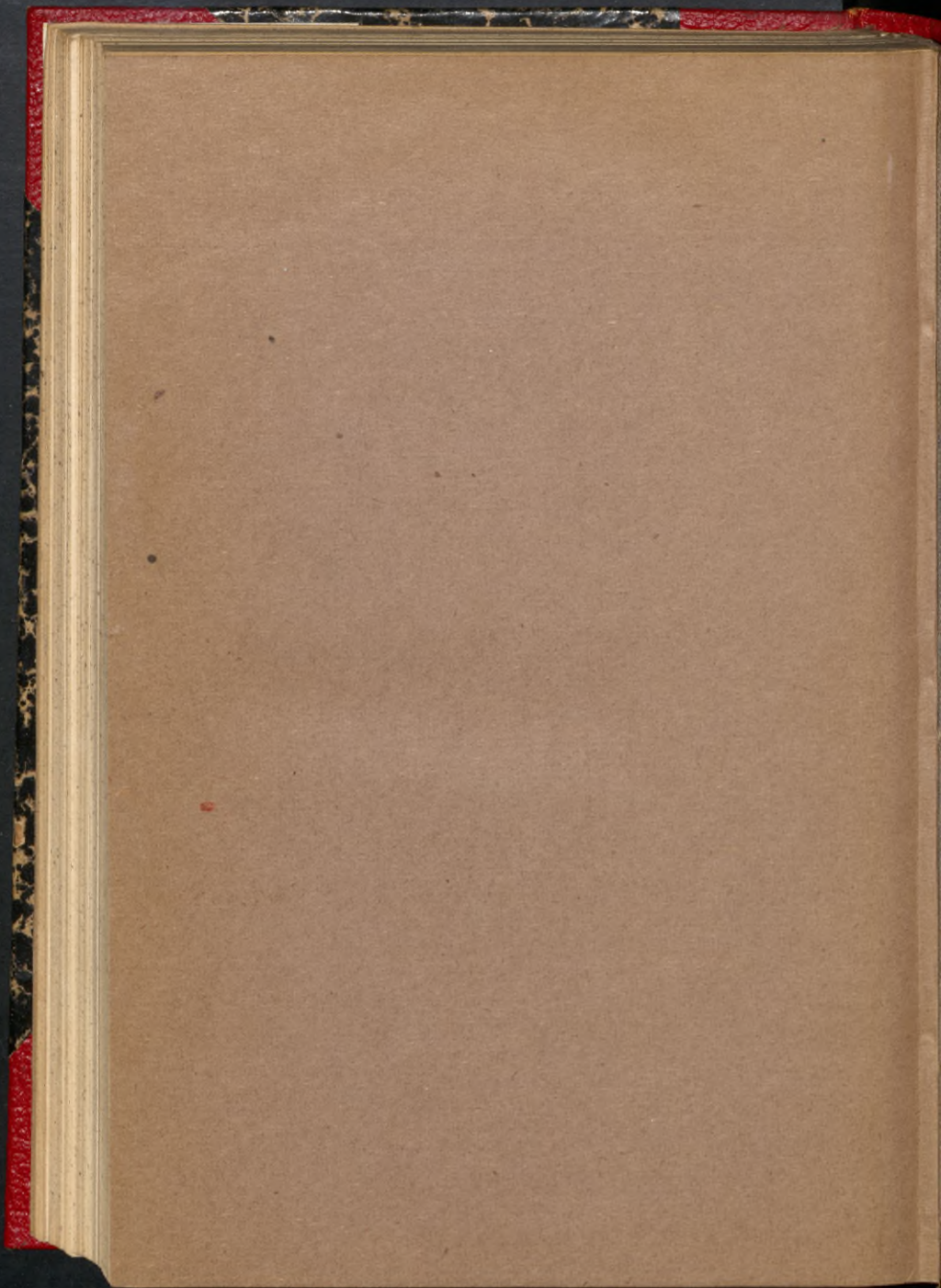
Det led en stund på eftermiddagen, och den bleka oktobersolen sänkte sig mot horisonten. Snön låg ännu kvar på skären, men det hvita täcket fick härunder åtskilliga skiftningar i gult, grönt och rött af de mångfärgade solstrålarne. Hafvet åter glänste som guld utanför gatten. — Stormen hade lagt sig, och, vaggad af förliga vindar, ilade kuttern hastigt mot Gullholmen, i hvars hamn den sköt in, då solen redan

sjunkit ned i hafvet, och blänkfyren från Måseskär kastade sina första blixtar omkring den stora vattenöknen.

Så tillbragte kapellpresten på Gullholmen denna söndag; många hafva varit denne lika.

6000137263

Göteborgs universitetsbibliotek

